

អង្គការជា បឋមស្ថានស្នងនី

នៃព្រះសុត្តន្តបិដក

បង្ហាញបទដ្ឋកាយ ឧបទេសន្តរាសក

សត្តបទភាគ

លេខ ២៦

ពុទ្ធសករាជ ២៥៥៤

អង្គការជា ព្រះសុត្តន្តបិដក

បដិបត្តិកាយ ខ្យមិបណ្ឌិត

សត្តបតាគ

ភាគ ២៦

ឈ្មោះ

បបព្ភាសូទនិ

ពុទ្ធសករាជ ២៥៥៤

អធិប្បាយ

ទេវទេវវត្ត និង អនុបទវត្ត

រូមមាន ២០ សូត្រ

ស្រៈនិស្ស័យ

Signes of accents:

ខ្មែរ
Cambodgien { ។ ្រ ្រ ្រ ។ ្រ ្រ ្រ ្រ

ឡាតាំង
Romain { a ā i ē u ū e o

សៀម
Siamois { ។ ្រ ្រ ្រ ។ ្រ ្រ ្រ ្រ

លាវ
Laotien { ។ ្រ ្រ ្រ ។ ្រ ្រ ្រ ្រ

សិង្ហបុរី
Singhalais { ។ ្រ ្រ ្រ ។ ្រ ្រ ្រ ្រ

ប៊្រម៉ា
Birman { ។ ្រ ្រ ្រ ។ ្រ ្រ ្រ ្រ

ស្រៈពេញក្នុង
Voyelles.

ខ្មែរ
Cambodgien { អ អា ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ

រ៉ូម៉ាំង
Romain { a . ā i i u ū e o

ស៊ីម
Siamois { ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ

លាវ
Laotien { ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ

ស៊ីហ្គាលីស
Sinhalais { ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ

ប៊ែរម៉ា
Birman { ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ ឺ

ព្យញ្ជនៈ
Consonnes.

ខ្មែរ Cambodgien	ក ក	ខ ខ	គ គ	ឃ ឃ	ង ង
បារាំង Romain	k	kh	g	gh	n
សៀម Siamois	ก	ข	ค	จ	ง
លាវ Laotien	ก	ข	ค	จ	ง
ក្លាហាន Cloghais	ก	ข	ค	จ	ง
ប៊ែរម៉ា Birman	က	ခ	ဂ	ဃ	င

ខ្មែរ
 Cambodgien } ឃ ង ដ ឃ្ម ញ

ខ្មែរ
 Roumja } c ch j jh ក

ស្រីស
 Siamois } ា ឺ ឺ ណ រ

លាវ
 Laotien } ូ ឺ ឺ ឃ្ម ឃ្ម

សិង្ហ
 Cinghalais } ូ ឺ ឺ ឃ្ម ឃ្ម

ប៊ុរម៉ា
 Birman } ូ ឃ ឃ ឃ្ម ឃ្ម

ខ្មែរ Cambodgien	}	ឃ	ឆ	ច	ដ	ឌ
រ៉ូម Romain	}	t	th	d	dh	n
សៀម Siamois	}	ช	ช	ช	ณ	ณ
លាវ Laotien	}	ຍ	ຢ	ຊ	ຜ	ຜ
සිංහල Singhalais	}	ච	ච	ච	ච	ච
မြန်မာ Birman	}	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ	ဇ

$\frac{135}{\text{Cambodgien}}$ }

ផ	ផ	ផ	ផ	ផ
---	---	---	---	---

$\frac{136}{\text{Siamois}}$ }

ฟ	ฟ	ด	ด	น
---	---	---	---	---

$\frac{137}{\text{Siamois}}$ }

ฝ	ฝ	ฝ	ฝ	น
---	---	---	---	---

$\frac{138}{\text{Laotien}}$ }

ອ	ອ	ອ	ອ	ນ
---	---	---	---	---

$\frac{139}{\text{Cinghalais}}$ }

ඞ	ඞ	ඞ	ඞ	න
---	---	---	---	---

$\frac{140}{\text{Birman}}$ }

ဝ	ဝ	ဝ	ဝ	န
---	---	---	---	---

ខ្មែរ
Cambodgien } ឃ ង ង ក ខ

រ៉ូម
Romain } p ph b bh m

សៀម
Siamois } ប ផ វ រ ឃ

លាវ
Laotien } ប ឃ ង ក ខ

សិង្ហបុរី
Singhalais } ប ឃ ង ក ខ

ប៊ុរម៉ា
Birman } ប ឃ ង ក ខ

ពាក្យឆ្លើយ

ព្រះពុទ្ធវចនៈ គឺ ព្រះត្រៃបិដក ជាសាសនធម៌ ពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់មានអង្គ ៩ គឺ ៖

សុត្ត បានដល់ ឧកតោវិកង្គំ និទ្ទេសៈ ខន្ធកៈ បរិវារៈ ព្រះសូត្រផ្សេង ៗ មានមន្តិលសូត្រជាដើម ។

គេយ្យ បានដល់ ព្រះសូត្រដែលប្រកបដោយគាថាទាំងអស់ ។

វេយ្យាករណ គឺ ព្រះអភិធម្មបិដកទាំងអស់ ព្រះសូត្រដែលមិនមានគាថា និង ពុទ្ធវចនៈដែលមិនបានចាត់ចូលក្នុងអង្គ ៨ ឈ្មោះថា វេយ្យាករណៈទាំងអស់ ។

គាថា គឺ ព្រះធម្មបទ ថេរគាថា ថេរីគាថា និងគាថាសុទ្ធ ៗ ដែលមិន មានឈ្មោះ ពោលដល់ ព្រះសូត្រក្នុងសុត្តនិបាត ។

ឧទាន គឺ ព្រះសូត្រ ៨២ សូត្រ ដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់សម្តែងដោយ សោមនស្សញ្ញាណ ។

ឥតិវុត្តក គឺ ព្រះសូត្រ ១១០ សូត្រ ដែលផ្តើមឡើងដោយពាក្យថា សេចក្តី នេះ សមដូចពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុក ។

ជាតក គឺ ជាការសម្តែងរឿងក្នុងអតីតជាតិរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ មាន អបណ្ណជាតកជាដើម មានទាំងអស់ ៥៥០ រឿង ។

អព្ពុតធម៌ គឺ ព្រះសូត្រដែលបដិសំយុត្តដោយអច្ឆរិយព្ពុតធម៌ទាំងអស់ ។

វេទល្ល គឺ លំដាប់ពាក្យដែលអ្នកសួរបានយល់ច្បាស់ ព្រមទាំងបាននូវសេចក្តី

រីករាយ និងសួរជាបន្ត ៗ ទៅ ។

ព្រះពុទ្ធវរ្ម័នៈទាំងឡាយនេះ ដោយសកាវធម៌ គឺ ជាសច្ចធម៌ដែលទ្រង់
ត្រាស់សម្តែងថា ៖

**ជាធម៌ដ៏ជ្រាលជ្រៅ ដឹងបានដោយលំបាក ដឹងតាម
ឃើញតាមបានដោយលំបាក ស្ងប់ ប្រណីត ល្អិត
មិនអាចដឹងបានដោយការត្រិះរិះ ប៉ុន្តែជាធម៌ដែល
បណ្ឌិតគប្បីដឹងបាន ។**

ព្រោះសកាវៈនៃធម៌មានលក្ខណៈដូចពោលមកហើយនេះ ទើបត្រូវធ្វើឲ្យ
ជាក់ច្បាស់ ឲ្យកើតការយល់ចូលចិត្តទាំងអត្ត និងព្យញ្ជនៈ ដើម្បីញ៉ាំងការយល់
ដឹងនូវធម៌ទាំងឡាយតាមសេចក្តីពិតក្នុងរឿងនោះ ។ ។

ស្របតាមអធិប្បន្នស្រយម្យោជន៍ របស់មនុស្សផ្សេងគ្នា ក្នុងទឹកនៃផ្សេង ៗ
ដែលទ្រង់ឧបមាទុកដូចជាផ្កាយយូក ៤ ពួក ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ព្រះអង្គឈ្មោះសក្កន្តវិធី
សម្តែងព្រះធម៌ តាមការបង្រៀនព្រះធម៌របស់ព្រះមានព្រះភាគមាន ៣ ប្រការ
គឺ ៖

**១ ទ្រង់បង្រៀនឲ្យយល់ដឹងដ៏ក្រៃលែង ឃើញពិតក្នុងវត្ថុដែលគួរដឹង គួរ
ឃើញ ។**

**២ ទ្រង់សម្តែងធម៌មានហេតុផល ដែលអ្នកស្តាប់អាចពិចារណាឃើញតាម
សេចក្តីពិតបាន ។**

៣ ទ្រង់សម្តែងធម៌ដ៏អស្ចារ្យ គឺ អ្នកប្រតិបត្តិតាមនឹងបានទទួលនូវប្រយោជន៍ សមគួរដល់ការប្រព្រឹត្តប្រតិបត្តិ ។

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់ប្រកបដោយបាណិយា ទ្រង់ឆ្លាតក្នុងវោហារ ព្រោះទ្រង់ជាម្ចាស់នៃព្រះធម៌ មុននឹងទ្រង់សម្តែងនូវព្រះធម៌ដល់បុគ្គលណា ទ្រង់ បានពិចារណាមើលនូវឧបនិស្ស័យរបស់បុគ្គលនោះ ដោយព្រះញាណ ទ្រង់ជ្រាប ថា ការបានស្តាប់នូវពុទ្ធាវាទ តែងនាំមកនូវប្រយោជន៍ ទើបទ្រង់សម្តែង ។

ក្រោយពីព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់បរិនិព្វានទៅ ទ្រង់បានតាំងព្រះធម៌- វិន័យទុកជាសាស្ត្រាជំនួសព្រះអង្គ ។ តែការមិនមានសតិបញ្ញាបារមី ការយល់ខុស ក្នុងធម៌របស់បុគ្គលនោះ បានធ្វើការអធិប្បាយសេចក្តីនៃព្រះធម៌វិន័យ តាមការយល់ ឃើញរបស់ខ្លួនឯង ជាហេតុធ្វើឲ្យមានការបដិបត្តិផ្សេង ៗ គ្នា មានសីល និងទិដ្ឋិ ផ្សេង ៗ គ្នា ហេតុមាននិកាយដល់ទៅ ១៨ ។

ព្រះអង្គកថាចារ្យ ជាបពុទ្ធអធិប្បាយទាំងដោយអត្ត និងព្យញ្ជនៈនៃព្រះពុទ្ធ- វចនៈ ព្រោះការសិក្សាចាំស្ងាត់តាមកតាមលំដាប់ មានឆន្ទៈ និងឧស្សាហៈដ៏ ខ្លាំងក្លា បានអធិប្បាយព្រះពុទ្ធវចនៈក្នុងព្រះត្រៃបិដក នូវសេចក្តីដែលលំបាកយល់ ឲ្យកើតការងាយយល់សម្រាប់អ្នកសិក្សា និងបដិបត្តិ ទើបសេចក្តីសំខាន់នៃគម្ពីរ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ខាងក្រោយតគ្មារហូតមក មាន ៖

១ ព្រះសូត្រ គឺ ព្រះពុទ្ធវចនៈ ដែលហៅថា ព្រះត្រៃបិដក ទាំងព្រះវិន័យ- បិដក ព្រះសុត្តន្តបិដក និងព្រះអភិធម្មបិដក ។

២ សុត្តានុលោម គឺ គម្ពីរដែលព្រះអង្គកថាចារ្យរចនាឡើង អធិប្បាយ

សេចក្តីដែលលំបាកក្នុងព្រះត្រៃបិដក ។

៣ អាចរិយវាទ វាទៈរបស់អាចារ្យផ្សេង ៗ តាំងអំពីថ្នាក់ដឹកា អនុដឹកា និង បុព្វាចារ្យជំនាន់ក្រោយ ៗ ។

៤ អត្តនោមតិ ការគិតឃើញរបស់អ្នកនិយាយ អ្នកសម្តែងធម៌ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ក្នុងកាលតមក មានការអធិប្បាយធម៌ប្រភេទអាចរិយវាទ គឺ កាន់តាម អាចារ្យរបស់ខ្លួន ទូទានទុកជាមួយអត្តនោមតិ ទៅតាមមតិរបស់ខ្លួនឯង ដោយ ច្រើនទាំងនេះអាចនឹងមាន ព្រោះគម្ពីរព្រះពុទ្ធសាសនា ដែលមានគោលសំខាន់ គឺ ព្រះត្រៃបិដក និងអង្គកថាមិនទាន់បានប្រែ អង្គកថាចំណែកច្រើនទៅជាភាសាបាលី បុគ្គលដែលមានឆន្ទៈក្នុងភាសាបាលីតិចតួច សំនួនភាសាបាលីដែលប្រែចេញមក ហើយ លំបាកដល់ការយល់របស់អ្នកដែលមិនបានសិក្សាភាសាបាលីជាមុន ព្រោះ ខ្វះកល្យាណមិត្ត ខ្វះសប្បុរស ដែលមានការចេះដឹង ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាជាដើម ។

ការអធិប្បាយធម៌ ដែលជាផលនៃការត្រាស់ដឹងរបស់ព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់មានអន្តរាយច្រើន ព្រោះនឹងមានឱកាសដែលយល់ខុស និយាយ ខុស បដិបត្តិខុស ។ ព្រះត្រៃបិដកប្រៀបដូចជារដ្ឋធម្មនុញ្ញ ច្បាប់ទូទៅនឹងជំទាស់ ដល់ច្បាប់រដ្ឋធម្មនុញ្ញមិនបាន យ៉ាងណា ការអធិប្បាយធម៌ជំទាស់នឹងព្រះត្រៃបិដក ពុទ្ធសាសនិកជនដែលប្តូរប្រកាន់ថាធ្វើមិនបានដូចគ្នា ដូច្នោះ ។

សូមអានុភាពនៃព្រះរតនត្រ័យ ប្រតិស្ឋានក្នុងហឫទ័យ

របស់ពុទ្ធសាសនិកជនទាំងឡាយ សូមបានជួបប្រសព្វ
សេចក្តីចម្រើនក្នុងព្រះធម៌ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
ប្រកាសទុកល្អហើយបរិបូណ៌ដោយអត្ត និងព្យញ្ជនៈ ។

ក្រុមវៀងវៀងព្រះអង្គកថា

និទានកថា

សេចក្តីសន្ទេបថា ក្នុងទីបំផុតនៃការសម្តែងយមកប្បាដិហារ្យ ព្រះមានព្រះ-
ភាគជាម្ចាស់ ស្តេចចូលចាំវស្សានៅលើផ្ទាំងបណ្តុកម្តុលសិលាសនៈ ក្រោមដើម
បារិវត្តក្រព័ន្ធក្នុងទេវនគរ ទ្រង់ធ្វើព្រះមាតាឲ្យជាអង្គសាក្សី ត្រាស់ព្រះអភិធម្ម-
កថាដល់ទេវបរិស័ទ លុះទ្រង់សម្តែងបករណ៍ធម្មសង្គណីបាន ១០០ ឆ្នាំកន្លងទៅ
ពួកភិក្ខុវិជ្ជបុត្រសម្តែងវត្ថុ ១០ ប្រការ ដែលប្រាសចាកព្រះធម៌វិន័យ គឺ ៖

- ១ ភិក្ខុទុកដាក់អំបិលក្នុងភ្នាក់សម្រាប់ឆាន់ជាមួយអាហារថា គួរ ។
- ២ ភិក្ខុឆាន់អាហារពេលព្រះអាទិត្យជ្រៅទៅ ២ ធ្នាប់ គួរ ។
- ៣ ភិក្ខុហាមកត្តហើយ ចូលទៅក្នុងចន្លោះស្រុក ហើយឆាន់កត្តដែលមិនបាន
ធ្វើវិនយកម្មមុន ឬ មិនជាដែនរបស់ភិក្ខុឈឺ គួរ ។
- ៤ ភិក្ខុនៅក្នុងអាវាសជាមួយគ្នា បំបែកគ្នាធ្វើសង្ឃកម្ម គួរ ។
- ៥ ភិក្ខុធ្វើឧបោសថកម្មមិនរង់ចាំឆន្ទានុមតិ គួរ ។
- ៦ ប្រការបដិបត្តិដែលឧបជ្ឈាយ៍ អាចារ្យធ្លាប់ប្រព្រឹត្តមកខុសត្រូវ យ៉ាងណា
ប្រព្រឹត្តតាម គួរ ។
- ៧ ភិក្ខុហាមកត្តហើយ ឆាន់ទឹកដោះស្រស់ដែលមិនទាន់ប្រែជាទឹកដោះជួរ
គួរ ។
- ៨ ភិក្ខុផឹកស្រាខ្សោយ ៗ គួរ ។

៩ ភិក្ខុក្រាលសំពត់និសីទនៈដែលមិនមានជាយ គួរ ។

១០ ភិក្ខុទទួល ឬត្រេកអរចំពោះមាស និងប្រាក់ ដែលគេទុកដាក់ដើម្បី
ខ្លួន គួរ ។

ព្រះយសត្ថេរដែលជាបុត្ររបស់ព្រាហ្មណ៍ ឈ្មោះថា កាកណ្ណកៈ បានស្តាប់
វត្ថុ ១០ ប្រការនោះហើយបានកាន់យកព្រះចៅអសោករាជដែលជា ព្រះឱរស
របស់ ព្រះចៅសុសុនាគៈធ្វើជាសម្លាញ់ ហើយជ្រើសរើសព្រះថេរៈ ៧០០ អង្គ
ក្នុងចំណោម ភិក្ខុ ១.២០០.០០០ អង្គ គឺ (ដប់ពីរសែន) ញ៉ាំងវត្ថុ ១០
ប្រការទាំងនោះ ហើយលើកសរីរៈ គឺ ព្រះធម៌វិន័យឡើងសន្តិយនា ។

ភិក្ខុវដ្តីបុត្រមានប្រមាណ ១០.០០០ អង្គ ត្រូវព្រះធម្មសន្តិហាកត្តេរទាំងឡាយ
គ្របសង្កត់ហើយ គឺ ទិតៀនហើយ ទើបស្វែងរកពួកគណៈ គ្រាបានពួកដែល
ជាទុព្វលវៈដ៏សមគួរដល់ខ្លួន ក៏ចាត់តាំងសម្នាក់ត្រកូលអាចារ្យថ្មី ឈ្មោះថា មហា
សង្ឃិកៈ និងឯកព្យាហារិកៈ ដែលបែកចេញមកពីត្រកូលអាចារ្យសង្ឃិកៈនោះ ។
ត្រកូលអាចារ្យពីរពួកដទៃទៀត គឺ បញ្ញត្តិវាទៈ និងពហុលិយៈ ដែលមានឈ្មោះ
ម្យ៉ាងទៀតថា ពហុសុត្តិកៈ ដែលបែកចេញមកពីនិកាយគោកុលិកៈ ។ អាចរិយ-
វាទដទៃទៀតឈ្មោះថា ចេតិយវាទ កើតឡើងហើយក្នុងវាទនិកាយពហុលិយៈ
នោះ នោះឯង ។ ក្នុងរយៈពេលនៃឆ្នាំទីពីរ គឺ ក្នុងព្រះពុទ្ធសករាជ ២០០ ត្រកូលអាចារ្យ
ទាំងប្រាំ បានកើតឡើងពីត្រកូលអាចារ្យមហាសង្ឃិកៈដោយប្រការ ដូច្នោះ ។

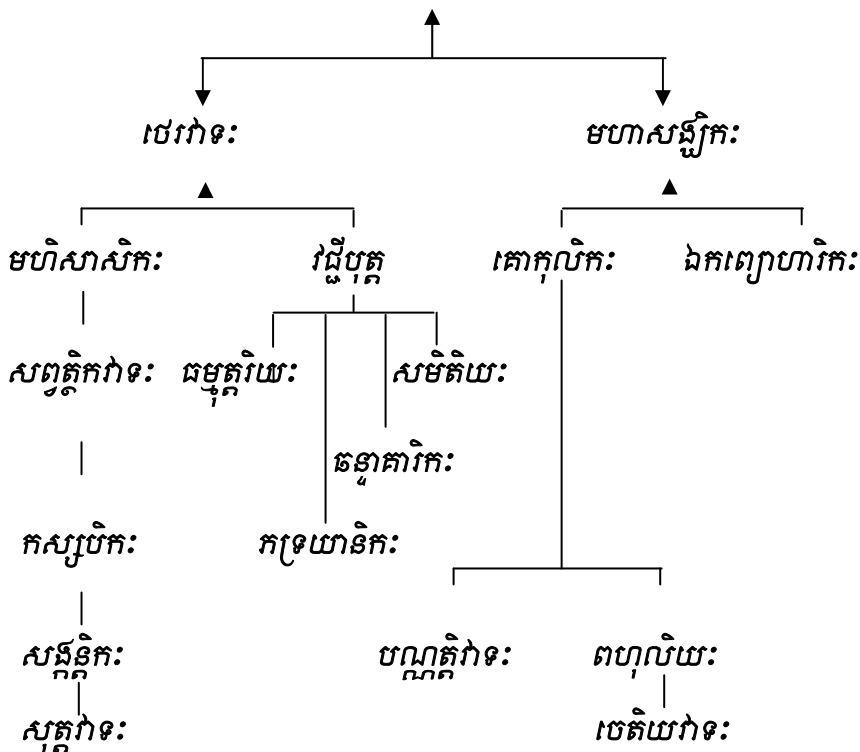
ត្រកូលអាចារ្យទាំងប្រាំនោះ រួមជាមួយមហាសង្ឃិកៈដើមមួយ ក៏បានជា

ប្រាំមួយត្រកូល ។ ក្នុងពុទ្ធសករាជ ២០០ ឆ្នាំ អាចរិយវាទទាំងពីរ គឺ មហិ-
សាសកៈ និងវជ្ជបុត្តកៈកើតឡើង ដែលបែកចេញមកពីថេរវាទ ។ ក្នុងបណ្តា
អាចរិយវាទទាំងពីរនោះ អាចរិយវាទទាំងបួន គឺ ធម្មត្ថបរិយៈ ១ កទ្រយានិកៈ ១
ឆន្ទាគារិកៈ ១ សម្មតិយៈ ១ កើតឡើង ព្រោះបែកចេញមកពីនិកាយវជ្ជបុត្តកៈ
។ ក្នុងពុទ្ធសករាជ ២០០ ឆ្នាំ នោះឯង អាចរិយវាទពីរពួក គឺ សព្វត្តិកវាទ និង
ធម្មគុត្តិកៈកើតឡើង ព្រោះការបែកចេញពីត្រកូល អាចារ្យមហិសាសកៈទៀត ។
កាលនិកាយកស្សបិកៈទាំងឡាយបែកគ្នាហើយ ក៏ជាហេតុឲ្យនិកាយឈ្មោះថា
សន្តនិកៈផ្សេងទៀតកើតឡើង កាលនិកាយសន្តនិកៈទាំងឡាយបែកគ្នាហើយ និ-
កាយឈ្មោះថា សុត្តវាទក៏កើតឡើង ។ អាចរិយវាទ ១១ និកាយនេះកើតឡើង
ហើយ ព្រោះបែកចេញមកពីថេរវាទ យ៉ាងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ អាចរិយ-
វាទ ១១ និកាយនេះ រួមនឹងថេរវាទដើម ក៏ជា ១២ និកាយ ។

ក្នុងពុទ្ធសករាជ ២០០ អាចរិយវាទ គឺ លទ្ធិនៃអាចារ្យទាំងអស់ រួម ១៨
និកាយ គឺ ១២ និកាយបែកចេញអំពីថេរវាទនេះ និងនិកាយអាចរិយវាទ ៦ បែក
ចេញមកពីត្រកូលអាចារ្យមហាសង្ឃិកៈទាំងឡាយ ដូច្នោះឯង ។

ពាក្យថា និកាយ ១៨ ក្តី ត្រកូលអាចារ្យ ១៨ ក្តី ជាឈ្មោះ របស់និកាយ
ដែលពោលមកហើយទាំងនោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត បណ្តានិកាយទាំង ១៨ នោះ
បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជានិកាយដែលបែកចេញពីគ្នា , ចំណែកថេរវាទ បណ្ឌិតគប្បី
ជ្រាបថា ជានិកាយដែលមិនបែកគ្នា គឺ តាំងនៅដូចដើម ។

តារាងសម្ព័ន្ធនិកាយសង្ឃក្នុងសតវត្ស ទី ៣

ភិក្ខុដ៏លាមកទាំងឡាយ ដែលជាពួកវជ្ជិបុត្តជាអធម្មវាទី ត្រូវព្រះថេរវាទៈជាធម្មវាទីទាំងឡាយបានបណ្តេញចេញហើយ បានពួកដទៃទៀត ទើបផ្តើមតាំងជាគណាចារ្យថ្មី ។

(ស្រង់ចេញពីអង្គកថា បរមត្ថទីបទី អង្គកថាអភិធម្មបិដក កថាវត្ថុ)

ប្រវត្តិអ្នកតែងព្រះអង្គកថា

ព្រះពុទ្ធឃោសត្ថេរ ដែលយើងនិយមហៅថា ព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យ បានប្រាប់ទុកខាងក្រោយនៃអារម្ភកថា ព្រះគម្ពីរអង្គកថាអដ្ឋសាលិនីថា ព្រះភិក្ខុមាននាមថា ពុទ្ធឃោសៈដូចគ្នា បានអារាធនាលោកឲ្យតែងព្រះគម្ពីរនេះឡើង (គម្ពីរអដ្ឋសាលិនី) ។ ទាំងនេះឃើញថា នាមព្រះពុទ្ធឃោសៈមានច្រើន ដូចក្នុងសម័យនោះ ក៏នៅមានព្រះពុទ្ធឃោសៈអារាធនាឲ្យព្រះ ពុទ្ធឃោសៈតែងគម្ពីរនេះជាដើម ។

កិត្តិសព្ទរបស់ព្រះពុទ្ធឃោសៈ ជាមន្ត្រីលជ័អង្វែង ព្រោះលោកបានធ្វើការកសាងព្រះគម្ពីរទុកយ៉ាងច្រើនសន្ធិកសន្ធាប់ ។ ព្រះពុទ្ធឃោសាចារ្យជាអ្នកស្រុកជម្ពូទ្វីប គឺ ប្រទេសឥណ្ឌាប៉ែកខាងត្បូង មានជីវិតរស់នៅក្នុងរវាងពុទ្ធសករាជ ៩៤៥ ដល់ ១.០០០ ឆ្នាំ កើតក្នុងត្រកូលព្រាហ្មណ៍នាតំបន់ ពុទ្ធគយាដែនមគធៈ ជិតស្ថានទីត្រាស់ជីង ។ មុនចូលមកបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា បានសិក្សាសិល្ប៍សាស្ត្រទាំងពួង រៀនចប់ត្រៃវេទ បានត្រាច់ទៅ កាន់ទីផ្សេង ៗ ក្នុងជម្ពូទ្វីប បានឆ្លើយបញ្ហាជាមួយសមណៈ និងព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយ ប្រាកដជាអ្នកមានសតិបញ្ញាច្រើន ។ សមណព្រាហ្មណ៍ និងបណ្ឌិតដទៃ ៗ មិនអាចឆ្លើយដោះស្រាយបញ្ហាព្រាហ្មណ៍កំលោះនេះបាន ។ តែព្រាហ្មណ៍កំលោះនេះ អាចដោះស្រាយបញ្ហា ដែលសមណព្រាហ្មណ៍ និងបណ្ឌិតសួរបាន ដូច្នោះ ព្រាហ្មណ៍កំលោះ ទើបមានឈ្មោះបោះសំឡេងខ្លួនខ្លា គ្របសង្កត់រហូតសកលជម្ពូទ្វីប ។

គ្រាមួយ ព្រាហ្មណ៍កំលោះដើរផ្លូវ មកដល់វត្តមួយដែលជាស្ថានទីពុទ្ធភ័យ គយា បានជួបជាមួយព្រះវេរតត្រូវ ដែលជាព្រះមហាខីណាស្រពសម្រេចបដិសម្ភិទា ៤ ។

ថ្ងៃមួយព្រាហ្មណ៍កំលោះ បានស្វាគ្យាយមន្តក្នុងគម្ពីរបតញ្ញលី យ៉ាងត្រឹមត្រូវ ពីរោះគួរចាប់ចិត្តរហូតដល់យប់ ព្រះថេរៈបានឮសំឡេងព្រាហ្មណ៍នោះ ស្វាគ្យាយហើយ ក៏ដឹងថាជាអ្នកមានសតិបញ្ញាច្រើន ទើបហៅព្រាហ្មណ៍នោះមក ដើម្បីបានសន្ទនាគ្នា ព្រាហ្មណ៍កំលោះបានសួរបញ្ហាផ្សេង ៗ ក្នុងគម្ពីរត្រៃវេទ ដែលខ្លួននៅមានការសង្ស័យមិនយល់ ចំពោះព្រះថេរៈ ព្រះថេរៈក៏ឆ្លើយអធិប្បាយ បានទាំងអស់ ក្រោយមកព្រះថេរៈទើបសួរបញ្ហាក្នុងព្រះអភិធម្មខ្លះ ៗ ព្រាហ្មណ៍ កំលោះឆ្លើយមិនបាន ទើបសួរថា នេះឈ្មោះថាអ្វី ព្រះថេរៈឆ្លើយថា ឈ្មោះថា ពុទ្ធមន្ត ទើបសួររៀនពុទ្ធមន្ត ហើយក៏បានបញ្ចេញសម្បទាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា បានរៀនព្រះពុទ្ធវិចារ គឺ ព្រះត្រៃបិដក បានប្រាកដឈ្មោះថា ព្រះពុទ្ធមោសៈ ។

កាលព្រះពុទ្ធមោសៈ គង់នៅក្នុងវត្ត នាតំបន់ពុទ្ធភ័យនោះ បានរចនា បករណ៍ឈ្មោះ ញាណោទ័យ ទុកក្នុងវត្ត ហើយផ្ដើមរចនាគម្ពីរអដ្ឋកថា ឈ្មោះ អដ្ឋសាលិនី ដែលជាអដ្ឋកថាព្រះគម្ពីរធម្មសន្តិណីបករណ៍ និងគម្ពីរបរិត្តដ្ឋកថា គឺ អដ្ឋកថាព្រះត្រៃបិដកច្បាប់សន្ធិប ព្រះវេរតមហាថេរៈ បានឃើញអដ្ឋកថា ដែលលោកបានរចនាហើយ ទើបណែនាំលោកថា ក្នុងជម្ពូទ្វីបមានតែព្រះបាលី ព្រះត្រៃបិដកប៉ុណ្ណោះ មិនមានអដ្ឋកថាបាលីព្រះត្រៃបិដកនៅឡើយ តែក្នុងលង្កា- ទ្វីបនៅមាន ដោយព្រះថេរៈទាំងឡាយ មានព្រះសារីបុត្រ (ឈ្មោះដូចអគ្គសាវ័ក)

ជាដើម បានរចនាទុក និងតមកព្រះមហិន្ទត្រូវបានត្រួតពិនិត្យ ហើយរចនាទុក
 ជាភាសាសីហឡ្យៈ សូមឲ្យព្រះពុទ្ធហោសៈទៅលង្កាទ្វីប ត្រួតពិនិត្យមើលអង្គកថា
 ទាំងនេះ ហើយប្រែមកជាភាសាមគធៈវិញ នឹងបានជាប្រយោជន៍ និងសេចក្តី
 ចម្រើនដល់មនុស្សលោកទាំងពួង កាលព្រះថេរៈបានណែនាំយ៉ាងនេះ ហើយព្រះ
 ពុទ្ធហោសៈ ក៏មានបីតិសាមនស្ស ក្រាបបង្គំលាព្រះឧបជ្ឈាយ៍ និងព្រះភិក្ខុសង្ឃ
 ហើយធ្វើដំណើរទៅកាន់លង្កាទ្វីបតាមទូក បានជួបព្រះពុទ្ធទត្តត្រូវ ដែលបាន
 និមន្តជ្រួសជ្រុវគ្នានៅកណ្តាលសមុទ្រ បានសន្ទនាគ្នា និងប្រាស្រ័យទាក់ទងរឿង
 ប្រែគម្ពីរជាភាសាមគធៈ ហើយធ្វើដំណើរតទៅរហូតដល់ កំពង់ផែក្រុងលង្កា
 សម័យនោះ គឺ ជាកាលរបស់ក្សត្រលង្កាទ្រង់ព្រះនាមថា **មហានាម** មាននាម
 ដទៃទៀតថា (សិរិនិវាស) ខ្លះ (សិរិកុបៈ) ខ្លះ (សិរិកុដ្ឋៈ) ខ្លះ ពុទ្ធសករាជ
 (៧៥២-៧៧៤) ។

កាលដែលព្រះពុទ្ធហោសៈទៅដល់លង្កា បានទៅជួបព្រះភិក្ខុសង្ឃក្នុង
 មហាវិហារនាក្រុងអនុរាជបុរៈ ហើយបានទៅកាន់សម្លាក់របស់ព្រះសង្ឃបាលត្រូវ
 ដែលជាព្រះសង្ឃរាជនៅក្នុងក្រុងអនុរាជបុរៈ នៃសម្លាក់មហាបធាន បានស្តាប់
 អង្គកថាជាភាសាសីហឡ្យៈ និងថេរវាទទាំងអស់ហើយ បានធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា
 ជាពុទ្ធាធិប្បាយរបស់ព្រះមានព្រះភាគពិត ទើបបានសុំការអនុម័តិអំពីសង្ឃ
 ដើម្បីបានឱកាសរចនា អង្គកថាព្រះត្រៃបិដក ជាភាសាមគធៈ ។ ដើម្បីផ្សេងផ្សាត់
 ការចេះដឹង និងសមត្ថភាពរបស់ព្រះពុទ្ធហោសៈ គណៈសង្ឃលង្កា ដែលមាន
 ព្រះសង្ឃបាលត្រូវជាប្រធាន បានប្រគល់ព្រះគាថា ២ ព្រះគាថាឲ្យលោករចនា

សិន ទើបអនុញ្ញាតឲ្យលោកត្រួតពិនិត្យគម្ពីរទាំងអស់ ។ ព្រះពុទ្ធខ្លែងយោសៈបាន
 រចនាបករណ៍ឈ្មោះ វិសុទ្ធិមគ្គឡើង មានសេចក្តីយ៉ាងល្អប្រសើរ រហូតដល់
 ព្រះសង្ឃលង្កាទទួលស្តាប់នូវសេចក្តីជំនាញរបស់លោក តាមប្រវត្តិបាននិយាយ
 ថា ដើម្បីនឹងប្រកាសនូវភាពជំនាញរបស់ព្រះពុទ្ធខ្លែងយោសៈនោះឲ្យប្រាកដ ទេវតា
 បានបណ្តាលឲ្យគម្ពីរដែលរចនាស្រេចហើយ បាត់ទៅ ព្រះពុទ្ធខ្លែងយោសៈក៏បាន
 រចនាជាថ្មីម្តងទៀត ទេវតាក៏បណ្តាលឲ្យបាត់ទៀត លោកក៏បានរចនាឡើងម្តង
 ទៀតគម្រប់ ៣ ដង បន្ទាប់មក ក៏ថ្វាយគម្ពីរដែលបានរចនាទាំងពីរគម្ពីរនោះវិញ
 វេលានោះ ទើបបានគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ជា ៣ ចប់ ព្រះពុទ្ធខ្លែងយោសៈក៏បាននាំគម្ពីរ
 ទាំង ៣ ចប់នោះ ថ្វាយដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃ ព្រះភិក្ខុសង្ឃបានអានទាំងបីគម្ពីរ
 ប្រៀបធៀបគ្នាហើយមិនមានការខុសគ្នាទាំងដោយព្រះគម្ពីរ ឬអក្ខរៈ ឬដោយបទ
 ឬដោយព្យញ្ជនៈ ឬដោយអត្ថ ឬដោយបទដើម បទចុង ឬដោយថេរវាទ ឬ
 ដោយព្រះបាលី ទាំងឡាយក្នុងកន្លែងណានីមួយឡើយ ទាំងបីច្បាប់ដូចគ្នា ដើម្បី
 សម្តែងសេចក្តីអង្គអាចយ៉ាងក្រៃលែងរបស់លោក ទេវតាទាំងឡាយបានសាធុការ
 ព្រះសង្ឃប្រមាណ ១.០០០ អង្គ ប្រជុំគ្នាក្នុងមហាវិហារបានឃើញសេចក្តីអស្ចារ្យ
 នាំគ្នាត្រេកអរ កោតសរសើរ សោមនស្ស សាធុការបានប្រកាសថា លោកអង្គ
 នេះ ជាព្រះមេត្តយ្យពោធិសត្វ ពិតប្រាកដ និងបានអនុមតិឲ្យលោកប្រែគម្ពីរ
 ពីភាសាសីហឡៈមកជាភាសាមគធៈ ។

ក្នុងគ្រានោះ ព្រះចៅមហានាមក្សត្រនៃលង្កា ទ្រង់បានស្តាប់កិត្តិគុណរបស់
 លោក ស្តេចបានចេញចាកពីព្រះនគរទៅដល់មហាវិហារ ទ្រង់នមស្តារព្រះសង្ឃ

ហើយនមស្ការព្រះពុទ្ធឃោសៈ និងន្តរៀត្តន៍នៅក្នុងប្រាសាទមួយ ឈ្មោះ **បធា-
នយរ** នាទិសទក្សិណារបស់មហាវិហារ បានប្រែអង្កកថាភាសាសីហឡៈ ជាអង្ក-
កថាព្រះត្រៃបិដកភាសាមគធៈ ។

អង្កកថាក្នុងភាសាសីហឡៈពីបុរាណនោះមាន ៣ យ៉ាង គឺ ៖

១ មហាអង្កកថា

២ បច្ចុរិយអង្កកថា

៣ កុរុន្តិអង្កកថា អង្កកថាដែលបានលើកឡើងកាន់សង្ហាយនា

ព្រះមហិន្ទត្តេរៈនាំមកពីជម្ពូទ្វីប ហើយរចនាទុកជាភាសាសីហឡៈឈ្មោះ

មហាអង្កកថា ។

អង្កកថា ដែលព្រះភិក្ខុទាំងឡាយប្រជុំគ្នារចនានៅក្នុងដែ (ផ្ទះទឹក)

ដែលក្នុងភាសាសីហឡៈហៅថា បច្ចុរិយៈ ឈ្មោះថា **បច្ចុរិយអង្កកថា** ។

អង្កកថា ដែលព្រះភិក្ខុសង្ឃទាំងឡាយប្រជុំគ្នារចនា ក្នុងកុរុន្តិវិហារ
ឈ្មោះថា **កុរុន្តិអង្កកថា** ។

វាទៈដែលអាចារ្យទាំងឡាយក្នុងកាលមុន មានព្រះអាចារ្យថ្នាក់ព្រះថេរៈ
ជាដើម បានរចនាទុកដោយកាន់យកន័យព្រះបាលីឈ្មោះថា **ថេរវាទ** ។

គម្ពីរអង្កកថាភាសាសីហឡៈ ដែលព្រះពុទ្ធឃោសៈបានប្រែមកជាអង្ក-
កថាព្រះត្រៃបិដកភាសាមគធៈ មានច្រើនជាងពាក់កណ្តាលនៃគម្ពីរអង្កកថា
ទាំងអស់ មានរាយនាមព្រះគម្ពីរដូច្នោះ ៖

១ សមន្តប្បាសាទិកា អង្កកថាព្រះវិន័យបិដក

- ២ កន្លិវិតរណី ឬមាតិកដ្ឋកថា អដ្ឋកថាព្រះបាតិមោក្ខ
- ៣ សុមន្តលវិលាសនី អដ្ឋកថាទីយនិកាយ
- ៤ បបពាសុទនី អដ្ឋកថាមជ្ឈិមនិកាយ
- ៥ សារត្តប្បកាសិនី អដ្ឋកថាសំយុត្តនិកាយ
- ៦ មនោរថបុរណី អដ្ឋកថាអង្គត្តនិកាយ
- ៧ បរមត្ថជោតិកា អដ្ឋកថាខុទ្ទកបាវៈ និងសុត្តនិបាត
- ៨ ធម្មបទដ្ឋកថា អដ្ឋកថាធម្មបទ
- ៩ ជាតកដ្ឋកថា អដ្ឋកថាជាតក
- ១០ អដ្ឋសាលិនី អដ្ឋកថាធម្មសន្តិណីបករណ៍
- ១១ សម្មាហវិនោទនី អដ្ឋកថាវិក្កតបករណ៍
- ១២ បញ្ចករណដ្ឋកថា ឈ្មោះបរមត្ថទីបនី ជាព្រះអដ្ឋកថាព្រះអភិធម្មទាំង
ប្រាំគម្ពីរ គឺ ធាតុកថា កថាវត្ថុ បុគ្គលប្បញ្ញត្តិ យមក និងបដ្ឋាន ។
- ១៣ វិសុទ្ធិមគ្គ បករណ៍វិសេសពោលដោយ សីល សមាធិ បញ្ញា ។
- ១៤ ញ្ញាណោទ័យ តែងមុនកាលនៅឥណ្ឌា ច្បាប់ដើមអន្តរធានហើយ ។
- ១៥ បរិត្តដ្ឋកថា អដ្ឋកថាព្រះត្រៃបិដកច្បាប់សន្លេប ច្បាប់ដើមអន្តរធាន
ហើយ ។

ព្រះគម្ពីរទាំងនេះ បានជាប្រយោជន៍ដ៏ក្រៃលែង ចំពោះមនុស្សក្នុងប្រទេស
ផ្សេង ៗ លោកពោលទុកថា គម្ពីរទាំងអស់ប្រើពេលវេលាត្រឹមតែ ១ ឆ្នាំ ក៏បាន
សម្រេច បានកើតសេចក្តីអស្ចារ្យ សូម្បីផែនដីក៏កម្រើកញាប់ញ័រ ។

លទ្ធផលការងារ វណ្ណកម្មរបស់ព្រះពុទ្ធឃោសៈ អ្នកសិក្សាកាសាបាលី
ទូទៅ បានសរសើរ និងរាប់អានលោកថា ជាបុរាណាចារ្យយ៉ាងសំខាន់ក្រែលែង
របស់លោក ។

រាយនាមលោកអ្នកមានឧបការៈ

លោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិតធម្មាចារ្យ ប៊ុន សាវណ្ណ

លោកគ្រូធម្មបណ្ឌិត រស់ សុផាត

ឧបាសក ក្បាត ហ៊ិន

ឧបាសក នាក់ ម៉ៅ

ឧបាសក ឌុំ ឡុន

ឧបាសក ហុក ស៊ីងហួត

ឧបាសក ជឹម ជិនិត

ឧបាសក កើត ធិត្យ

ឧបាសក សន ម៉ារឌី

ឧបាសក ហាយ ចំរើន

ឧបាសក អ៊ឹម រ៉ៃយ៉ា

ឧបាសក សុក្រ ហិត

ឧបាសក សំ ភាយ

ឧបាសក ម៉ៅ ឌុន

ឧបាសក ជាំ ស៊ីវាន

ឧបាសិកា ថាបំ លើម

ឧបាសិកា ហាយ សារ៉ាត់

ឧបាសិកា ប៊ុន សុម៉ាលី

ឧបាសិកា យស សម្បត្តិ

ឧបាសិកា ពូ ហ៊ាង

ឧបាសិកា ប៊ុន សេដាដួង

ឧបាសិកា ម៉ុំ

ព្រមទាំងពុទ្ធបរិស័ទក្នុង និងក្រៅប្រទេស

រាយនាមអ្នកប្រែសម្រួល

ព្រះសង្ឃអាស្រមព្រះគន្ធកុដិ

ព្រះភិក្ខុអត្តទិន្នោ	នូវ បូរ៉ា	ប្រធានអាស្រម
ព្រះភិក្ខុចិត្តរក្ខិតោ	សំ សម្បត្តិ	ធម្មាចារ្យ
ព្រះភិក្ខុធម្មប្បញ្ញោ	ឌុំ សារឿន	ធម្មាចារ្យ
ព្រះភិក្ខុវរធម្មោ	ផុត ពៅ	ធម្មាចារ្យ
ព្រះភិក្ខុសារញ្ញាណោ	ស សត្តា	ធម្មាចារ្យ
ព្រះភិក្ខុកល្យាណធម្មោ	យឿន កល្យាណ	វិនយាចារ្យ

សាមណេរ អត្តកាមោ អ៊ឹម សុផាន សមណសិស្ស សាលាសតិប្បដ្ឋាន

សាមណេរ កោវិនោ ឡោះ សូរៀត សមណសិស្ស សាលាសតិប្បដ្ឋាន

សាមណេរ កោវិនោ ចាន់ បូណា សមណសិស្ស សាលាសតិប្បដ្ឋាន

ស្នែកឧបាសក

ឧបាសក ក្លាត ហ៊ិន	ឧបាសក ហាយ ចំរើន
ឧបាសក សន ម៉ារឌី	ឧបាសក អ៊ឹម រឿយ៉ា
ឧបាសក ទុំ ទួន	ឧបាសក ហុក សឹងហួត
ឧបាសក ឈួន សំណាង	ឧបាសក ឃឿម សារ៉េន

បត្តិទានកថា

ការរៀបរៀង ប្រៃសម្រួលអង្គកថាព្រះត្រៃបិដកជាខេមរភាសា ដើម្បី
បូជាចំពោះព្រះរតនត្រៃ ម្យ៉ាងទៀតដើម្បីតម្កល់ទុកជាសម្បត្តិវប្បធម៌ជាតិ និងជា
ចំណែកចូលរួមក្នុងការតាំងនៅនៃព្រះសទ្ធម្មតម្រប់ ៥.០០០ ព្រះវិស្សា ។

យើងខ្ញុំជាក្រុមប្រៃសម្រួលអង្គកថា សូមលើកនូវបុណ្យកុសលដែលកើត
ឡើងអំពីការងារនេះ ៖-

ឧទ្ទិសថ្វាយ និងគោរពជូន :

- ព្រះមហាវរក្សត្រ និងមហាវរក្សត្រិយានី
- ព្រះមហាក្សត្រនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- សម្តេចព្រះសង្ឃរាជទាំងពីរគណៈ
- មាតាបិតានៃយើងខ្ញុំទាំងអស់គ្នា
- លោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិតធម្មចារ្យ ប៊ុត សារីង្ស
- លោកគ្រូធម្មបណ្ឌិត រស់ សុផាត
- សព្វមុខមន្ត្រីរាជការ និងប្រជានុរាស្ត្រនៃកម្ពុជរដ្ឋ
- សព្វសត្វទាំងអស់ក្នុងត្រ័យភព

សូមលោកព្រេកអរ អនុមោទនានូវចំណែកបុណ្យនេះបានស្នើ ៗ គ្នា

សូមអនុមោទនា !.....

ក្រុមរៀបរៀង និងប្រៃសម្រួល

បរិក្ខារ

លេខាធិការ

ទំព័រ

ទេវធម្មវគ្គ

អដ្ឋកថា ទេវធម្មសូត្រ ទី ១ ១

ទិដ្ឋធម្មវេទនីយកម្ម ៧

សម្បរាយវេទនីយកម្ម ១៣

អ្នកប្រកបសេចក្តីព្យាយាម..... ២២

អដ្ឋកថា បញ្ចត្តយសូត្រ ទី ២ ២៥

កប្ប ២ យ៉ាង ២៦

អធិប្បាយ ទិដ្ឋ សុត មុត វិញ្ញាត ៣៣

សត្វ ៤ ជំពូក ខ្លាចវត្តដែលមិនគួរខ្លាច ៣៥

ការប្រកាន់ខ្លួនអតីតៈ ១៨ ៣៧

ទិដ្ឋិ ៦២ ៤២

អត្ថនៃព្រះនិព្វាន ៤៤

អដ្ឋកថា កិណ្ឌិសូត្រ ទី ៣ ៤៧

ព្យញ្ជនៈមិនជាប្រមាណក្នុងព្រះសូត្រ ៤៩

អដ្ឋកថា សាមគាមសូត្រ ទី ៤ ៥៥

និគ្រន្ធនាដបុត្ត ៥៧

ការវិវាទ..... ៦២

ព្រោះហេតុនៃអាជីវៈ ៦៤

ការមិនគោរពព្រះពុទ្ធ ព្រះធម៌ ព្រះសង្ឃ ក្នុងសិក្ខា ៦៩

អធិករណ៍ ៤ យ៉ាង	៧២
ពាក្យថា ធម៌ជាដើម	៧៨
វិវាទអធិករណ៍ រម្ងាប់ដោយសមថៈ ២	៨១
អដ្ឋកថា សុនក្ខត្តសូត្រ ទី ៥	៨៥
ការបង្កោនទៅក្នុងអាមិស.....	៨៦
សេចក្តីលំបាក.....	៩០
ទោសដែលជាពិស គឺ អវិជ្ជា	៩២
កម្លាំងព្រះខ័ណ្ឌស្រព	៩៣
អដ្ឋកថា អានេត្តាសប្បាយសូត្រ ទី ៦	៩៥
អធិប្បាយពាក្យថា កាម	៩៥
ការគ្របសង្កត់កាម	៩៩
ត្រាស់ការឆ្លងឱ្យ:	១១២
អដ្ឋកថា គណកមោក្ខល្វានសូត្រ ទី ៧	១១៦
ព្រះខ័ណ្ឌស្រព ២ ពួក	១១៧
អដ្ឋកថា គោបកមោក្ខល្វានសូត្រ ទី ៨	១២០
វស្សការព្រាហ្មណ៍	១២៤
អដ្ឋកថា មហាបុណ្ណាមសូត្រ ទី ៩	១២៧
ឧបាសថសីល	១២៨
សេចក្តីប្រាថ្នា	១៣២
ការបញ្ញត្តិថា ខន្ធ	១៣៣

អង្គកថា ចូឡបុណ្ណាមសូត្រ ទី ១០	១៣៧
សេពគប់ជាមួយអសប្បុរស	១៣៨
មិនគោរពក្នុងទាន	១៣៩

អនុបទវគ្គ ទី ២ ១៤២

អង្គកថា អនុបទសូត្រ ទី ១	១៤២
ហេតុឲ្យកើតបណ្ឌិត	១៤៣
បញ្ញាច្រើន បញ្ញាក្រាស់	១៤៤
ព្រះអគ្គសាវកសម្រេចធម៌	១៤៩
ដែនខេត្ត ២ យ៉ាង	

អង្គកថា ឆត្វិសោធនសូត្រ ទី ២	១៦១
សេចក្តីសម្គាល់របស់ធាតុ	១៦៣
រូប	១៦៤
ហេតុផលដែលត្រាស់អាសវក្ខយញ្ញាណ	១៦៦
ឆត្វិសោធនិយធម៌	១៦៦
រឿងព្រះទ័យភាណកអកយត្តោ	១៧២

អង្គកថា សប្បវិសធម្មសូត្រ ទី ៣ ១៧៤
វិនិច្ឆ័យ និរោធារៈ

អង្គកថា សេវិតព្វាសេវិតព្វសូត្រ ទី ២	១៧៨
សមាចារ	១៧៨
ព្រះអនាគាមីនៅមានកវតណ្ណា	១៧៩

អត្តភាពបុប្ផជនមានទុក្ខ	១៨០
ទុក្ខមិនមានដល់អ្នកមិនបដិសន្ធិ	១៨២
អដ្ឋកថា ពហុធាតុកស្វត្រ ធំ ៥	១៨៤
ក័យ ឧបទ្វេៈ ឧបសក្ក	១៨៤
ក័យកើតអំពីជនពាល	១៨៦
រូបបរិក្កហៈ-អរូបបរិក្កហៈ	១៨៧
អធិប្បាយ សុខធាតុ	១៨៩
អធិប្បាយ កាមធាតុ	១៩០
អាយតនៈក្នុង-អាយតនៈក្រៅ	១៩២
ឋានៈ-ឱកាស	១៩២
ព្រះអរិយៈអាចមិនដឹងក្នុងជាតិតទៅ	១៩៥
វិនិច្ឆ័យអនន្តរិយកម្ម ៥	១៩៨
វិនិច្ឆ័យដោយកម្ម	១៩៩
វិនិច្ឆ័យដោយទ្វារ	២០៤
វិនិច្ឆ័យដោយវិបាក	២០៥
វិនិច្ឆ័យដោយសាធារណៈជាដើម	២០៦
ខេត្ត ៣	២០៧
ព្រះពុទ្ធមិនឧបត្តិក្នុងចក្រវាឡដទៃ	២០៨
អន្តរធាន ៣	២០៩
ព្រះបរិយត្តិអន្តរធាន	២១១
បរិនិព្វាន ៣	២១២
ការប្រជុំនៃព្រះធាតុ	២១៣
ស្តេចចក្រពត្តិមិនឧបត្តិព្រមគ្នា	២២២
ស្ត្រីមិនជាព្រះពុទ្ធ	២២៣

កេរ្តិ៍ប្រស-ស្រីមិនមានក្នុងព្រហ្មលោក	២២៥
កាយទុច្ចរិត-កាយសុច្ចរិត	២២៦
សមន្តី ៥	២២៧
ឧបមាទិមិត្តប្រាកដ	២២៨
អដ្ឋកថា ឥសីតិលិស្សត្រ ទី ៦	២៣៤
ប្រវត្តក្នុងឥសីតិលិ	២៣៤
ព្រះនាមរបស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ	២៣៧
អដ្ឋកថា មហាចត្តារិសកស្សត្រ ទី ៧	២៤១
ឧបមាដូចអ្នកស្រែ	២៤២
អធិប្បាយបទ តក្កៈ-អប្បនា-វច័សន្តិរ	២៤៥
អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេរមណី	២៣៦
អធិប្បាយ កុហនា	២៣៧
អ្នកមានសម្មាទិដ្ឋិ ក៏មានសម្មាសង្កប្បៈ	២៣៨
សម្មាទិដ្ឋិ ៥	២៤១
វាទៈ ៣	២៤២
អដ្ឋកថា អនាថានស្សតិស្សត្រ ទី ៨	២៤៥
អធិប្បាយ កាយ	២៦០
អធិប្បាយ វេទនា	២៦១
អធិប្បាយ ចិត្ត	២៦៤
អធិប្បាយ ធម៌	២៦៥
អធិប្បាយ ពោជ្ឈន្តធម៌	២៦៧
អដ្ឋកថា កាយគតាសតិស្សត្រ ទី ៩	២៦៨

អធិប្បាយ គេហសិទ្ធិ	២៦៧
អធិប្បាយ វិជ្ជា	២៧០
អដ្ឋកថា សង្ខារបឋវត្តិសូត្រ ទី ១០	២៧៤
ធម៌ ៥ ប្រការ	២៧០
ឧបមាផ្នែកនតព្រៃ	២៧៥
មាសជម្ពុន្យ	២៧៦
ការជ្រុយ ៥ យ៉ាង	២៧៧
ធម៌ ៥ យ៉ាង ឲ្យដល់ព្រហ្មលោក និងអស់អាសវៈ	២៧៨

អដ្ឋកថា សុត្តន្តបិដក

ឈ្មោះ បញ្ចសូត្រទី

អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

សត្តបកាគ

លេខ ២៦

ទេវទហវគ្គ និងអនុបទវគ្គ

អ ដ្ឋ ក ថា

ទេវទហសូត្រទី ១

[១] ទេវទហសូត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្តាប់មក
ហើយយ៉ាងនេះ ៖

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងទេវទហសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

ព្រះរាជាទាំងឡាយ គេហៅថា ទេវ ក្នុងបទថា ទេវទហំ នាម នេះ ។
ក៏ក្នុងនិគមនៃសក្យរាជនោះ មានស្រះបោក្ខរណីជាមង្គលគួរជ្រះថ្លា ព្រមទៅ
ដោយការរក្សា ។ ស្រះនោះគេហៅថា ទេវទហ ព្រោះជាស្រះរបស់ស្តេច
ទាំងឡាយ ។ អាស្រ័យស្រះទេវទហនោះ សូម្បីនិគមនោះក៏ហៅថា ទេវទហៈ
ដូចគ្នា ។ ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់អាស្រ័យនិគមនោះ ប្រថាប់នៅក្នុងលុម្ពិនីវ៉ែន ។

[២] បទថា សព្វន្តំ បុព្វេ កតហេតុ សេចក្តីថា ព្រោះកម្មដែលធ្វើ ទុកក្នុងកាលមុនជាបច្ច័យ ។ ដោយពាក្យនេះ ទ្រង់សម្តែងថា ពួកនិគ្រន្តក៏ បដិសេធរឿនទោកើតអំពីកម្ម និងរឿនទោកើតអំពីការធ្វើ រមែងទទួលរឿនទោកើត ពីវិបាកតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ។ ដោយពាក្យថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកនិគ្រន្ត មានវាទៈយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ទ្រង់កំណត់សម្តែងព្រះតម្រាស់ដែលត្រាស់ មិន បានកំណត់ទុកពីមុន ។

[៣] បទថា អាហុវម្ភេវ មយំ យេនីទាំងឡាយបានកើតហើយ សេចក្តី ថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ជ្រាបថា ពួកនិគ្រន្តទាំងនោះមិនដឹងឡើយ ទ្រង់បំណង នឹងត្រាស់ពាក្យទូន្មានដែលជាទោសសុទ្ធៗ ទើបត្រាស់ពាក្យនេះ ។ ព្រោះជន ទាំងនោះមិនដឹងថា យេនីទាំងឡាយបានកើតមកហើយ ជនទាំងនោះនឹងដឹងថា ធ្វើកម្មទុកហើយ ឬមិនបានធ្វើទុកហើយ បានយ៉ាងណា ។ សូម្បីក្នុងពាក្យ សួរដែលខ្ពស់ៗ ឡើងទៅ ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

[៤] បទថា ឯវំ សន្តេ ក្នុងចូឡទុក្ខក្ខន្ធសូត្រ សេចក្តីថា កាលពាក្យ របស់និគ្រន្តជាអ្នកធំជាសច្ច ។ តែក្នុងទីនេះ សេចក្តីថា កាលពួកលោកមិន ដឹងឋានៈមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។ បទថា ន កល្លំ ប្រែថា មិនគួរ ។

[៤] បទថា ភាឡហុបលេបនេន ប្រែថា ដែលលាបថ្នាំពិសទុកច្រើន គឺ លាបដោយថ្នាំពិសរឿយៗ តែមិនមែនដូចលាបដូចបាយម៉ាន ។ បទថា ឯសនិយា បានដល់ ដំបៀតគ្រឿងដែលព្យាបាលដំបៅរបស់ពេទ្យវះកាត់ សូម្បី ត្រៀមហូតដល់កូនសរមុត ។ បទថា ឯសេយ្យ សេចក្តីថា គប្បីពិចារណាថា (ដំបៅ) ជ្រៅ ឬរាក់ ។ បទថា អគទន្តារំ បានដល់ កម្ទេចផងសម ឬកន្ទួត ព្រៃដុតដោយភ្លើង ។ បទថា ឱទេហេយ្យ ប្រែថា គប្បីដាក់ចូលទៅ ។ ពាក្យ ថា អរោតោ ជាដើម ត្រាស់ទុកហើយក្នុងមាគណ្ឌិយសូត្រនុ៎ះឯង ។ ក្នុងពាក្យ ថា ឯវមេវ ខោ នេះ ប្រៀបធៀបសេចក្តីឧបមាដូច្នោះ ដូចវេលាដែលនិគ្រន្ត ទាំងនេះដឹងថា យើងបានកើតហើយក្នុងកាលមុនឬទេ យើងបានធ្វើបាបកម្ម ទុក ឬមិនបានធ្វើ ឬយើងធ្វើបាបបែបនេះទុកហើយ ក៏ដូចវេលាដែលវេទនាកើត មានក្នុងពេលដែលកូនសរមុត ប្រាកដដល់អ្នកដែលកូនសរមុត ដូច្នោះ វេលា ដែលដឹងថា ទុក្ខមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះរបស់យើងមិនមាន កាលទុក្ខប្រមាណ ប៉ុណ្ណោះមិនមាន ទុក្ខទាំងអស់ក៏នឹងឈ្មោះថា តាំងនៅក្នុងសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ក៏ដូច ពេលដែលវេទនាប្រាកដក្នុងកាលទាំង ៤ មានការវះមុខដំបៅដំបៅជាដើម ដូច្នោះ ។ ពេលដែលនឹងដឹងការលះអកុសលធម៌ ធ្វើកុសលធម៌ឲ្យកើតឡើងក្នុងបច្ចុប្បន្ន

ក៏ដូចជាវេលាដែលដឹងសេចក្តីសុខក្នុងវេលាតមកខាងក្រោយ ដូច្នោះ ។ ក្នុង
រឿងនេះ ទ្រង់សម្តែងសេចក្តី ៣ ប្រការ ដោយឧបមាតែមួយ (និង) សម្តែង
សេចក្តីនៃរឿងតែមួយដោយឧបមា ៤ ប្រការ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ក៏ពួកនិគ្រន្តទាំងនេះ មិនដឹងសេចក្តីស្នេហ៍តែមួយ ពីសេចក្តីដែលពោល
នោះ ។ ជឿរឿងនោះទាំងអស់ ដោយពាក្យរបស់និគ្រន្តជាអ្នកធំតែម្យ៉ាង ដូច
បុគ្គលមិនត្រូវកូនសរ ព្រោះកូនសរផ្លាតទៅ ក៏សម្គាល់ថា យើងត្រូវកូនសរ
មុត ដោយត្រឹមតែពាក្យរបស់សត្រូវដែលនិយាយថា លោកត្រូវកូនសរមុត
ហើយប្រសព្វទុក្ខ ដូច្នោះ ត្រូវព្រះមានព្រះភាគគ្របសង្កត់ដោយការប្រៀបធៀប
ដោយកូនសរយ៉ាងនេះ ក៏មិនអាចឆ្លើយតប ដាក់វាទះចូលក្នុងខ្នងក្បាលរបស់
និគ្រន្តជាមេ ពោលពាក្យថា ម្ចាស់អាវុសានិគ្រន្ត ដូច្នោះជាដើម ដូចសុន្ទ
ដែលទុព្វល ក្រោកឡើងដេញម្រឹកឲ្យរត់ទៅត្រង់មុខម្ចាស់ ហើយខ្លួនឯងក៏អស់
កម្លាំងដេញ ដូច្នោះ ។

លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់នឹងគ្របសង្កត់សិស្សនិគ្រន្ត
ទាំងនោះ ព្រមទាំងអាចារ្យ ទើបត្រាស់ថា ធម៌ ៥ ប្រការនេះឯង ដូច្នោះជាដើម ។

[៧] បទថា តត្រាយសមន្តានំ បានដល់ ធម៌ ៥ ប្រការទាំងនោះ លោក

ដ៏មានអាយុទាំងឡាយ ។ ដោយពាក្យថា កា អតីតំសេ សត្វិ សទ្ធា ព្រះ-
មានព្រះភាគត្រាស់សួរថា នឹងជឿអ្វីក្នុងសាស្ត្រាដែលមានវាទៈជាអតីត ។ គឺ
ការជឿក្នុងនិគ្រន្តជាអាចារ្យពួកអ្នក អ្នកដែលជឿវាទៈក្នុងចំណែកអតីតនោះ តើ
ដូចម្តេច ? ។ មានប្រយោជន៍ មិនមានប្រយោជន៍ មានផល មិនមានផល
យ៉ាងណា សូម្បីក្នុងបទដ៏សេស ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។ បទថា សហធម្មិកំ
ប្រែថា មានហេតុ គឺ មានការណ៍ ។ បទថា វាទប្បដិហារំ បានដល់ វាទៈ
ដែលតទល់ (ឆ្លើយតប) ដោយព្រះតម្រាស់ត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់សម្តែងវាទៈ
ដែលកាត់ការជឿរបស់និគ្រន្តទាំងនោះថា ពួកអ្នកចូរយកការជឿចេញឲ្យអស់
ទៅ ព្រោះការជឿនេះខុស ។

[៩] បទថា អវិជ្ជា អាញ្ញាណា បានដល់ ព្រោះអវិជ្ជា ព្រោះមិនដឹង ។
បទថា សម្មាហា ប្រែថា ព្រោះវង្វេង ។ បទថា វិបច្ចេថ បានដល់ ជឿដោយ
វិបរិត ។ ម្យ៉ាងទៀត បានដល់ កាន់យកឃ្លៀងឃ្លាត ។

[១០] បទថា ទិដ្ឋធម្មវេទនីយំ សេចក្តីថា ឲ្យវិបាកក្នុងអត្តភាពនេះ
តែម្យ៉ាង ។ បទថា ឧបក្កមេន ប្រែថា ដោយសេចក្តីព្យាយាមជាគ្រឿងប្រកប ។
បទថា បធានេន ប្រែថា ដោយសេចក្តីព្យាយាម ។ បទថា សម្បរាយវេទនីយំ

សេចក្តីថា ឲ្យវិបាកក្នុងអត្តភាពទី ២ ឬទី ៣ ។

បទថា **សុខវេទនីយំ** សេចក្តីថា កុសលកម្មដែលឲ្យវិបាកដែលជា ឥដ្ឋារម្មណ៍ ។ ដែលផ្ទុយគ្នា (អកុសលកម្ម) ឲ្យផលជាទុក្ខ ។ បទថា **បរិ- បក្កវេទនីយំ** សេចក្តីថា ឲ្យផលក្នុងអត្តភាពដែលសម្រេចហើយ ។ បទថា **បរិបក្កវេទនីយំ** នេះ ជាឈ្មោះរបស់កម្មដែលឲ្យផលក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ បទថា **អបរិបក្កវេទនីយំ** បានដល់ ឲ្យផលក្នុងអត្តភាពដែលនៅមិនទាន់សម្រេច ។ បទថា **អបរិបក្កវេទនីយំ** នេះ ជាឈ្មោះរបស់កម្មដែលឲ្យផលក្នុងភពខាង មុខ ។ កាលបើដូច្នោះ សេចក្តីដែលប្លែកគ្នាក្នុងរឿងនេះ មានដូចតទៅនេះ ៖

កម្មណាដែលធ្វើទុកក្នុងពេលបឋមវ័យ ឲ្យវិបាកក្នុងបឋមវ័យ មជ្ឈិម- វ័យ ឬបច្ចិមវ័យ , ដែលធ្វើទុកក្នុងពេលមជ្ឈិមវ័យ ឲ្យវិបាកក្នុងមជ្ឈិមវ័យ ឬបច្ចិមវ័យ , ដែលធ្វើទុកក្នុងពេលបច្ចិមវ័យ ឲ្យវិបាកក្នុងបច្ចិមវ័យនោះឯង កម្មនោះឈ្មោះថា ឲ្យផលក្នុងបច្ចុប្បន្ន ។ ចំណែកកម្មណា ដែលឲ្យវិបាកខាង ក្នុង ៧ ថ្ងៃ កម្មនោះឈ្មោះថា ឲ្យផលសម្រេចហើយ ។ កម្មដែលឲ្យផល សម្រេចហើយនោះ បានទាំងកុសល និងអកុសល ។ ក្នុងរឿងកម្មដែលឲ្យ ផលខាងក្នុង ៧ ថ្ងៃនោះ មានរឿងដូចតទៅនេះ ៖

ទិដ្ឋធម្មវេទនីយកម្ម

បានឮថា បុគ្គលកំសត់ ឈ្មោះបុណ្ណៈ អាស្រ័យសុមនសេដ្ឋីនៅក្នុង
 ក្រុងរាជគ្រឹះ ។ ថ្ងៃមួយ គេឃោសនាការលេងនក្ខត្តប្បក្សក្នុងក្រុង លោកសេដ្ឋី
 ទើបពោលនឹងនាយបុណ្ណៈនោះថា បើថ្ងៃនេះអ្នកឯងទៅក្នុងស្រែ នឹងបានគោ ១
 នឹម និងនង្គ័ល (ថ្មី) ១ តើអ្នកឯងទៅលេងនក្ខត្តប្បក្ស ឬទៅក្នុងស្រែ ។ នក្ខ-
 ត្តប្បក្សនឹងមានប្រយោជន៍អ្វីដល់ខ្ញុំ ខ្ញុំនឹងទៅក្នុងស្រែ ។ បើដូច្នោះ អ្នកឯងចូរ
 ជ្រើសរើសយកគោដែលត្រូវក្នុងស្រែ ។ គេទៅក្នុងស្រែ ។ ក្នុងថ្ងៃនោះ ព្រះ-
 សារីបុត្តត្រូវ ចេញពីនិរោធសមាបត្តិរំពឹងថា យើងនឹងសង្រ្គោះអ្នកណា ឃើញ
 នាយបុណ្ណៈ ទើបស្ងៀកដណ្តប់ចំរែប្រដាប់បាត្រ ទៅកាន់ទឹកនៃដីដែលគេក្នុង
 ស្រែ ។ នាយបុណ្ណៈដាក់នង្គ័ល ថ្វាយឈើស្នូន និងថ្វាយទឹកខ្ពុរមាត់ដល់
 ព្រះថេរៈ ។ ព្រះថេរៈបដិបត្តិសរីរៈហើយ អង្គុយក្នុងទីមិនឆ្ងាយ ពីនាយ
 បុណ្ណៈដែលកំពុងធ្វើការងារ រងចាំការនាំភត្តាហារមក ។ ពេលនោះ ព្រះ-
 សារីបុត្តឃើញភរិយារបស់គេកំពុងនាំអាហារមក ទើបបានសម្តែងខ្លួន (ឲ្យឃើញ)
 ក្នុងចន្លោះផ្លូវនោះឯង ។ នាងជាភរិយា បានយកអាហារដែលនាំមកឲ្យស្វាមី
 ដាក់ចុះក្នុងបាត្ររបស់ព្រះថេរៈ ហើយត្រឡប់ទៅរៀបចំអាហារថ្មី រាល់រសៀល

ទើបបានទៅដល់ ។ នាយបុណ្ណៈក្នុងស្រែគ្រាដំបូងហើយ ក៏អង្គុយសម្រាក ។
 ចំណែកភរិយានាំយកអាហារមក ហើយពោលថា អ្នកបង ខ្ញុំនាំអាហារមកឲ្យ
 អ្នកបងតាំងពីព្រឹកព្រលឹម តែក្នុងរវាងផ្លូវខ្ញុំឃើញព្រះសារីបុត្រ ទើបថ្វាយ
 អាហារនោះដល់លោក ហើយទៅជាស្នេហាហារថ្មីមក ទើបបានជាថ្ងៃរសៀល
 អ្នកបងក្រោធទេ ។ នាយបុណ្ណៈនិយាយថា ម្ចាស់នាងដ៏ចម្រើន នាងធ្វើល្អ
 ហើយ កាលពីព្រឹក ខ្ញុំក៏បានថ្វាយឈើស្កន់ និងទឹកខ្ពុរមាត់ដល់ព្រះថេរៈដែរ ។
 សូម្បីបិណ្ឌបាត ព្រះថេរៈក៏បានឆាន់ ព្រោះការថ្វាយទានរបស់យើង ថ្ងៃនេះ
 យើងមានចំណែកនៃសមណធម៌ដែលព្រះថេរៈបំពេញហើយ ដូច្នោះ បានធ្វើចិត្ត
 ឲ្យជ្រះថ្លា ។ ស្ថានទីដែលគេក្នុងគ្រាដំបូង ក៏ក្លាយជាដុំមាស គេបរិភោគ
 ហើយក្រឡេកមើលស្ថានទីដែលក្នុងនោះ ឃើញភ្លឺចិញ្ចាច ទើបក្រោកឡើង
 យកឈើច្រត់គោះមើលដឹងថា ជាមាសពណ៌ត្និនឆ្មៅ គិតថា យើងមិនទាន់
 បានទូលព្រះរាជាឲ្យទ្រង់ជ្រាប នឹងមិនអាចប្រើប្រាស់ ទើបទៅក្រាបទូលព្រះ-
 រាជា ។ ព្រះរាជាត្រាស់បង្គាប់ឲ្យយករទេះដឹកមាសទាំងអស់នោះ មកគរត្រង់
 ព្រះលានហ្លួង ហើយត្រាស់សួរថា ក្នុងព្រះនគរនេះ អ្នកណាមានមាសប្រមាណ
 ប៉ុណ្ណោះខ្លះ ។ កាលអាមាត្រក្រាបទូលថា របស់អ្នកណាៗ មិនមាន ទើបប្រទាន

តំណែងសេដ្ឋីដល់នាយបុណ្ណៈនោះ ។ គេទើបមានឈ្មោះថា បុណ្ណសេដ្ឋី ។

រឿងមួយទៀត ក្នុងព្រះនគររាជគ្រឹះនោះឯង មានបុគ្គលកំសត់ម្នាក់ ឈ្មោះថា កាឡវឡិយៈ ភរិយារបស់គេដាំយាគូ និងបន្លែជ្រក់ ។ ព្រះមហាកស្សបត្តេរចេញពីនិរោធសមាបត្តិហើយ រំពឹងថា យើងនឹងធ្វើការសង្រ្គោះអ្នកណា ឃើញភរិយារបស់នាយកាឡវឡិយៈ ទើបបានទៅឈរត្រង់ទ្វារជុះនាងទទួលបាត្រដាក់យាគូទាំងអស់ចុះក្នុងបាត្រនោះហើយ ថ្វាយព្រះថេរៈ ។ ព្រះថេរៈទៅកាន់វិហារហើយ បង្ហាន់ថ្វាយចំពោះព្រះសាស្តា ។ ព្រះសាស្តាទ្រង់ទទួលយកអាហារល្មមតែជាគ្រឿងញ៉ាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ សម្រាប់ព្រះអង្គ ។ ខាងយាគូដែលសល់ត្រឹមតែល្មមសម្រាប់ព្រះភិក្ខុ ៥០០ រូប ។ សូម្បីនាយកាឡវឡិយៈក៏បានតំណែងចូលកសេដ្ឋី ។ ព្រះមហាកស្សប ទូលសួរវិបាករបស់នាយកាឡវឡិយៈចំពោះព្រះសាស្តា ។ ព្រះសាស្តាត្រាស់ថា ក្នុងថ្ងៃទី ៧ ចាប់ពីថ្ងៃនេះទៅ គេនឹងបានឆត្រសេដ្ឋី ។ នាយកាឡវឡិយៈស្តាប់ព្រះតម្រាស់នោះហើយ ក៏ទៅប្រាប់ភរិយា ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាស្តេចទ្រង់ឆ្ងល់ព្រះនគរ បានទតឃើញបុរសអង្គុយនៅលើអណ្តាតសម្រាប់ប្រហារជីវិត ក្រៅព្រះនគរ ។ បុរសឃើញព្រះរាជា

ទើបស្រែកទូលថា បពិត្រសម្មតិទេព សូមព្រះអង្គមេត្តាបញ្ជូនអាហារដែល
 ព្រះអង្គសោយមកឲ្យខ្ញុំព្រះអង្គផង ព្រះអង្គ ។ ព្រះរាជាត្រាស់ថា នឹងបញ្ជូន
 មកឲ្យ កាលពួកអ្នកដាំស្បៀងចំពោះក្រយាហារពេលល្ងាច ទើបនឹកឃើញ បាន
 ត្រាស់ថា ពួកអ្នកឯងចូររកអ្នកដែលអាចនាំអាហារនេះទៅ (ឲ្យគេ) ពួករាជ-
 បុរសយកបង្វែចទ្រព្យមួយពាន់ ត្រាច់ទៅ (ស្រែកប្រកាសរកអ្នកមានសមត្ថ-
 ភាព) ក្នុងព្រះនគរ ។ លើកទី ៣ ភរិយារបស់នាយកាឡវឡិយៈ បាន
 ទទួលយក (បង្វែចទ្រព្យមួយពាន់ទៅ) ។ ពួករាជបុរសបានក្រាបទូលបង្ហាញ
 ខ្លួននាងចំពោះព្រះរាជា ។ នាងបន្តិខ្លួនជាប្រុស ចង់ដោយអារុធ ៥ ប្រការ
 កាន់ថាសអាហារចេញចាកព្រះនគរទៅ ។ យក្ខឈ្មោះ ទ័យតាលៈ ស្ថិតនៅ
 ត្រង់ដើមត្នោតក្រៅព្រះនគរ ឃើញនាងដើរទៅតាមគល់ឈើ ទើបពោលថា
 ឈប់ ឈប់ អ្នកឯងជាអាហាររបស់យើង ។ យើងមិនមែនជាអាហាររបស់
 អ្នកទេ យើងជារាជទូត ។ នឹងទៅណា? , ទៅសម្លាក់របស់បុរសដែលអង្គុយ
 នៅលើឈើអណ្តាតសម្រាប់ប្រហារជីវិត ។ អ្នកឯងអាចនាំដំណឹងរបស់យើង
 ទៅត្រឹមតែមួយបានទេ? , បាន ។ យក្ខពោលថា អ្នកឯងគប្បីប្រាប់ដូច្នោះថា
 នាងកាឡវឡិយៈរបស់សុមនទេព ជាភរិយារបស់ទ័យតាលយក្ខ ប្រសូតបុត្រប្រុស

ត្រង់គល់ត្នោតដើមនេះ មានរណ្តៅទ្រព្យ ៧ រណ្តៅ អ្នកឯងចូរកាន់យករណ្តៅ
ទ្រព្យនោះទៅ ។ នាងបានទៅស្រែកប្រកាសថា នាងកាឡើយធានារបស់សុមនទេព
ជាកិរិយារបស់ទ័យតាលយក្ខ ប្រសូតបុត្រប្រស ។

សុមនទេវ អង្គុយនៅក្នុងសមាគមយក្ខបានឮ ទើបពោលថា មនុស្ស
ម្នាក់នាំដំណឹងដែលគួរត្រេកអររបស់ពួកយើង មកស្រែកប្រកាស ពួកលោក
ចូរទៅហៅគេមក បានស្តាប់ដំណឹងនោះហើយ ជ្រះថ្លាទើបពោលថា រណ្តៅ
ទ្រព្យក្នុងបរិមណ្ឌលនៃម្ខាងយើងនេះ ជ្រុយទៅដល់ឆ្នាំងពេញដោយកំណប់
ទ្រព្យ យើងឲ្យអ្នកឯង ។ បុរសដែលអង្គុយលើឈើអណ្តាតសម្រាប់ប្រហារ
ជីវិត បរិភោគអាហារហើយ ដល់វេលា (នាងយកសំពត់មក) ដូតមុខ ក៏
ដឹងថា ជាសម្លាញ់របស់មនុស្សស្រី ទើបខំផ្អួសផ្អាយ ទើបយកដាវកាត់
ផ្អួសផ្អាយរបស់ខ្លួន ហើយត្រឡប់ទៅកាន់សម្លាញ់របស់ព្រះរាជាក្លាម ។ ព្រះ-
រាជាត្រាស់ថា ភាវៈដែលបុរសម្នាក់នោះបានបរិភោគអាហារហើយ នឹងដឹង
បានយ៉ាងណា? នាងទូលថា ដឹងបានដោយគ្រឿងសម្លាញ់របស់ផ្អួសផ្អាយ (ដែល
ត្រូវកាត់) ហើយក្រាបទូលព្រះរាជាឲ្យជញ្ជូនទ្រព្យនោះមក ។ ព្រះរាជាត្រាស់
សួរថា ឈ្មោះថា ទ្រព្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះរបស់បុគ្គលដទៃមានទេ ឆ្លើយថា

មិនមានព្រះអង្គ ។ ព្រះរាជាទើបទ្រង់តាំងស្វាមីរបស់នាងឲ្យជា ធនសេដ្ឋី ក្នុង
ព្រះនគរនោះ ។ សូម្បីរឿងរបស់ព្រះនាងមល្លិកាទេវីក៏គួរ (នាំមក) ពោល ។
រឿងតាមដែលពោលមកនេះ ផ្ដើមដោយរឿងដែលជាប់ទាក់ទងនឹងកុសលកម្ម
មុន ។

ចំណែកនន្ទមាណព បដិបត្តិខុសចំពោះព្រះឧប្បុរសវណ្ណាថេរី ។ កាល
គេក្រោកឡើងអំពីគ្រែហើយចេញទៅ ផែនដីធំបានស្រូបគេចុះកាន់មហានរក
ត្រង់ទីនុ៎ះឯង ។

សូម្បីនាយគោយាតកៈឈ្មោះ នន្ទៈ ធ្វើការសម្លាប់គោរហូតអស់ ៥០
ឆ្នាំ ថ្ងៃមួយ គេមិនបានសាច់ក្នុងវេលាបរិភោគអាហារ ទើបកាត់អណ្ណាតគោ
មួយអាំងលើរងើកភ្លើង ហើយផ្ដើមលូកដៃទំពារស៊ី ។ ពេលនោះ អណ្ណាត
របស់គេជាប់ត្រង់គល់ ធ្លាក់ចុះក្នុងភាជនៈអាហារក្លាម គេស្រែក (ដូចសំឡេង
គោ) ស្លាប់ទៅកើតក្នុងនរក ។ សូម្បីនន្ទយក្ខ ហោះទៅជាមួយយក្ខដទៃ ឃើញ
ព្រះសារីបុត្តត្រូវមានសក់ដែលកោរថ្មីៗ អង្គុយនៅទីវាល ក្នុងវេលាពេលយប់
ប្រាថ្នានឹងវាយសីសៈ ទើបប្រាប់ដល់យក្ខដែលមកជាមួយគ្នា សូម្បីនឹងត្រូវយក្ខ
នោះហាមប្រាម ក៏នៅតែវាយ ក៏ស្រែកឡើងថា ក្ដៅៗ ហើយក៏លិចចុះក្នុងផែនដី

ត្រង់ទីនោះឯង កើតក្នុងមហានរក រឿងដូចពោលមកនេះ ជារឿងដែលជាប់
ទាក់ទងនឹងអកុសលកម្ម ។

ក៏កម្មដែលបុគ្គលធ្វើហើយ ទីបំផុតសូម្បីក្នុងវេលាជិតនឹងស្លាប់ ឲ្យផល
ក្នុងភពដទៃបាន ទាំងអស់នោះឈ្មោះថា សម្បរាយវេទនីយំ (កម្មដែលឲ្យផល
ក្នុងភពតទៅ) ។

ក្នុងរឿងវិបាករបស់កម្មនោះ វិបាកណារបស់ឈានដែលមិនសាបសូន្យ
វិបាកនោះលោកពោលថា វិបាកដែលកើតហើយ ក្នុងទីនេះ ។ លោកមិនបាន
ពិចារណាទុកថា កម្មដែលជាមូលនាំឲ្យមានវិបាកនោះ មិនឲ្យផលក្នុងបច្ចុប្បន្ន
មិនឲ្យផលក្នុងសម្បរាយភព ។ លោកមិនពិចារណាទុកក៏ពិត តែសូម្បីដូច្នោះ
គប្បីជ្រាបថា កម្មនោះឲ្យផលក្នុងសម្បរាយភពមែនពិត ។ វិបាក គឺ ផល-
សមាបត្តិណាក្នុងលំដាប់នៃការកើតរបស់បឋមមគ្គជាដើម វិបាក គឺ ផលសមា-
បត្តិនោះ លោកពោលថា ជាគុណដ៏ល្អដែលកើតឡើងហើយក្នុងទីនេះ ។ លោក
ពោលទុកយ៉ាងនោះក៏ពិត តែសូម្បីដូច្នោះ មគ្គកម្ម គប្បីជ្រាបថា ឲ្យផល
សម្រេចហើយ ព្រោះមគ្គចេតនាប៉ុណ្ណោះ ឲ្យផលហេសជាងគេទាំងអស់ ព្រោះ
ជាផលក្នុងលំដាប់ជាប់គ្នានោះឯង ។

បទថា **ពហុវេទនីយំ** គឺ ចូលដល់សញ្ញកត ។ បទថា **អប្បវេទនីយំ** គឺ ចូលដល់អសញ្ញកត ។ បទថា **សវេទនីយំ** គឺ កម្មដែលមានផល ។ បទថា **អវេទនីយំ** គឺ កម្មដែលមិនមានផល ។

[១១] បទថា **ឯវំ សន្តេ** សេចក្តីថា កាលកម្មដែលឲ្យផលក្នុងបច្ចុប្បន្ន ជាដើមទាំងនេះ មិនបានហេតុនៃកម្ម ដែលឲ្យផលក្នុងសម្បវាយកតជាដើម ដោយសេចក្តីព្យាយាមមានហើយ ។ បទថា **អផលោ** គឺ គ្មានផល គ្មាន ប្រយោជន៍ ដោយព្រះតម្រាស់ត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ គប្បីជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងថា ការប្រារព្ធព្យាយាមក្នុងសាសនា ដែលមិនមែនជាគ្រឿងនាំសត្វ ចេញចាកទុក្ខ មិនមានផល ហើយទ្រង់សម្តែងដល់វាទៈដែលជាគ្រឿងកម្ចាត់ សេចក្តីព្យាយាម (ដែលគ្មានផល) ។ បទថា **សហធម្មិកា វាទានុវាទា** បាន ដល់ វាទៈរបស់និគ្រន្តជាអាចារ្យ វាទៈរបស់និគ្រន្តជាសិស្ស ដែលមានហេតុ ពោលទុក ។ បទថា **ការយ្ហដ្ឋានំ អាកច្ឆន្តិ** បានដល់ មកដល់ហេតុដែល វិញ្ញាជនទាំងឡាយគប្បីតិះដៀល ។ បាវៈថា **វាទានុប្បត្តា ការយ្ហដ្ឋានា** ដូច្នោះ ក៏មាន ។ សេចក្តីរបស់បាវៈនោះថា វាទៈរបស់ពួកនិគ្រន្តដែលជាហេតុ ព្រោះ ហេតុដែលអ្នកដទៃពោល ធ្វើវាទៈដែលតាមមកដល់រឹងស្អូតទៅ រមែងមកដល់

ឋានៈដែលគួរតិះដៀល មានជាអ្នកធ្វើកម្មអាក្រក់ជាដើម ។

បទថា សន្តតិការវហេតុ បានដល់ ព្រោះហេតុនៃការកំណត់ ។ បទថា
បទថា បាបសន្តតិការ បានដល់ កំណត់ដោយបាប ។ បទថា អភិជាតិហេតុ
បានដល់ ហេតុនៃអភិជាតិ ៦ ។

[១២] ព្រះមានព្រះភាគគ្រាទ្រង់សម្តែងថា សេចក្តីព្យាយាមរបស់ពួក
និគ្រន្តគ្មានផលយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះដើម្បីនឹងទ្រង់សម្តែងសេចក្តីថា សេចក្តី
ព្យាយាម និងសេចក្តីប្រឹងប្រែងក្នុងសាសនា ដែលជាគ្រឿងនាំសត្វចេញចាក
ទុក្ខ មានផល ទើបត្រាស់ថា កថញ្ច ភិក្ខុវេ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា អនទ្ធកូតំ គឺ ដែលទុក្ខមិនគ្របសង្កត់ ។
អត្តភាពរបស់មនុស្ស លោកហៅឈ្មោះថា ដែលទុក្ខមិនគ្របសង្កត់ អធិ-
ប្បាយថា ទុក្ខរមែងមិនគ្របសង្កត់ គឺ មិនគ្របសង្កត់អត្តភាពនោះ ។ បុគ្គល
ប្រកបអត្តភាពសូម្បីនោះ ក្នុងការធ្វើកិច្ចដែលធ្វើបានលំបាក មានប្រការផ្សេងៗ
ឈ្មោះថា យកទុក្ខមកគ្របសង្កត់ ។ ចំណែកបុគ្គលណាបួសក្នុងព្រះសាសនា
ហើយ នៅព្រៃ ឬនៅត្រង់គល់ឈើជាដើមក៏ដោយ បុគ្គលនោះបានឈ្មោះថា
មិនយកទុក្ខមកគ្របសង្កត់ខ្លួន ។ ព្រោះថា សេចក្តីព្យាយាមក្នុងព្រះសាសនា

ដែលជាគ្រឿងនាំសត្វចេញចាកទុក្ខ ឈ្មោះថា ជាសម្មាវាយាមៈ សេចក្តីព្យាយាមប្រពៃ ។

ចំណែកព្រះថេរៈពោលថា បុគ្គលណាដែលកើតក្នុងត្រកូលដ៏ធំក្រៃលែង លុះមានអាយុគ្រប់ ៧ ខួប អ្នកបម្រើប្រដាប់តាក់តែងរាងកាយ ឲ្យអង្គុយលើ ក្បៅរបស់បិតា កាលព្រះសង្ឃអង្គុយឆាន់កត្តាហារស្រេច ហើយពោលអនុមោទនា គ្រាលោកសម្តែងសម្បត្តិទាំង ៣ (គឺ សម្បត្តិមនុស្ស សម្បត្តិទេវតា សម្បត្តិព្រះនិព្វាន) ហើយប្រកបអរិយសច្ចៈ ៤ គេក៏សម្រេចព្រះអរហត្ត ។ ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលត្រូវបិតាមាតាសួរថា នឹងបួសទេ កូនពោលថា នឹងបួស បិតាមាតា ទើបឲ្យឆ្លុតទឹក តែងរាងកាយ នាំទៅកាន់វិហារ អង្គុយទទួលតចបញ្ចកកម្មដ្ឋាន កាលគេកំពុងការសក់ ក៏សម្រេចព្រះអរហត្ត ក្នុងខណៈដែល ទល់នឹងចុងកាំបិតការនុះឯង ឬម្យ៉ាងទៀត នៅជាអ្នកបួសថ្មី មានសីសៈលាប ប្រេងផ្សំមនោសិលា ថ្ងៃស្អែក ឆាន់កត្តាហារដែលបិតាមាតាបញ្ជូនទៅឲ្យ អង្គុយ នៅក្នុងវិហារនោះឯង ក៏សម្រេចព្រះអរហត្ត បុគ្គលនេះមិនឈ្មោះថា យកទុក្ខ គ្របសង្កត់ខ្លួន ។ តែបុគ្គលនេះជាអ្នកឈ្មោះថា មានសក្ការៈដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ។ បុគ្គលណាកើតក្នុងផ្ទះរបស់នាងទាសី តាក់តែងដោតហោចទៅសូម្បីតែចិញ្ចៀន

ប្រាក់ គប្បីតាក់តែងសរីរៈសូម្បីត្រឹមតែកំណាត់សំពត់ និងស្រូវថ្លៅ ត្រូវនាំ
 ទៅដោយនិយាយថា ចូរឲ្យគេបួស បានសម្រេចព្រះអរហត្តក្នុងខណៈទល់នឹង
 ចុងកាំបិតកោរ ឬក្នុងថ្ងៃស្អែក សូម្បីបុគ្គលនេះ ក៏មិនឈ្មោះថា យកទុក្ខមក
 គ្របសង្កត់ខ្លួន ដែលនៅមិនទាន់គ្របសង្កត់ ។ សេចក្តីសុខដែលកើតពីបច្ច័យ
 ៤ ដែលកើតអំពីសង្ឃ ឬគណៈ ឈ្មោះថា **ធម្មិសុខំ** ។ បទថា **អនធិមុច្ឆិតោ**
 បានដល់ អ្នកមិនជាប់ជំពាក់ដោយការជាប់ជំពាក់ គឺ តណ្ហា ។ គឺ មិនគប្បី
 ធ្វើសេចក្តីចង់បានក្នុងសុខនោះ ដោយសេចក្តីប្រាថ្នាថា យើងនឹងមិនលះបង់
 សុខដែលប្រកបដោយធម៌ ។ ពិតហើយ ភិក្ខុកំណាត់យកសលាកកត្ត ឬ
 វស្សាវសិកត្ត ដែលកើតអំពីសង្ឃថា នេះជាប្រយោជន៍ម្យ៉ាង ហើយបរិភោគ
 នៅក្នុងចន្លោះពួកភិក្ខុត្រង់កណ្តាលសង្ឃ ឈ្មោះថា រមែងចម្រើនដោយសីល
 សមាធិ វិបស្សនា មគ្គ និងផល ឧបមាដូចផ្កាយកល្យាណស្ថាននៅក្នុងចន្លោះ
 ស្លឹក ដូច្នោះ ។ បទថា **ឥមស្ស** បានដល់ ជាមូលនៃខន្ធ ៥ ដែលជាបច្ចុប្បន្ន ។
 បទថា **ទុក្ខនិទានស្ស** បានដល់ តណ្ហា ។ ពិតណាស់ តណ្ហានោះជាហេតុនៃ
 ទុក្ខ គឺ បញ្ចក្ខន្ធ ។ បទថា **សន្ធាវបទហតោ** គឺ ធ្វើសេចក្តីព្យាយាមក្នុងការ
 ប្រកបដោយកិច្ច ។ បទថា **វិរាតោ ហោតិ** បានដល់ រមែងប្រាសចាកកិលេស

ដោយមគ្គ ។ លោកអធិប្បាយថា តថាគតប្រាសចាកហេតុនៃទុក្ខនេះ ដោយ
ការផ្តន់សេចក្តីព្យាយាម ។ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ **សុខាបដិបទាទិប្បាភិញ្ញា**
ដោយបទថា **ឯវំ បជានាតិ** នេះ ។ ត្រាស់អាការដែលជាកណ្តាលៗ នៃ
សេចក្តីព្យាយាមក្នុងការប្រកបដោយកិច្ចនោះ ក្នុងទុតិយវារៈ ។ ក្នុងពាក្យថា
សោ យស្ស ហិ ខ្វាស្ស នេះ មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះ ៖

បុគ្គលណា រមែងប្រាសចាកហេតុនៃទុក្ខ ដោយការផ្តើមតាំងសេចក្តី
ព្យាយាមក្នុងសង្ខារ បុគ្គលនោះ រមែងផ្តើមសេចក្តីព្យាយាមក្នុងសង្ខារ គឺ រមែង
ផ្តើមសេចក្តីព្យាយាម ដោយសេចក្តីព្យាយាមក្នុងមគ្គ ។ ចំណែកបុគ្គលណា
ចម្រើនឧបេក្ខាដោយ **អជ្ឈុបេក្ខា** រមែងប្រាសចាកហេតុនៃទុក្ខបាន បុគ្គលនោះ
រមែងចម្រើនឧបេក្ខា រមែងចម្រើនដោយមគ្គការវនា ។ បទថា **តស្ស** បានដល់
បុគ្គលនោះ ។

[១៣] បទថា **បដិពទ្ធចចិត្តតោ** បានដល់ មានចិត្តប្រតិព័ទ្ធដោយឆន្ទ-
រាគៈ ។ បទថា **តិព្វច្ចនោ** បានដល់ សេចក្តីពេញចិត្តខ្លាំងក្លា ។ បទថា
តិព្វាបេក្ខា បានដល់ មានសេចក្តីប្រាថ្នាខ្លាំងក្លា ។ បទថា **សន្តិដ្ឋន្តី** គឺ
ឈរនៅជាមួយគ្នា ។ បទថា **សព្វគ្យន្តី** គឺ សើចខ្លាំង ។ បទថា **សំហសន្តី**

គឺ ធ្វើការញញឹមរីករាយ ។

[១៤] ក្នុងពាក្យថា ឯវមេវ ខោ ភិក្ខុវេ នេះ នឹងពោលឲ្យជាក់ច្បាស់

ដោយឧបមាដូចតទៅនេះ ៖

ដូចសេចក្តីថា បុរសម្នាក់មានសេចក្តីពេញចិត្តចំពោះស្ត្រីម្នាក់ ឲ្យរបស់
 បរិភោគ គ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ កម្រងផ្កា និងគ្រឿងប្រដាប់ជាដើម ហើយនៅ
 គ្រប់គ្រងផ្ទះជាមួយគ្នា ។ នាងប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តគេ សេពគប់រកប្រុសដទៃ ។
 គេគិតថា យើងមិនបានឲ្យវត្ថុដែលសមគួរដល់នាង (នាងទើបមានម្ចាស់ដូង
 ចិត្ត) ទើបឲ្យវត្ថុបន្ថែមទៀត ។ នាងក៏នៅប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តក្រែលែងឡើងៗ ។
 គេគិតថា នាងនេះសូម្បីយើងឲ្យរបស់កំណាន់ចិត្ត ក៏នៅប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តនោះ
 ឯង មិនព្រមនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះជាមួយគ្នា ក៏ធ្វើការគម្រាមថា យើងនឹងដេញ
 នាងចេញ ដូច្នោះ ទើបដេរដរាបអស់ចិត្តកណ្តាលប្រជុំជន ហើយបណ្តេញទៅ
 ដោយការពោលហាមថា កុំចូលមកផ្ទះខ្ញុំទៀត ។ នាងមិនមានសេចក្តីស្នេហា
 នឹងគេ មិនពោលដោយឧបាយណាៗ ទើបទៅជាមួយអ្នករាំបំបាត់ដើម ។ ព្រោះ
 បានឃើញស្ត្រីនោះ គេមិនកើតការខូចចិត្តឡើយ តែត្រឡប់កើតសេចក្តីសប្បាយ
 ចិត្ត ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តីក្នុងការឧបមានោះ ។ សេចក្តីអាល័យក្នុងអត្តភាព

របស់ភិក្ខុនេះ គប្បីឃើញដូចវេលាដែលបុរសកើតសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងស្រ្តី ។
 វេលាដែលជួមរក្សាអត្តភាព ដូចវេលាដែលបុរសឲ្យរបស់បរិភោគ និងគ្រឿង
 ស្លៀកដណ្តប់ជាដើម ហើយនៅគ្រប់គ្រងផ្ទះជាមួយគ្នា ។ សេចក្តីដែលអត្តភាព
 ដែលភិក្ខុរក្សានុំឯង កើតអាពាធដោយរោគប្រមាត់កម្រើកជាដើម គប្បីឃើញ
 ដូចវេលាដែលស្រ្តីនោះប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្ត ។ វេលាដែលកំណត់ទុកថា រោគកាល
 មិនបានថ្នាំទើបដូច្នោះ ទើបប្រកបថ្នាំ គប្បីឃើញដូចបុរសកំណត់បានថា (ស្រ្តី
 នេះ) មិនបានរបស់កំណាន់ចិត្តដែលសមគួរដល់ខ្លួន ទើបប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្ត ទើប
 ឲ្យវត្ថុបន្ថែមទៀត ។ កាលដែលរោគម្យ៉ាង មានប្រមាត់កម្រើកជាដើម ដែល
 ភិក្ខុប្រកបថ្នាំរក្សាហើយ ត្រឡប់មានអាពាធដោយរោគយ៉ាងដទៃកម្រើកឡើង
 គប្បីឃើញដូចកាលបុរសឲ្យរបស់កំណាន់ចិត្តដល់ស្រ្តីនោះថែមទៀត ស្រ្តីនោះ
 ក៏នៅតែប្រព្រឹត្តក្បត់ចិត្តទៀត ។ កាលដល់ការអស់អាល័យក្នុងអត្តភាពនោះ
 ថា ឥឡូវនេះយើងមិនបានជាទាសៈ មិនបានជាកម្មកររបស់អ្នកឯង កាលយើង
 ត្រាច់ទៅដោយការទំនុកបម្រុងអ្នកឯងតែម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងសង្សារដែលរកខាង
 ដើមមិនបាន យើងមិនត្រូវការអ្វីអំពីអ្នកឯង អ្នកឯងវិនាសទៅ ឬបែកធ្លាយ
 ទៅក៏ដោយ ដូច្នោះ ហើយធ្វើសេចក្តីព្យាយាមដ៏មុតមាំ ដកកិលេសដោយមគ្គ

គប្បីឃើញដូចដែលបុរសជេរស្រ្តីនោះដរាបឆ្នែតត្រង់កណ្តាលប្រជុំជន ហើយ
អូសទាញចេញអំពីផ្ទះ ។ កាលឃើញស្រ្តីនោះដើររាំរាំជាមួយនឹងពួកអ្នករាំ
ជាដើម សេចក្តីទោមនស្សរវៃមនមិនកើតដល់បុរសនោះ មានតែសេចក្តីសោ-
មនស្សតែម្យ៉ាងកើតឡើង យ៉ាងណា ភិក្ខុនេះក៏ដូច្នោះដែរ សម្រេចព្រះអរហត្ត
ហើយ សេចក្តីខូចចិត្តរវៃមនមិនកើតឡើង ព្រោះបានឃើញអត្តភាព មានជម្ងឺ
ដោយរោគប្រមាត់កម្រឹកជាដើម កើតសេចក្តីសោមនស្សតែម្យ៉ាងថា យើង
នឹងផុតពីទុក្ខ ដែលកើតពីការសម្លាប់ ការឃុំឃាំង និងការបរិហារខន្ធ ។ ក៏
ឧបមារនេះគប្បីជ្រាបថា លើកមកដើម្បីធ្វើសេចក្តីនេះឲ្យជាក់ច្បាស់ថា បុរស
រវៃមនលះសេចក្តីត្រេកអរដោយអំណាចសេចក្តីពេញចិត្តចំពោះស្រ្តី ព្រោះដឹង
ថា សេចក្តីខូចចិត្ត រវៃមនកើតដល់អ្នកមានចិត្តប្រតិព័ទ្ធ កាលមិនមានចិត្ត
ប្រតិព័ទ្ធ សេចក្តីខូចចិត្តនោះក៏មិនមាន ដូច្នោះ យ៉ាងណា ភិក្ខុនេះដឹងថា កាល
យើងតាំងសេចក្តីព្យាយាម ឬអប់រំឧបេក្ខាហើយ រវៃមនលះហេតុនៃទុក្ខបាន
មិនមែនលះបានដោយប្រការដទៃ ដូច្នោះ ហើយធ្វើការតាំងសេចក្តីព្យាយាម
និងអប់រំឧបេក្ខាទាំងពីរយ៉ាងនោះឲ្យបរិបូណ៌ រវៃមនលះហេតុនៃទុក្ខ (ភីតណ្ហា)
បាន ដូច្នោះ ។

[១៥] បទថា យថាសុខំ ខោ មេ វិហរតោ សេចក្តីថា នៅដោយ
សេចក្តីសុខដែលយើងត្រូវការនឹងនៅ ។ បទថា បទហន្តស្ស បានដល់ បញ្ចូន
ទៅ ។ ក៏ក្នុងពាក្យថា យថាសុខំ ខោ មេ វិហរតោ នេះ ភិក្ខុណាមានការ
បដិបត្តិស្រួល (តែ) មិនជាទីសប្បាយ ភិក្ខុនោះ គ្រងចីវរសាច់ល្អិត នៅក្នុង
សេនាសនៈដែលគួរជ្រះថ្លា ចិត្តរមែងរាយមាយ ភិក្ខុណាមានការបដិបត្តិលំបាក
(តែ) ជាទីសប្បាយ ។ ភិក្ខុនោះគ្រងចីវរសាច់គ្រោតគ្រោត ឬដាច់ធ្លុះធ្លាយ
នៅព្រៃជាទីចោលសាកសព និងគល់ឈើជាដើម ចិត្តមានអារម្មណ៍តែមួយ
ទ្រង់សំដៅយកភិក្ខុនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យនេះ ។ ក្នុងពាក្យថា ឯវមេវ ខោ
នេះ ប្រៀបធៀបសេចក្តីឧបមាដូចតទៅនេះ ៖

អ្នកប្រកបសេចក្តីព្យាយាមដែលខ្លាចចំពោះជាតិ ជរា និងមរណៈ គប្បី
ឃើញដូចជាន់ព្រួញ ចិត្តកោងកាច គប្បីឃើញដូចកូនសរដែលកោង និង-ង
សេចក្តីព្យាយាមផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត គប្បីឃើញដូចបាច់ឧសពីរបាច់ ។ សទ្ធា
គប្បីឃើញដូចជំទឹកបាយរបស់ជាន់ព្រួញដែលពត់គ្រាប់ព្រួញឲ្យត្រង់ ។ លោកុ-
ត្តរមគ្គ គប្បីឃើញដូចកំណាត់ឈើសម្រាប់ពត់ ។ ការដែលភិក្ខុយកសទ្ធា
លាបខ្លួនចិត្តដែលគិតកោង និង-ង ហើយរោលដោយសេចក្តីព្យាយាមផ្លូវកាយ

និងផ្លូវចិត្ត ធ្វើឲ្យត្រង់ដោយលោកុត្តរមគ្គ គប្បីឃើញដូចជាងព្រួញយកជ័រទឹក
បាយលាបកូនសរដែលកោង-ង ហើយរោលដោយភ្លើងឧស ហើយពត់ឲ្យត្រង់
ដោយឈើសម្រាប់ពត់ ។ ការសោយសុខដែលកើតពីផលសមាបត្តិរបស់ភិក្ខុ
ប្រកបសេចក្តីព្យាយាមនេះ ចាក់ពួកកិលេសដោយចិត្ត ធ្វើឲ្យត្រង់យ៉ាងនោះ
មានកម្លាំងដ៏ប្រសើរដោយនិរោធិ (នៅ) ក្នុងសេនាសនៈដែលគួរជ្រះថ្លា គប្បី
ឃើញដូចជាងព្រួញខ្ទុះឯង បាញ់សត្រូវដោយកូនសរដែលពត់ឲ្យត្រង់នោះឯង
ហើយសោយសម្បត្តិក្នុងទីនេះ ដើម្បីនឹងត្រាស់វត្តបដិបត្តិចំពោះភិក្ខុដែលបដិ-
បត្តិស្រួល និងត្រាស់ដឹងរហ័ស និងភិក្ខុដែលបដិបត្តិលំបាក តែត្រាស់ដឹងរហ័ស
តែនៅមិនទាន់បានត្រាស់ ចំពោះភិក្ខុពីរពួកក្រៅនេះ ព្រះតថាគតទើបទ្រង់ផ្តើម
ទេសនាកណ្ណនេះ ។

កាលត្រាស់វត្តបដិបត្តិទាំងពីរនេះ (គឺ សុខាបដិបទាទិប្បាភិញ្ញា និង
ទុក្ខាបដិបទាទិប្បាភិញ្ញា) សូម្បីវត្តបដិបត្តិក្រៅនេះ (គឺ ទុក្ខាបដិបទាទន្ធាភិញ្ញា
និងសុខាបដិបទាទន្ធាភិញ្ញា) ក៏ជាការត្រាស់ទុកផង ។ ចំណែកអាគមនីយបដិ-
បទា វត្តបដិបត្តិដែលគួរសម្រេច ទ្រង់មិនបានត្រាស់ទុក ។ ដើម្បីត្រាស់អាគម-
នីយបដិបទានោះ ទើបទ្រង់ផ្តើមទេសនាកណ្ណនេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត វត្តបដិបត្តិ

សូម្បីជា សហគមន៍យៈ វត្តបដិបត្តិដែលគួរសម្រេចព្រមគ្នា ក៏ត្រាស់ទុកហើយ
ដូចគ្នា ។ តែដើម្បីទ្រង់សម្តែងពុទ្ធប្បាទកាល សម័យឧប្បត្តិឡើងនៃព្រះពុទ្ធ
សម័យមួយដែលនៅមិនទាន់បានទ្រង់សម្តែងទុក ហើយទ្រង់នឹងប្តូរទេសនាថា
តថាគតនឹងប្តូរទេសនាដោយពិនៃក្ខម្មៈ ការចេញ (ចាកកាម) ដល់កុលបុត្រម្នាក់
ដោយព្រះអរហត្ត ដូច្នោះ ទើបទ្រង់ផ្តើមទេសនាកណ្តោះ ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុង
ទីគ្រប់កន្លែងនាយទាំងនោះឯង ។

" ចប់ អដ្ឋកថាទេវហស្តត្រទី ១ "

អ ដ្ឋ ក ថា

បញ្ចក្កយសូត្រទី ២

[២៨] បញ្ចក្កយសូត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្តាប់
មកហើយយ៉ាងនេះ ។ គប្បីជាបរិនិច្ឆ័យក្នុងបញ្ចក្កយសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

[២៩] បទថា ឯកេ បានដល់ ពួកខ្លះ ។ បទថា សមណព្រាហ្មណា
សេចក្ដីថា ឈ្មោះថា សមណៈ ដោយការវះជាអ្នកបួស ឈ្មោះថា ព្រាហ្មណ៍
ដោយជាតិ ។ ម្យ៉ាងទៀត អ្នកដែលសម្មតិទុកយ៉ាងនេះថា សមណៈ និងថា
ព្រាហ្មណ៍ ដូច្នោះ ។ ឈ្មោះថា អបរន្តកប្បិកា ព្រោះកំណត់ប្រកាន់នូវខន្ធ
ចំណែកអនាគត ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា អបរន្តកប្បិកា ព្រោះសមណ-
ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះមានការប្រកាន់ខន្ធជាអនាគត ដូច្នោះក៏មាន ។ ក៏ក្នុងពាក្យថា
អបរន្តកប្បិកា នោះក្នុងទីនេះ អន្ត លោកប្រាថ្នាយក អន្ត ថាជាចំណែក ដូច
ក្នុងប្រយោគជាដើមថា អ្នកមានអាយុ សក្កាយ (កាយរបស់ខ្លួន) នោះឯង
ជាចំណែកដែលមួយ ដូច្នោះ ។ តណ្ហា និងទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា កប្ប ។

សមពិតដូចដែលត្រាស់ទុកថា ដោយឧទានថា កប្ប ដូច្នោះ កប្បៈ មាន

២ យ៉ាង គឺ តណ្ហាកប្បៈ ១ និងទិដ្ឋិកប្បៈ ១ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីឃើញសេចក្តី ក្នុងពាក្យថា **កប្ប** នេះ យ៉ាងនេះថា ឈ្មោះថា **អបរន្តកប្បិកា** ព្រោះកំណត់ នូវខន្ធចំណែកអនាគត ដោយតណ្ហា និងទិដ្ឋិ ។ ឈ្មោះថា **អបរន្តនុទិដ្ឋិ** ព្រោះ សមណៈព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កំណត់នូវចំណែកនៃខន្ធជាអនាគត ស្ថិតនៅយ៉ាង នោះហើយ មានការឃើញនូវចំណែកនៃខន្ធជាអនាគតនោះឯង ដែលកើតឡើង រឿយៗ ។ សមណៈព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ មានការឃើញយ៉ាងនោះ ចាប់ផ្តើម អាស្រ័យនូវខន្ធដែលជាអនាគតនោះ ធ្វើសូម្បីបុគ្គលដទៃទៀតតាមទិដ្ឋិ ពោល អះអាង **អធិមុត្តិបទ** (បទ គឺ ការបង្កាន់ចិត្តជឿ) ច្រើនយ៉ាង ។

បទថា **អនេកវិហិតានិ** ប្រែថា ច្រើនយ៉ាង ។ បទថា **អធិមុត្តិបទានិ** បានដល់ បទហៅឈ្មោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ទិដ្ឋិទាំងឡាយ លោកហៅថា **អធិ- មុត្តិ** ព្រោះគ្របសង្កត់សកាវៈពិត មិនកាន់យកតាមសកាវៈពិត ។ បទនៃអធិ- មុត្តិទាំងឡាយ ឈ្មោះថា **អធិមុត្តិបទ** អធិប្បាយថា ពាក្យដែលសម្តែងទិដ្ឋិ ។ បទថា **សញ្ញី** បានដល់ ព្រមព្រៀងដោយសញ្ញា ។ បទថា **អារោគោ** បានដល់ ជាបស្ច័យទៀង ។ បទថា **ឥត្តោកេ** កាត់បទជា **ឥត្តំ ឯកេ** អធិប្បាយថា មួយពួក (ពោល) យ៉ាងនេះ ។ ត្រាស់សញ្ញីវ៉ាទៈ ១៦ ដោយបទថា **ឥត្តោកេ** នេះ ។

ត្រាស់អសញ្ញីវាទៈ ៤ ដោយបទថា **អសញ្ញី** នេះ ត្រាស់នេវសញ្ញីនាសញ្ញី-
វាទៈ ៤ ដោយបទថា **នេវសញ្ញីនាសញ្ញី** នេះ ។ ត្រាស់ឧច្ឆេទវាទៈ ៧ ដោយ
ពាក្យនេះថា **សតោ វា បន សត្តស្ស** ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សតោ**
ប្រែថា មានហើយ ។ បទថា **ឧច្ឆេទំ** បានដល់ ដាច់សូន្យ ។ បទថា **វិនាសំ**
បានដល់ មិនឃើញ ។ បទថា **វិករំ** បានដល់ ទៅប្រាសចាកភព ។ ពាក្យ
ទាំងអស់នេះ ជាវេវចនៈរបស់គ្នានិងគ្នានោះឯង ។ ត្រាស់ទិដ្ឋធម្មនិព្វានវាទៈ
៥ ដោយបទនេះថា **ទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ វា** ។

ក្នុងបទថា **ទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ វា** នោះ ធម៌ដែលឃើញច្បាស់ ហៅថា
ទិដ្ឋធម៌ ។ ពាក្យថា ទិដ្ឋធម៌នេះ ជាឈ្មោះរបស់អត្តភាពដែលបានមកក្នុងភព
នោះៗ ។ និព្វានក្នុងបច្ចុប្បន្ន ឈ្មោះថា **ទិដ្ឋធម្មនិព្វានំ** ។ អធិប្បាយថា ការ
ចូលទៅស្ងប់ទុក្ខក្នុងអត្តភាពនោះឯង ។ បទថា **សន្តំ វា** សេចក្តីថា ស្ងប់ហើយ
ដោយអាការទាំង ៣ ដោយពាក្យជាដើមថា មានសញ្ញា ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា
តីណិ ហោន្តិ មានសេចក្តីថា បទថា **សញ្ញី អត្តា** ដូច្នោះជាដើម ជា ៣ យ៉ាង
នេះ គឺ ១ ជាប់អត្តា ស្ងប់ក្រៅពីនេះ ២ ទៀត (គឺ ដាច់សូន្យ និងនិព្វានក្នុង
បច្ចុប្បន្ន) ។

[៣០] បទថា រូបី វា បានដល់ មានរូប ដោយករជ្ជរូប ឬកសិណរូប ។

អ្នកបានក្នុងអត្តាមានរូបនោះ រមែងកាន់យកកសិណរូបថា អត្តា អ្នកត្រិះរិះក្នុង
កសិណរូប រមែងកាន់យករូបសូម្បីទាំងពីរនោះឯង ។ បទថា អរូបី សេចក្តីថា
ទាំងអ្នកដែលបាន និងអ្នកត្រិះរិះទាំងពីរ កាលបញ្ញត្តិនិមិត្តក្នុងអរូបសមាបត្តិ
ឬអរូបធម៌ដ៏សេស រៀរសញ្ញាខន្ធ រមែងបញ្ញត្តិយ៉ាងនោះ ។ ក៏ទិដ្ឋិទីបី ប្រព្រឹត្ត
ទៅដោយអំណាចការប្រកាន់លាយគ្នា , ទិដ្ឋិទីបួន ប្រព្រឹត្តទៅដោយការប្រកាន់
ដោយការត្រិះរិះប៉ុណ្ណោះ ។ គប្បីជ្រាបថា ក្នុងចតុក្កៈទីពីរ ត្រាស់ទិដ្ឋិទីមួយ
ដោយវាទៈដែលដល់ព្រម , ត្រាស់ទិដ្ឋិទីពីរ ដោយវាទៈដែលមិនដល់ព្រម ,
ត្រាស់ទិដ្ឋិទីបី ដោយអំណាចកសិណបរិកម្ម ប្រមាណប៉ុនចង្ហើរ ឬប្រមាណ
ប៉ុនបាន , ត្រាស់ទិដ្ឋិទី ៤ ដោយអំណាចកសិណដែលធំទូលាយ ។

ពាក្យថា ឯតំ វា បនេតេសំ ឧបាតិវត្តតំ ដូច្នោះ ត្រាស់ទុកដោយ
សន្លេប ដោយបទថា សញ្ញី អធិប្បាយថា ឈានកន្លងសញ្ញាទាំង ៧ ពួក ។
អាចារ្យពួកមួយពោលថា ៨ ពួក ។ ពាក្យទាំងពីរនោះ នឹងមានជាក់ច្បាស់
ខាងមុខ ។ ចំណែកក្នុងទីនេះ មានសេចក្តីសន្លេបដូចតទៅនេះ ៖

ឯបុគ្គលពួកខ្លះ អាចឈានកន្លងសញ្ញា ៧ ឬ ៨ នេះបាន ។ ចំណែក

ពួកខ្លះមិនអាច ។ ក្នុងពីរពួកនោះ បុគ្គលណាអាច បុគ្គលនោះប៉ុណ្ណោះ ក៏
 ប្រកាន់ ។ ក៏កាលជនទាំងនោះ អាចឈានកន្លងសញ្ញាតែមួយប្រភេទ ជនពួក
 មួយពោលថា វិញ្ញាណញាយតនៈរកប្រមាណមិនបាន មិនញាប់ញ័រ ដូចក្នុង
 ពួកមនុស្សអ្នកច្នងទន្លេគង្គា ទៅសូម្បីត្រឹមតែបឹងធំហើយក៏ឈប់ ចំណែកបុគ្គល
 ម្នាក់ទៀតទៅដល់ស្រុកជំនាន់មុខបឹងធំនោះ ហើយក៏ឈប់ ដូច្នោះ ។ បណ្តា
 វិញ្ញាណញាយតនៈ និងអាកិញ្ញាយតនៈនោះ ដើម្បីសម្តែងវិញ្ញាណញាយ-
 តនៈមុន ទើបត្រាស់ថា មួយពួក (ពោលអះអាង) កសិណ គឺ វិញ្ញាណ
 ដូច្នោះ ។ នឹងពោលពាក្យថា មួយពួក (ពោលអះអាង) អាកិញ្ញាយតនៈ
 ដូច្នោះ ខាងមុខ ។ បទថា **តយិទំ** កាត់បទជា **តំ ឥទំ** ប្រែថា ទិដ្ឋិ និង
 អារម្មណ៍របស់ទិដ្ឋិនោះ ។ បទថា **តថាគតោ អភិជានាតិ** សេចក្តីថា រមែង
 ដឹងដោយញាណដ៏វិសេសក្រៃលែងថា ទស្សនៈឈ្មោះនេះ ដែលបច្ច័យនេះចាប់
 យក ។

ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគកាលទ្រង់ធ្វើទស្សនៈនោះឯងឲ្យពិស្តារ ទើប
 ត្រាស់ពាក្យមានជាដើមថា **យេ ខោ តេ កោន្តោ** ដូច្នោះ ។ បទថា **យា វា**
បទេសំ សញ្ញំ សេចក្តីថា ម្យ៉ាងទៀត សញ្ញាណ (បណ្ឌិតពោលថាប្រសើរ)

ជាងសញ្ញាដែលពោលយ៉ាងនេះ បើថា (ទាំងដែល) ជាសញ្ញាក្នុងរូបទាំងនោះ ។
 បទថា **បរិសុទ្ធា** គឺ អស់ឧបក្កិលេស ។ បទថា **បរមា** គឺ ខ្ពស់បំផុត ។ បទ
 ថា **អគ្គ** គឺ ប្រសើរបំផុត ។ បទថា **អនុត្តរិយា អក្ខាយតិ** សេចក្តីថា ពោល
 ថា មិនមានអ្វីដូច ។ ត្រាស់រូបាវចរសញ្ញា ៤ ដោយបទនេះថា **យទិ រូប-**
សញ្ញានំ ។ ត្រាស់អាកាសានញ្ញាយតនៈ និងវិញ្ញាណញ្ញាយតនសញ្ញា ដោយ
 បទនេះថា **យទិ អរូបសញ្ញានំ** ។ ត្រាស់សមាបន្តកវារៈ និងអសមាបន្តកវារៈ
 ដោយបទទាំងពីរ និងបទក្រៅនេះ ។ សញ្ញាទាំងនេះ ចាត់ជា ៨ ចំណែក ដូច
 ដែលពោលមកដោយប្រការដូច្នោះ ។ តែដោយសេចក្តី សញ្ញាមាន ៧ យ៉ាង ។
 ពិតហើយ សមាបន្តកវារៈ សង្រ្គោះដោយសញ្ញា ៦ ខាងដើមប៉ុណ្ណោះ ។
 បទថា **តយិទំ សង្ខតំ** សេចក្តីថា សញ្ញាសូម្បីទាំងអស់នោះ និងទិដ្ឋិ ដែលបច្ច័យ
 តាក់តែង គឺ ប្រមូលមកហើយ ។ បទថា **ឱឡារិកំ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
 គ្រោតគ្រោត ព្រោះបច្ច័យតាក់តែងនោះឯង ។ បទថា **អត្ថិ ខោ បន សង្ខារនំ**
និរោធា សេចក្តីថា ក៏ឈ្មោះថា និព្វាន ដែលរាប់បានថា ការរលត់សង្ខារ
 ទាំងឡាយ ដែលលោកពោលថា ដែលបច្ច័យតាក់តែងទាំងនោះ មានពិត ។
 ពាក្យថា **អត្តតន្តិ ឥតិ វិទិត្វា** សេចក្តីថា ក៏ព្រោះដឹងនិព្វាននោះឯង យ៉ាងនេះ

ថា និព្វាននោះមានពិត ។

ពាក្យថា **តស្ស និស្សរណទស្សារី** សេចក្តីថា មានប្រក្រតីឃើញការ
រលាស់ចេញ គឺ មានប្រក្រតីឃើញការរលត់នូវបច្ច័យតាក់តែងនោះ ។ បទថា
តថាគតោ តទុបាតិវតតោ សេចក្តីថា ឈានកន្លង អធិប្បាយថា ដល់ព្រម
ដោយឈានកន្លងនូវសង្ខតធម៌នោះ ។

[៣១] បទថា **តត្រ** បានដល់ បណ្ណាអសញ្ញីវាទៈ ៨ ប្រការទាំងនោះ ។

ពាក្យថា **អរូបី** វា ដូច្នោះជាដើម គប្បីជ្រាបដោយន័យដូចពោលទុក
ក្នុងសញ្ញីវាទៈនុ៎ះឯង ។ ក៏ព្រោះវាទៈនេះជាអសញ្ញីវាទៈ ដូច្នោះទើបមិនពោល
ចតុក្កៈទីពីរនេះទុក ។

បទថា **បដិក្កាសន្តិ** បានដល់ ហាម គឺ បដិសេធ ។ ក្នុងបទថា
សញ្ញារោគោ ជាដើម ឈ្មោះថា ជារោគ ព្រោះអត្ថថា បៀតបៀន ។ ឈ្មោះ
ថា ជាបូស ព្រោះអត្ថថា មានទោស ។ ឈ្មោះថា ជាកូនសរ ព្រោះអត្ថថា
តាមចូលទៅ ។ ក្នុងបទថា **អគតិ វា គតិ វា** ជាដើម ឈ្មោះថា ការមក
ដោយអំណាចបដិសន្ធិ ។ ឈ្មោះថា ការទៅ ដោយអំណាចគតិ ។ ឈ្មោះថា
ចុតិ ដោយអំណាចការឃ្នាតទៅ ។ ឈ្មោះថា **ឧប្បត្តិ** ដោយអំណាចការចូល

ដល់ ។ ឈ្មោះថា ការចម្រើន ការលូតលាស់ ភាពទូលំទូលាយ ដោយ
អំណាចការចូលដល់រឿយៗ ហើយទៅៗ មកៗ ។ ក្នុងភពដែលមានខន្ធ ៤
សូម្បីរៀបរួប ការប្រព្រឹត្តទៅរបស់វិញ្ញាណ រមែងមានបានដោយពិត តែក្នុង
ភពដ៏សេស រៀរខន្ធ ៣ វិញ្ញាណរមែងប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន ។ តែសម្រាប់បញ្ហា
នេះ លោកពោលដោយអំណាចភពដែលមានខន្ធ ៥ ក៏ក្នុងភពដែលមានខន្ធ ៥
រៀរខន្ធទាំងឡាយប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថា ការប្រព្រឹត្តទៅរបស់វិញ្ញាណ
រមែងមិនមាន ចំណែកក្នុងសេចក្តីនេះ អ្នកពោលជំទាស់ក្នុងសេចក្តីនេះថា ព្រោះ
ព្រះបាលីថា រៀរចាករូប ដូច្នោះជាដើម សូម្បីក្នុងអរូបភពក៏មានរូប និងសូម្បី
ក្នុងអសញ្ញភពក៏មានវិញ្ញាណ ។ ចំពោះលោកអ្នកចូលនិរោធសមាបត្តិ ក៏មាន
យ៉ាងនោះដូចគ្នា ។ អ្នកពេញចិត្តនិយាយជំទាស់ គប្បីពោលបន្តនោះ នឹងត្រូវ
ថា បើនឹងជំទាស់សេចក្តីតាមស្រមោលព្យញ្ជនៈ ព្រោះព្រះបាលីថា អគតិ វា
ជាដើម វិញ្ញាណនោះ នឹងត្រូវលោតទៅខ្លះ ដើរទៅដោយជើងខ្លះ ដូចបក្សី
និងសត្វជើង ២ ជើង ៤ និងលូនទៅដូចវល្លិជាដើម ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់
ភព ៣ ទុកក្នុងព្រះសូត្រច្រើនរយសូត្រ ភពទាំងនោះក៏ត្រូវជាពីរភពប៉ុណ្ណោះ
ព្រោះមិនមានអរូបភព ព្រោះដូច្នោះ លោកយ៉ាងបានពោលយ៉ាងនោះ អ្នកចូរ

ចាំសេចក្តីដែលពោលមកហើយចុះ ។

[៣២] ពាក្យថា **តត្រ** ជាសត្តមវិភត្តិចុះក្នុងនេវសញ្ញាសញ្ញាវាទៈ ៨
ប្រការ សូម្បីក្នុងទីនេះគប្បីជ្រាបពាក្យថា **រូបី** ជាដើម ដោយន័យដូចពោល
ហើយនុ៎ះឯង ។ បទថា **អសញ្ញា អសម្មោហោ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ការមិន
មានសញ្ញានេះ ជាទីតាំងនៃសេចក្តីវង្វេង ។ ក៏លោកពោលភពដែលមិនដឹងអ្វីៗ
នោះថា ជាអសញ្ញភព ។ បទថា **ទិដ្ឋិសុតមុតវិញ្ញាតព្វសន្ធិរមត្តន** សេចក្តី
ថា ដោយត្រឹមតែថា ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយការឃើញ ដោយត្រឹមតែថា
ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយការស្តាប់ ដោយត្រឹមតែថា ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយ
ការប៉ះពាល់ ។

ក៏ក្នុងបទថា **ទិដ្ឋមត្តន** នេះ ធម្មជាតិណាវមែនដឹង ហេតុនោះ ធម្មជាតិ
នោះឈ្មោះថា **វិញ្ញាតព្វ** គប្បីដឹងច្បាស់ ដោយអាការត្រឹមតែដឹងច្បាស់អារម្មណ៍
ដែលបានឃើញ បានឮ និងប៉ះពាល់ គឺ ដោយហេតុត្រឹមតែការប្រព្រឹត្តទៅនៃ
សញ្ញាតាមទ្វារទាំង ៥ ក្នុងពាក្យនេះមានសេចក្តីដូចពោលមកនេះ ។ បទថា
សន្ធិរមត្តន សេចក្តីថា ដោយការប្រព្រឹត្តទៅនៃសន្ធិរដ៏គ្រោតគ្រោត ។ បទថា
ឯត្ថស្សាយតនស្ស បានដល់ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ។ បទថា **ឧបសម្បទំ**

បានដល់ ការបានចំពោះ ។ បទថា ព្យសនំ ហេតំ សេចក្តីថា នោះជាសេចក្តី
វិនាស អធិប្បាយថា នោះជាការចេញ ។ ព្រោះនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន
នោះ ប្រព្រឹត្តទៅដោយសញ្ញាតាមទ្វារ ៥ គប្បីចូល ដោយធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
ដោយសន្ធិរយ៉ាងគ្រោតគ្រាត ឬមិនឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ លោកសម្តែងថា ក៏
ព្រោះនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាននោះប្រព្រឹត្តទៅ ការចេញចាកនេវសញ្ញា-
នាសញ្ញាយតនៈនោះ រមែងមាន ។ បទថា សន្ធិរសមាបត្តិបត្តព្វមក្ខាយតិ
សេចក្តីថា រមែងពោលថា គប្បីសម្រេចដោយការប្រព្រឹត្តទៅនៃសន្ធិរគ្រោត
គ្រាត ។ បទថា សន្ធិរាវសេសសមាបត្តិបត្តព្វំ សេចក្តីថា បណ្តាសន្ធិរទាំង
ឡាយនុ៎ះឯង សន្ធិរដ៏សេស ឈ្មោះថា ជាសន្ធិរដ៏ល្អិតជាងសន្ធិរទាំងពួង
ដោយអំណាចការនា សន្ធិរនោះ គប្បីសម្រេចដោយការប្រព្រឹត្តទៅនៃសន្ធិរ
ទាំងនោះ ។ ព្រោះកាលសន្ធិរទាំងឡាយបែបនោះវិនាសហើយ សន្ធិរនោះ
រមែងឈ្មោះថា គប្បីសម្រេច ។ បទថា តយិទំ សេចក្តីថា នេវសញ្ញានាស-
ញ្ញាយតនៈនេះ សូម្បីជារបស់ល្អិត ក៏ជារបស់ដែលបច្ច័យតាក់តែង និងព្រោះ
ជារបស់ដែលបច្ច័យតាក់តែង ទើបជារបស់គ្រោតគ្រាត ។

[៣៣] បទថា តត្រ ជាសត្តមីវិភត្តិ ចុះក្នុងអត្ថន័យថា ឧប្ចេទវាទៈ

(វាទេថា ដាច់ស្ងួន) ៧ ប្រការ បទថា **ឧទ្ធុំ បរមាសន្តិ** សេចក្តីថា វាទេថា
សញ្ញាដែលមិនទាន់មកដល់ ហៅថា កាលខាន់មុខ ពួកសមណព្រាហ្មណ៍រមែង
ប្រកាន់មាំដល់កាលដែលមិនទាន់មកដល់ គឺ វាទេថា សន្សារ (ការរិលវល់) ។
បទថា **អាសត្តិយេវ អភិវទន្តិ** សេចក្តីថា រមែងពោលការជាប់ជំពាក់តែម្យ៉ាង ។
បាលីថា **អាសត្តិ** ដូច្នោះក៏មាន អធិប្បាយថា ពោលដល់តណ្ហានោះឯង ។
បទថា **ឥតិ បេច្ចកវិស្សាម** សេចក្តីថា យើងស្លាប់ទៅហើយ នឹងកើតយ៉ាង
នេះ ។ ក្នុងបទនេះ គប្បីនាំយកន័យយ៉ាងនេះមកថា យើងនឹងជាក្សត្រិយ៍ នឹង
ជាព្រាហ្មណ៍ ដូច្នោះ ។ បទថា **វាណិជ្ជបមំ** មានសេចក្តីថា រមែងប្រាកដដល់
យើងដូចពាណិជ្ជ គឺ ដូចឈ្នួញ ។ បទថា **សក្កាយកយា** បានដល់ ជាអ្នក
ខ្លាចសក្កាយៈ ។ ក៏សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាលស្អប់សក្កាយៈ ពោលគឺ
ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រិមិបីនោះឯង រមែងខ្លាចសក្កាយៈ រមែងស្អប់សក្កាយៈ
ដូចសត្វ ៤ ពួកទាំងនេះ រមែងខ្លាចចំពោះវត្ថុដែលមិនគួរ (ដូចពោលមក) ថា
បពិត្រមហារាជ សត្វ ៤ ពួកនោះឯង រមែងខ្លាចវត្ថុដែលមិនគួរខ្លាច ៤ ពួក
ដូចម្តេចខ្លះ បពិត្រមហារាជ សត្វជន្លេនរមែងមិនស៊ីដី ព្រោះខ្លាចផែនដីអស់
ទៅ ១ បពិត្រមហារាជ សត្វក្រៀល រមែងឈរជើងតែមួយ (លើផែនដី) ព្រោះ

ខ្លាចផែនដីស្រុត ១ បពិត្រមហារាជ សត្វត្រដេរុចដេកផ្សារ ព្រោះខ្លាចថាមេឃ
នឹងរលំលើ ១ បពិត្រមហារាជ ព្រាហ្មណ៍អ្នកប្រព្រឹត្តធម៌ រមែងមិនប្រព្រឹត្ត
ព្រហ្មចរិយធម៌ (គឺត្រូវមានករិយា) ព្រោះខ្លាចថា លោកនឹងជាប់សុន្យ ដូច្នោះ ។
បទថា សា គទ្គលពន្លា សេចក្តីថា សុន្យដែលគេយកខ្សែលាម ចងទុកត្រង់
កំណាត់ឈើ ។ ក្នុងបទថា ឯវមេវិមេ នេះ គប្បីឃើញសក្កាយទិដ្ឋិ ពោលគឺ
ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រុម ៣ ដូចបង្គោលគ្រាក់ និងដូចសសរខៀន បុគ្គល
ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមគតិរបស់ទិដ្ឋិដូចសុន្យ ទិដ្ឋិដូចកំណាត់ឈើ តណ្ហាដូច
ខ្សែ គប្បីជ្រាបការវិលជុំវិញរបស់បុគ្គល ដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមគតិរបស់ទិដ្ឋិ
ត្រូវចងដោយខ្សែ គឺ តណ្ហាដែលសិកចូលទៅក្នុងកំណាត់ឈើ គឺ ទិដ្ឋិ ហើយ
ចងទុកត្រង់សក្កាយៈ ដូចការរត់វិលជុំវិញរបស់សុន្យ ដែលគេយកខ្សែស្បែក
លាម ហើយចងទុកត្រង់សសរខៀន មិនអាចនឹងធ្វើឲ្យជាប់ទៅបានដោយធម្មតា
របស់ខ្លួន ។

[៣៤] បទថា ឥមារេវ បញ្ចាយតនានិ សេចក្តីថា ហេតុ ៥ ប្រការ
នេះប៉ុណ្ណោះ ។

សូម្បីកាលតាំងមេបទ គឺ មាតិកា ក៏តាំងទុក ៥ មាតិកា សូម្បីកាល

សរុប ក៏សរុបទុក ៥ មាតិកា តែកាលចែកចេញ ចែកចេញ ៤ មាតិកា ។
ដូចពោលដូច្នោះ និព្វានក្នុងបច្ចុប្បន្ននឹងចាត់ចូលក្នុងមាតិកាណា ។ គប្បីជ្រាប
ថា ចាត់ចូលទុកក្នុងបទទាំងពីរ គឺ ឯកត្តសញ្ញា និងនានត្តសញ្ញា ។

លុះទ្រង់សម្តែងការកំណត់ខន្ធចំណែកអនាគត ៤៤ ប្រការ យ៉ាងនេះ
ហើយ ដើម្បីនឹងទ្រង់សម្តែងការកំណត់ខន្ធចំណែកអតីត ១៨ ប្រការ ក្នុងកាល
ឥឡូវនេះ ទើបត្រាស់ថា សន្តិ ភិក្ខុវេ ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យថា សន្តិ
ភិក្ខុវេ ដូច្នោះជាដើមនោះ ឈ្មោះថា កំណត់ខន្ធចំណែកអតីត ព្រោះកំណត់
ខន្ធចំណែកមុន ពោលគឺ ចំណែកអតីត ហើយកាន់យក ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះ
ថា កំណត់ខន្ធចំណែកអតីត ព្រោះអត្ថថា សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនេះ មានការ
កំណត់ខន្ធចំណែកអតីត ។ សូម្បីក្នុងបទដ៏សេស បទដែលពោលក្នុងកាលមុន
គប្បីជ្រាបដោយន័យដូចពោលហើយនុ៎ះឯង ។ បទថា សស្សតោ អត្តា ច
លោកោ ច សេចក្តីថា កាន់យកអាយតនៈណាមួយ ក្នុងបណ្តាអាយតនៈទាំង
ឡាយ មានរូបជាដើមថា ខ្លួន និងថា លោក ហើយពោលថា ទៀង មិនស្លាប់
ពិត ស្ថិតស្ថេរ ដូចត្រាស់ទុកថា សេចក្តីពិស្តារថា រមែងបញ្ញត្តិខ្លួន និង
លោកថា រូបជាខ្លួនផង ជាលោកផង ជាការៈស្ថិតស្ថេរផង ។ សូម្បីក្នុងវាទៈ

ថា អត្តា និនិលោក មិនទៀងជាដើម ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

ក៏ក្នុងបណ្តាវាទៈទាំងនេះ ពោលវាទៈថា ទៀង ៤ ប្រការ ដោយវាទៈ
ដំបូង ។ ពោលវាទៈថា ដាច់សូន្យ ដោយវាទៈទីពីរ ។ សួរថា ក៏វាទៈទាំងនេះ
មានមកហើយក្នុងខាងក្រោយមិនមែនឬ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបយកមកពោលក្នុង
ទីនេះទៀត ។ ឆ្លើយថា ដែលយកមកពោលក្នុងខាងក្រោយ ដើម្បីសម្តែងថា
សត្វស្លាប់ក្នុងទីនោះៗ រមែងដាច់សូន្យក្នុងទីនោះៗ ឯង តែក្នុងទីនេះ អ្នកដែល
រលឹកជាតិបាន ប្រព្រឹត្តទៅតាមគតិរបស់ទិដ្ឋិ រមែងឃើញអតីត មិនឃើញអនា-
គត គេនោះ រមែងមានសេចក្តីគិតឃើញយ៉ាងនេះថា ខ្លួនដែលមកអំពីខ្លួនចំណែក
អតីត រមែងដាច់សូន្យក្នុងទីនេះឯង មិនទៅតទៅទៀត ។ ដើម្បីនឹងសម្តែង
សេចក្តីដូចពោលនេះ ទើបយកមក (ពោលទៀត) ។ ពោលវាទៈថា ទៀងខ្លះ
យ៉ាងណាមួយ ៤ ប្រការដោយវាទៈទីបី ។ ពោលអមរាវិក្ខេបិកវាទៈ (គឺ
វាទៈដែលបោះសំដីមិនស្លាប់ខ្លួន) ៤ ប្រការ ដោយវាទៈទី ៤ ។ បទថា អន្តវា
បានដល់ មានទីបំផុត គឺ មានផ្លូវដែលកំណត់ទុក ។ សម្រាប់អ្នកមិនបាន
ចម្រើនកសិណ រមែងកាន់យកកសិណនោះថា ជាខ្លួន និងជាលោក ហើយរស់
នៅយ៉ាងនោះ ។ វាទៈទីពីរ ពោលដោយអំណាចរបស់អ្នកដែលចម្រើនកសិណ

វាទៈទីបី ពោលសម្រាប់អ្នកដែលចម្រើនកសិណទៅផ្លូវទីទាំង (គឺផ្លូវផ្នែកខាងៗ)
តែមិនចម្រើនកសិណទៅផ្លូវខាងលើ និងខាងក្រោម ។ វាទៈទីបួន ពោលជាប់
ដោយអ្នកប្រកបដោយការត្រិះរិះ អនន្តរចតុក្កៈ (៤ ពួកដែលជាប់គ្នា) មានន័យ
ដូចពោលទុកក្នុងខាងក្រោយនេះឯង ។

បទថា **ឯកន្តសុខី** សេចក្តីថា មានសុខតែម្យ៉ាង គឺ មានសុខជានិរន្តរ ។
ទិដ្ឋិនេះ រមែងកើតឡើងដោយអំណាចនៃអ្នកបាន (មាន) ទិដ្ឋិដែលរលឹកជាតិ
និងអ្នកប៉ាន់ស្មាន ។ ព្រោះទិដ្ឋិយ៉ាងនេះ រមែងកើតដល់អ្នកបាន (មានទិដ្ឋិ)
ដែលរលឹកជាតិរបស់ខ្លួន ដែលមានសេចក្តីសុខតែម្យ៉ាង ក្នុងត្រកូលក្សត្រិយ៍
ជាដើម ដោយបុព្វេនិវាសញ្ញាណ ។ រមែងកើតដល់អ្នករលឹកជាតិបាន ដែល
កំពុងសោយសុខបច្ចុប្បន្ន រលឹកដល់អត្តភាពទាំងនោះឯង ក្នុងអតីតជាតិ ៧
ជាតិក៏ដូចគ្នា ។ តែចំពោះអ្នកប្រើការប៉ាន់ស្មាន (គឺអ្នកត្រិះរិះ) ព្រមព្រៀង
ដោយសេចក្តីសុខក្នុងលោកនេះ ទិដ្ឋិ រមែងកើតឡើងដោយការប៉ាន់ស្មាននេះ
ឯងថា សូម្បីក្នុងអតីត យើងក៏បានកើតហើយយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ។

បទថា **មានទុក្ខតែម្យ៉ាង** សេចក្តីថា ទិដ្ឋិនេះ រមែងមិនកើតដល់អ្នក
បាន (មាន) ទិដ្ឋិ ។ ព្រោះគេមានសេចក្តីសុខ ដោយឈានសុខ ក្នុងលោកនេះ

ដោយចំណែកមួយ ។ ក៏ទិដ្ឋិនេះ រមែងកើតឡើងដល់អ្នកប៉ាន់ស្មានប៉ុណ្ណោះ
អ្នកដែលទុក្ខពាល់ត្រូវហើយក្នុងលោកនេះ រលឹកជាតិបាន ។ ទិដ្ឋិទីបី រមែង
កើតឡើងដល់បុគ្គលទាំងនោះសូម្បីទាំងអស់ អ្នកមានទាំងសុខ និងទុក្ខលាយ
គ្នា ។ ក៏ទិដ្ឋិទីបួនក៏ដូចគ្នា រមែងកើតដល់អ្នកមិនមានទុក្ខមិនមានសុខ ដោយ
អំណាចចតុត្ថជ្ឈានក្នុងឥឡូវនេះ រលឹកដល់ព្រហ្មលោកដែលមានដោយឈាន
ទីបួនប៉ុណ្ណោះ សូម្បីក្នុងកាលមុន ។ ទិដ្ឋិនេះ រមែងកើតទាំងដល់អ្នករលឹកជាតិ
បាន ដែលដាក់ខ្លួនជាកណ្តាល (ព្រងើយ) នៅក្នុងបច្ចុប្បន្ន រលឹកដល់ឋានៈ
ដែលជាកណ្តាលៗ ប៉ុណ្ណោះ ទាំងដល់អ្នកប៉ាន់ស្មាន អ្នកដាក់ខ្លួនជាកណ្តាល
នៅក្នុងបច្ចុប្បន្ន កាន់យកហើយដោយការប៉ាន់ស្មានតែម្យ៉ាងថា សូម្បីក្នុងអតីត
ក៏នឹងយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ដោយការពោលមកត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ រមែងជាការពោល
ដល់ការកំណត់ខន្ធចំណែកអតីតទាំង ១៨ ប្រការ គឺ វាទៈថា លោកទៀង ៤
ប្រការ , វាទៈថា លោកទៀងខ្លះ ៤ ប្រការ , វាទៈថា លោកមានទីបំផុត
និងមិនមានទីបំផុត ៤ ប្រការ , ពោលវាទៈ ដែលបោះពាក្យបោះសំដីមិនឲ្យ
ស្ទាបខ្លួន ៤ ប្រការ , ពោលវាទៈថា កើតឡើង កើតឡើងដោយឥតហេតុ ២
ប្រការ ។

[៣៥] ឥឡូវនេះ កាលនឹងទ្រង់ពង្រីកសេចក្តីទិដ្ឋិ ទើបត្រាស់ពាក្យថា
តត្រ ភិក្ខុវេ ដូច្នេះជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ ញ្ញាណដែលប្រចក្ស ឈ្មោះ
 ថា ញ្ញាណចំពោះខ្លួន ។ បទថា **បរិសុទ្ធិ** គឺ អស់ឧបក្កិលេស ។ បទថា
បរិយោទាតំ គឺ ផ្សំផងប្រាកដ ។ ត្រាស់វិបស្សនាញ្ញាណតែម្យ៉ាង ដោយបទ
 គ្រប់បទ ។ ព្រោះធម៌ ៥ ប្រការ មានសទ្ធាជាដើម រមែងមានក្នុងលទ្ធិខាងក្រៅ
 (ចំណែក) វិបស្សនាញ្ញាណ មានតែក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាប៉ុណ្ណោះ ។ បណ្តា
 បទទាំងនោះ បទថា **ញ្ញាណភាគមត្តមេវបរិយោទបន្តិ** សេចក្តីថា រមែងញ៉ាំង
 ចំណែកនៃសេចក្តីដឹងក្នុងញ្ញាណនោះ ឲ្យឈានចុះទៅយ៉ាងនេះថា វត្ថុនេះ ពួក
 យើងដឹង ដូច្នេះ ។ បទថា **ឧបាទានមក្ខាយតិ** សេចក្តីថា ចំណែកនៃសេចក្តី
 ដឹងនោះ មិនមែនជាញ្ញាណ នុះជាឈ្មោះរបស់មិច្ឆាទស្សនៈ ព្រោះដូច្នោះ បណ្ឌិត
 ទើបពោលចំណែកនៃសេចក្តីដឹងសូម្បីនោះថា ជាទិដ្ឋុបាទានរបស់ពួកសមណ-
 ព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ។ សូម្បីយ៉ាងនោះ សេចក្តីដឹងនោះ ត្រឹមតែជាចំណែក
 នៃសេចក្តីដឹងប៉ុណ្ណោះ ព្រោះមានលក្ខណៈត្រឹមតែដឹង ។ សូម្បីដូច្នោះ ក៏ឈ្មោះ
 ថា ជាឧបាទាន ព្រោះមិនផុតទៅអំពីវាទៈ និងព្រោះជាបច្ច័យនៃឧបាទាននោះ
 ឯង ។ បទថា **តទុបាតិវត្តោ** ប្រព្រឹត្តទៅកន្លងវត្ថុដែលបច្ច័យតាក់តែងនោះ

បានដល់ ឈានកន្លងទិដ្ឋិនោះ ។ ដោយហេតុត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ រមែងពោលដល់ ទិដ្ឋិសូម្បីទាំង ៦២ ប្រការ ដែលមកក្នុងព្រហ្មជាលសូត្រ គឺ វាទះថា អត្តា និងលោកទៀង ៤ យ៉ាង , វាទះថា ទៀងខ្លះ ៤ យ៉ាង , វាទះថា មានទីបំផុត និងមិនមានទីបំផុត ៤ យ៉ាង , វាទះបោះពាក្យសំដីមិនស្ទាបខ្លួន ៤ យ៉ាង , វាទះថា កើតឡើងដោយឥតហេតុ ២ យ៉ាង , វាទះមានសញ្ញា ១៦ យ៉ាង , វាទះថា មិនមានសញ្ញា ៨ យ៉ាង , វាទះថា មានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន ៨ យ៉ាង , វាទះថា ជាច់សូន្យ ៧ យ៉ាង , វាទះថា និព្វានក្នុងបច្ចុប្បន្ន ៥ យ៉ាង , ក៏កាលពោលព្រហ្មជាលសូត្រហើយ សូត្រនេះ ក៏មិនបានពោលទៀតឡើយ ។ ព្រោះសក្កាយទិដ្ឋិដែលច្រើនជាងព្រហ្មជាលសូត្រនោះ មានមកក្នុងសូត្រនេះ ។ តែកាលពោលសូត្រនេះហើយ ព្រហ្មជាលសូត្ររមែងជាការពោលហើយ ។

[៣៦] ឥឡូវនេះ ដើម្បីសម្តែងថា ទិដ្ឋិ ៦២ ប្រការទាំងនេះ កាលកើតរមែងកើតឡើងដោយមានសក្កាយទិដ្ឋិជាធំ ជាប្រធាន ទើបត្រាស់ថា ឥធិភិក្ខុវេ ឯកច្ចោ ដូច្នោះជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បដិនិស្សក្តា បានដល់ ព្រោះបរិច្ចាគ ។ បទថា កាមសញ្ញាជនានំ អនធិដ្ឋានា បានដល់

ព្រោះរលាស់តណ្ហាក្នុងកាមគុណ ៥ ។ បទថា **បរិវេកំ បីតិ** បានដល់ បីតិ
នៃឈានទាំងពីរដែលមានបីតិ ។ បទថា **និរុជ្ឈតិ** បានដល់ រំលត់ ដោយការ
រំលត់ដោយឈាន ។ ក៏សម្រាប់អ្នកចេញចាកសមាបត្តិ បីតិ រមែងឈ្មោះថា
ជាការរលត់ហើយ ។ ដូចក្នុងពាក្យថា និរាមិសសុខ កើតព្រោះអទុក្ខមសុខ-
វេទនារលត់ អទុក្ខមសុខវេទនាកើតព្រោះនិរាមិសសុខរលត់ ដូច្នោះ មិនមាន
សេចក្តីយ៉ាងនេះថា ព្រោះចតុត្ថជ្ឈានរលត់ ទើបចូលដល់តតិយជ្ឈាន ។ ក៏
ក្នុងពាក្យនេះ មានសេចក្តីនេះថា ចេញចាកចតុត្ថជ្ឈានហើយ ចូលតតិយជ្ឈាន
ចេញចាកតតិយជ្ឈានហើយ ចូលចតុត្ថជ្ឈាន ។ ដូច្នោះ យ៉ាងណា គប្បីជ្រាប
ប្រការឧបមេយ្យនេះ ដូច្នោះ ។ បទថា **ឧប្បជ្ជតិ ទោមនស្សំ** បានដល់ ទោ-
មនស្សដែលគ្របសង្កត់ឈានក្រោមៗ ក៏លោកពោលដល់សេចក្តីជំនាញ សម្រាប់
អ្នកមានចិត្តចេញចាកសមាបត្តិ ។ បទថា **បីតិដែលកើតពីរិវេក** បានដល់ បីតិ
ក្នុងឈានទាំងពីរនោះឯង ។ បទថា **យំ តាយា ជហតិ** បានដល់ **យំ ហានំ**
តាយា ជហតិ (ប្រែថា ម្ចប់រមែងលះបង់ទីណា) ។ ពាក្យនេះ លោកអធិប្បាយ
ថា ម្ចប់មាននៅក្នុងទីណា កំដៅថ្ងៃរមែងមិនមានក្នុងទីនោះ កំដៅថ្ងៃមានក្នុង
ទីណា ម្ចប់រមែងមិនមានក្នុងទីនោះ ដូច្នោះ ។

[៣៨] បទថា និរាមិសំ សុខំ បានដល់ សុខក្នុងតតិយជ្ឈាន ។

[៣៩] បទថា អទុក្ខមសុខំ បានដល់ វេទនាក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ។

[៤០] បទថា អនុបាទានោហមស្មិតិ សេចក្តីថា យើងជាអ្នកមិនប្រកាន់ ។

បទថា និព្វានសប្បាយំ សេចក្តីថា ជាសប្បាយ គឺ ជាឧបការៈដល់ព្រះនិព្វាន ។

ក៏ធម្មតា ការឃើញមគ្គ រមែងកើតឡើងក្នុងកាលសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងវត្ថុទាំងពួង

ត្រូវធ្វើឲ្យស្អិតបាត់ទៅមិនមែនឬ? សេចក្តីឃើញនោះ ឈ្មោះថា ជាវត្ថុបដិបត្តិ

ដែលជាឧបការៈដល់និព្វានបានយ៉ាងណា? ឈ្មោះថា ជាវត្ថុបដិបត្តិដែលជា

ឧបការៈបាន ដោយអំណាចមិនប្រកាន់មាំ គឺ ដោយអំណាចការមិនប្រកាន់

ក្នុងវត្ថុទាំងពួង ។ បទថា អភិវទតិ បានដល់ ពោលអំពីមានដីក្រៃលែង ។

បទថា បុព្វន្តានុទិដ្ឋិ បានដល់ ទិដ្ឋិបណ្តោយតាមខន្ធចំណែកអតីតទាំង ១៨

យ៉ាង ។ បទថា អបរន្តានុទិដ្ឋិ បានដល់ ទិដ្ឋិបណ្តោយតាមខន្ធចំណែកអនាគត

ទាំង ៤៤ យ៉ាង ។ បទថា ឧបាទានមក្ខាយតិ សេចក្តីថា រមែងហៅថា ទិដ្ឋិ-

បាទាន ព្រោះការកាន់ថា យើងមាន ជាការកាន់ទីរាប់ជាប់ក្នុងសក្កាយៈទិដ្ឋិ ។

[៤១] បទថា សន្តំ វរំ បទំ បានដល់ បទដ៏ប្រសើរ ឈ្មោះថា ស្ងប់

ព្រោះជាបទស្ងប់ម្ខាងកិលេស ។

បទថា ឆន្នំ ផស្សាយតនានំ សេចក្តីថា ក្នុងបាលីនេះដែលថា អាយតនៈ
ដែលបុគ្គលគួរជឿន គឺ ចក្កុរលតក្នុងទីណា រូបសញ្ញាក៏អស់ទៅក្នុងទីនោះ ដូច្នោះ
ជាដើម ទ្រង់សម្តែងនិព្វានដោយការបដិសេធអាយតនៈ ២ ក្នុងព្រះបាលីនេះ
ថា ៖

ទិក ដី ភ្លើង ខ្យល់ រមែងមិនតាំងនៅក្នុងទីណា ភពមុខ
(សង្សារ) រមែងមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទីនេះ ទោស (វដ្ត) រមែង
មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទីនេះ នាមរូប រមែងរលត់អស់ក្នុងទីនេះ
ដូច្នោះជាដើម ។

ទ្រង់សម្តែងនិព្វានដោយការបដិសេធសង្ខារ ក្នុងបាលីនេះដែលថា ៖
អាណាធាតុ បឋវីធាតុ តេជោធាតុ និងវាយោធាតុ រមែងមិន
តាំងនៅក្នុងទីណា ឧបាទាយរូបដែលវែង ខ្លី ល្អិត គ្រោតគ្រោត
ប្រណីត និងមិនប្រណីត រមែងមិនតាំងនៅទីនោះ (យ៉ាងណា)
នាមរូប រមែងរលត់អស់ក្នុងទីនោះ ដូច្នោះជាដើម ។

មានវេយ្យាករណ៍ (គឺសេចក្តីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់) ថា ក្នុងព្រះបាលីនេះ
ដែលថា វិញ្ញាណមើលឃើញមិនបាន រកទីបំផុតមិនបាន ថ្លាផ្សេងដោយប្រការ

-៤៦- បបព្ភាសូទិនី អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

ទាំងពួង ដូច្នោះជាដើម ទ្រង់សម្តែងនិព្វានដោយការបដិសេធសង្ខារក្នុងទីគ្រប់
កន្លែង ។ តែក្នុងសូត្រនេះ ទ្រង់សម្តែងដោយការបដិសេធអាយតនៈ ៦ ។ ក៏
ក្នុងសូត្រដទៃ ទ្រង់សម្តែងចំពោះនិព្វានប៉ុណ្ណោះ ដោយបទថា អនុបាទា វិមោក្ខា
បានដល់ ការរួចផុតដោយមិនប្រកាន់មាំ ។ តែក្នុងសូត្រនេះ ទ្រង់សម្តែងអរ-
ហត្តផលសមាបត្តិ ។ ពាក្យដ៏សេសសងាយទាំងអស់នោះឯង ។

" ចប់អដ្ឋកថា បបព្ភាសូត្រទី ២ "

អដ្ឋកថា

កិណ្ឌិសូត្រទី ៣

[៤២] កិណ្ឌិសូត្រ មានបទដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្តាប់មកហើយ
យ៉ាងនេះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងកិណ្ឌិសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

បទថា កុសិនារាយំ បានដល់ ក្នុងមណ្ឌលប្រទេសដែលមានឈ្មោះយ៉ាង
នេះ ។ បទថា ពលិហារណេ សេចក្តីថា ជនទាំងឡាយនាំពលីមកសែន បួង-
សួងកូតទាំងឡាយក្នុងព្រៃស្រោងនោះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រៃស្រោងនោះ ទើបហៅ
ថា ជាទីនាំពលីមកសែនបួងសួង ។ បទថា ចីវរហេតុ ប្រែថា ព្រោះហេតុចីវរ
អធិប្បាយថា ប្រាថ្នាបានចីវរ ។ បទថា ឥតិ ភវាភវហេតុ សេចក្តីថា ពួកលោក
មានសេចក្តីគិតយ៉ាងនេះ ឬថា ព្រះសមណគោតមសម្តែងធម៌ដោយសេចក្តីប្រាថ្នា
ថា យើងនឹងអាស្រ័យបុព្វភិរិយាវត្ថុ ដែលសម្រេចដោយការស្វែងធម៌ហើយ
នឹងបានសោយសុខក្នុងភពនោះៗ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។

[៤៤] ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ ប្រការ មានសតិ-

ប្បដ្ឋាន៤ ដូច្នោះជាដើម ទាំងលោកិយៈ និងលោកុត្តរៈ ។ បទថា តត្ថ បានដល់
ក្នុងធម៌ ៣៧ ប្រការនោះ ។ បទថា សិយុំ ប្រែថា គប្បីជា ។ បទថា អភិធម្ម
បានដល់ ក្នុងធម៌ដ៏វិសេសក្រៃលែង ។ អធិប្បាយថា ក្នុងពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧
ប្រការទាំងនេះ ។

[៤៥] បទថា តត្រ ចេ នេះ ជាសត្តមីវិភត្តិចុះក្នុងអត្ថថា ពោធិបក្ខិ-
យធម៌ទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងពាក្យនេះថា អត្ថតោ ចេវ នានំ ព្យញ្ជនតោ
ច នានំ ដូច្នោះ កាលពោលថា កាយសតិប្បដ្ឋាន វេទនាសតិប្បដ្ឋាន ជាការ
ផ្សេងគ្នាដោយអត្ថ តែកាលពោលថា (កាយ-វេទនា) ក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ដូច្នោះ
គប្បីប្រៀបអត្ថ និងព្យញ្ជនៈ ហើយចង្អុលនូវសេចក្តី ដែលអត្ថកាន់យកសេចក្តី
ជាយ៉ាងដទៃ និងព្យញ្ជនៈដែលចុះទុកខុសថា អ្នកទាំងឡាយចូរជ្រាប (សេចក្តី
ផ្សេងគ្នា) នោះ ដោយហេតុនេះ អត្ថ និងព្យញ្ជនៈ ជាហេតុឲ្យចូលសេចក្តី
នុ៎ះឯង ជាធម៌ និងវិន័យ ក្នុងពាក្យថា យោ ធម្មោ យោ វិនយោ នេះ ។

ក្នុងពាក្យថា អត្ថតោ ហិ ខោ សមេតិ នេះ លោកកាន់យកសតិវិន័យ
ថាជាសតិប្បដ្ឋាន ។ បទថា ផ្សេងគ្នាដោយព្យញ្ជនៈ សេចក្តីថា ព្យញ្ជនៈតែ
ម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ចុះទុកខុសថា សតិប្បដ្ឋានោ ឬ សតិប្បដ្ឋានា ដូច្នោះ ។ បទថា

អប្បមត្តកំ ខេ សេចក្តីថា គ្រាដល់ព្រះសូត្រ ព្យញ្ជនៈរមែងឈ្មោះថា មិន
ជាប្រមាណ សូម្បីក្នុងការលើកព្យញ្ជនៈដែលមានសំឡេងស្រាល ធ្វើឲ្យមាន
សំឡេងធ្ងន់ (គឺព្យញ្ជនៈដែលជាធនិត) អាចក្លាយជាព្យញ្ជនៈរលត់បាន ។ ក្នុង
សេចក្តីនេះ មានរឿងតទៅនេះជាឧបមា បានស្តាប់មកថា ៖

ព្រះថេរៈទីណាស្រពមួយរូប គង់នៅក្នុងវិជយារាមវិហារ កាលនាំយក
ព្រះសូត្រមកប្រាប់កម្មដ្ឋានដល់ព្រះភិក្ខុ ២ រូប ពោលឲ្យមានសម្លេងធ្ងន់ទៅថា
“ភិក្ខុទាំងឡាយ បុថុជ្ជនអ្នកមិនបានស្តាប់ រមែងពោលថា សមុទ្ធៈ សមុទ្ធៈ”
ដូច្នោះ ។ ភិក្ខុមួយរូបពោលថា “អ្វីឈ្មោះសមុទ្ធៈ លោកម្ចាស់” ។ ព្រះថេរៈ
ពោលថា “អ្នកមានអាយុ កាលពោលថា សមុទ្ធៈក្តី ពោលថា សមុទ្ធៈក្តី ពួក
យើងក៏រមែងជឿថា (សំដៅដល់) សមុទ្រទឹកប្រៃនុ៎ះឯង ។ ក៏ពួកលោកមិន
ស្វែងរកសេចក្តី ស្វែងរកតែព្យញ្ជនៈ ពួកលោកចូរទៅជម្រះព្យញ្ជនៈក្នុងសម្មាភ័
របស់ភិក្ខុដែលជំនាញរឿងព្យញ្ជនៈក្នុងមហាវិហារចុះ” ដូច្នោះហើយ មិនប្រាប់
កម្មដ្ឋានឡើយ ក្រោកចេញទៅ ។ លុះតមក ព្រះថេរៈទីណាស្រពអង្គនោះ
ឲ្យវាយស្ត្រក្នុងមហាវិហារ (ជាសញ្ញាឲ្យមកប្រជុំគ្នា) ហើយពោលបញ្ជាក្នុង
មគ្គ ៤ ដល់ពួកភិក្ខុហើយ ក៏បរិនិព្វាន ។ ក្នុងព្រះសូត្រ ព្យញ្ជនៈឈ្មោះថា

មិនជាប្រមាណយ៉ាងនេះ ។

តែក្នុងព្រះវិន័យ នឹងឈ្មោះថា មិនជាប្រមាណមិនបាន ។ ព្រោះសូម្បី
ការបួសជាសាមណេរ ត្រូវបរិសុទ្ធិ ២ ចំណែក (គឺអត្ត និងព្យញ្ជនៈ) ទើបគួរ
សូម្បីកម្ម មានការឧបសម្បទជាដើម ក៏រមែងកម្រើកបាន ដោយហេតុត្រឹមតែ
ធ្វើសម្បទស្រាលឲ្យជាសម្បទធ្ងន់ជាដើម ។ តែក្នុងទីនេះ លោកពោលពាក្យ
នេះដោយសំដៅដល់ព្យញ្ជនៈក្នុងព្រះសូត្រ ។

សួរថា បើដូច្នោះ ក្នុងចតុត្ថវារៈ ពោលជំទាស់គ្នាព្រោះហេតុអ្វី ?

ឆ្លើយថា ពោលជំទាស់គ្នា ព្រោះសញ្ញាថា យើង រមែងពោលសតិ
នុ៎ះឯងថា សតិប្បដ្ឋាន អ្នកនេះពោលថា កាយសតិប្បដ្ឋាន ។ សូម្បីក្នុងព្យញ្ជនៈ
ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

[៤៧] បទថា ន ចោទនាយ ចោទិតព្វំ បានដល់ មិនគប្បីចោទដោយ
ការចោទ ព្រោះបុគ្គលខ្លះត្រូវគេសាកសួរថា “មានពកប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃត្រង់ថ្ងាស
(របស់លោក) គេក៏ពោលថា លោកឃើញពកប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃត្រង់ថ្ងាសរបស់
យើង (តែ) មិនឃើញបួសធំប៉ុនផ្លែត្នោតត្រង់ថ្ងាសរបស់ខ្លួន” ដូច្នោះ ។ ព្រោះ
ដូច្នោះ បុគ្គលគួរ (នឹងត្រូវ) សាកសួរ ។ បទថា មិនមានទិដ្ឋិមាំ គឺ មិនមាន

ទិដ្ឋិក្នុងការប្រកាន់ គឺ មិនប្រកាន់មាំ ដូចជាក្រពើទុកក្នុងបេះដូង ។

បទថា **ឧបយាតោ** សេចក្តីថា កើតសេចក្តីទុក្ខ ព្រោះភាពជាអ្នកកាច ដូចត្រូវគេចាក់ត្រង់ដំបៅ ។ បទថា **សុប្បជិនិស្សក្តី** លះបង់បានដោយនាយ សេចក្តីថា សូម្បីពោលមួយវារៈ ពីរវារៈថា ខ្ញុំត្រូវអាបត្តិឈ្មោះអ្វី ត្រូវកាល ណា ដូច្នោះ ឬថា លោកត្រូវអាបត្តិហើយ ឧបជ្ឈាយ៍របស់លោកត្រូវអាបត្តិ ហើយ ដូច្នោះ ហើយជាសំតៀនឲ្យលើកថា លោកម្ចាស់លោកត្រូវអាបត្តិឈ្មោះ ឯណោះ ក្នុងថ្ងៃឈ្មោះឯណោះ លោកចូរគិតរឿយៗ ចុះ ដូច្នោះ នឹងលះបង់ បានក្នុងកាលនោះឯង ។ បទថា **វិហេសា** សេចក្តីលំបាក បានដល់ សេចក្តី លំបាកកាយ និងចិត្ត របស់បុគ្គលដែលនាំយកសេចក្តីនិងហេតុជាច្រើនមក ។

បទថា **សក្កោមិ** សេចក្តីថា ក៏បុគ្គលបែបនេះបានឱកាសហើយ កាល ពោលថា លោកត្រូវអាបត្តិហើយលោកម្ចាស់ គេពោលថា ត្រូវកាលណា ក្នុង រឿងអ្វី ហើយពោលថា ក្នុងថ្ងៃឯណោះ ក្នុងរឿងឯណោះ នឹងពោលថា ខ្ញុំនឹក មិនឃើញអាវុសោ អំពីនោះ អ្នកដទៃពោលពាក្យជាច្រើនឲ្យលើកថា លោកចូរ នឹករឿយៗ ចុះ ដូច្នោះ ពេលលើកបាន ក៏រមែងលះបង់ចេញ (គឺសម្តែងអាបត្តិ) ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ថា **សក្កោមិ** ដូច្នោះ គប្បីជ្រាបសេចក្តី

ក្នុងគ្រប់ៗ បទដោយន័យនេះ ។

បទថា **ឧបេក្ខា នាតិមញ្ញិតព្វា** គប្បីជាអ្នកព្រងើយ កុំគប្បីធ្វើជីវិតឡើយ
សេចក្តីថា មិនគប្បីកន្លងហួសឧបេក្ខា អធិប្បាយថា គប្បីធ្វើ គប្បីឲ្យឧបេក្ខា
កើតឡើង ។

ក៏បុគ្គលណា សូម្បីឃើញបុគ្គលបែបនេះឈរចន្ទាបន្ទប់ស្បូវៈ ក៏និយាយ
ថា គួរអង្គុយមិនមែនឬ អាវុសោ ដូច្នោះ បុគ្គលនោះឈ្មោះថា កន្លងហួស
ឧបេក្ខា ។

[៥០] បទថា **វចីសន្ធារោ** អធិប្បាយថា ដឹកនាំពាក្យដែលអ្នកទាំងនេះ
ពោលក្នុងចន្លោះពួកអ្នកឯណោះ នាំពាក្យដែលពួកអ្នកឯណោះ ពោលក្នុងចន្លោះ
អ្នកទាំងនេះថា លោកទាំងឡាយ ត្រូវអ្នកទាំងនេះពោលយ៉ាងនេះៗ ។ ត្រាស់
ការៈដែលមិនគួរឲ្យត្រេកអរ ដោយបទទាំងឡាយ មានជាដើមថា **ទិដ្ឋិបលា-
សោ ដូច្នោះ** ។ បទថា **តំ ជានមារោ សមារោ គរហេយ្យ** សេចក្តីថា
ព្រះបរមសាស្តាកាលទ្រង់ជ្រាបរឿងនោះ គប្បីទ្រង់តិះដៀលពួកយើង ។ បទ
ថា **ឯតំ បនារុសោ ធម្មំ** បានដល់ ធម៌ គឺ ការឈ្មោះទាស់ទែងគ្នានោះ ។
បទថា **តព្វេ** បានដល់ ភិក្ខុដែលធ្វើសញ្ញត្តិ (ការប្រកាសឲ្យដឹង) រូបនោះ ។

បទថា ឯវំ ព្យាករេយ្យ សេចក្តីថា កាលនឹងសម្តែងហេតុដែលភិក្ខុធ្វើសញ្ញត្តិ
មិននិយាយថា ភិក្ខុទាំងនោះ យើងឲ្យតាំងនៅក្នុងសេចក្តីបរិសុទ្ធិហើយដូច្នោះ
នោះឯង គប្បីព្យាករណ៍យ៉ាងនេះ ។ សារាណិយធម៌ លោកសំដៅថា ធម៌
ក្នុងពាក្យនេះ ដែលថា តស្សហំ ធម្មំ សុត្វា ដូច្នោះ ។ ក៏ក្នុងបទមានជាដើមថា
ន ចេ អត្តានំ ដូច្នោះ ភិក្ខុដែលពោលថា ភ្លើងប្រមាណប៉ុនព្រហ្មលោកនេះ
តាំងឡើងហើយ រៀរយើងចេញ អ្នកណានឹងអាចឲ្យភ្លើងនោះរលត់បាន ដូច្នោះ
ឈ្មោះថា លើកខ្លួន ។ ភិក្ខុដែលនិយាយថា បុគ្គលប្រមាណប៉ុណ្ណោះ និយាយ
គ្នាទៅក៏មិនបានឱកាស ឈ្មោះថា អ្នកអាចនឹងញ៉ាំងរឿងរ៉ាវប្រមាណប៉ុណ្ណោះ
ឲ្យរលត់ រមែងមិនមានសូម្បីត្រឹមតែម្នាក់ ដូច្នោះ ឈ្មោះថា គ្របសង្កត់អ្នកដទៃ
ភិក្ខុនេះរមែងមិនធ្វើសូម្បីទាំងពីរយ៉ាង ។ ក៏ការព្យាករណ៍របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
ឈ្មោះថា ធម៌ ក្នុងទីនេះ ។ ការធ្វើសញ្ញត្តិរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ ឈ្មោះថា ធម៌
ដែលសមគួរ ។ ភិក្ខុនេះឈ្មោះថា ព្យាករណ៍ធម៌ដែលសមគួរដល់ធម៌នោះ ។
ពាក្យថា ន ចេ កោចិ សហធម្មិកោ សេចក្តីថា ការពោលរបស់អាចារ្យ ឬការ
ពោលតាមរបស់សិស្សណាៗ ដទៃ ដែលសមគួរដល់ហេតុ ដែលភិក្ខុនោះពោល
អំពីបទទាំងឡាយ មិនគួរនឹងត្រូវតិះដៀល បទដ៏សេសក្នុងទីគ្រប់កន្លែង ងាយ

-៥៤- បឋមសូត្រនិ អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

ទាំងអស់នោះឯង ។

" បឋមអដ្ឋកថា កិច្ចសូត្រទី ៣ "

អ ដ្ឋ ក ថា

សាមគាមសូត្រទី ៤

[៥១] សាមគាមសូត្រ មានបទជាដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្តាប់
មកហើយយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ។

ក្នុងសាមគាមសូត្រនោះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

បទថា **សាមគាមកេ** បានដល់ ក្នុងស្រុកដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនេះ ព្រោះ
អ្នកស្រុកសាមកៈ មានភាពកុះករ ។ បទថា **អធុនា កាលកតោ** គឺ ទើប
តែធ្វើមរណកាលថ្មីៗ នេះឯង ។ បទថា **ទ្វេវទ្ធករជាតា** កើតជាពីរពួក គឺ
កើត (បែកគ្នា) ជាពីរចំណែក ។ បណ្តាការទាស់គ្នាជាដើម ការឈ្លោះគ្នាក្នុង
ខាងដើម ឈ្លោះថា **កណ្ណន** ការបង្ករហេតុ ការឈ្លោះគ្នាដែលកាន់តែរីករាល-
ដាលទៅ ដោយការកាន់ដំបងជាដើម និងដោយអំណាចការល្មើសបញ្ញត្តិ ឈ្លោះ
ថា **កលហ** ការឈ្លោះ ។ ការនិយាយជំទាស់គ្នាជាដើមថា លោកមិនដឹង
ធម៌វិន័យប្រការនេះ ដូច្នោះ ឈ្លោះថា វិវាទតតាំងប្រកែកគ្នា ។ បទថា **វិតុទន្តា**
គឺ ចាក់ដោតគ្នាដោយលំពែង គឺ មាត់ ។ បទថា **សហិតមមេ** គឺ ពាក្យរបស់

យើងប្រកបដោយប្រយោជន៍ ។

ពាក្យថា **អធិចិណ្ណំ តេ វិបរាវត្តំ** សេចក្តីថា វត្តបដិបត្តិដែលធ្លាប់
 ប្រព្រឹត្តក្រែកលែងរបស់លោក ដែលរហ័សរហួនដោយរយៈកាលយូរនោះ មក
 ដល់វាទៈរបស់យើង ក៏ផ្លាស់ប្តូរទៅ ។ ពាក្យថា **អាហេបិតោ តេ វាទោ** សេចក្តី
 ថា យើងលើកទោសឡើងដល់អ្នកហើយ ។ បទថា **ចរ វាទប្បមោក្ខាយ**
 សេចក្តីថា លោកចូរកាន់កញ្ចប់បាយចូលទៅរកអ្នកនោះៗ ត្រាច់រកឲ្យក្រែកលែង
 ឡើង ដើម្បីត្រូវការដោះស្រាយវាទៈនោះ ។ បទថា **និព្វេធម៌ិ** សេចក្តីថា
 ចូរដោះខ្លួនចេញអំពីវាទៈដែលយើងលើកឡើង ។ បទថា **សចេ បហោសិ**
 ប្រែថា បើលោកអាច ។ បទថា **វេណាយវ** គឺ សេចក្តីស្លាប់ប៉ុណ្ណោះ ។
 បទថា **នាដបុត្តិយេសុ** បានដល់ ក្នុងពួកអន្តវាសិករបស់នាដបុត្រ ។ បទថា
និព្វិន្ទរុបា គឺ មានសេចក្តីធុញទ្រាន់ជាសកាវៈ មិនធ្វើសូម្បីតែការក្រាបថ្វាយ
 បង្គំជាដើម ។ បទថា **វិវត្តរុបា** គឺ ជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីស្រឡាញ់ ។ បទថា
បដិវានុរុបា គឺ មានសភាពផ្លាស់ប្តូរពីការធ្វើសេចក្តីគោរពចំពោះពួកនិគ្រន្ធទាំង
 នោះ ។ បទថា **យថាតំ** បានដល់ គប្បីកើតសេចក្តីនឿយណាយ ប្រាសចាក
 សេចក្តីត្រេកអរ មានចិត្តរញ្ជក្នុងធម្មវិន័យ ដែលមានការពោលទុកមិនល្អជា

ដើម ។ បទថា ទុរក្ខាតេ ប្រែថា ពោលអាក្រក់ ។ បទថា ទុប្បវេទិតេ ប្រែថា ឲ្យយល់ខុស ។ បទថា អនុបសមសំវត្តនិកេ គឺ មិនអាចធ្វើសេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ កិលេស មានរាគៈជាដើម ។ បទថា ភិន្នច្ចុបេ គឺ ទីពឹងដែលវិនាសទៅ ហើយ ។ ព្រោះក្នុងលទ្ធិនេះ នាដបុត្របុណ្ណោះ ដូចជាសច្ចុប ព្រោះជាទីពឹង អាស្រ័យរបស់និគ្រន្តទាំងនោះ ក៏នាដបុត្រនោះបែកធ្លាយ គឺ ស្លាប់ហើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា ជាសច្ចុបដែលបែកធ្លាយ ។ បទថា អប្បជិ- ស្សរណេ គឺ ប្រាសចាកទីពឹងនាក់អាស្រ័យ ព្រោះមិនមាននាដបុត្រនោះឯង ។

សួរថា ក៏នាដបុត្រនេះ ជាអ្នកស្រុកនាឡន្ទាមិនមែនឬ ព្រោះហេតុអ្វី គេទើបទៅស្លាប់ក្នុងដែនបារា ។ ឆ្លើយថា បានឮថា គេបានស្តាប់ឧបាលីគហបតី អ្នកចាក់ធ្លុះនូវសច្ចៈ ពោលព្រះពុទ្ធកុណ ១០ គាថា ធ្លាក់លោហិតក្តៅអ៊ុំនៗ ។ គ្រានោះ ពួកសិស្សបាននាំគ្រប់លក់ពុំនឹងមានជម្ងឺទៅកាន់ក្រុងបារា ។ គេបាន ស្លាប់ក្នុងក្រុងបារានោះ តែកាលជិតស្លាប់ គេគិតថា លទ្ធិរបស់យើងមិនមែន ជានិយ្យានិកធម៌ គ្មានសារៈ យើងវិនាសហើយ អ្នកដែលនៅសល់កុំបានណែន ណាន់តាន់តាប់ក្នុងអបាយឡើយ ក៏បើយើងនឹងប្រាប់ថា ពាក្យទូន្មានរបស់យើង មិនមែននិយ្យានិកធម៌ (នាំចេញចាកទុក្ខមិនបាន) ពួកគេនឹងមិនជឿ បើដូច្នោះ

យើងនឹងមិនឲ្យសិស្សសូម្បី ២ នាក់ រៀនលទ្ធិដោយវិធីតែមួយដូចគ្នា កាលកន្លង
 ទៅ យើងនឹងស្លាប់ ពួកគេនឹងវិវាទគ្នា ព្រះសាស្ត្រានឹងទ្រង់អាស្រ័យវាទៈនោះ
 ហើយ នឹងត្រាស់ធម្មកថា បន្ទាប់ពីនោះ ពួកគេនឹងស្គាល់សភាពធំនៃសាសនា
 ដូច្នោះ ។ គ្រានោះ សិស្សម្នាក់ចូលទៅរកនាងបុត្រនោះ ហើយពោលថា លោក
 ដ៏ចម្រើន លោកមានកម្លាំងខ្សោយហើយ សូមមេត្តាប្រាប់សារៈក្នុងធម៌នេះដល់
 ខ្ញុំឲ្យដូចនឹងលោកអាចារ្យចុះ ។ អ្នកមានអាយុ កាលយើងស្លាប់ទៅហើយ
 អ្នកចូរកាន់ថា ទៀង (យ៉ែនយូរ) (សស្សតទិដ្ឋិ) សិស្សម្នាក់ទៀតក៏ចូលទៅរក
 គេក៏ឲ្យសិស្សម្នាក់នោះកាន់យកការដាច់សូន្យ (ឧច្ឆេទទិដ្ឋិ) គេមិនធ្វើសិស្ស
 សូម្បីទាំងពីរនាក់ឲ្យមានលទ្ធិតែម្យ៉ាងដូចគ្នា បានឲ្យរៀនយកច្រើនវិធី ដោយ
 អាការយ៉ាងនេះ ហើយក៏ស្លាប់ទៅ ។ សិស្សទាំងនោះធ្វើឈាបនកិច្ចអាចារ្យ
 ហើយ ប្រជុំគ្នា សួរគ្នាថា អ្នកមានអាយុ អាចារ្យប្រាប់សារៈដល់អ្នកណា ។
 សិស្សម្នាក់ក្រោកឡើងនិយាយថា ប្រាប់ដល់ខ្ញុំ ។ ប្រាប់យ៉ាងណា ? ប្រាប់ថា
 ទៀងយ៉ែនយូរ ។ សិស្សម្នាក់ទៀតហាមសិស្សម្នាក់នោះ ហើយពោលថា ប្រាប់
 សារៈដល់ខ្ញុំ ។ កាលនោះឯង សិស្សទាំងអស់ក៏វិវាទគ្នានឹងគ្នា ហើយរីក
 រាលដាលឡើង ដោយពោលថា អាចារ្យប្រាប់សារៈដល់ខ្ញុំ ខ្ញុំជាប្រធាន ដូច្នោះ

ហើយក៏រីករាលដាលដោយការដេរ ការបរិភាស និងការប្រហារគ្នាដោយដៃ
និងជើងជាដើម ២ នាក់មកជាមួយគ្នា តាមផ្លូវតែមួយជាមួយគ្នា ក៏ចែកគ្នាទៅ
កាន់ទិសផ្សេងៗ សិស្សពួកខ្លះក៏ជាគ្រហស្ថទៅ ។ ក៏សូម្បីក្នុងវេលាដែល
ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានព្រះជន្មនៅឡើយ ការរិវាទមិនទាន់កើតឡើងក្នុងពួក
ភិក្ខុ ។ ព្រោះព្រះសាស្តា កាលករណីវិវាទគ្នា ល្មមកើតឡើងដល់ភិក្ខុទាំងនោះ
ប៉ុណ្ណោះ ក៏ស្តេចយាងទៅដោយព្រះអង្គឯង ត្រាស់ហៅភិក្ខុទាំងនោះមក ត្រាស់
ហេតុមួយយ៉ាងក្នុងធម៌ គឺ ខន្តិ មេត្តា ការពិចារណា ការមិនបៀតបៀន និង
ធម៌ដែលឲ្យរលឹកដល់គ្នា ទ្រង់រម្ងាប់ការរិវាទចេញ ។ កាលដូច្នោះ ព្រះមាន-
ព្រះភាគ សូម្បីទ្រង់ព្រះជន្មនៅ ក៏ទ្រង់បានជាទីពឹងអាស្រ័យរបស់ភិក្ខុសង្ឃ
សូម្បីកាលស្តេចបរិនិព្វាន ក៏ទ្រង់ធ្វើហេតុនៃការមិនរិវាទគ្នាទុក ទើបស្តេចបរិ-
និព្វាន ។ សេចក្តីពិត មហាបទេស ៤ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែង
ទុកក្នុងព្រះសូត្រ ជាទីពឹង និងជាទីអាស្រ័យដល់ភិក្ខុទាំងឡាយ មករហូតដល់
សព្វថ្ងៃនេះ ។ មហាបទេស ៤ ដែលទ្រង់សម្តែងទុកក្នុងខន្តកៈ និងបញ្ញា-
ព្យាករណ៍ ៤ ប្រការ ដែលត្រាស់ទុកក្នុងព្រះសូត្រ ជាទីពឹងអាស្រ័យរបស់
ភិក្ខុទាំងឡាយបាន ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ម្ចាស់អានន្ទ ធម៌

និងវិន័យឯណា ដែលតថាគតសម្តែងហើយ បញ្ញត្តិហើយ ដល់អ្នកទាំងឡាយ
កាលតថាគតកន្លងទៅ ធម៌ និងវិន័យនោះ នឹងជាសាស្តារបស់ពួកអ្នក ដូច្នោះ ។

[៥២] បទថា អថ ខោ ចុន្ទោ សមណុទ្ទេសា សេចក្តីថា ព្រះថេរៈ

រូបនេះ ជាបួនប្រុសអ្នករបស់ព្រះធម្មសេនាបតី ។ ក្នុងវេលានៅជាអនុបស-
ម្បន្ន (សាមណេរ) ភិក្ខុទាំងឡាយហៅលោកថា ចុន្ទសមណុទ្ទេស សូម្បីក្នុង
វេលាលោកជាព្រះថេរៈ ក៏នៅហៅយ៉ាងនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើប
ពោលថា ចុន្ទសមណុទ្ទេស ដូច្នោះ ។ បទថា ឧបសង្កមិ សួរថា ចូលទៅរកព្រះ
ហេតុអ្វី បានឮថា កាលនាដបុត្រស្លាប់ហើយ ពួកមនុស្សក្នុងជម្ងឺបក៏ប្រកាស
ពាក្យក្នុងទីនោះៗ ថា និគ្រន្តនាដបុត្រ ប្រាកដថាជាសាស្តាឯក ។ ព្រោះលោក
ធ្វើមរណកាលហើយ ពួកសាវកក៏កើតការទាស់ទែងគ្នាមានសភាពដូច្នោះ ចំណែក
ព្រះសមណគោតមប្រាកដដូចជាព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យ ក្នុងជម្ងឺបក កាល
ព្រះសមណគោតមបរិនិព្វានហើយ ពួកសាវកនឹងវិវាទទាស់ទែងគ្នាដូចណាហ្ន៎
ដូច្នោះ ។ ព្រះថេរៈបានស្តាប់ពាក្យនោះហើយ គិតថា យើងនឹងកាន់យកពាក្យ
នេះ ទៅក្រាបទូលដល់ព្រះទេសពល ព្រះសាស្តាទ្រង់នឹងធ្វើរឿងនោះឲ្យជាអត្ត-
ប្បត្តិ ហេតុកើតឡើងនៃរឿង ហើយនឹងត្រាស់ទេសនា ។ លោកទើបចេញទៅ

ទៅ ហើយចូលទៅរកព្រះអានន្ទក្នុងស្រុកសាមគាម លោកមិនទាន់ទៅសម្អាត
របស់ព្រះមានព្រះភាគដោយត្រង់ ចូលទៅរកព្រះអានន្ទដែលជាឧបជ្ឈាយ៍ ។
បានឮថា លោកមានការគិតយ៉ាងនេះ ឧបជ្ឈាយ៍របស់យើងមានបញ្ហាច្រើន
លោកនឹងក្រាបទូលដំណឹងនេះចំពោះព្រះសាស្តា ពេលនោះ ព្រះសាស្តាទ្រង់
នឹងសម្តែងធម៌ដែលសមនឹងវាទៈ (ដែលកើតឡើង) ។

បទថា កថាបុកដំ ប្រែថា ពាក្យដែលជាដើមរឿង ពិតហើយ មូល
(ដើមទុន) លោកហៅថា បុកដំ ។ សមដូចដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកថា ៖

**អប្បកេនបិ មេធាវី បុកដេន វិចកូណោ
សមុជ្ឈាបេតិ អត្តានំ អណុំ អគ្គីវ សន្ធមំ ។**

អ្នកមានបញ្ហាឃើញច្បាស់ រមែងញ៉ាំងទ្រព្យឲ្យកើតដោយ
ដើមទុន សូម្បីមានប្រមាណតិច ដូចអ្នកបង្កាត់ភ្លើងដុំតូច
ឲ្យជាគំនរធំ ដូច្នោះ ។

បទថា ទស្សនាយ គឺ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការចូលគាល់ ។ សួរថា
ក៏ព្រះចុន្ទៈមិនធ្លាប់ចូលគាល់ព្រះមានព្រះភាគឬ ? ឆ្លើយថា មិនមែនមិនធ្លាប់
គាល់ ។

ក៏ព្រះថេរៈនេះ ទៅប្រណិបត្តិមួយថ្ងៃ ១៨ ជន គឺ ពេលថ្ងៃ ៩ ជន ពេលយប់ ៩ ជន ។ តែថ្ងៃមួយប្រាថ្នានឹងទៅរយពាន់ជនក៏បាន (លោក) នឹង ទៅព្រោះមិនមានហេតុក៏មិនមែន លោកកាន់យកបញ្ហាសំខាន់ម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ទើប ទៅ ។ ថ្ងៃនោះ លោកប្រាថ្នានឹងទៅអាស្រ័យរឿងនោះ ទើបពោលយ៉ាងនោះ ។

[៤៣] បទថា អហិតាយ ទុក្ខាយទេវមនុស្សានំ សេចក្តីថា ការវិវាទ កើតឡើងកណ្តាលសង្ឃ ក្នុងវិហារមួយកន្លែង រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីមិនជា ប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីទុក្ខដល់ទេវតា និងមនុស្សទាំងឡាយយ៉ាងណា ។

ក៏កាលភិក្ខុពីររូបវិវាទគ្នា សិស្សរបស់ភិក្ខុទាំងនោះ ក្នុងវិហារនោះ ក៏ រមែងវិវាទគ្នា ដូចក្នុងកោសម្ពិកខន្ធកៈ ភិក្ខុនិសង្ឃអ្នកទទួលឱវាទរបស់ភិក្ខុ ទាំងនោះក៏វិវាទគ្នា ។ អំពីនោះ ឧបជ្ជាករបស់ភិក្ខុទាំងនោះក៏វិវាទគ្នា ។ លំដាប់ នោះ អារក្ខទេវតារបស់ពួកមនុស្ស រមែងបែកជាពីរចំណែក ។ ក្នុងពីរចំណែក នោះ អារក្ខទេវតារបស់ពួកអ្នកជាធម្មវាទី រមែងជាធម្មវាទី ។ ទេវតារបស់ពួក អ្នកជាអធម្មវាទី ក៏ជាអធម្មវាទី ។ តពីនោះ កុម្មទេវតាដែលជាមិត្តរបស់អា- រក្ខទេវតា រមែងបែកគ្នា ។ ទេវតា និងមនុស្សទាំងអស់ រៀរលែងតែព្រះអរិ- យសារក រមែងបែកជាពីរពួកតៗ គ្នាទៅយ៉ាងនេះ ដរាបដល់ព្រហ្មលោក ។

ក៏ពួកអធម្មវាទី រមែងច្រើនជាងពួកធម្មវាទី ។ តអំពីនោះ រមែងកាន់យកវត្ថុ ដែលមានគ្នាច្រើនកាន់ ពួកដែលច្រើនជាងនុ៎ះឯង លះបង់ធម៌ចេញ កាន់យក តែអធម៌ ពួកដែលកាន់អធម៌ទាំងនោះ ក៏ធ្វើអធម៌ឲ្យបរិបូណ៌ ក៏នឹងនាំគ្នាទៅ កើតក្នុងអបាយ ។ ការវិវាទគ្នា កើតឡើងកណ្តាលសង្ឃក្នុងវិហារមួយ រមែង មិនជាប្រយោជន៍ នាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខដល់ជនជាច្រើន ដោយប្រការដូច្នោះ ។

[៥៤] បទថា **អភិញ្ញា ទេសិតា** សេចក្តីថា (យើង) អង្គុយត្រង់មណ្ឌល មហាពោធិត្រីក្ស ធ្វើឲ្យប្រចក្សច្បាស់ ហើយប្រកាសឲ្យដឹង ។

បទថា **បដិស្សយមានរូបា វិហរន្តិ** គឺ ចូលទៅអាស្រ័យនៅ ។ ដោយ ពាក្យថា **ភគវតោ អចូយេន** ដូច្នោះ ព្រះអានន្តពោលថា ឥឡូវនេះ ភិក្ខុទាំង ឡាយ ធ្វើព្រះមានព្រះភាគឲ្យជាដេដ្ឋបុគ្គល មានសេចក្តីគោរពហើយ ។ បពិត្រ ព្រះអង្គដ៏ចម្រើន ព្រោះព្រះអង្គជាអ្នកមានព្រះតេជៈខ្លាំងក្លា ព្រោះទ្រង់ជាអ្នក ដែលនរណាៗ ចូលគាល់បានលំបាក ភិក្ខុទាំងឡាយ រមែងមិនអាចបន្តវិវាទ ឲ្យកើតឡើង តែកាលព្រះមានព្រះភាគកន្លងទៅហើយ គប្បីញ៉ាំងវិវាទនោះឲ្យ កើតឡើង ។

កាលទ្រង់នឹងសម្តែងហេតុដែលធ្វើសេចក្តីវិវាទឲ្យកើត ទើបត្រាស់ថា

អជ្ឈាជីវេ វា អធិបាមោក្ខ វា ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា អជ្ឈាជីវេ បានដល់ ព្រោះហេតុនៃអាជីវៈ ឬព្រោះហេតុនៃការចិញ្ចឹមជីវិត ។ សិក្ខាបទ ៦ ដែល ទ្រង់បញ្ញត្តិទុកក្នុងគម្ពីរបរិវារៈ ដោយន័យមានជាដើមថា ភិក្ខុពោលអួតខត្ត- រិមនុស្សធម៌ ត្រូវអាបត្តិបាណជិក ដូច្នោះ វៀរសិក្ខាបទ ៦ ទាំងនោះចេញ សិក្ខា- បទទាំងមូលដ៏សេស ឈ្មោះថា បាតិមោក្ខដែលក្រែលែង ។ បទថា អប្បមត្ត- កោ សោ អានន្ទ សេចក្តីថា ធម្មតាថា សេចក្តីវិវាទដែលកើតឡើង ព្រោះប្រារព្ធ អាជីវៈដែលក្រែលែង និងបាតិមោក្ខដែលក្រែលែង ក៏ព្រោះហេតុដែលជារបស់ លះបង់បាននាយ ព្រោះកំណត់ដោយពាក្យរបស់អ្នកដទៃខ្លះ ដោយធម្មតារបស់ ខ្លួនខ្លះ ដូច្នោះ ទើបត្រាស់ថា បន្តិចបន្តួច ។ ក្នុងបទថា បន្តិចបន្តួចនោះ មាន ន័យដូចតទៅនេះ ៖

ភិក្ខុបុរាណៗក្នុងព្រះសាសនានេះគិតជាដើមថា អ្នកមិនអួតខត្តរិមនុស្ស- ធម៌ មិនអាចបានអ្វីៗ ដូច្នោះ ព្រោះហេតុអាជីវៈ ព្រោះការចិញ្ចឹមជីវិត ទើប និយាយអួតខត្តរិមនុស្សធម៌ខ្លះ ត្រាច់នាំសំបុត្រខ្លះ ធ្វើការនិយាយបញ្ជិតបញ្ជាង ដោយន័យជាដើមថា ភិក្ខុណានៅក្នុងវិហាររបស់លោក ភិក្ខុនោះជាព្រះអរហន្ត ដូច្នោះខ្លះ មិនអាពាធ តែសូមបិណ្ឌបាតដែលប្រណីតដើម្បីប្រយោជន៍ខ្លួនមកបរិ-

កោតខ្លះ ឬថា ភិក្ខុនីសូមបិណ្ឌបាតដ៏ប្រណីតទាំងនោះ រមែងត្រូវអាបត្តិបាជិ-
 ទេសនីយៈ ភិក្ខុណាមួយ ធ្វើការសូមសម្ភារ និងបាយយ៉ាងណាមួយ ដែលជា
 វត្ថុនៃអាបត្តិទុក្ខដ្ឋាន ឬថា ធ្វើការកន្លងល្មើសព្រះបញ្ញត្តិណាមួយ សព្វហ្មតារី
 ចាំលោកបានយ៉ាងនេះថា ប្រយោជន៍អ្វីរបស់ភិក្ខុនេះ ដោយលោកដែលបាននេះ
 អ្នកណាបួសក្នុងព្រះសាសនាហើយ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយមិច្ឆាជីវៈ បុគ្គលនោះ
 ឈ្មោះថា ធ្វើការកន្លងល្មើសព្រះបញ្ញត្តិ ។ លោករមែងមានការគិតយ៉ាងនេះ
 សូម្បីដោយធម្មតារបស់ខ្លួន ។ ភិក្ខុកំណត់ថា ប្រយោជន៍អ្វីរបស់យើងដោយ
 លោកនេះ យើងបួសក្នុងធម្មវិន័យដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកល្អហើយយ៉ាង
 នេះ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយមិច្ឆាជីវៈនោះ រមែងធ្វើការកន្លងល្មើសព្រះបញ្ញត្តិ ដូច្នោះ
 ហើយរៀបចំការធ្វើនោះ ។ សេចក្តីវិវាទ រមែងជាការលះបង់បានងាយ ព្រោះ
 កំណត់បានដោយពាក្យរបស់អ្នកដទៃខ្លះ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ព្រោះហេតុនោះ
 ព្រះមានព្រះភាគ ទើបត្រាស់ចំពោះព្រះអានន្តថា **បន្តិចបន្តួច** ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា **មគ្គ វា ហិ អានន្ត បដិបទាយ វា** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា
 សេចក្តីវិវាទ លុះដល់លោកុត្តរមគ្គ រមែងរម្ងាប់ទៅដោយប្រការទាំងពួង សេចក្តី
 វិវាទ រមែងមិនមានដល់លោកអ្នកសម្រេចមគ្គទាំងឡាយ ពាក្យនេះត្រាស់សំដៅ

ដល់មគ្គដែលជាចំណែកខាងដើម និងបដិបទាដែលជាចំណែកខាងដើម ។ ក្នុង
ពាក្យនោះ មានន័យដូចតទៅនេះ ៖

ជនទាំងឡាយ រមែងលើកតម្កើងភិក្ខុរូបនោះទុកក្នុងលោកុត្តរធម៌ ។
ភិក្ខុនោះសួរសុទ្ធិវិហារិកជាដើម អ្នកមកថ្វាយបង្គំ ហើយឈរ លោកពោលថា
ពួកលោកមកធ្វើអ្វី ។ ខ្ញុំព្រះករុណា មកដើម្បីនឹងសួរកម្មដ្ឋានដែលត្រូវធ្វើទុក
ក្នុងចិត្ត លោកម្ចាស់ ។ ភិក្ខុនោះពោលថា ពួកលោកចូរអង្គុយចុះ ខ្ញុំនឹងប្រាប់
កម្មដ្ឋានដែលអាចឲ្យសម្រេចព្រះអរហត្តក្លាមបានយ៉ាងណា ហើយពោលថា ភិក្ខុ
ក្នុងព្រះសាសនានេះ ចូលទៅទីនៅរបស់ខ្លួន ហើយអង្គុយធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់
មូលកម្មដ្ឋាន កាលលោកធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់កម្មដ្ឋាននោះ ឱកាសរមែងកើតឡើង
នេះឈ្មោះថា **បឋមមគ្គ** ។ លោកធ្វើញ្ញាណក្នុងឱកាសទីពីរឲ្យកើតឡើង ។
ទុតិយមគ្គ រមែងជាការសម្រេចហើយ ធ្វើញ្ញាណក្នុងឱកាសទីបី និងទីបួន ឲ្យ
កើតឡើងដោយវិធីយ៉ាងនេះ រមែងជាការសម្រេចមគ្គ និងផល ដោយហេតុ
ត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ។ ពេលនោះ ភិក្ខុទាំងនោះ ដាក់ចិត្តថា ធម្មតាអ្នក
មិនមែនជាព្រះវិណាស្រព រមែងមិនអាចប្រាប់កម្មដ្ឋានប្រការណាមួយបាន ព្រះ
ថេរៈអង្គនេះជាព្រះវិណាស្រពពិត ដូច្នោះ ។ សម័យតមក លោកប្រាប់កម្មដ្ឋាន

ហើយ ក៏មរណភាពទៅ ។ មនុស្សទាំងឡាយក្នុងស្រុក ដែលលោកត្រាច់រក
 ភិក្ខុចារដោយជុំវិញ មកសួរថា លោកម្ចាស់ នរណាៗ បានសួរបញ្ជាចំពោះ
 ព្រះថេរៈឬទេ ។ ភិក្ខុទាំងឡាយពោលថា នៃឧបាសកឧបាសិកាទាំងឡាយ ក៏
 ក្នុងកាលមុនព្រះថេរៈបានប្រាប់បញ្ជាដល់ពួកអាត្មា ។ ពួកគេចាត់ចែងមណ្ឌប
 ផ្កាលើ ផ្ទះលើកំពូល សាងគ្រឿងបិទភ្នែក និងគ្រឿងបិទមុខដោយមាស ឬជា
 ដោយគ្រឿងក្រអូប និងរបៀបផ្កាលើជាដើម លេងសាធុកិឡារហូតអស់ ៧
 ថ្ងៃ ហើយធ្វើឈាបនកិច្ច កាន់យកអដ្ឋិទៅធ្វើចេតិយ (បញ្ចុះទុក) ។ ភិក្ខុដទៃ
 ដែលត្រាច់មកកាន់វិហារ លាងជើងហើយ គិតថា នឹងសួរសុខទុក្ខព្រះមហា-
 ថេរៈ ទើបទៅសួរថា លោកដ៏មានអាយុ ព្រះមហាថេរៈទៅណា ។ លោក
 បរិនិព្វានយូរហើយ លោកម្ចាស់ ។ អ្នកមានអាយុ ព្រះថេរៈអ្នកធ្វើមគ្គ និង
 ផលឲ្យកើត ធ្វើវត្ថុដែលធ្វើបានដោយលំបាក អ្នកមានអាយុ ពួកលោកបាន
 សួរបញ្ជាទុកឬ ។ លោកដ៏ចម្រើន ព្រះថេរៈកាលប្រាប់កម្មដ្ឋានដល់ភិក្ខុទាំង
 ឡាយ ប្រាប់ហើយដោយទំនងនេះ ។ អ្នកមានអាយុ នោះមិនមែនមគ្គ នោះ
 ឈ្មោះថា វិបស្សនូបក្កិលេស ពួកលោកមិនដឹង អ្នកមានអាយុ ព្រះថេរៈជា
 បុព្វជន ។ ភិក្ខុទាំងនោះបានឈ្មោះគ្នា រីករាលដាលឡើងថា ភិក្ខុទាំងឡាយ

ក្នុងវិហារទាំងអស់ និងមនុស្សទាំងឡាយក្នុងស្រុក ដែលលោកត្រាច់កិក្ខុចារ
 រមែងមិនដឹង ពួកលោកប៉ុណ្ណោះដឹង ពួកលោកមកតាមផ្លូវណា ពួកលោកមិន
 ឃើញចេតិយជិតទ្វារវិហារទេ ។ ក៏កិក្ខុដែលមានវាទៈយ៉ាងនេះ សូម្បីរយ
 រូបពាន់រូបក៏ដោយ ដរាបណាមិនទាន់លះលទ្ធិនោះ សួគ៌ក្តី មគ្គក្តី ក៏ត្រូវហាម
 ឃាត់ ។ អ្នកដទៃៗ ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា កាលនឹងប្រាប់កម្មដ្ឋាន រមែងប្រាប់យ៉ាង
 នេះថា គប្បីយកចិត្តនុ៎ះឯង លើកក្បឿង ៣ បន្ទុះ ឡើងដាក់លើចន្រ្ទាន ៣
 ចន្រ្ទាន ហើយបង្ហាត់ភ្លើងខាងក្រោម យកចិត្តនុ៎ះឯងបើកអាការ ៣២ របស់
 ខ្លួនដាក់ចុះលើក្បឿង គប្បីយកចិត្តនោះឯង ប្រើកំណាត់ឈើឲ្យត្រឡប់ទៅត្រឡប់
 មក ហើយគប្បីអាំង កាលអាការ ៣២ ត្រូវភ្លើងឆេះ ផេះដែលមាន (នៅសល់)
 នៅនោះ គប្បីប្រើមាត់ផ្តុំខ្យល់ឲ្យហុយទៅ ដោយវិធីការប៉ុណ្ណោះ សមណៈនេះ
 រមែងឈ្មោះថា មានបាបដែលកម្ចាត់ហើយ ។ ពាក្យដ៏សេស គប្បីឲ្យពិស្តារ
 ដោយន័យមុននុ៎ះឯង ។ អាចារ្យដទៃទៀត រមែងប្រាប់យ៉ាងនេះថា យកចិត្ត
 នុ៎ះឯងដាក់ក្នុងកាជនៈធំ ហើយប្រកបដោយទឹកដោះរាវ យកចិត្តនុ៎ះឯង បើក
 អាការ ៣២ របស់ខ្លួនដាក់ចុះក្នុងកាជនៈធំនោះ ដាក់ទឹកដោះរាវចុះ ហើយកូរ
 បញ្ចូល អាការ ៣២ ដែលត្រូវកូរបញ្ចូល រមែងរាវ ។ កាលរាវ ពពុះក៏រមែង

ផុលឡើងខាងលើ ។ ពពុះនោះគប្បីបរិភោគបាន ។ ដោយការធ្វើត្រឹមតែ
ប៉ុណ្ណោះ អមតៈ នឹងឈ្មោះថា លោកទាំងឡាយបរិភោគហើយ ។ ខាងមុខ
អំពីនេះទៅ ពាក្យទាំងអស់មានពាក្យថា គ្រានោះ ភិក្ខុទាំងនោះ ដូច្នេះជាដើម
គប្បីឲ្យពិស្តារដោយន័យមុនដូចគ្នា ។

[៥៥] ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងមូលនៃវិវាទដែលនឹងគប្បីកើតឡើង
យ៉ាងនោះ ទើបគ្រាសពាក្យថា **ឆយិមានិ** ដូច្នេះជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ
បទថា **អគារវោ** បានដល់ វៀរចាកសេចក្តីគោរព ។ បទថា **អប្បតិស្សា** គឺ
មិនកោតក្រែង បានដល់ មិនប្រព្រឹត្តបន្ទាបខ្លួន ។ ក៏ក្នុងអធិការនេះ គប្បីជ្រាប
សេចក្តីដូច្នោះ ភិក្ខុណា កាលព្រះសាស្តាទ្រង់ព្រះជន្មនៅ មិនទៅប្រណិបត្តិ ៣
វេលា ។ កាលព្រះសាស្តាមិនមានស្បែកព្រះបាទ ស្តេចចង្រ្រម ភិក្ខុពាក់ស្បែក
ជើងចង្រ្រម កាលស្តេចចង្រ្រមក្នុងទីចង្រ្រមទាប (ខ្លួន) នៅក្នុងទីខ្ពស់ ។ ក្នុងទី
ដែលក្រឡេកឃើញព្រះសាស្តាដត្តប់ចីវរគ្របស្នាទាំងពីរខាង បាំងឆ្រែ ពាក់
ស្បែកជើង បន្ទាបនឹងខ្នងរបស់ស្បែកព្រះត្រង់កំពង់នឹងតទឹក ។ ឬថា កាលព្រះសាស្តា
ស្តេចបរិនិព្វានហើយ មិនទៅថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ ធ្វើកិច្ចទាំងពួងដូចពោល
ក្នុងទីព្រះចេតិយប្រាកដ និងក្នុងទីដែលក្រឡេកឃើញព្រះសាស្តា ។ និងកាល

ភិក្ខុទាំងឡាយដទៃពោលថា ព្រោះហេតុអ្វីលោកទើបធ្វើយ៉ាងនេះ ការធ្វើយ៉ាង
នេះមិនគួរ ធម្មតាការខ្មាសចំពោះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ រមែងគួរ ដូច្នោះ ត្រឡប់ជា
ពោលថា លោកចូរស្ងៀមចេញចុះ លោកនិយាយអ្វីថា ព្រះពុទ្ធា ដូច្នោះ នេះ
ឈ្មោះថា មិនមានសេចក្តីគោរពក្នុងព្រះសាស្តា ។ ចំណែកភិក្ខុណា កាលគេ
ប្រកាសការស្តាប់ធម៌ មិនទៅដោយគោរព មិនស្តាប់ធម៌ដោយគោរព សឹង
លក់ ឬអង្គុយចរចា មិនរៀន មិនទូន្មានដោយគោរព ។ កាលពោលថា លោក
មិនធ្វើសេចក្តីគោរពក្នុងព្រះធម៌ ក៏ពោលថា លោកចូរជាអ្នកស្ងៀមចុះ លោក
ពោលថា ធម៌ៗ អ្វីឈ្មោះថា ធម៌ នេះឈ្មោះថា មិនគោរពក្នុងព្រះធម៌ ។

ចំណែកភិក្ខុណាដែលព្រះត្រូវមិនអាណាធនាសម្តែងធម៌ ពោលសួរបញ្ជា
ដើរ ឈរអង្គុយ ច្រៀតច្រៀតព្រះថេរៈ យកសំពត់គ្របជង្គង់ ឬយកដៃត្របោម
ក្បាលជង្គង់ ដណ្តប់សំពត់គ្របស្មាទាំងពីរខាង កណ្តាលសង្ឃ បាំងត្រ ពាក់
ស្បែកជើង កាលភិក្ខុទាំងឡាយនិយាយថា គួរខ្មាសភិក្ខុសង្ឃ លោកក៏ពោល
ពាក្យជាដើមថា លោកចូរស្ងៀមចុះ លោកក៏ពោលទៀតថា លោកនិយាយ
សង្ឃៗ អ្វីជាសង្ឃ ម្រឹគជាសង្ឃ ព័តជាសង្ឃឬ នេះឈ្មោះថា មិនគោរព
ក្នុងសង្ឃ ។ ក៏កាលមិនធ្វើសេចក្តីគោរពសូម្បីក្នុងភិក្ខុមួយរូប រមែងជាការមិន

ធ្វើសេចក្តីគោរពក្នុងសង្ឃដែរ ។ ក៏កាលមិនធ្វើសិក្ខា ៣ ឲ្យបរិបូណ៌នុ៎ះឯង

ឈ្មោះថា មិនគោរពក្នុងសិក្ខា ។

បទថា អដ្ឋត្ថំ វា គឺ ក្នុងខ្លួន និងបរិស័ទរបស់ខ្លួន ។ បទថា ពហិទ្ធា

វា គឺ ក្នុងអ្នកដទៃ ឬក្នុងបរិស័ទរបស់អ្នកដទៃ ។

[៤៧] ឥឡូវនេះ វិវាទដែលកើតឡើងព្រោះអាស្រ័យឋានៈ ៦ ប្រការ
នេះ ការរីករាលដាលនៃវិវាទដែលកើតឡើងដល់អធិករណ៍ណា ដើម្បីទ្រង់នឹង
សម្តែងអធិករណ៍នោះ ទើបត្រាស់ថា ចត្តារីមាណិ ដូច្នោះជាដើម ។ ក៏ក្នុងព្រះ
តម្រាស់នោះ ឈ្មោះថា អធិករណ ព្រោះត្រូវធ្វើឲ្យក្រៃលែងដោយសមថៈ
ទាំងឡាយ ដើម្បីត្រូវការរម្ងាប់ ។ វិវាទផង អធិករណ៍នោះផង ឈ្មោះថា
វិវាទាធិករណ៍ ។ សូម្បីក្នុងអធិករណ៍ក្រៅពីនេះ ក៏ន័យនេះឯង ។ ឥឡូវនេះ
វិវាទសូម្បីនោះ កាលជាអធិករណ៍ ៤ សូម្បីទាំងនេះហើយ ក៏នៅតែរីករាល
ដាលឡើង រមែងរម្ងាប់បានដោយសមថៈទាំងឡាយពួកណា កាលទ្រង់សម្តែង
សមថៈទាំងនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យថា សត្តខា បនីមេ ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុង
ព្រះតម្រាស់នោះ ដែលឈ្មោះថា អធិករណសមថ ព្រោះអធិករណ៍ស្ងប់រម្ងាប់ ។
បទថា ឧប្បនុប្បន្នានំ ប្រែថា កើតឡើងហើយ កើតឡើងហើយ ។ បទថា

អធិករណានំ បានដល់ អធិករណំ ៤ មានវិវាទាធិករណំជាដើម ។ បទថា សមថាយ រូបសមាយ ប្រែថា ដើម្បីស្ងប់ និងដើម្បីរម្ងាប់ ។ គប្បីឲ្យអធិករណសមថៈ ៧ ប្រការទាំងនេះ គឺ គប្បីឲ្យសម្មាវិន័យ ។ល។ តិណវត្តាករៈ ។ ក្នុងអធិករណសមថៈនោះ មានកថាវិនិច្ឆ័យ ដូចតទៅនេះ ៖

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងអធិករណំមុន វិវាទណារបស់ភិក្ខុទាំងឡាយអ្នកវិវាទគ្នាដោយរឿង ១៨ រឿង (មានរឿង) ថា ធម៌ ឬមិនមែនធម៌ នេះឈ្មោះថា វិវាទាធិករណំ ។ ការចោទ គឺ ការពោល និងការជំទាស់របស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកចោទដោយសេចក្តីវិបត្តិនៃសីល ឬសេចក្តីវិបត្តិនៃអាចារៈ ទិដ្ឋិ និងអាជីវៈ នេះឈ្មោះថា អនុវាទាធិករណំ ។ កងអាបត្តិ ៧ កង គឺ ដែលមកក្នុងមាតិកា ៥ កង ក្នុងវិកង្គ ២ កង ឈ្មោះថា អាបត្តាធិករណំ ។ ការធ្វើសង្ឃកម្ម ៤ យ៉ាង មានអបលោកនកម្មជាដើម នេះឈ្មោះថា កិច្ចាធិករណំ ។ ក្នុងអធិករណំ ៤ នោះ វិវាទាធិករណំ រមែងរម្ងាប់បានដោយសមថៈ ២ គឺ សម្មាវិន័យ និងយេកុយ្យសិកា ។ អធិករណំដែលរម្ងាប់ដោយសម្មាវិន័យនុ៎ះឯង កើតឡើងក្នុងវិហារណា ប្រគល់ឲ្យសង្ឃក្នុងវិហារនោះឯង ឬនៅក្នុងទីណា ប្រគល់ឲ្យដល់សង្ឃក្នុងទីនោះឯង ឬក្នុងចន្លោះផ្លូវ សម្រាប់ពួកភិក្ខុដែលទៅដើម្បី

រម្ងាប់ (អធិករណ៍) ក្នុងទីដទៃ សង្ឃ ឬគណៈក្នុងទីនោះមិនអាចរម្ងាប់បាន ក៏សម្មតិដោយឧត្តាហិកាញត្តិ លើកចេញ ឬដែលបុគ្គលទាំងឡាយកាត់ក្តីក្នុង ទីនោះ រមែងរម្ងាប់បាន ។ ក៏ការព្រមចំពោះមុខសង្ឃ ការព្រមចំពោះមុខធម៌ ការព្រមចំពោះមុខវិន័យ ការព្រមចំពោះមុខបុគ្គល ក្នុងអធិករណ៍ដែលរម្ងាប់ ដោយអាការយ៉ាងនេះ នេះឈ្មោះថា **សម្មុទ្ធាវិន័យ** ។ ក៏បណ្តាការព្រមចំពោះ មុខនោះ កាត់ដែលការកសង្ឃចំពោះមុខ ដោយអំណាចសង្ឃសាមគ្គី ឈ្មោះថា **ការព្រមចំពោះមុខសង្ឃ** ។ សេចក្តីដែលរឿងនឹងគប្បីរម្ងាប់មាន ឈ្មោះថា ការព្រមចំពោះមុខធម៌ ។ ការរម្ងាប់ ដោយវិធីដែលអធិករណ៍នឹងគប្បីរម្ងាប់ បាន ឈ្មោះថា ការព្រមចំពោះមុខវិន័យ ។ ការដែលមានអ្នកវិវាទ និងមាន រឿងវិវាទកើតព្រមចំពោះមុខគូវិវាទ អ្នកមានប្រយោជន៍ទាស់គ្នា ឈ្មោះថា ការ ព្រមចំពោះមុខបុគ្គល ។ តែព្រោះអធិករណ៍រម្ងាប់ដោយ ឧត្តាហិកាញត្តិ ការ ព្រមចំពោះមុខសង្ឃក្នុងទីនេះ ក៏រមែងចេញទៅ ។ មុនដំបូង អធិករណ៍រមែង រម្ងាប់ដោយសម្មុទ្ធាវិន័យប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើអធិករណ៍មិនរម្ងាប់ ដូច្នោះ កិក្ខុ ដែលសម្មតិដោយឧត្តាហិកាញត្តិ គប្បីប្រគល់អធិករណ៍នោះដល់សង្ឃថា ពួក ខ្ញុំព្រះករុណាមិនអាចរម្ងាប់បាន ។ អំពីនោះ សង្ឃសម្មតិកិក្ខុដែលប្រកបដោយ

អង្គ ៥ ឲ្យជាអ្នកចែកស្លាក កិក្ខុដែលបានទទួលសន្មតនោះ ឲ្យចាប់ស្លាកដោយ
អំណាចការចាប់ស្លាកយ៉ាងណាមួយ ក្នុងបណ្តាការចាប់ស្លាក ៣ យ៉ាង មាន
កំបាំង មានបង្ហាញ និងមានខ្សែបង្កាត់ត្រចៀក ព្រោះធម្មវាទីបុគ្គលក្នុងបរិស័ទ
ដែលមកប្រជុំគ្នាមានច្រើនជាង ធម្មវាទីបុគ្គល រមែងពោលអំពីប្រការណា អធិ-
ករណ៍ដែលរម្ងាប់ដោយប្រការនោះ រមែងជាការស្ងប់រម្ងាប់ដោយសម្មាខារិន័យ
និងយេកុយ្យសិកា បណ្តាអធិករណសមថៈទាំងនោះ សម្មាខារិន័យ មានដូច
ពោលហើយនុ៎ះឯង ។ ក៏ធ្វើកម្មណាដោយមានពួកច្រើនយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា
យេកុយ្យសិកា ។

វិវាទាធិករណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយសមថៈ ២ យ៉ាង អនុវាទាធិករណ៍
រមែងរម្ងាប់ដោយសមថៈ ៤ យ៉ាង គឺ ដោយ សម្មាខារិន័យ សតិវិន័យ អម្ម-
ទ្ធិវិន័យ និង តស្សប្រាបិយសិកា ។ កាលរម្ងាប់ដោយសម្មាខារិន័យនុ៎ះឯង វិន័យធរ
ស្តាប់ពាក្យរបស់អ្នកចោទ៍ និងចម្លើយទាំងនោះហើយ វិនិច្ឆ័យយ៉ាងនេះថា បើ
អាបត្តិណាៗ មិនមានឲ្យទាំងពីរខាងសូមខមាទោសដល់គ្នា បើមាន ក្នុងរឿង
នេះ ក៏ជាអាបត្តិឈ្មោះនេះ ដូច្នោះ (អធិករណ៍) រមែងរម្ងាប់ ។ ក្នុងអធិករណ-
សមថៈទាំងនោះ លក្ខណៈរបស់សម្មាខារិន័យ មានន័យដូចពោលហើយនុ៎ះឯង ។

ក៏ក្នុងកាលណា ភិក្ខុជាខ្ញុំណាស្រេចត្រូវកម្ចាត់ដោយសីលវិបត្តិដែលមិនមានមូល
សូមសតិវិន័យ សង្ឃឲ្យសតិវិន័យដោយញាតិបតុត្តកម្ម ក្នុងកាលនោះអធិក-
រណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយសម្មាវិន័យ និងសតិវិន័យ ។ កាលឲ្យសតិវិន័យហើយ
អ្នកណាៗ រមែងចោទមិនបានក្នុងបុគ្គលនោះទៀត ។ ក្នុងកាលណាភិក្ខុត្រូវ
កាលធ្វើអជ្ឈាបារដែលមិនមែនរបស់សមណៈ ដោយអំណាចនៃការត្រួត ត្រូវ
ភិក្ខុទាំងឡាយពោលថា លោកអ្នកមានអាយុ ចូរលើកអាបត្តិបែបនេះ ដូច្នេះ
សូម្បីពោលថា លោកអ្នកមានអាយុ ខ្ញុំករុណាត្រួតធ្វើកម្មនោះ ខ្ញុំករុណាលើក
សេចក្តីនោះមិនបាន ទើបត្រូវភិក្ខុទាំងឡាយចោទ រមែងសូមអម្ពឡវិន័យ ដើម្បី
ត្រូវការមិនឲ្យចោទទៀត សូម្បីសង្ឃ ក៏រមែងឲ្យអម្ពឡវិន័យដល់លោក ដោយ
ញាតិបតុត្តកម្ម ក្នុងកាលនោះអធិករណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយសម្មាវិន័យ និង
អម្ពឡវិន័យ ។ តែកាលឲ្យអម្ពឡវិន័យហើយ តែព្រោះការត្រួតនោះជាបច្ច័យ
អ្នកណាៗ ក៏ចោទមិនបានក្នុងបុគ្គលនោះទៀត ។ ក្នុងកាលណា កាលបុគ្គល
ត្រូវចោទដោយបារាជិក ឬបព្វាត (ឆាយា) បារាជិក ឲ្យការត្រឡប់ទៅត្រឡប់
មក ជាអ្នកអាក្រក់ព្រោះជាអ្នកមានសេចក្តីអាក្រក់ច្រើន សង្ឃក៏សម្គាល់ថា បើ
ភិក្ខុនេះនឹងមិនជាមូលធន (គឺដាច់ចាកការវះជាភិក្ខុ) ប្រព្រឹត្តប្រពៃហើយ នឹង

បានការហៅចូលពួក បើជាមូលទេ ក៏នឹងមានតែនាសនៈ (គឺការកម្ចាត់ចេញ
ទៅ) ដល់ភិក្ខុនេះប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ធ្វើតស្សនាបិយសិកាដោយញត្តិចតុត្តកម្ម ។
ក្នុងកាលនោះ អធិករណ៍ រមែងជាការរម្ងាប់ដោយសមុខារិន័យ និងតស្សនា-
បិយសិកា ។ អនុវាទាធិករណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយសមថៈ ៤ ប្រការយ៉ាងនេះ
ដោយប្រការដូច្នោះ ។ អាបត្តាធិករណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយសមថៈ ៣ គឺ សមុ-
ខារិន័យ បដិញ្ញាតករណៈ និងតិណវត្តារកៈ ។ អាបត្តាធិករណ៍នោះ រមែង
មិនមានការរម្ងាប់ដោយសមុខារិន័យតែម្យ៉ាង ។ ក៏ក្នុងកាលណា ភិក្ខុសម្តែង
អាបត្តិស្រាលក្នុងសម្មាភិក្ខុមួយរូប ឬក្នុងកណ្តាលជំនុំសង្ឃ ក្នុងកាលនោះ
អាបត្តាធិករណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយសមុខារិន័យ និងបដិញ្ញាតករណៈ ។ ក្នុង
សមថៈ ២ យ៉ាងនោះ នឹងពោលអំពីសមុខារិន័យមុន ការដល់ចំពោះមុខ
របស់អ្នកសម្តែង និងអ្នកទទួលសម្តែងនោះ ឈ្មោះថា ការដល់ចំពោះព្រមមុខ
បុគ្គល ។ ពាក្យដ៏សេសមានន័យដូចពោលនុ៎ះឯង ។

ក្នុងវេលាសម្តែងដល់បុគ្គល និងដល់គណៈ ការព្រមចំពោះមុខសង្ឃ
រមែងលះបង់ចេញ ក៏ក្នុងទីនេះ ការធ្វើ (សម្តែងអាបត្តិ) ថា លោកគប្បីសង្ឃម
តទៅ ដូច្នោះ ។ តាមការប្តេជ្ញាថា លោកម្ចាស់ ខ្ញុំករុណាត្រូវអាបត្តិឈ្មោះនេះ

ដូច្នោះ និងថា ករុណាលោកម្ចាស់ ខ្ញុំករុណាលើញដូច្នោះ ឈ្មោះថា បដិញ្ញា-
តករណៈ ។ ការសូមនៅបរិវាសជាដើម ក្នុងអាបត្តិសង្ឃាទិសេស និងការឲ្យ
បរិវាសជាដើម តាមបដិញ្ញា ឈ្មោះថា បដិញ្ញាតករណៈ ។

ចំណែកភិក្ខុដែលធ្វើការបែកបាក់គ្នាកើតជាពីរពួក ប្រព្រឹត្តកន្លង (ធម៌)
ដែលមិនមែនជារបស់សមណៈជាច្រើន កាលត្រឡប់កើតលដ្ឋីធម៌ជាថ្មី ឃើញ
ទោសក្នុងការដែលនឹងឲ្យគ្នានិងគ្នាធ្វើ (ស្រះស្រួលគ្នា) អាបត្តិថា ត្រូវពួកយើង
នឹងឲ្យគ្នានិងគ្នាធ្វើ (សម្តែង) អំពីអាបត្តិទាំងនោះ ពេលខ្លះអធិករណ៍នោះ ក៏
នឹងគប្បីប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីភាពជាអធិករណ៍ដែលខ្លាំងក្លា ដូច្នោះ ហើយធ្វើតិណ-
វត្តារកៈ ការសម្រុះសម្រួល ដូចគ្របដោយស្មៅ ក្នុងកាលណា ក្នុងកាលនោះ
អធិករណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយសម្មាខារិន័យ និងដោយតិណវត្តារកៈ ។ ក៏ក្នុង
រឿងតិណវត្តារនោះ ភិក្ខុដែលនៅក្នុងហត្ថបាសមានប្រមាណប៉ុនណា មិនធ្វើ
សេចក្តីជំទាស់យ៉ាងនេះថា កម្មនោះមិនពេញចិត្តខ្ញុំ មិនសើរើថា កម្មធ្វើមិនល្អ
កម្មត្រូវធ្វើថ្មី ជាអ្នកត្រឡប់អាបត្តិទាំងពួង សូម្បីរបស់ភិក្ខុទាំងពួង រៀបរយ
តែអាបត្តិគ្រោតគ្រោត និងអាបត្តិដែលជាប់ទាក់ទងនឹងគ្រហស្ថ ។ អាបត្តាធិ-
ករណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយសមថៈ ៣ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ កិច្ចាធិករណ៍

ម្យ៉ាងដោយសមថៈតែមួយ គឺ សម្មាខារិន័យប៉ុណ្ណោះ ។ អធិករណ៍ ៤ នេះ រមែងម្យ៉ាងដោយសមថៈ ៧ យ៉ាងនេះ តាមសមគួរ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើប ត្រាស់ថា គប្បីឲ្យសម្មាខារិន័យ ។ល។ តិណវត្តារកៈ ដើម្បីស្ងប់ ដើម្បីម្យ៉ាង អធិករណ៍ទាំងឡាយដែលកើតឡើង ហើយកើតឡើង ដូច្នោះ ។ ន័យនៃការ វិនិច្ឆ័យក្នុងរឿងអធិករណ៍សមថៈនេះ ត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកសេចក្តីពិស្តារ មកក្នុងសមថៈខន្ធកៈនោះឯង ។ សូម្បីការវិនិច្ឆ័យអធិករណ៍នោះ ក៏បានពោល ទុកហើយក្នុងសមន្តប្បាសាទិកា ។

[៥៨] ក៏ក្នុងព្រះសូត្រនេះ សេចក្តីពិស្តារមានជាដើមថា **ឥធានន្ទ កិក្ខុ វិវទន្តិ** ដូច្នោះ ដែលបានពោលទុកហើយនោះ គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ទុកដោយ ន័យនោះ ដោយសង្ខេប ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងពាក្យថា **ធម៌ជាដើម** ក្នុងព្រះបាលីនោះ ដោយ បរិយាយនៃព្រះសូត្រមុន ។ កុសលកម្មបថ ១០ ឈ្មោះថា **ធម៌** អកុសល- កម្មបថ ១០ ឈ្មោះថា **អធម៌** ។ ពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ ប្រការ ដែលមកក្នុង ខាងក្រោយថា សតិប្បដ្ឋាន ៤ ជាដើម ក៏ឈ្មោះថា **ធម៌** ដូចគ្នា ។ សភាវ- ធម៌នេះ គឺ សតិប្បដ្ឋាន ៣ សម្មប្បធាន ៣ ឥន្ទិបាទ ៣ ឥន្ទ្រិយ ៦ ពលៈ ៦

ពោជ្ឈង្គៈ ៨ និងមគ្គមានអង្គ ៩ និងសន្តិលិង្គធម៌ មានជាដើមថា ឧបាទាន ៤
នីវរណៈ ៥ ដូច្នោះ ឈ្មោះថា **អធម៌** ។ ក្នុងបណ្តាធម៌ និងអធម៌នោះ ភិក្ខុកាន់
យកចំណែកនៃអធម៌ណាមួយ ហើយប្រឹក្សាគ្នាថា ពួកយើងនឹងធ្វើអធម៌នេះថា
ជាធម៌ យ៉ាងនេះ ត្រកូលអាចារ្យរបស់ពួកយើង នឹងជាត្រកូលនាំចេញ (អំពី
ទុក្ខ) និងពួកយើងនឹងជាអ្នកប្រាកដក្នុងលោក ដូច្នោះ ហើយពោលអធម៌នោះ
ថា នេះជាធម៌ ដូច្នោះ រមែងទាស់ទែងគ្នាថា ធម៌ ។ កាន់យកចំណែកនៃធម៌
ណាមួយក្នុងបណ្តាចំណែកនៃធម៌ទាំងឡាយ ដូច្នោះឯង ហើយពោលថា នេះជា
អធម៌ ទាស់ទែងគ្នាថា អធម៌ ។ តែកាលពោលអំពីបរិយាយនៃព្រះវិន័យ កម្ម
ដែលចោទឲ្យរលឹកដោយរឿងដែលពិត ហើយធ្វើតាមបដិញ្ញា ឈ្មោះថា **ធម៌** ។
ចំណែកកម្មដែលមិនចោទ មិនឲ្យរលឹកដោយរឿងដែលមិនពិត ហើយធ្វើតាម
បដិញ្ញា ឈ្មោះថា **អធម៌** ។ សូម្បីក្នុងធម៌ និងអធម៌នោះ ពោលអធម៌ថា
នេះធម៌ ឈ្មោះថា វិវាទក្នុងរឿងធម៌ ។ ពោលធម៌ថា នេះអធម៌ ឈ្មោះថា
វិវាទក្នុងរឿងអធម៌ ។ តែកាលពោលអំពីបរិយាយនៃព្រះសូត្រ សភាវៈនេះ
គឺ ការកម្ចាត់រាគៈ ទោសៈ និងមោហៈឲ្យវិនាស ការសង្រួម ការលះ ការ
ពិចារណា ឈ្មោះថា **វិន័យ** ។ សភាវៈនេះ គឺ ការមិនកម្ចាត់រាគៈជាដើម ឲ្យ

វិនាស ការមិនសង្រួម ការមិនលះ ការមិនពិចារណា ឈ្មោះថា **អវិន័យ** ។

ពោលអំពីបរិយាយនៃព្រះវិន័យ សកាវៈនេះ គឺ វត្ថុសម្បត្តិ ញាតិសម្បត្តិ អនុស្សាវនាសម្បត្តិ សីមាសម្បត្តិ បរិសសម្បត្តិ ឈ្មោះថា **វិន័យ** ។ សកាវៈ

នេះ គឺ វត្ថុវិបត្តិ ។ល។ បរិសវិបត្តិ ឈ្មោះថា **អវិន័យ** ។ សូម្បីវិន័យ និង អវិន័យទាំងនោះ ពោលអវិន័យណាមួយថា នេះវិន័យ ឈ្មោះថា វិវាទគ្នាក្នុង រឿងវិន័យ ។ ពោលវិន័យថា អវិន័យ ឈ្មោះថា វិវាទគ្នាក្នុងរឿងអវិន័យ ។

បទថា **ធម្មនេត្តិ សមនុមជ្ជិតញា** សេចក្តីថា ខ្សែ គឺ ធម៌ គប្បីពិចារណា គឺ គប្បីជម្រះដោយញាណ ក៏ធម៌បែបនេះ លោកពោលថា មកហើយក្នុងមហា- វច្ឆុគោត្តសូត្រយ៉ាងនេះថា ម្នាលវច្ឆុះ ដូច្នោះឯង ធម៌ ១០ ប្រការនេះ ជាអកុ- សល , ធម៌ ១០ ប្រការនេះ ជាកុសល ដូច្នោះ ។ ក៏ធម៌នោះ យ៉ាងនេះឯង (ដែលត្រាស់ទុកក្នុងព្រះសូត្រ) នេះ ឬជាធម៌ និងវិន័យដែលត្រាស់ទុកក្នុងទីនេះ ក៏បាន ។ បទថា **យថា តត្ថ សមេតិ** សេចក្តីថា រមែងចូលគ្នាក្នុងបែបនៃធម៌ នោះ ដោយប្រការណា គឺ ធម៌ រមែងជាធម៌ , អធម៌ រមែងជាអធម៌ , វិន័យ រមែងជាវិន័យ និងអវិន័យ រមែងជាអវិន័យ ។ ក្នុងបទថា **តថា តំ** នេះ សេចក្តីថា អធិករណ៍នោះ គប្បីរម្ងាប់ដោយប្រការនោះ ។ ក្នុងបទថា **ឯកច្ឆានំ**

អធិករណានំ ដូច្នោះ ក្នុងទីនេះ ទ្រង់សម្តែងចំពោះវិវាទធិករណ៍ទុកតែម្យ៉ាង
ចំណែកសម្មាខារិន័យ រមែងមិនបានក្នុងអធិករណ៍ណាៗ ក៏មិនមែន ។

[៤៩] ក៏វិវាទធិករណ៍នេះ ព្រោះហេតុដែលរម្ងាប់ដោយសមថៈ ២
យ៉ាង គឺ សម្មាខារិន័យ និងយេកុយ្យសិកា ដូច្នោះ ក្នុងកាលឥឡូវនេះ សូម្បី
កាលដល់វារៈរបស់សតិវិន័យ តាមលំដាប់ដំបូង សេចក្តីដែលប្រាកដ ទុកក្នុង
ខាងក្រោយ ព្រះមានព្រះភាគក៏នឹងមិនត្រាស់ដល់សតិវិន័យនោះ កាលទ្រង់
នឹងត្រាស់សមថៈទីពីររបស់វិវាទធិករណ៍នោះឯងជាមុន ទើបត្រាស់ថា **កថញ្ចា-
នន្ទ យេកុយ្យសិកា** ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងព្រះតម្រាស់នោះ បទថា **ពហុតរា** គឺ
ដោយហោចទៅ សូម្បីភិក្ខុ ២ , ៣ រូប ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាប
ដោយន័យដូចពោលហើយក្នុងខាងក្រោយ ។

[៦០] ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងត្រាស់សមថៈដ៏សេសអំពីសមថៈដែលពិស្តារ
នោះ ឲ្យពិស្តារទៅតាមលំដាប់ តាំងពីសតិវិន័យដែលនៅមិនទាន់បានត្រាស់
ឲ្យពិស្តារជាដើមទៅ ទើបត្រាស់ព្រះតម្រាស់ថា **កថញ្ចានន្ទ សតិវិនយោ** ដូច្នោះ
ជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ ក្នុងបទថា **បារាជិកសាមន្តេន** សេចក្តីថា **រង**
មាន ២ យ៉ាង គឺ រងកងអាបត្តិ ១ រងអាបត្តិ ១ ។ បណ្តារងទាំង ២ យ៉ាងនោះ

រឺកងអាបត្តិចំណែកខាងចុងរបស់កងអាបត្តិចំណែកខាងដើមយ៉ាងនេះ គឺ កង
អាបត្តិបារាជិក កងអាបត្តិសង្ឃាទិសេស បុល្លច្ច័យ បាចិត្តិយៈ បាជិទេសនីយៈ
ទុក្ខដ និងកងអាបត្តិទុក្ខាសិត ឈ្មោះថា **រឺកងអាបត្តិ** ។ រឺអាបត្តិយ៉ាងនេះ
គឺ ក្នុងចំណែកខាងដើមរបស់បឋមបារាជិក ជាទុក្ខដ ដ៏សេសជាបុល្លច្ច័យ ឈ្មោះ
ថា **រឺអាបត្តិ** ។ ក្នុងបណ្តារឺអាបត្តិនោះ ឈ្មោះថា **គរុកាបត្តិ** រមែងមាន
ក្នុងរឺកងអាបត្តិ ឬក្នុងរឺអាបត្តិបារាជិក ។ បទថា **សរតាយស្នា** កាត់បទជា
សរតុ អាយស្នា (ប្រែថា លោកដ៏មានអាយុ ចូររលឹក) ក្នុងបទថា **ឯកច្ចានំ**
អធិករណានំ ទ្រង់សម្តែងចំពោះអនុវាទាធិករណំ ប៉ុណ្ណោះ ។

[៦១] បទថា **កាសិតបរិកន្តំ** បានដល់ និយាយដោយវាចា និងព្យា-
យាមដោយកាយ អធិប្បាយថា ធ្វើដោយចំណែកទាំងពីរ ។ ក្នុងបទថា **ឯកច្ចានំ**
នេះ ទ្រង់បំណងយកចំពោះ **អនុវាទាធិករណំ** ប៉ុណ្ណោះ ។

[៦២] ក្នុងបដិញ្ញាតករណៈ ទ្រង់សម្តែងអាបត្តាធិករណំដោយពាក្យថា
ឯកច្ចានំ បទថា **ទវា** ប្រែថា ញាប់ ។ បទថា **រវា** (ភ្នាំងភ្នាត់) បានដល់ ត្រូវ
ការនិយាយមួយយ៉ាង តែត្រូវបន្តនិយាយចេញទៅមួយយ៉ាងទៀត ។

[៦៣] ពាក្យថា **ឯវំ ខោ អានន្ទ តស្សបាបិយសិកា ហោតិ** សេចក្តីថា

បុគ្គលនោះជាអ្នកមានបាបក្រាស់ ទ្រង់សម្តែងវត្ថុនៃកម្ម ដោយភាពជាអ្នកមាន
បាបក្រាស់នេះ ។ ព្រោះត្រូវធ្វើកម្ម (គឺសមថៈ) យ៉ាងនោះ ដល់បុគ្គលបែប
នោះ ។ ព្រោះអធិករណ៍ រមែងរម្ងាប់ដោយកម្ម មិនមែនរម្ងាប់ដោយបាបដ៏
ក្រាស់របស់បុគ្គល ។

[៦៤] ម្យ៉ាងទៀត អនុវាទាធិករណ៍នោះឯង គប្បីជ្រាបថា អធិករណ៍
ក្នុងទីនេះ ក្នុងពាក្យថា **កថញ្ជានន្ទ តិណាត្តារកោ** ដូច្នោះ លោកពោលកម្ម
នេះថា ឈ្មោះថា **តិណាវត្តារកៈ** ព្រោះដូចជាគ្របទុកដោយស្មៅ ។ ប្រៀបធៀប
ដូចលាមក ឬម្សត្រ បុគ្គលប៉ះពាល់ រមែងកាយភ្លិន ព្រោះជារបស់ស្អុយ តែ
កាលវាត្រូវបិទបាំងគ្របទុកដោយស្មៅ ភ្លិននោះ រមែងមិនកាយទៅ យ៉ាងណា
អធិករណ៍ដែលដល់មូលហេតុតូច-ធំ ដែលអាក្រក់ គ្រោតគ្រោត មិនទាន់ស្ងប់
រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការបែកសាមគ្គី ព្រោះគ្រោតគ្រោតប្រទូស្ត កាលស្ងប់-
រម្ងាប់ដោយកម្មនេះ រមែងជាការរម្ងាប់ ដូចលាមកត្រូវគ្របបិទទុកដោយស្មៅ
ដូច្នោះដែរ ។ ដោយពាក្យថា **ឥធានន្ទ ភិក្ខុនំ កណ្ណនជាតានំ** ដូច្នោះជាដើម
ទ្រង់សម្តែងត្រឹមតែអាការអធិករណ៍នោះប៉ុណ្ណោះ ។

ចំណែកកម្មវាចាដែលមកក្នុងខន្ធកៈប៉ុណ្ណោះ ជាប្រមាណក្នុងទីនេះ ។
ក៏ក្នុងពាក្យនេះថា **វបេត្វា ថុល្លវជ្ជំ វបេត្វា តិហិបជិយុត្តំ** ដូច្នោះ អាបត្តិ

បារាជិក និងអាបត្តិសង្ឃាទិសេស ដែលមានទោសអាក្រក់ គ្រោតគ្រោត ឈ្មោះ ថា មានទោសអាក្រក់ គ្រោតគ្រោត អាបត្តិដែលត្រូវព្រោះគម្រាម ប្រមាថ និងទទួលពាក្យដែលប្រកបដោយធម៌ ពាក្យដែលអាក្រក់ចំពោះគ្រហស្ថទាំងឡាយ ឈ្មោះថា អាបត្តិដែលជាប់ទាក់ទងនឹងគ្រហស្ថ ។ ក្នុងបទថា អធិករណ៍នេះ គប្បីជ្រាបចំពោះអាបត្តាធិករណ៍ប៉ុណ្ណោះ ។ ក៏ក្នុងទីនេះ មិនត្រាស់ពាក្យអ្វីៗ ដោយអំណាចកិច្ចាធិករណ៍ ។ សូម្បីមិនត្រាស់ទុកក៏ពិត គប្បីជ្រាបការរម្ងាប់ កិច្ចាធិករណ៍នោះ ក៏ដោយសម្មាខារិន័យប៉ុណ្ណោះ ។

[៦៥] ក្នុងពាក្យថា ឆយមេ អានន្ទ ធម្មា សារាណីយា ដូច្នោះ ទ្រង់ ផ្ដើមព្រះសូត្រជាប់ទាក់ទងដោយការឈ្មោះគ្នាក្នុងកាលក្រោយ សារាញាណី- ធម៌ ក៏មកហើយខាងមុខ ដូច្នោះ ទេសនារមែងជាការមកហើយតាមអនុសន្និ ក៏ក្នុងកោសម្ពិយសូត្រកាលក្រោយ ត្រាស់សម្មាទិដ្ឋិក្នុងសោតាបត្តិមគ្គ ក្នុងព្រះ- សូត្រនេះ គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់សម្មាទិដ្ឋិក្នុងសោតាបត្តិផល ។

[៦៦] បទថា អណុំ គឺ មានទោសតិច ។ បទថា ថូលំ គឺ មានទោស ច្រើន ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងទីគ្រប់កន្លែង មានសេចក្ដីងាយទាំងនោះឯង ។

" ចប់អដ្ឋកថា សាមគាមសូត្រទី ៤ "

អង្គការថា

សុនក្ខត្តសូត្រទី ៥

[៦៧] សុនក្ខត្តសូត្រ មានពាក្យផ្តើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្តាប់មក
ហើយយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងសុនក្ខត្តសូត្រនោះតទៅនេះ ៖

ព្រះអរហត្ត ឈ្មោះថា អញ្ញា ។ បទថា ព្យាកតា សេចក្តីថា អញ្ញា គឺ
ព្រះអរហត្ត លោកពោលដោយបទទាំង ៤ មានជាដើមថា អធិមារនេន សេចក្តី
ថា ជាអ្នកមានការសម្គាល់ក្នុងធម៌ដែលខ្លួននៅមិនទាន់ដល់ថា ដល់ហើយ មាន
សេចក្តីសម្គាល់ខុសថា ពួកយើងបានសម្រេចហើយ ដូច្នោះ ។

[៦៨] បទថា ឯវំ ឯត្ថ សុនក្ខត្ត តថាគតស្ស ហោតិ សេចក្តីថា
ម្ចាស់សុនក្ខត្តៈ ក្នុងការដែលពួកភិក្ខុទាំងនោះព្យាករណ៍ព្រះអរហត្តនេះ តថាគត
មានសេចក្តីត្រិះរិះយ៉ាងនេះថា ឋានៈនេះនៅមិនទាន់ជាក់ច្បាស់ នៅឯនីតសម្រាប់
ភិក្ខុទាំងឡាយនេះ ដោយហេតុនេះ ភិក្ខុទាំងនេះទើបជាអ្នកមានសេចក្តីសម្គាល់
ក្នុងធម៌ដែលខ្លួនមិនទាន់បានសម្រេចថា សម្រេចហើយ ឈ្លើយចុះ តថាគតសម្តែង

ធម៌ដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ធ្វើឲ្យបរិសុទ្ធិ ឲ្យប្រាកដ ។ បទថា **អថ ច បនីធកេច្ច**
។ បេ។ តស្ស ហោតិ អញ្ញបត្តំ សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងធម៌
ដល់ពួកភិក្ខុអ្នកបដិបត្តិក្នុងរឿងដែលមានមោឃបុរសពួកខ្លះ តាំងនៅក្នុងឥច្ឆា-
ចារ ព្រះមានព្រះភាគក៏ទ្រង់ឃើញថា មោឃបុរសទាំងនេះរៀនបញ្ញានេះហើយ
មិនដឹង ក៏ធ្វើដូចជាដឹង កាលមិនទាន់ដល់ ក៏សម្គាល់ថាដល់ នឹងដើរយោសនា
គុណវិសេសទៅក្នុងស្រុកនិគមជាដើម ប្រការនោះ ក៏នឹងមិនជាប្រយោជន៍ នឹង
ជាទុក្ខដល់មោឃបុរសទាំងនោះរហូតដល់អស់កាលយូរ ។ ព្រះតម្រិះដែលកើត
ឡើងចំពោះព្រះតថាគតថា តថាគតនឹងសម្តែងធម៌ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់អ្នកបដិ-
បត្តិ រមែងនឹងផ្លាស់ប្តូរទៅ ព្រោះហេតុដែលពួកមោឃបុរសតាំងនៅក្នុងឥច្ឆាចារ
ដោយអាការយ៉ាងនេះ ទ្រង់សំដៅយកសេចក្តីនោះ ទើបបានត្រាស់ពាក្យនេះ ។

[៧១] បទថា **លោកាមិសាធិមុត្តោ** សេចក្តីថា បង្ហាន់ទៅ គឺ ឱនទៅ
បង្ហាន់ ទេរទៅ ទេរទៅ ក្នុងកាមគុណ ៥ ដែលជានុយរបស់វដ្តៈ ជានុយ
របស់កាម និងជានុយរបស់លោក ។ បទថា **តប្បជិរូបី** បានដល់ មានកាម
គុណជាសកាវៈ ។ បទថា **អានេញ្ចបដិសំយុត្តាយ** ប្រែថា បដិសំយុត្តដោយ
អានេញ្ចសមាបត្តិ ។ បទថា **សំសេយ្យ** ប្រែថា គប្បីពោល ។

បទថា អានេញ្ចសំយោជនេន ហិ ខោ វិសំយុត្តោ បានដល់ មិន
 ច្រឡំក្រឡំដោយគ្រឿងប្រកបក្នុងអានេញ្ចសមាបត្តិ ។ បទថា លោកាមិសា-
 ធិមុត្តោ សេចក្តីថា ក៏ព្រះថេរៈបែបនេះ គ្រងចីវរខ្វក់ៗ កាន់បាត្រដីទៅកាន់
 បច្ចន្តជនបទជាមួយភិក្ខុដូចគ្នានឹងខ្លួន ២-៣ រូប ក្នុងវេលាចូលស្រុកទៅបិណ្ឌ-
 បាត ពួកមនុស្សឃើញហើយ នាំគ្នាពោលថា លោកម្ចាស់កាន់មហាបង្សកូល
 មកហើយ ខ្លះក៏ត្រៀមបបរ និងបាយជាដើម ថ្វាយទានដោយគោរព ។ កាល
 លោកនាន់ស្រេចហើយ បានស្តាប់អនុមោទនា ក៏ពោលថា លោកម្ចាស់ សូម្បី
 ថ្ងៃស្អែកនេះ ក៏សូមនិមន្តលោកម្ចាស់ចូលមកបិណ្ឌបាតក្នុងទីនេះឯងទៀត ។
 ព្រះថេរៈពោលថា កុំឡើយ ឧបាសកទាំងឡាយ សូម្បីថ្ងៃនេះ លោកក៏ថ្វាយ
 ច្រើនហើយ ។ ជនទាំងឡាយពោលថា លោកម្ចាស់ បើដូច្នោះ សូមលោក
 ម្ចាស់ទាំងឡាយគប្បីនៅក្នុងទីនេះរហូតដល់អស់វស្សា ដូច្នោះ ឲ្យព្រះថេរៈទទួល
 និមន្តហើយ សួរផ្លូវទៅកាន់វិហារ ។ ភិក្ខុទាំងឡាយកាន់សេនាសនៈក្នុងវិហារ
 នោះហើយ រក្សាបាត្រ និងចីវរ ។ ក្នុងវេលាល្ងាច ភិក្ខុអាវាសកៈមួយរូប
 បានសួរភិក្ខុទាំងនោះថា ពួកលោកត្រាច់បិណ្ឌបាតទីណា ? ភិក្ខុអាគន្តកៈឆ្លើយ
 ថា ក្នុងស្រុកឯណោះ ។ សួរថា ភិក្ខុសម្បូរណ៍ឬ ? ឆ្លើយថា សម្បូរណ៍លោក

ម្ចាស់ មនុស្សទាំងឡាយមានសទ្ធាបែបនេះ នៅមាន ។ សួរថា អ្នកទាំងនោះ
នឹងដូច្នោះ ចំពោះថ្ងៃនេះឬហ្ន៎ ? ឬជាដូច្នោះជានិច្ច ? ឆ្លើយថា មនុស្សទាំងនេះ
មានសទ្ធាដូច្នោះជានិច្ច វិហារនេះអាស្រ័យអ្នកទាំងនោះប៉ុណ្ណោះ ទើបចម្រើន
ដូច្នោះ ។ តអំពីនោះ ពួកភិក្ខុដែលកាន់បង្ស្យក្សលិកចិវរកង្កីធុតង្កីទាំងនោះ ពោល
សរសើរគុណរបស់អ្នកទាំងនោះរឿយៗ ពោលរហូតអស់ទាំងថ្ងៃ សូម្បីពេល
យប់ក៏ពោល ។ ដោយហេតុមានប្រមាណត្រឹមនេះ សីសៈរបស់អ្នកតាំងនៅ
ក្នុងឥច្ឆាចារក៏ដាច់ចេញទៅ ពោះក៏បែក ។ គប្បីជ្រាបបុគ្គលដែលបង្ហាន់ចិត្ត
ទៅក្នុងលោកាមិស ដោយប្រការដូច្នោះ ។

[៧២] ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងបុគ្គលដែលបានអានញ្ញសមាបត្តិ
ដែលសម្គាល់ខុស ទើបត្រាស់ថា ហំនំ ខោ បន ដូច្នោះជាដើម ។ បទថា
អានញ្ញាធិមុត្តស្ស សេចក្តីថា អ្នកឱនទៅ គឺ បង្ហាន់ទៅ ទេរទៅ ទោរទៅ
ក្នុងសមាបត្តិ ៦ មានក្នុងខាងក្រោម ដែលរៀរចាកគ្រឿងញាប់ញ័រ គឺ កិលេស ។
បទថា សេ បរុត្ត ប្រែថា ជ្រុះទៅហើយ ។ ព្រោះអាមិស គឺ កាមគុណ ៥
រមែងប្រាកដដល់អ្នកបានសមាបត្តិ ៦ ដែលសម្គាល់ខុស ដូចស្លឹកឈើល្បឿង
ជ្រុះចាកទង ដូច្នោះ ។ ដោយហេតុនេះ ទើបត្រាស់ពាក្យនោះ ។

[៧៣] ឥឡូវនេះ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងដល់សេចក្តីលំបាក របស់អ្នកបាន អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដែលសម្គាល់ខុស ទើបត្រាស់ពាក្យថា **ហានំ ខោ បទ** ដូច្នោះជាដើម ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **ទេធា ភិន្នា** (បែក ២ ចំណែក) បានដល់ បែកត្រង់កណ្តាល ។ បទថា **អប្បភិសន្ធិកា** សេចក្តីថា ដុំថ្មតូច ខ្នាតតូច ផែនថ្មអាចតឲ្យជាប់គ្នាដោយជំរើក ឬជំរើស្អិត ។ តែលោកសំដៅ យកដុំថ្មខ្នាតធំប្រមាណប៉ុនដូះកំពូល ទើបពោលពាក្យនេះ ។ បទថា **សេ ភិន្នា** បានដល់ **ភិន្នំ** ប្រែថា វាបែកហើយ ខាងក្រោមរមែងដូចជាថ្មបែកចេញ ២ ចំណែក (បាក់ ២ កំណាត់) សម្រាប់អ្នកបានសមាបត្តិខ្ពស់ឡើងទៅ ។ រមែង មិនកើតការគិតថា យើងនឹងចូលសមាបត្តិនោះ ដូច្នោះ ដោយហេតុនោះ ទើប ត្រាស់ពាក្យនោះ ។ បទថា **អានេញ្ញសញ្ញាជនេហិ វិសំយុត្តោ** សេចក្តីថា ច្រឡំក្រឡំដោយការប្រកបក្នុងអានេញ្ញសមាបត្តិ ។

[៧៤] ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងដល់សេចក្តីលំបាករបស់លោកអ្នក បាននេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដែលសម្គាល់ខុស ទើបត្រាស់ថា **ហានំ ខោ បទ** ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា **សេ វិន្តេ** បានដល់ សេចក្តីជាប់ជំពាក់ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះ ដែលអ្នកបាននេវសញ្ញានាស-

ញាយតនសមាបត្តិគ្រោតគ្រោតហើយ កើតឡើង ។ ពិតណាស់ សមាបត្តិខាង
ក្រោម រមែងប្រាកដដូចជាគ្រោតគ្រោត ចំណែកអ្នកបានសមាបត្តិ ៨ រមែងមិន
កើតសេចក្តីគិតថា យើងនឹងចូលមកសមាបត្តិទៀត ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់
ពាក្យ (ថា សេ វន្តេ) នោះ ។

[៧៥] ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងសេចក្តីលំបាករបស់ព្រះវិណាស្រព
ទើបត្រាស់ថា ហ៊ានំ ខោ បន ដូច្នោះជាដើម បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សេ
ឧច្ចុន្តេ បានដល់ សេចក្តីជាប់ជំពាក់ក្នុងនៃវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិនោះ
ដែលជាអ្នកបង្កាន់ចិត្តទៅក្នុងព្រះនិព្វានដោយប្រពៃ កាត់ដាច់ហើយ ។ ព្រោះ
សមាបត្តិខាងក្រោម រមែងប្រាកដដូចត្នោតជាប់ឫស ។ សម្រាប់អ្នកបានសមា-
បត្តិថ្នាក់ខ្ពស់ រមែងមិនកើតសេចក្តីគិត ដែលថា យើងនឹងចូលសមាបត្តិនោះ
ដូច្នោះ ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យនេះ ។

[៧៦] ពាក្យថា ហ៊ានំ ខោ បនេតំ ច ដូច្នោះ ជាអនុសន្និដែលមួយ
ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សេចក្តីលំបាករបស់អ្នកបានសមាបត្តិ ទាំង
ដែលសម្គាល់ខុស ទាំងដែលជាព្រះវិណាស្រពទុកក្នុងខាងក្រោយ ។ តែចំពោះ
លោកដែលជាសុក្ខវិបស្សកៈ ទាំងដែលសម្គាល់ខុស ទាំងដែលជាព្រះវិណាស្រព

មិនបានត្រាស់ទុក ។ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងសេចក្តីលំបាករបស់លោកសូម្បីទាំងពីរ
(គឺ អ្នកបានសមាបត្តិ និងសុក្ខវិបស្សក) ទាំងនោះ ទើបទ្រង់ផ្តើមទេសនា
នេះ ។ ក៏ពាក្យនោះ លោកជំទាស់ ព្រោះកាលពោលសេចក្តីលំបាករបស់អ្នក
បានសមាបត្តិដែលសម្គាល់ខុស រមែងជាការពោលសម្រាប់លោកដែលជាសុក្ខ-
វិបស្សកៈ ទាំងលោកដែលសម្គាល់ខុស និងកាលពោលសេចក្តីលំបាករបស់
អ្នកបានសមាបត្តិដែលជាព្រះខីណាស្រព ក៏ជាការពោលសម្រាប់លោកដែល
ជាសុក្ខវិបស្សកៈ សូម្បីដែលជាព្រះខីណាស្រពផង ។ តែដើម្បីត្រាស់សប្បាយៈ
និងអសប្បាយៈរបស់ភិក្ខុទាំងពីរនោះ ទើបទ្រង់ផ្តើមទេសនានេះ ។ ក្នុងសេចក្តី
នោះ គប្បីមានអធិប្បាយដូចតទៅនេះ ៖

សម្រាប់បុប្ផជួន អារម្មណ៍នៅមិនទាន់ជាសប្បាយៈ ក៏មិនថ្វី តែចំពោះ
ព្រះខីណាស្រព យ៉ាងណា ទើបមិនជាសប្បាយៈ ? មិនសប្បាយៈដល់បុប្ផជួន
ដោយអារម្មណ៍ណា ក៏មិនជាសប្បាយៈសូម្បីដល់ព្រះខីណាស្រពដោយអារម្មណ៍
នោះ ។ ដែលឈ្មោះថា ថ្នាំពិស ដឹងហើយបរិភោគក៏ដោយ ក៏នៅជាថ្នាំពិស
នុ៎ះឯង ។ ដែលព្រះខីណាស្រពនឹងគប្បីជាអ្នកមិនសម្រម ព្រោះគិតថា យើង
ជាព្រះខីណាស្រព ដូច្នោះក៏ទេ ។ សូម្បីព្រះខីណាស្រព ក៏គួរនឹងជាអ្នកខ្លះខ្លះ

ទើបនឹងគួរ ។

ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា **សមណោ** បានដល់ ពុទ្ធសមណៈ ។ បទថា **ឆន្ទកតព្យាបាទេន** សេចក្តីថា ទោសដែលជាពិស គឺ អវិជ្ជានោះរមែងប្រែប្រួល រមែងកម្រើកដោយឆន្ទកតៈ និងព្យាបាទៈ ។ បទថា **អសប្បយានិ** បានដល់ អារម្មណ៍មិនជាទីចម្រើនចិត្ត ។ បទថា **អនុទ្ធិសេយ្យ** បានដល់ គប្បីធ្វើឲ្យរុះរាយ គឺ ឲ្យស្ងួតស្រពោន ។ បទថា **សឧបាទិសេសំ** បានដល់ វត្ថុដែលប្រកាន់នៅសល់ ក៏វត្ថុដែលគប្បីប្រកាន់មាំ គឺ វត្ថុដែលប្រកាន់នេះ លោកហៅថា ឧបាទិ ។ បទថា **អលំ ច តេ អន្តកយាយ** សេចក្តីថា មិនអាចធ្វើអន្តកយ ដល់ជីវិតរបស់លោក ។ លម្អងធូលី មានលម្អងសំបកឈើជាដើម ឈ្មោះថា រជាសុកំ ។ បទថា **អសុចរិសទោសោ** បានដល់ ទោសជាពិសនោះ ។ បទថា **តទុកយេន** បានដល់ ដោយកិរិយាដែលមិនជាសប្បាយៈ និងទោសជាពិសទាំងពីរនោះ ។ បទថា **បុថុត្តំ** បានដល់ ការវះជាដំបៅធំ ។

[៧៧] ក្នុងពាក្យថា **ឯវមេវ ខោ** នេះ គប្បីឃើញទោសដែលជាពិស គឺ អវិជ្ជាដែលនៅលះមិនបាន ដូចការដកកូនសរដែលមានមេរោគ គប្បីឃើញ ការមិនសង្រួមក្នុងទ្វារទាំង ៦ ដូចការវះ គឺ ការតាំងនៅនៃកិរិយាមិនសប្បាយៈ

ការលាចាកសិក្ខាហើយ វិលមកដើម្បីភាពជាហ៊ីនភេទ ដូចការស្លាប់ ព្រោះដំបៅ
ហើមឡើងដោយហេតុ ២ ប្រការនោះ គប្បីឃើញការត្រូវអាបត្តិធ្ងន់ សៅហ្មង
ណាមួយ ដូចទុក្ខស្ទើរស្លាប់ ។ សូម្បីក្នុងចំណែកស គប្បីជ្រាបការប្រៀបធៀប
ដោយសេចក្តីឧបមា ដោយន័យនេះឯង ។

សតិ ក្នុងពាក្យថា **សតិយា ឯតំ អធិវចនំ** នេះ មានគតិដូចបញ្ញា ។
លោកិយបញ្ញា រមែងមានដោយបញ្ញាដែលជាលោកិយៈ លោកុត្តរបញ្ញា រមែង
មានដោយបញ្ញាដែលជាលោកុត្តរៈ បទថា **អរិយាយេតំ បញ្ញាយ** បានដល់
វិបស្សនាបញ្ញាដ៏បរិសុទ្ធ ។

[៧៧] ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់នឹងសម្តែងកម្លាំងរបស់ព្រះខ័ណ្ឌស្រព ទើប
ត្រាស់ពាក្យថា **សោ វត** ដូច្នេះជាដើម ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា **សំវុតការី**
បានដល់ អ្នកមានប្រក្រតីសង្រួម ។ បទថា **ឥតិ វិទិត្វា និរុបធំ** សេចក្តីថា
ព្រោះដឹងយ៉ាងនេះហើយលះឧបធំ គឺ កិលេស រមែងជាអ្នកមិនមានឧបធំ អធិ-
ប្បាយថា ជាអ្នកមិនមានឧបាទាន ។ បទថា **ឧបធំសន្ធិយេ វិមុត្តោ** សេចក្តីថា
បង្ហាន់ទៅហើយ ដោយអារម្មណ៍ក្នុងព្រះនិព្វាន ដែលជាទីអស់ទៅនៃឧបធំ
ទាំងឡាយ ។ បទថា **ឧបធំស្មី** បានដល់ ក្នុងឧបធំ គឺ កាម ។ បទថា **កាយំ**

ឧបសម្ពោស្សតិ សេចក្តីថា នឹងញ៉ាំងកាយឲ្យជាប់នៅ ។ លោកអធិប្បាយថា ប្រការដែលព្រះខ្ញុំណាស្រពផុតហើយដោយអារម្មណ៍ក្នុងនិព្វាន ដែលជាទីអស់ ទៅនៃតណ្ហា នឹងបង្កើនកាយចូលទៅ ឬនឹងញ៉ាំងចិត្តឲ្យកើតឡើង ដើម្បីសេព កាមគុណ ៥ នោះ មិនមែនឋានៈដែលនឹងមានបាន ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងគ្រប់ កន្លែង ងាយទាំងអស់នោះឯង ។

បឋមអដ្ឋកថា សុនកុត្តសូត្រដី ៥

អដ្ឋកថា

អាណេញសប្បាយសូត្រទី ៦

[៨០] អាណេញសប្បាយសូត្រ មានបទជាដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបាន
ស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

គប្បីជាបរិនិច្ឆ័យក្នុងព្រះសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

បទថា អនិច្ចា គឺឈ្មោះថា មិនទៀង ព្រោះអត្ថថា មានហើយត្រឡប់
ជាមិនមានវិញ ។

[៨១] បទថា កាមា សំដៅដល់វត្ថុកាមខ្លះ កិលេសកាមខ្លះ ។ បទថា
តុច្ចា គឺ ឈ្មោះថា ទេទេ ព្រោះរៀបចំកិច្ចសារ គឺ សភាពទៀង ជិតថេរ
និងសភាពជាត្នខ្លួន តែមិនគួរប្រកាន់ថា មិនមាន លោកអធិប្បាយថា ព្រោះ
កាលនិយាយថា ក្តាប់ដៃទេទេ ឈ្មោះថា ក្តាប់ដៃមិនមានក៏មិនមែន ។ ក៏សភាវៈ
ណាមិនមានអ្វីៗ ក្នុងខាងក្នុង សភាវៈនោះហៅថា សូន្យទេទេ ។ បទថា មុសា
សេចក្តីថា បាត់ទៅ ។ បទថា មោសធម្មា សេចក្តីថា មានការវិនាសទៅជា
សភាវៈ គឺ មិនប្រាកដ ដូចស្រែ ដូចស្នួន និងដូចប្រាក់មាស ដែលបាត់ទៅ

មិនប្រាកដ ដូចឃើញក្នុងយល់សប្តិ ២-៣ ថ្ងៃក៏បាត់ទៅ ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា មានការបាត់ទៅជាធម្មតា ។ បទថា **មាយាកតមេតំ** សេចក្តីថា រមែងប្រាកដដូចធ្វើទឹកឲ្យឃើញជាកែវមណី ធ្វើស្លឹកពុទ្រាឲ្យឃើញជាកហាបណៈ ក៏ឬវត្ថុដទៃៗ កាលអ្នកឈរជិតៗ សម្លឹងមើលវត្ថុបែបនោះ ក៏នឹងប្រាកដដូចយ៉ាងនោះ តែកាលកន្លងទីជិតទៅ វត្ថុនោះៗ ក៏ប្រាកដជាប្រក្រតីដូចដើម ។ សូម្បីកាមទាំងឡាយ ក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នា លោកពោលថា ធ្វើការបញ្ជាត ព្រោះអត្តថា ប្រាកដជាម្យ៉ាង ។ ម្យ៉ាងទៀត អ្នកលេងល្បិច យកទឹកជាដើម មកសម្តែងបញ្ជាត ដោយធ្វើឲ្យឃើញជាកែវមណីជាដើម យ៉ាងណា សូម្បីកាមទាំងឡាយក៏ដូច្នោះ សម្តែងបញ្ជាតសកាវៈដែលមិនទៀងជាដើម ដោយឲ្យឃើញថា ទៀងជាដើម ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា ធ្វើការបញ្ជាត ព្រោះអត្តថា ធ្វើការបន្តំ ។ បទថា **ពាលលាបនំ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា ជាពាក្យពោលរបស់ជនពាល ព្រោះធ្វើឲ្យជនពាលនិយាយយ៉ាងនេះថា បុត្ររបស់យើង ធីតារបស់យើង ប្រាក់របស់យើង មាសរបស់យើង ដូច្នោះ ។

បទថា **ទិដ្ឋធម្មិកាកាមា** បានដល់ កាមគុណ ៥ ជារបស់មនុស្ស ។

បទថា **សម្បរាយិកា** បានដល់ កាមដ៏សេស រៀកកាមគុណ ៥ ដែល

ជាកាមគុណរបស់មនុស្សនោះ ។

បទថា **ទិដ្ឋធម្មិកា កាមសញ្ញា** បានដល់ សញ្ញាដែលប្រារព្ធកាមរបស់
មនុស្សកើតឡើង ។ បទថា **ឧកយមេតំ មារធម្យំ** សេចក្តីថា កាមផង កាម-
សញ្ញាផង សូម្បីទាំងពីរនោះ ក៏ជាអន្ទាក់នៃមារ ។ ព្រោះថា មារ រមែងប្រើ
អំណាចនៅលើជនទាំងឡាយដែលជាប់ជំពាក់ក្នុងកាម និងសញ្ញាទាំងពីរនោះ ។
ពាក្យថា **ឧកយមេតំ មារធម្យំ** ដូច្នោះ ត្រាស់សំដៅយកអំណាចរបស់មារ
នោះ ។

ជនត្រូវណាជាប់ជំពាក់ក្នុងកាមទាំងនោះ មារ រមែងមានអំណាចលើ
ជនទាំងនោះ ទ្រង់សំដៅយកអំណាចរបស់មារនោះ ទើបត្រាស់ថា នោះជា
វិស័យរបស់មារ ។ សូម្បីក្នុងបាលីថា **មារស្សេស វិសយោ** ជាដើម ដូចជា
វិស័យរបស់ចោឡ្យៈ ក៏ហៅថា ចោឡ្យវិស័យ វិស័យរបស់បណ្ឌៈ ក៏ហៅថា
បណ្ឌវិស័យ វិស័យរបស់សំរវៈទាំងឡាយ ក៏ហៅថា សំរវវិស័យ ដូច្នោះ មារ
ក៏រមែងរោយកាមគុណ ៥ ដូចរោយពូជបន្ថែមទុក ក៏ជនត្រូវណាប្រកាន់យក
កាមគុណ ៥ នោះ មារ រមែងមានអំណាចលើជនទាំងនោះ ព្រោះហេតុនោះ
ទើបត្រាស់ថា នោះជាចំណីរបស់មារ ដូច្នោះ ។ ដូចសត្វទាំងឡាយ មានជីវ

ជាដើម រមែងមានអំណាចលើកុម្មិកាគណា កុម្មិកាគនោះ ហៅថា អាវាសដំរី
អាវាសសេះ អាវាសពពែត យ៉ាងណា ជនពួកណាប្រកាន់កាមគុណទាំង ៥ នោះ
មាររមែងមានអំណាចលើជនទាំងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា នោះ
ជាទីគោចរ (អាវាស) របស់មារ ដូច្នោះ ។ បទថា ឯត្ថ បានដល់ ក្នុងកាមទាំង
នោះ ។ បទថា មានសា គឺ កើតអំពីចិត្ត ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ គប្បីមានពាក្យសួរថា អភិជ្ឈា មានលក្ខណៈសម្បើម
ប្រារព្ធកាមទាំងពីរយ៉ាង និងសារម្តៈ មានលក្ខណៈប្រណាំងប្រជែងកើតឡើង
ក៏ដោយចុះ ចំណែកព្យាបាទ កើតឡើងយ៉ាងណា? គប្បីឆ្លើយថា រមែងកើតឡើង
បានយ៉ាងនេះ គឺ កាលរបស់យើងសូម្បីត្រូវដណ្តើមយកទៅ ក៏សោកសៅ សូម្បី
បាត់ទៅ ក៏សោកសៅ ។ សូម្បីមានសេចក្តីសម្គាល់ថា ត្រូវដណ្តើមយកទៅ
ក៏សោកសៅ សេចក្តីអន់ចិត្ត សេចក្តីតូចចិត្ត មានសភាពបែបនេះ ។ បទថា
តេវអរិយសាវកស្ស បានដល់ តេវ អរិយសាវកស្ស ។ វ អក្សរ ជាត្រឹមតែ
អាគមសន្និ (ការតដោយចុះតួអក្សរ) ។ បទថា ឥធិ មនុសិក្ខតោ សេចក្តីថា
កិលេសទាំង ៣ នោះ រមែងធ្វើអន្តរាយដល់ព្រះអរិយសាវក ដែលសិក្សានៅ
ក្នុងព្រះសាសនានេះ ។

[៨២] បទថា **អភិកុយ្យ លោកំ** បានដល់ គ្របសង្កត់លោក គឺ កាម-
គុណ ។ បទថា **អធិជ្ឈាយ មនសា** បានដល់ អធិជ្ឈានអារម្មណ៍របស់ឈាន
ដោយចិត្ត ។ បទថា **អបរិត្តំ** បានដល់ កាមាវចរចិត្ត ឈ្មោះបរិត្តៈ ។ មហា-
គ្គតចិត្ត ឈ្មោះថា អបរិត្តៈ ព្រោះបដិសេធកាមាវចរចិត្តនោះ ។

សូម្បីពាក្យថា **បមាណំ** បានដល់ កាមាវចរចិត្តនុ៎ះឯង ។ រូបាវចរចិត្ត
អរូបាវចរចិត្ត ឈ្មោះថា **អប្បមាណ** ។ ក៏ពាក្យថា **សុកាវិតំ** នេះ មិនមែនជា
ឈ្មោះរបស់កាមាវចរចិត្តជាដើម តែជាឈ្មោះរបស់លោកុត្តរចិត្តប៉ុណ្ណោះ ។
ព្រោះដូច្នោះ ដោយអំណាចរបស់ពាក្យថា **សុកាវិតំ** នោះ ពាក្យថា **អបរិត្តំ**
អប្បមាណំ សុកាវិតំ ដូច្នោះ ទាំងអស់ គួរជាឈ្មោះរបស់លោកុត្តរចិត្តប៉ុណ្ណោះ ។
បទថា **តព្វហុលវិហារិនោ** សេចក្តីថា ធ្វើបដិបទានោះឯងឲ្យច្រើន ដោយការ
ហាមកាមចេញបាន ។ បទថា **អាយតនេ ចិត្តំ បសីទតិ** បានដល់ ចិត្តរមែង
ថ្លាផ្លូវផងក្នុងហេតុ ។ ក៏ហេតុក្នុងពាក្យថា **អាយតនេ ចិត្តំ បសីទតិ** នេះ គឺ
អ្វី? គឺ ព្រះអរហត្ត ឬវិបស្សនារបស់ព្រះអរហត្ត ចតុត្ថជ្ឈាន ឬឧបចារៈនៃ
ចតុត្ថជ្ឈាន ។ ក្នុងពាក្យថា **សម្បសារទេ សតិ** នេះ ភាពថ្លាផ្លូវផងមាន ២
យ៉ាង គឺ ភាពថ្លាផ្លូវផងដោយការបង្កើនចិត្តជឿ និងភាពថ្លាផ្លូវផងដោយការ

បានមក ។ ក៏កាលមហាកុត្តរូបជាដើម ប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរ អ្នកផ្ដើម
តាំងវិបស្សនាដើម្បីព្រះអរហត្ត មហាកុត្តរូបទាំងនេះ រមែងប្រាកដ ឧបាទាយរូប
រមែងប្រាកដ នាមរូប រមែងប្រាកដដោយទំនងណា ។ បច្ច័យទាំងឡាយ រមែង
ប្រាកដដោយប្រការទាំងពួង វិបស្សនាដែលមានលក្ខណៈជាអារម្មណ៍ រមែង
ប្រាកដដោយទំនងនោះ ។ សេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងព្រះអរហត្ត ដែលនៅមិនទាន់បាន
នុ៎ះឯងថា យើងនឹងចាប់យកព្រះអរហត្តឲ្យបានក្នុងថ្ងៃនេះ ដូច្នោះ រមែងតាំង
ឡើង ឈ្មោះថា រមែងបានការបង្ហាន់ចិត្តជឿ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគាវចរធ្វើ
តតិយជ្ឈានឲ្យជាបាទ ធ្វើកសិណបរិកម្មដើម្បីត្រូវការចតុត្ថជ្ឈាន ពិចារណា
ឃើញការគ្របសង្កត់និវរណៈជាដើម រមែងគ្របសង្កត់និវរណៈទាំងនេះបាន ដោយ
ទំនងណា កិលេសទាំងឡាយរមែងស្ងប់ សតិរមែងតាំងមាំ សង្ខារប្រាកដច្បាស់
ដូចលោកធាតុដទៃប្រាកដដល់លោកអ្នកបានទិព្វចក្ខុ ។

ចិត្តប្បាទ រមែងតាំងមាំដោយឧបចារសមាធិ ដូចជាប់នៅលើដុំកំបោរ
លាប សេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងឈានដែលនៅមិនទាន់បានថា យើងនឹងធ្វើចតុត្ថជ្ឈាន
ឲ្យកើតក្នុងថ្ងៃនេះឯង ដូច្នោះ រមែងតាំងមាំ ឈ្មោះថា បានចំពោះនូវការបង្ហាន់
ចិត្តជឿ ដោយទំនងនោះ នេះឈ្មោះថា ភាពថ្លាផ្លូវផង ដោយការបង្ហាន់ចិត្ត

ជឿ ។ កាលភាពថ្នាំផ្សំផងនេះមាន ។ ក៏បុគ្គលណាបានព្រះអរហត្ត ឬបតុ-
ត្តជ្ឈាន ចិត្តរបស់បុគ្គលនោះ រមែងថ្នាំផ្សំផងពិត ។ ក៏ក្នុងទីនេះព្រោះព្រះបាលី
ថា ចិត្តរមែងថ្នាំផ្សំផងក្នុងអាយតនៈ ការបានវិបស្សនាដើម្បីព្រះអរហត្ត និង
ឧបចារៈនៃចតុត្តជ្ឈាន គប្បីជ្រាបថា ភាពថ្នាំផ្សំផងដោយការបាន ។

ពិតហើយ វិបស្សនាជាហេតុនៃការបង្កើនចិត្តជឿដោយបញ្ញា ឧបចារៈ
ជាហេតុនៃការដល់អានេញ្ចសមាបត្តិ ។ ក្នុងពាក្យនេះ ដែលថា ចូលដល់អា-
នេញ្ចសមាបត្តិ ឬបង្កើនចិត្តជឿដោយបញ្ញាក្នុងបច្ចុប្បន្ន ដូច្នោះ គប្បីផ្លាស់បទ
នេះ (ខ្លះ) ថា បង្កើនចិត្តជឿដោយបញ្ញា ឬចូលដល់អានេញ្ចសមាបត្តិក្នុង
បច្ចុប្បន្ន ដូច្នោះ ហើយគប្បីជ្រាបសេចក្តី (តាមនោះ) លោកអធិប្បាយថា
កាលភាពថ្នាំផ្សំផងនោះមានហើយ រមែងបង្កើនចិត្តជឿដោយបញ្ញាក្នុងបច្ចុប្បន្ន
អធិប្បាយថា ធ្វើឲ្យច្បាស់នូវព្រះអរហត្ត ។ ឬថា កាលមិនទាន់ជាក់ច្បាស់
ព្រះអរហត្តនោះ រមែងចូលដល់អានេញ្ចសមាបត្តិ ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា បញ្ញាយ
អធិមុច្ចុតិ បានដល់ ធ្វើអរហត្តមគ្គឲ្យកើតឡើង ។ ឬថា កាលមិនទាន់ជាក់
ច្បាស់អរហត្តមគ្គនោះ រមែងចូលដល់អានេញ្ចសមាបត្តិ ។ កាលមិនអាចធ្វើ
សូម្បីអរហត្តមគ្គឲ្យកើត រមែងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សច្ចៈ ៤ ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ឬថា

កាលមិនទាន់ជាក់ច្បាស់សច្ចៈ ៤ នោះ រមែងចូលដល់អាណេញសមាបត្តិ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានន័យដូចតទៅនេះ ៖

ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ ធ្វើតតិយជ្ឈានឲ្យជាបាទ ធ្វើកសិណបរិកម្មដើម្បី
(នឹងបាន) ចតុត្ថជ្ឈាន និវរណៈទាំងឡាយរបស់ភិក្ខុនោះ រមែងស្ងប់ សតិ
រមែងតាំងមាំ ចិត្តរមែងតាំងមាំ ដោយឧបចារសមាធិ ។ ភិក្ខុនោះកំណត់រូប
និងអរូបជាអារម្មណ៍ កំណត់បច្ច័យជាអារម្មណ៍ កំណត់វិបស្សនាដែលមាន
លក្ខណៈជាអារម្មណ៍ ។ ភិក្ខុនោះ រមែងមានសេចក្តីគិតយ៉ាងនេះថា ឈានរបស់
យើងគប្បីជាចំណែកនៃគុណវិសេសដោយឧបចារសមាធិ សភាពដែលឈាន
ជាចំណែកនៃគុណវិសេស យើងនឹងញ៉ាំងឈានដែលជាចំណែកនៃការចាក់ធ្លុះ
(ត្រាស់ជីង) ដូច្នោះ ចម្រើនវិបស្សនា រមែងធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ព្រះអរហត្ត ។
កិច្ចរបស់ភិក្ខុនោះ រមែងឈ្មោះថា បានធ្វើហើយ ដោយហេតុមានប្រមាណ
ប៉ុណ្ណោះ ។ តែកាលមិនអាចធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ព្រះអរហត្ត អំពីនោះ ក៏នឹងមាន
ចិត្តរាថយ តាំងនៅក្នុងចន្លោះមិនបាន ក៏ចូលចតុត្ថជ្ឈាន ។ សួរថា ដូចអ្វី ?
ឆ្លើយថា ដូចបុរសគិតថា នឹងសម្លាប់ក្របីព្រៃ ទើបកាន់លំពែងចេញតាមទៅ
បើសម្លាប់វាបាន ក៏នឹងស្រែកប្រកាសដល់អ្នកស្រុកទាំងអស់ តែកាលមិនអាច

សម្លាប់វាបាន ក៏សម្លាប់ម្រឹកតូចៗ មានទន្សាយ និងសត្វទន្សឹងជាដើម ក្នុងរវាង
ផ្លូវ ហើយពុទ្ធត្រឡប់មកវិញប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណា គប្បីជ្រាបកាលភក្តីនេះ ធ្វើ
តតិយជ្ឈានឲ្យជាបាទ ធ្វើបរិកម្មដើម្បីចតុត្ថជ្ឈាន ដូចបុរសកាន់លំពែងដេញ
តាមក្របីព្រៃ គប្បីជ្រាបប្រការដែលភក្តីគិតថា ឈានដែលជាចំណែកនៃគុណ
វិសេសនឹងគប្បីមានដល់អ្នកពិចារណា ឃើញការគ្របសង្កត់និរំណះជាដើម
ភាពនៃឈានដែលជាចំណែកនៃគុណវិសេស យើងនឹងធ្វើឈានដែលជាចំណែក
នៃការចាក់ធ្លុះ (ឲ្យបាន) ដូច្នោះ ហើយចម្រើនវិបស្សនា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ព្រះ
អរហត្ត ដូចការសម្លាប់ក្របីព្រៃ គប្បីជ្រាបកាលភក្តីមិនអាចធ្វើឲ្យច្បាស់អរ-
ហត្ត តពីនោះ ក៏ថយមកចូលចតុត្ថជ្ឈាន ដូចបុរសមិនអាចសម្លាប់ក្របី ក៏សម្លាប់
ម្រឹកតូចៗ មានទន្សាយ និងសត្វទន្សឹងជាដើមក្នុងរវាងផ្លូវ ហើយពុទ្ធចៅ ដូច្នោះ ។
សូម្បីក្នុងការប្រកបសេចក្តីនៃការចម្រើនមគ្គ និងការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សច្ចៈ ៤
ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

ឥឡូវនេះ កាលទ្រង់សម្តែងស្ថានទីកើតរបស់ភក្តី អ្នកមិនអាចធ្វើឲ្យ
ជាក់ច្បាស់ព្រះអរហត្ត ទើបត្រាស់ពាក្យថា **កាយស្ស ភេទា** ដូច្នោះ ជាដើម ។
បណ្តាបទទាំងនេះ បទថា **យំ** ប្រែថា ហេតុណា អធិប្បាយថា វិញ្ញាណដែល

នឹងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភពនោះ។ គប្បីមាន គឺ ហេតុជាគ្រឿងចូលដល់សេចក្តី
មិនញាប់ញ័រ ។ ក៏បទថា **តំសំវត្តនិកំ** ក្នុងពាក្យនេះ បានដល់ ប្រព្រឹត្តទៅព្រម
ដើម្បីភិក្ខុនោះ ។ ភិក្ខុនោះរមែងប្រព្រឹត្តទៅ គឺ កើតដោយវិញ្ញាណដែលជា
វិបាកណា វិញ្ញាណនោះ គប្បីជា (វិញ្ញាណដែលចូលដល់ភាពមិនញាប់ញ័រ)
បទថា **អានេញ្ចុប្បតតំ** សេចក្តីថា គប្បីជាវិញ្ញាណចូលដល់សកាវៈដែលមិន
ញាប់ញ័រដែលជាកុសល អធិប្បាយថា គប្បីដូច្នោះឯង ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោល
ដល់វិញ្ញាណដែលជាកុសល ។ បទថា **យំ** សេចក្តីថា កុសលវិញ្ញាណណា
ដែលប្រព្រឹត្តទៅព្រម គឺ ជាហេតុនៃឧប្បត្តិដើម្បីភិក្ខុនោះ គប្បីជាវិញ្ញាណចូល
ដល់សេចក្តីមិនញាប់ញ័រ វិញ្ញាណនោះ សូម្បីក្នុងវេលាជាវិបាក ក៏គប្បីមាន
ឈ្មោះដូច្នោះឯង ។

ក៏សេចក្តីនេះ គប្បីជ្រាបដោយន័យនេះថា ប្រសិនបើបុណ្យតាក់តែង
សង្ខារនោះ វិញ្ញាណរមែងចូលដល់ភាពជាបុណ្យ បើអកុសលតាក់តែងសង្ខារ
នោះ វិញ្ញាណរមែងចូលដល់ភាពជាអកុសល បើអានេញ្ចុប្បតតំតាក់តែងសង្ខារនោះ
វិញ្ញាណរមែងចូលដល់ភាពជាអានេញ្ចុប្បតតំ ដូច្នោះ ។ បទថា **អានេញ្ចុសប្បាយា**
សេចក្តីថា ជាសប្បាយដល់អានេញ្ចុប្បតតំ គឺ ចតុត្ថជ្ឈាន ក៏បដិបទានោះជាសប្បាយ

ដល់អាណេញៈតែម្យ៉ាងក៏ទេ គប្បីជ្រាបថា ជាសប្បាយ និងជាឧបការៈសូម្បីដល់
ព្រះអរហត្ត ដែលមានក្នុងខាងលើ ។ ក្នុងអាណេញៈទីមួយនេះ ត្រាស់ឱ្យសក្កនា
ដោយអំណាចសមាបត្តិ ។

[៨៣] បទថា **ឥតិ បដិសព្វិក្ខតិ** សេចក្តីថា ដល់ចតុត្ថជ្ឈានហើយ
រមែងពិចារណាយ៉ាងនេះ ។ ពិតហើយ ភិក្ខុនេះមានបញ្ញាច្រើនជាងភិក្ខុរូបមុន
ទើបពិចារណាកម្មដ្ឋានរួម ចំពោះភិក្ខុសូម្បី ២ រូប គឺ ចំពោះភិក្ខុនោះផង ខ្លួន
ឯងផង ។ បទថា **តព្វហុលវិហារនោ** សេចក្តីថា ធ្វើបដិបទានោះឯងឲ្យច្រើន
ឡើងដោយការហាមរូប ។ បទថា **អាណេញំ សមាបជ្ជតិ** បានដល់ រមែងចូល
ដល់អាណេញសមាបត្តិ គឺ អាកាសានញាយតនៈ ។ ពាក្យដ៏សេស ដូចជាពាក្យ
មុនៗ នុ៎ះឯង ។ ក៏ក្នុងទីនេះ យ៉ាងណា ក្នុងទីគ្រប់កន្លែងក៏ដូច្នោះ ខ្ញុំនឹងពោល
តែកន្លែងប្លែកគ្នាប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ។ ក្នុងអាណេញៈទី ២ លោកពោលឱ្យសក្កនា
ដោយអំណាចវិបស្សនា ។

បទថា **យំភិព្វិ រូបំ** សេចក្តីថា កាលទ្រង់សម្តែងវិបស្សនា និងមគ្គ
ទើបត្រាស់យ៉ាងនេះ ។

[៨៤] បទថា **ឥតិ បដិសព្វិក្ខតិ** សេចក្តីថា ដល់អាកាសានញាយតនៈ

ហើយ រមែងពិចារណាយ៉ាងនេះ ។ ពិតហើយ ភិក្ខុរូបនេះ មានបញ្ញាច្រើន
 ជាងភិក្ខុ ២ រូបខាងដើម រមែងពិចារណាកម្មដ្ឋានរួម សម្រាប់ភិក្ខុសូម្បីទាំង
 ៣ រូប គឺ សម្រាប់ភិក្ខុទាំងនោះផង នឹងសម្រាប់ខ្លួនផង ។ ក៏ក្នុងពាក្យថា
ឧភយមេតំ អនិច្ចំ នេះ ត្រាស់ថា ទាំងពីរយ៉ាង ព្រោះបំព្រួញចំណែកមួយៗ
 ដែលល្អចូលផង ដោយអំណាចកតនេះ នឹងកតខាងមុខ ។ បទថា **នាលំ អភិ-**
នន្ទិតុំ សេចក្តីថា មិនគួររើកាយដោយអំណាចតណ្ហា និងទិដ្ឋិ ។ សូម្បីក្នុង ២
 បទដ៏សេសក៏ន័យនេះឯង ។ បទថា **តព្វហុលវិហារិនោ** សេចក្តីថា ធ្វើបដិបទា
 នោះឯងឲ្យច្រើន ដោយការហាមកាម និងហាមរូប ។ បទថា **អានេព្នំ សមា-**
បជ្ជិតិ បានដល់ ចូលអានេព្នសមាបត្តិ គឺ វិញ្ញាណញាយតនៈ ។ ក្នុងអានេព្នៈទី
 ៣ នេះ ត្រាស់ឱសក្កនា ដោយអំណាចវិបស្សនាប៉ុណ្ណោះ ។

[៨៤] បទថា **ឥតិ បដិសព្វិក្ខតិ** សេចក្តីថា ដល់វិញ្ញាណនញាយ-
 តន្តជ្ឈាន ហើយពិចារណាយ៉ាងនេះ ។ ពិតណាស់ ភិក្ខុនេះមានបញ្ញាច្រើន
 ជាងភិក្ខុ ៣ រូប ខាងដើម រមែងពិចារណាកម្មដ្ឋានរួម សម្រាប់ភិក្ខុសូម្បីទាំង
 ៤ រូប គឺ សម្រាប់ភិក្ខុទាំងនោះផង សម្រាប់ខ្លួនឯងផង ។ បទថា **យតថេតា**
អបរិសេសា និរុដ្ឋន្តិ សេចក្តីថា សញ្ញា ដែលពោលទុកខាងដើមទាំងនេះ ដល់

អាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈានយ៉ាងណាហើយ រមែងរលត់ទៅ ។ បទថា **ឯតំ សន្តំ**
ឯតំ បណីតំ សេចក្តីថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈាននោះ ឈ្មោះថា **ស្ងប់** ព្រោះស្ងប់
ដោយអង្គ និងស្ងប់ដោយអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា **ប្រណីត** ព្រោះអត្តថា មិនក្តៅ
ក្រហាយ ។ បទថា **តព្វហុលវិហារិនោ** សេចក្តីថា អ្នកធ្វើបដិបទានោះឯង ឲ្យ
ច្រើន ដោយការហាមសញ្ញាទាំងនោះ ។ ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈានទី ១ នេះ
ត្រាស់ឱ្យសក្កនាដោយអំណាចសមាធិ ។

[៨៦] បទថា **ឥតិ បដិសញ្ញក្ខតិ** សេចក្តីថា ដល់វិញ្ញាណណញ្ញាយ-
តនជ្ឈាននុ៎ះឯង ពិចារណាហើយយ៉ាងនោះ ។ ភិក្ខុនេះមានបញ្ញាច្រើនជាងភិក្ខុ
៤ រូបខាងដើម ទើបពិចារណាកម្មដ្ឋានរួម សម្រាប់ភិក្ខុទាំង ៥ រូប គឺ សម្រាប់
ភិក្ខុទាំងនោះផង សម្រាប់ខ្លួនឯងផង ។ បទថា **អត្តន វា អត្តនិយេន វា**
សេចក្តីថា **សូន្យ** គឺ ទទេចាកវត្ថុដែលនឹងគប្បីកាន់យកថា យើង របស់យើង ។
ក្នុងទីនេះទ្រង់សម្តែងសុញ្ញតាទុក ២ ចំណុចយ៉ាងនេះ បទថា **តព្វហុលវិហា-**
រិនោ សេចក្តីថា អ្នកធ្វើបដិបទា ដែលពោលទុកខាងដើម ។ និងបដិបទា គឺ
សុញ្ញតានេះឲ្យច្រើន ។ ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនជ្ឈានទី ២ នេះ ត្រាស់ឱ្យសក្កនា
ដោយអំណាចវិបស្សនា ។

[៨៧] បទថា ឥតិ បដិសញ្ញក្ខតិ សេចក្តីថា ដល់វិញ្ញាណនព្វាយតនៈ

ហើយពិចារណាយ៉ាងនេះ ។ ក៏ភិក្ខុនេះមានបញ្ញាច្រើនជាងភិក្ខុ ៥ រូបខាង
ដើម ទើបពិចារណាកម្មដ្ឋានរួមសម្រាប់ភិក្ខុទាំង ៦ រូប គឺ សម្រាប់ភិក្ខុទាំង
នោះផង សម្រាប់ខ្លួនឯងផង ។ ក៏ក្នុងពាក្យនេះថា អាត្មាអញយើងមិនបាន
ឃើញនូវខ្លួនក្នុងទីបន្តិចបន្តួច មិនបានឃើញ (នូវខ្លួន) ដែលគយរបង្ហានទៅ
រកកន្លែងរបស់បុគ្គលណានីមួយទេ មួយទៀត មិនបានឃើញ (នូវខ្លួន) របស់
បុគ្គលដទៃក្នុងទីណានីមួយ ឯកន្លែងរបស់អាត្មាអញមិនមានឡើយ ដូច្នោះ ត្រាស់
សុញ្ញតាដែលមាន ៤ ចំណុច ។ ត្រាស់ទុកយ៉ាងណា ? (ត្រាស់ទុកថា) ដែល
ភិក្ខុនេះ រមែងមិនឃើញខ្លួនក្នុងទីណាៗ ថា យើងមិនមានក្នុងទីណាៗ ។ រមែង
មិនឃើញខ្លួនរបស់ខ្លួន ដែលនឹងគប្បីបង្ហានចូលទៅក្នុងការវតិចតួចរបស់អ្នក
ដទៃណាៗ ថា វត្ថុតិចតួចរបស់អ្នកណាៗ មិនមានក្នុងអ្វីៗ (យើងនោះ) ទេ
អធិប្បាយថា រមែងមិនឃើញបងប្អូនប្រុសថា គួរសម្គាល់បង្ហានចូលមកក្នុង
ឋានៈបងប្អូនប្រុសរបស់ខ្លួន សម្លាញ់ក្នុងឋានៈសម្លាញ់ ឬបរិក្ខារក្នុងឋានៈបរិ-
ក្ខាររបស់ខ្លួន ។ ក្នុងពាក្យថា មិនបានឃើញ (នូវខ្លួន) របស់បុគ្គលដទៃក្នុងទី
ណានីមួយ នេះវៀរ មម សព្វទុកសិន និងមានសេចក្តីថា រមែងមិនឃើញខ្លួន

របស់បុគ្គលដទៃក្នុងទីណាៗ ក្នុងទីនេះនាំយក មម ស័ព្ទ មកដាក់ជារូប មម
 កិស្មិញ្ចិ កិច្ចនំ នត្តិ សេចក្តីថា ភិក្ខុនោះមែនមិនឃើញថា ខ្លួនរបស់បុគ្គល
 ដទៃមាននៅក្នុងការវះតិចតួចណាៗ របស់យើង ។ អធិប្បាយថា មែនមិនឃើញ
 ខ្លួនរបស់បុគ្គលដទៃដែលនឹងគប្បីបង្ហោនចូលមក ដោយការវះតិចតួចនីមួយៗនេះ
 ក្នុងឋានៈណាៗ ថា បងប្អូនប្រុសក្នុងឋានៈជាបងប្អូនប្រុសរបស់ខ្លួន សម្លាញ់
 ក្នុងឋានៈជាសម្លាញ់ ឬបរិក្ខារក្នុងឋានៈជាបរិក្ខារ ។ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ
 ភិក្ខុនេះ ហេតុដែលមិនឃើញខ្លួនក្នុងអ្វីៗ មិនឃើញខ្លួននោះថា នឹងគប្បីនាំចូល
 ទៅក្នុងការវះតិចតួចរបស់បុគ្គលដទៃ មិនឃើញខ្លួនរបស់បុគ្គលដទៃ និងមិន
 ឃើញខ្លួនរបស់បុគ្គលដទៃ ដែលនឹងគប្បីនាំចូលមក ដោយការវះតិចតួចរបស់
 ខ្លួន ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា សុញ្ញតានេះមាន ៤ ចំណុច ។ បទថា តព្វ-
 ហុលវិហារិនោ សេចក្តីថា ធ្វើបដិបទា ដែលពោលហើយក្នុងកាលមុន និង
 សុញ្ញតា ៤ ចំណុចនេះ ឲ្យច្រើន ។ សូម្បីក្នុងអាកិញ្ញាយតនជ្ឈានទី ៣ នេះ
 ក៏ត្រាស់ឱ្យសក្កនា ដោយអំណាចវិបស្សនានោះឯង ។

[៨៨] បទថា ឥតិ បដិសព្វិក្ខតិ សេចក្តីថា ដល់អាកិញ្ញាយតន-
 ជ្ឈាន ហើយពិចារណាយ៉ាងនេះ ។ ក៏ភិក្ខុនេះមានបញ្ញាច្រើនជាងភិក្ខុ ៦ រូប

ខាងដើម ទើបពិចារណាកម្មដ្ឋានរួម សម្រាប់ភិក្ខុសូម្បីទាំង ៧ រូប គឺ សម្រាប់
ភិក្ខុនោះផង សម្រាប់ខ្លួនឯងផង ។ បទថា **យត្ថុថេតា អបរិសេសា និរុជ្ឈន្តិ**
សេចក្តីថា សញ្ញាទាំងពួងដែលពោលហើយក្នុងកាលមុនទាំងនេះ ដល់នៅ-
សញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានណាហើយ រមែងរលត់ទៅក្នុងទីនេះ ។ បទថា **តព្វ-**
ហុលវិហារិនោ សេចក្តីថា អ្នកធ្វើបដិបទានោះឯងឲ្យច្រើន ដោយការហាមសញ្ញា
ទាំងនោះ ក្នុងនៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាននេះ ត្រាស់ឱ្យសក្កនា ដោយអំណាច
សមាធិ ។

[៨៧] បទថា **នោ ចស្ស នោ ច មេ សិយា** សេចក្តីថា បើកម្មវដ្តៈ ៥
យ៉ាង ក្នុងកាលមុននឹងមិនគប្បីប្រមូលមកដល់យើងសោត វិបាកវដ្តៈ ៥ យ៉ាង
ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះរបស់យើងនោះ ក៏នឹងមិនគប្បីមាន គឺ មិនគប្បីប្រព្រឹត្តទៅដល់
យើង ។ បទថា **ន មេ កវិស្សតិ** សេចក្តីថា បើកម្មដ្ឋាន ៥ យ៉ាងក្នុងបច្ចុប្បន្ន
នឹងមិនប្រមូលគ្នាមកសោត កាលកម្មដ្ឋាននោះមិនមាន វិបាកវដ្តៈ ៥ យ៉ាង នឹង
មិនមានដល់យើងក្នុងអនាគត ។ បទថា **យទត្តិយំ កុតំ តំ បដហមិ** សេចក្តី
ថា ខន្ធបញ្ចកណា ដែលកំពុងមាន មានមកហើយ យើងលះបង់ខន្ធបញ្ចកនោះ
ដែលមានក្នុងកាលឥឡូវនេះចេញ ។ បទថា **ឯវំ ឧបេក្ខំ បដិលកតិ** សេចក្តីថា

ភិក្ខុនោះ រមែងបានឧបេក្ខាក្នុងវិបស្សនាយ៉ាងនេះ ។

[៧០] បទថា បរិនិព្វាយេយ្យ នុ ខោសោ កន្តេ ភិក្ខុ ន វា បរិនិព្វា-
 យេយ្យ សេចក្តីថា រមែងសួរថា ខ្ញុំព្រះអង្គរមែងសួរយ៉ាងណា គឺ រមែងសួរ
 ថា ត្រាស់ព្រះអរហត្តខ្លះ ឱសក្កនាខ្លះ បដិបទាខ្លះ បដិសន្ធិខ្លះ សម្រាប់អ្នកធ្វើ
 តតិយជ្ឈានឲ្យជាបាទហើយតាំងនៅ ក៏ដូចគ្នា (តែ) មិនត្រាស់អ្វីៗ សម្រាប់អ្នក
 ញ៉ាំងនៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានឲ្យជាបាទ ហើយតាំងនៅ ខ្ញុំព្រះអង្គសូម
 សួរប្រការនោះ ។ បទថា អបេត្ត កាត់បទជា អបិ ឯត្ត បទថា សោ តំ
 ឧបេក្ខំ អភិនន្តិ សេចក្តីថា ភិក្ខុនោះ រមែងរីករាយនូវឧបេក្ខា គឺ វិបស្សនា
 នោះ ដោយសេចក្តីរីករាយដោយតណ្ហា និងទិដ្ឋិ ។ សូម្បីក្នុង ២ បទដ៏សេស
 ក៏មានន័យនេះឯង ។ បទថា តន្តិស្សិតំ ហោតិ វិញ្ញាណំ សេចក្តីថា រមែង
 អាស្រ័យវិបស្សនានោះ ។ បទថា តទុបាទានំ សេចក្តីថា វិញ្ញាណនោះឈ្មោះ
 ថា កាន់យកដោយការប្រកាន់មាំ គឺ វិបស្សនានោះ ។ បទថា សឧបាទានោ
 បានដល់ មានការប្រកាន់ ។ បទថា ន បរិនិព្វាយតិ សេចក្តីថា ភិក្ខុដែល
 មានសេចក្តីអាល័យក្នុងវិបស្សនា រមែងមិននិព្វានក្នុងសាសនារបស់យើង ។
 លោកសម្តែងថា ក៏ភិក្ខុណាមានអាល័យក្នុងវិហារ បរិវេណ និងឧបដ្ឋាកជាដើម

ប្រការដែលនឹងគប្បីពោលក្នុងភិក្ខុនោះ រមែងមិនមាន (ព្រោះជាអ្នកមានសេចក្តី
អាល័យក្នុងទីនោះ) ។ បទថា កហំ បន គឺ ក្នុងទីណាហ្ន៎ ។ បទថា ឧបាទិ-
យមារោ ឧបាទិយតិ បានដល់ រមែងកាន់យកបដិសន្ធិ ។ បទថា ឧបាទាន-
សេដ្ឋំ កិវ សោកន្ត រសេចក្តីថា បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន បានឮថា ភិក្ខុនោះ
រមែងកាន់យកទីដែលនឹងគប្បីកាន់យកដ៏ប្រសើរបំផុត គឺ ជាក្នុងដែលខ្ពស់បំផុត
អធិប្បាយថា រមែងកាន់យកបដិសន្ធិក្នុងភពដ៏ប្រសើរបំផុត ។ ត្រាស់បដិសន្ធិ
របស់ភិក្ខុនោះ ដោយពាក្យនេះ ។

ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងត្រាស់ព្រះអរហត្តរបស់ភិក្ខុនេះ ទើបត្រាស់ថា ឥធា-
នន្ទ ដូច្នេះជាដើម ។ បទថា និស្សាយ បានដល់ អាស្រ័យសមាបត្តិនោះ ។
បទថា ឱយស្សនិគ្គរណា អក្ខតា លោកពោលថា ត្រាស់ការឆ្លងឱយៈ គឺ
ត្រាស់ការឆ្លងឱយៈសម្រាប់ភិក្ខុដែលធ្វើតតិយជ្ឈានឲ្យជាបាទ ហើយតាំងនៅ
ត្រាស់ការឆ្លងឱយៈសម្រាប់ភិក្ខុ ដែលធ្វើនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈានឲ្យជាបាទ
ហើយតាំងនៅ ។ បទថា កតមោបរ ករតេ អរិយោ វិមោក្ខោ រសេចក្តីថា
ព្រះអានន្ទ ទូលសួរអ្វីក្នុងអធិការនេះ ។ ព្រះអានន្ទទូលសួរថា ភិក្ខុធ្វើសមាបត្តិ
ឲ្យជាបទដ្ឋានមុន ហើយចម្រើនវិបស្សនាបានសម្រេចព្រះអរហត្ត រមែងមិនលំបាក

ដូចបុគ្គលអាស្រ័យទូក ឬក្បូនជាដើម ឆ្លងអន្លង់ទឹកដ៏ធំ ក៏ទៅដល់ត្រើយបាន
ដូច្នោះ ចំណែកព្រះសុត្តវិបស្សកអ្នកចម្រើនវិបស្សនាសុទ្ធៗ ពិចារណាបកិ-
ណ្ណកៈសន្ធិារហើយ បានសម្រេចព្រះអរហត្ត រមែងលំបាក ដូចបុគ្គលហែលកាត់
ក្រសែទឹកដោយកម្លាំងដៃទៅដល់ត្រើយ ដូច្នោះ ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរព្រះអរ-
ហត្តរបស់ព្រះសុត្តវិបស្សនានេះ ដោយប្រការដូចពោលមកនេះ ។

[៨២] បទថា អរិយសាវកោ បានដល់ ព្រះអរិយសាវកដែលជាសុត្ត-
វិបស្សកៈ ។ ពិតហើយ ព្រះសុត្តវិបស្សកៈនេះ មានបញ្ញាច្រើនជាងភិក្ខុទាំង
៨ រូបខាងដើម រមែងពិចារណាកម្មដ្ឋានរួម សម្រាប់ភិក្ខុសូម្បីទាំង ៨ រូប គឺ
សម្រាប់ភិក្ខុទាំងនោះផង សម្រាប់ខ្លួនឯងផង ។ បទថា ឯសសក្កាយោ យាវតា
សក្កាយោ សេចក្តីថា រមែងពិចារណាឃើញថា ឈ្មោះថា សក្កាយៈ ពោលគឺ
វដ្តៈដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ មាននៅប្រមាណប៉ុនណា សក្កាយៈសូម្បីទាំង
អស់ ក៏មានប៉ុណ្ណោះ សក្កាយៈដ៏ក្រៃលែងទៅជាងនោះ រមែងមិនមាន ។ បទថា
ឯតំ អមតំ យទិទំ អនុបាទា ចិត្តស្ស វិមោក្ខោ សេចក្តីថា រមែងពិចារណា
ឃើញដូច្នោះថា ឈ្មោះថា ការរួចផុតនៃចិត្ត ព្រោះការមិនប្រកាន់មាំ ជាអមតៈ
មិនស្លាប់ ជាសន្តៈ (ស្ងប់) ជាបណីតៈ (ប្រណីត) ។ ក៏ក្នុងទីដទៃ លោកហៅ

ព្រះនិព្វានថា ការរួចផុតនៃចិត្ត ព្រោះមិនប្រកាន់មាំ ។ តែក្នុងព្រះសូត្រនេះ ត្រាស់ព្រះអរហត្តរបស់ព្រះសុក្ខវិបស្សកៈ ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងទីគ្រប់កន្លែង ងាយទាំងអស់នោះឯង ។

ក៏ក្នុងព្រះសូត្រនេះទាំងអស់ គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ឱសក្កនា ក្នុងឋានៈ ៧ យ៉ាង ត្រាស់បដិសន្ធិក្នុងឋានៈ ៨ យ៉ាង ត្រាស់ព្រះអរហត្តក្នុងឋានៈ ៩ យ៉ាង ។ ត្រាស់យ៉ាងណា? ត្រាស់ឱសក្កនា សម្រាប់ភិក្ខុដែលធ្វើតតិយជ្ឈាន ឲ្យជាបាទតាំងនៅមុន (តទៅ) ត្រាស់បដិសន្ធិ ត្រាស់ព្រះអរហត្ត សម្រាប់ភិក្ខុ ដែលធ្វើចតុត្ថជ្ឈាន (និង) អាកាសានញាយតនជ្ឈានឲ្យជាបាទតាំងនៅ ក៏ដូចគ្នា (គឺត្រាស់ឱសក្កនា ត្រាស់បដិសន្ធិ និងត្រាស់ព្រះអរហត្ត) ចំណែកចំពោះភិក្ខុ ៣ រូប ដែលធ្វើវិញ្ញាណញាយតនជ្ឈានឲ្យជាបាទ តាំងនៅ , ត្រាស់ឱសក្កនា ត្រាស់បដិសន្ធិ ត្រាស់ព្រះអរហត្ត ។ សម្រាប់ភិក្ខុដែលធ្វើអាកិញ្ញាញាយតន- ជ្ឈានឲ្យជាបាទ តាំងនៅ មិនមានឱសក្កនា តែត្រាស់បដិសន្ធិ និងព្រះអរហត្ត ចំពោះព្រះសុក្ខវិបស្សកៈ ត្រាស់ចំពោះព្រះអរហត្តប៉ុណ្ណោះ ដោយប្រការដូច ពោលមកនេះ គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ឱសក្កនាក្នុងឋានៈ ៧ យ៉ាង ត្រាស់បដិ- សន្ធិក្នុងឋានៈ ៨ យ៉ាង ត្រាស់ព្រះអរហត្តក្នុងឋានៈ ៩ យ៉ាង ។

-១១៥- អដ្ឋកថា ទេវទហវគ្គ អាណេញ្ជសប្បាយសូត្រទី ៦

ក៏អាណេញ្ជសប្បាយសូត្រនេះ ត្រាស់រួមយកខុំសក្កនាក្នុងឋានៈ ៧ យ៉ាង
បដិសន្ធិក្នុងឋានៈ ៨ យ៉ាង ព្រះអរហត្តក្នុងឋានៈ ៩ យ៉ាង រមែងឈ្មោះថា
ជាការត្រាស់ល្អហើយឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា អាណេញ្ជសប្បាយសូត្រទី ៦

អដ្ឋកថា

គណកមោគ្គប្បវេណីសូត្រនិង ៧

[៧៧] គណកមោគ្គប្បវេណីសូត្រ មានបទជាដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបាន
ស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងព្រះសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

បទថា យាវ បច្ចុមាសោបានកឡេវរា បានដល់ ដរាបតាំងពីកាំជណ្តើរ
ដំបូង ។ ព្រាហ្មណ៍សម្តែងថា ប្រាសាទ ៧ ជាន់ មិនអាចសាងបានត្រឹមតែ
មួយថ្ងៃ តែប្រាកដការធ្វើដោយលំដាប់ ផ្ដើមពីការបោសប្រាសផ្ទៃដី ហើយ
លើកសសរ និងផ្ដើមធ្វើការត្រាក់ក្បាច់ក្នុងប្រាសាទនោះ ។ ដោយបទថា យទិទំ
អជ្ឈេនេ ព្រាហ្មណ៍សម្តែងថា វេទសូម្បីទាំង ៣ ក៏មិនអាចរៀនសូត្របានត្រឹម
តែមួយថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ សូម្បីក្នុងការរៀនវេទទាំងនោះ ក៏រមែងប្រាកដការធ្វើតាម
លំដាប់ដូចគ្នា ។ ដោយបទថា ឥស្សរត្ថេ ព្រាហ្មណ៍សម្តែងថា សូម្បីក្នុងវិជ្ជា
ពោលអំពីអារុដ ដែលឈ្មោះថា អ្នកបាញ់ផ្កូ ក៏មិនអាចធ្វើបានត្រឹមតែមួយថ្ងៃ
ប៉ុណ្ណោះ សូម្បីក្នុងវិជ្ជាពោលអំពីអារុដនេះ រមែងប្រាកដការធ្វើដោយលំដាប់

ដោយការចាត់ចែងស្ថានទី និងធ្វើគោលដៅ (សម្រាប់បាញ់) ជាដើម ។ បទថា
សង្ខារេ បានដល់ ដោយការរាប់ ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ កាលសម្តែងការធ្វើដោយ
ខ្លួនឯង ទើបពោលពាក្យជាដើមថា ពួកខ្ញុំព្រះអង្គឲ្យរាប់យ៉ាងនេះ ។

[៧៤] ក្នុងពាក្យដែលថា សេយ្យថាបិ ព្រាហ្មណ នេះ ព្រោះហេតុ
ដែលអ្នកទាំងឡាយរៀនសិល្បៈក្នុងលទ្ធិខាងក្រៅ ដោយប្រការណាៗ រមែង
ក្លាយជាមនុស្សខ្វល់ខ្វះដោយប្រការនោះៗ ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មិន
ប្រៀបធៀបសាសនារបស់ព្រះអង្គជាមួយលទ្ធិខាងក្រៅ កាលទ្រង់ប្រៀបធៀប
ដោយសេះអាជានេយ្យដ៏ល្អ ទើបត្រាស់ថា សេយ្យថាបិ ដូច្នោះជាដើម ។ សេះ
អាជានេយ្យដ៏ល្អត្រូវទូន្មានក្នុងហេតុណា រមែងមិនល្មើសក្នុងហេតុនោះ សូម្បី
ហេតុនៃជីវិត យ៉ាងណា កុលបុត្រអ្នកបដិបត្តិប្រពៃក្នុងព្រះសាសនា រមែង
មិនកន្លងល្មើសដែននៃសីល ដូច្នោះដែរ ។ បទថា មុខាធានេ គឺ ខ្សែដែល
រក្សាមាត់សេះ (បង្ហើរ) ។

[១០០] បទថា សតិសម្បជញ្ញាយ បានដល់ ដើម្បីប្រយោជន៍ គឺ
ការព្រមព្រៀងដោយសតិសម្បជញ្ញៈទាំងឡាយ ។ ក៏ពួកព្រះវិណាស្រពមាន
២ ពួក គឺ សត្តវិហារី និង នោសត្តវិហារី ក្នុងព្រះវិណាស្រពទាំង ២ ពួក

នោះ ព្រះខ័ណ្ឌាស្រពដែលសត្តវិហារី សូម្បីធ្វើកម្មណាមួយ ក៏អាចនឹងចូល
ផលសមាបត្តិបាន ។ ចំណែកព្រះខ័ណ្ឌាស្រពដែលជានោសត្តវិហារី ជាអ្នក
ខ្វល់ខ្វាយក្នុងកិច្ចការមានប្រមាណបន្តិចបន្តួច ក៏មិនអាចចូលផលសមាបត្តិបាន
ក្នុងសេចក្តីនោះ មានរឿងដូចតទៅនេះ ៖

បានឮមកថា ព្រះខ័ណ្ឌាស្រពមួយអង្គ នាំសាមណេរជាខ័ណ្ឌាស្រពមួយ
អង្គទៅនៅព្រៃ ក្នុងការនៅព្រៃនោះ សេនាសនៈត្រូវបានព្រះមហាថេរៈ មិន
មានដល់សាមណេរ ។ ព្រះថេរៈគិតដល់រឿងនោះ មិនអាចចូលផលសមាបត្តិ
បានសូម្បីតែមួយថ្ងៃ ។ ចំណែកសាមណេរធ្វើវេលាទាំង ៣ ខែ ឲ្យកន្លងទៅ
ដោយសេចក្តីត្រេកអរក្នុងផលសមាបត្តិ សួរព្រះថេរៈថា លោកម្ចាស់ ការនៅ
ព្រៃសប្បាយឬ ? ព្រះថេរៈពោលថា មិនមានសេចក្តីសប្បាយទេ អ្នកមាន
អាយុ ។ ដូច្នោះ កាលនឹងទ្រង់សម្តែងថា ព្រះខ័ណ្ឌាស្រពសូម្បីបែបនោះ អាច
ចូលសមាបត្តិបានដោយនឹកដល់ធម៌ទាំងនេះ តាំងពីផ្នែកខាងដើមតែម្តង ទើប
ត្រាស់ថា សតិសម្បជញ្ញាយ ច ដូច្នោះ ។

[១០៤] បទថា យេមេ កោ គោតម សេចក្តីថា បានឮថា កាលព្រះ
គថាគតកំពុងត្រាស់នុ៎ះឯង ន័យថា បុគ្គលទាំងនេះ រមែងមិនសម្រេច ដូច្នោះ

-១១៩- អដ្ឋកថា ទេវទហវគ្គ គណកមោក្ខល្យានសូត្រទី ៧

កើតឡើងដល់ព្រាហ្មណ៍ កាលនឹងសម្ព័ន្ធន័យនោះ ទើបផ្ដើមពោលយ៉ាងនេះ ។

បទថា បរមជ្ជធម្មេសុ សេចក្ដីថា ធម៌របស់គ្រូទាំង ៦ ឈ្មោះថា ធម៌

ដូចពពែ និងវាទៈរបស់ព្រះគោតមខ្ពង់ខ្ពស់យ៉ាងក្រៃលែងក្នុងធម៌ទាំងនោះ ។

ពាក្យដ៏សេសក្នុងទីគ្រប់កន្លែង និយាយទាំងអស់នោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា គណកមោក្ខល្យានសូត្រទី ៧

អដ្ឋកថា

គោបកមោក្កល្លានសូត្រនី ៨

[១០៥] គោបកមោក្កល្លានសូត្រ មានបទជាដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំ
បានស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងព្រះសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

បទថា អចិរបរិនិព្វតេ ភគវតិ សេចក្តីថា កាលព្រះមានព្រះភាគបរិ-
និព្វានហើយ គឺ កាលដែលព្រះអានន្ទ្របែងចែកព្រះធាតុហើយ មកកាន់ក្រុង
រាជគ្រឹះដើម្បីនឹងធ្វើការសន្តិយនាព្រះធម៌ ។ បទថា រញ្ជា បជ្ជោតស្ស អា-
សន្តិមារោ សេចក្តីថា ព្រះរាជាព្រះនាមថា ចណ្ឌបជ្ជោតិ ព្រះអង្គជាសម្មាញ្ញ
របស់ព្រះបាទពិម្ពិសារមហារាជ ។ ក៏តាំងពីវេលាដែលបញ្ជូនគ្រូពេទ្យជីវកទៅ
ជំរុំកេសជ្ជថ្វាយ ក៏ជាមិត្តនឹងគ្នាដ៏យ៉ាងស្និទ្ធ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ស្តាប់ថា ព្រះបាទ
អជាតសត្តុជឿពាក្យរបស់ព្រះទេវទត្ត ធ្វើឃាតព្រះបិតា ទើបបានត្រាស់ក្នុងទី
ប្រជុំថា ព្រះបាទអជាតសត្តុនេះ សម្លាប់សម្មាញ្ញរបស់យើងហើយ សម្គាល់
ថា នឹងគ្រងរាជសម្បត្តិ ដូច្នោះ យើងនឹងឲ្យគេដឹងថា យើងម្នាក់ដែរនៅក្នុង

បណ្តាសម្មាញ់អ្នកមានយសធំ ។ ព្រះបាទអជាតសត្តុនោះ ទ្រង់កើតសេចក្តី
រង្គៀស ព្រោះទ្រង់បានស្តាប់ពាក្យនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា ទ្រង់
រង្គៀសព្រះបាទបរជ្ជាតិ ដូច្នោះ ។ បទថា កម្មន្តោ បានដល់ ទឹកនៃឆ្នាំងធ្វើការងារ
ដើម្បីត្រូវការជុំសជុំលផ្នែកខាងក្រៅព្រះនគរ ។

បទថា ឧបសន្តមិ សេចក្តីថា ព្រះអានន្ទជីងថា ពួកយើងត្រាច់ទៅដោយ
សំដៅថា នឹងធ្វើការចងក្រងព្រះធម៌វិន័យ ព្រាហ្មណ៍គោបកមោក្ខល្លាននេះ ជា
អ្នករាជការមានសក្តិធំ កាលគេទំនុកបម្រុង គេគប្បីធ្វើការរក្សាព្រះវេទ្យុវន
ដូច្នោះ ទើបចូលទៅរក ។

[១០៦] បទថា តេហិ ធម្មេហិ បានដល់ ដោយធម៌ គឺ ព្រះសព្វ-
ញ្ញតញ្ញាណនោះ ។ បទថា សព្វេន សព្វំ បានដល់ គ្រប់ប្រការដោយអាការ
ទាំងពួង ។ បទថា សព្វថា សព្វំ បានដល់ គ្រប់ប្រការដោយចំណែកទាំង
ពួង ។ ព្រាហ្មណ៍ពោលថា ខ្ញុំសួរអ្វី ។ ខ្ញុំសួរសេចក្តីនេះថា ក៏គ្រូទាំង ៦
កើតមុន ចេញបួសអំពីត្រកូលដែលមិនមានអ្នកណាស្គាល់ ពួកគេស្ទាបក្នុង
កាលព្រះតថាគតទ្រង់នៅមានព្រះជន្ម សូម្បីសាវកទាំងឡាយរបស់ពួកគេ ក៏
ចេញបួសអំពីត្រកូលដែលមិនមានអ្នកណាស្គាល់ដូចគ្នា ។ កាលពួកគ្រូទាំង

៦ នោះស្លាប់ទៅ សាវកទាំងឡាយនោះ បានបង្កការវិវាទគ្នាដ៏ធំ ។ ចំណែក
ព្រះសមណគោតម ស្តេចចេញព្រះផ្នួសអំពីត្រកូលដ៏ធំ កាលព្រះសមណគោតម
នោះបរិនិព្វានទៅហើយ ព្រះសាវកទាំងឡាយនឹងបង្កការវិវាទគ្នាដ៏ធំ ពាក្យ
ដូចពោលមកនេះ បានកើតខ្លួនខ្លាយទៅទូទាំងជម្ពូទ្វីប ដោយប្រការដូច្នោះ ក៏
កាលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់នៅមានព្រះជន្ម ភិក្ខុទាំងឡាយមិនបានវិវាទគ្នាឡើយ
សូម្បីការវិវាទដែលបានមានឡើងនោះ ក៏បានស្ងប់ទៅក្នុងទីនោះឯង ។ ក៏ក្នុង
វេលាដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធស្តេចបរិនិព្វាន ភិក្ខុទាំងឡាយច្រើនណាស់ កើត
សេចក្តីតក់ស្លុតដ៏ធំថា មច្ចុរាជ មិនអៀនខ្មាសចំពោះព្រះសាស្តា ដែលទ្រង់
បំពេញបារមី ៣០ ឲ្យបរិបូណ៌ ហើយសម្រេចព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណ ដូចស្លឹក
ឈើចាស់ (នឹងតាំងនៅបានយ៉ាងណា) ខាងមុខខ្យល់ដែលអាចបក់ស្តេចភ្នំសិនេរុ
ដែលខ្ពស់ ៦ លាន ៨ សែនយោជន៍ ឲ្យកម្រើកបាន នឹងអៀនខ្មាសចំពោះ
អ្នកណា ដូច្នោះ ហើយបានជាអ្នកព្រមព្រៀងគ្នា ស្ងប់រៀបរយក្រែលែង ប្រការ
នេះព្រោះហេតុអ្វី ? ។

[១០៧] បទថា អនុសញ្ញាយមារោ ប្រែថា ត្រួតត្រា ។ អធិប្បាយថា
ដឹងការងារដែលធ្វើហើយ នឹងមិនទាន់បានធ្វើ ។ ម្យ៉ាងទៀត បានដល់ ជាប់

តាម (ផលការងារបានសម្រេច) ។

បទថា អត្ថិ នុ នោ បានដល់ វស្សការព្រាហ្មណ៍នេះ សួររឿងដែល
មានក្នុងខាងក្រោយ ។

[១០៧] បទថា អប្បជិស្សរណោ បានដល់ កាលធម្មវិន័យមិនជាទីពឹង
អាស្រ័យ ។ បទថា កោ ហេតុ ធម្មសាមគ្គិយា សេចក្តីថា នរណាជាហេតុ
នរណាជាបច្ច័យនៃសេចក្តីព្រមព្រៀងរបស់លោកម្ចាស់ទាំងឡាយ ។ ដោយបទ
ថា ធម្មប្បជិស្សរណោ សម្តែងថា ធម៌ជាទីពឹង ធម៌ជាទីអាស្រ័យ របស់យើង
ទាំងឡាយ ។

[១១១] បទថា វត្តតិ (ការសូត្របាតិមោក្ខវមែនប្រព្រឹត្តទៅ) គឺ ជា
គុណដែលជំនាញមក ។ ពាក្យទាំងពីរនេះថា អាបត្តិ វា វិតិក្កមោ វា ត្រូវ
អាបត្តិ ឬកន្លងលើស ដូច្នោះ ជាការកន្លងលើសព្រះបញ្ញត្តិរបស់ព្រះពុទ្ធ នុ៎ះ
ឯង ។ បទថា យថាធម្មំ យថានុសិដ្ឋំ ការរម (យើងទាំងឡាយតែងញ៉ាំង
ភិក្ខុនោះឲ្យធ្វើតាមធម៌ តាមពាក្យប្រៀនប្រដៅ) អធិប្បាយថា ពួកយើងនឹងឲ្យ
លោកធ្វើតាមធម៌ និងពាក្យប្រៀនប្រដៅដែលទ្រង់តាំងទុក ។ នោ អក្សរ សូម្បី
ក្នុង ២ បទថា ន ភិវ នោ ភវន្តោ ការន្តិ ធម្មាវ ការេតិ ត្រឹមតែនិបាត ។

ក្នុងពាក្យនេះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា ន័យថា កាលបើដូច្នោះ លោកដ៏ចម្រើន
ទាំងឡាយឲ្យធ្វើក៏មិនមែន តែធម៌ឲ្យធ្វើ ។

[១១៥] ពាក្យថា តត្ប ជានិបាតចុះក្នុងអត្ថថា ចំណែកតែមួយ ។

បទថា កហំ បន កវំ អាទនោ មានអធិប្បាយថា រមែងមិនដឹងថា ព្រះថេរៈ
នៅក្នុងព្រះវេទ្យវ័ន ឬក៏ដឹង ។ ក៏វស្សការព្រាហ្មណ៍នេះ ឲ្យការរក្សាវត្ថុវេទ្យវ័ន
ព្រោះដូច្នោះ ប្រាថ្នានឹងលើកខ្លួន ទើបបានសួរយ៉ាងនោះ ។ ក៏ព្រោះហេតុអ្វី
វស្សការព្រាហ្មណ៍នោះ ទើបឲ្យការរក្សាក្នុងវត្ថុវេទ្យវ័ននោះ ? បានឮថា ថ្ងៃមួយ
វស្សការព្រាហ្មណ៍នោះ ឃើញព្រះមហាកថាយនត្តេរចុះអំពីភ្នំគិដ្ឋក្នុង ទើប
ពោលថា ព្រះថេរៈនោះដូចស្វា ។ ព្រះមានព្រះភាគបានស្តាប់ពាក្យនោះហើយ
ត្រាស់ថា អ្នកសូមខមាទោសចេញការនោះ ជាការល្អ បើមិនសូមខមាទោស
ទេ នឹងកើតជាស្វាមុខខ្មៅក្នុងវត្ថុវេទ្យវ័ននេះ ។ វស្សការព្រាហ្មណ៍នោះ ស្តាប់
ព្រះតម្រាស់នោះហើយ គិតថា ធម្មតាព្រះតម្រាស់របស់ព្រះសមណគោតមមិន
ពីរ ខាងក្រោយកាលបើយើងកើតជាស្វា នឹងមានកន្លែងរកស៊ី ទើបដាំដើម
ឈើនានាក្នុងវត្ថុវេទ្យវ័ន ហើយឲ្យការរក្សា កាលតមក វស្សការព្រាហ្មណ៍ធ្វើ
មរណកាលហើយ កើតជាស្វា ។ កាលអ្នកណានិយាយថា វស្សការព្រាហ្មណ៍

ក៏បានមកឈរជិតៗ ។ ពាក្យថា **តគ្ស** ជានិបាតចុះក្នុងពាក្យថា ចំណែកតែមួយ
ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងគ្រប់ៗ វារៈ ។

[១១៦] បទថា **តគ្ស កោ អានន្ទ** សេចក្តីថា ព្រាហ្មណ៍ដឹងថា
ព្រះថេរៈលើកតម្កើងខ្លួនត្រង់កណ្តាលបរិស័ទយ៉ាងនេះ ទើបពោលយ៉ាងនេះថា
សូម្បីយើងក៏លើកតម្កើងព្រះថេរៈ ។

[១១៧] បទថា **ន ខោ ព្រាហ្មណ** សេចក្តីថា ន័យថា ព្រះថេរៈគិត
ថា ឈានដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធសរសើរក៏មាន មិនសរសើរក៏មាន តែព្រាហ្មណ៍នេះ
សរសើរទាំងអស់ ពោលបញ្ហាឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត យើងមិនអាចមើលមុខព្រាហ្មណ៍
នេះបាន មិនអាចរក្សាបិណ្ឌបាត យើងនឹងពោលបញ្ហាឲ្យត្រង់ ដូច្នោះ ទើប
ផ្តើមពោលពាក្យនេះ ។

បទថា **អន្តរំ ករិត្វា** ប្រែថា ធ្វើទុកខាងក្នុង ។ បទថា **ឯវរូបំខោ ព្រាហ្មណ**
សោ កតវា ឈានំ វណ្ណសិ សេចក្តីថា ក្នុងទីនេះ ត្រាស់ឈានដែលរូបរួម
ទុកទាំងអស់ ។

[១១៨] បទថា **យន្ទោ មយំ** សេចក្តីថា បានឮថា ព្រាហ្មណ៍នេះឥស្សរា
វស្សការព្រាហ្មណ៍ ប្រាថ្នានឹងមិនពោលដល់បញ្ហាដែលវស្សការព្រាហ្មណ៍នោះ

សួរ គ្រាដឹងថា គេពោលហើយ ក៏មិនសប្បាយចិត្តថា ព្រះអានន្ទយកបញ្ជា
ដែលវស្សការព្រាហ្មណ៍សួរ មកជាឈ្មោះរបស់ឈាននោះ រឿយៗ ពោលយ៉ាង
ទូលាយទៅ តែបញ្ជាដែលយើងសួរ លោកពោលចំណែកខ្លះប៉ុណ្ណោះ ដូចយក
ចុងឈើច្រត់ចាក់ ដូច្នោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបពោលយ៉ាងនោះ ។ ពាក្យដ៏សេស
ក្នុងទីគ្រប់កន្លែងនិយាយទាំងអស់នោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា គោបកមោក្ខល្យានសូត្រទី ៨

អដ្ឋកថា

មហាបុណ្ណមស្សត្រឡី ៩

[១១៧] មហាបុណ្ណមស្សត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្តាប់
មកហើយយ៉ាងនេះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងមហាបុណ្ណមស្សត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

បទថា តទហុ ចែកជា តស្មី អហុ ប្រែសេចក្ដីថា ក្នុងថ្ងៃនោះ ។

ឈ្មោះថា ឧបាសថ ព្រោះអត្ថថា ជាថ្ងៃដែលរក្សា ។ បទថា ឧបវសន្តិ សេចក្ដី
ថា ចូលទៅរក្សានូវសីល ឬការអត់អាហារ ។ ក៏ក្នុងទីនេះមានការពង្រីកសេចក្ដី
ដូចតទៅនេះ ៖

ក៏ការសម្ដែងបាតិមោក្ខ ឈ្មោះថា ឧបាសថ ក្នុងពាក្យជាដើមថា អា-
យាមារុសោ កប្បិន ឧបាសថំ មុតិស្សរាម កប្បិនៈមកចុះ ពួកយើងទៅកាន់
ឧបាសថ ។ សីល ឈ្មោះថា ឧបាសថ ក្នុងពាក្យជាដើមថា ឯវំ អដ្ឋង្គ-
សមន្តាគតោ ខោ វិសាខេ ឧបាសថ ឧបវុត្តោ ម្នាលវិសាខា ឧបាសថដែល
ប្រកបដោយអង្គ ៨ នេះឯង ដែលបុគ្គលរក្សាហើយ ដោយអាការយ៉ាងនេះ ។

ឧបវាស ឈ្មោះថា ឧបោសថ (ការរក្សាសីលដោយការអត់អាហារ)

ក្នុងពាក្យជាដើមថា សុទ្ធស្ស សទា ផគ្គុ សុទ្ធស្សុបោសថោ សទា ផគ្គុ ឫក្ស
(គឺ ឫក្សខែផគ្គន) សម្រាប់អ្នកបរិសុទ្ធិគ្រប់កាល តែឧបោសថក៏សម្រាប់អ្នក
បរិសុទ្ធិគ្រប់កាល ។ ឈ្មោះថា ជាបញ្ញត្តិ (គឺ ឈ្មោះដែលហៅ) ក្នុងពាក្យជា
ដើមថា ឧបោសថនាម នាគរាជា ស្តេចជំរី ឈ្មោះថា ឧបោសថ ។ ថ្ងៃដែល
គប្បីចូលទៅរក្សា (រក្សាសីល) ឈ្មោះថា ឧបោសថ ក្នុងពាក្យជាដើមថា ន
ភិក្ខុវេ តទហុបោសថេ សភិក្ខុកា អាវាសា ភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងថ្ងៃឧបោសថ
ថ្ងៃនោះ មិនគប្បីចេញចាកអាវាសដែលមានភិក្ខុ ។ សូម្បីក្នុងទីនេះ ក៏បំណង
យកថ្ងៃដែលគប្បីរក្សា នោះឯង ។ ក៏ថ្ងៃដែលរក្សានូវសីលនេះ មាន ៣ យ៉ាង
ដោយថ្ងៃអដ្ឋមី ថ្ងៃបាតុទូសិ នឹងថ្ងៃបណ្ណរសិ ព្រោះដូច្នោះ ទើបត្រាស់ថា
បណ្ណរសេ (ក្នុងថ្ងៃឧបោសថ ១៥ កើត) ដើម្បីនឹងហាមបទទាំងពីរដ៏សេស ។
ព្រោះដូច្នោះ លោកទើបពោលថា ឈ្មោះថា ថ្ងៃឧបោសថ ព្រោះជាថ្ងៃដែលរក្សា
(នូវសីល) ឈ្មោះថា បុណ្ណា ព្រោះពេញដែលហើយ គឺ ពេញបរិបូរ ព្រោះ
ជាថ្ងៃពេញបូណ៌មី ។ លោកហៅព្រះចន្ទថា មា ។ ព្រះចន្ទនោះពេញវង់ហើយ
ក្នុង (ថ្ងៃ) តិថីនេះ ព្រោះហេតុនោះ តិថីនេះ ទើបឈ្មោះថា បុណ្ណមា (ថ្ងៃដែល

ព្រះចន្ទពេញវង់) ។ គប្បីជ្រាបអត្តន័យក្នុងបទទាំងពីរនេះថា បុណ្ណាយ បុណ្ណ-
មាយ (ក្នុងថ្ងៃពេញបូណិមីមានព្រះចន្ទពេញវង់) ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។

បទថា ទេសំ បានដល់ ហេតុ ។ បទថា តេនហី ត្នំ ភិក្ខុ សកេ
អាសនេ និសីទិត្តា បុច្ឆ សេចក្តីថា ព្រោះហេតុអ្វី ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់
ដល់ភិក្ខុដែលឈរ ឲ្យអង្គុយចុះ ។ បានឮថា ភិក្ខុនេះជាព្រះសង្ឃត្រូវ ជា
ប្រធាននៃភិក្ខុប្រមាណ ៦ រូប ភិក្ខុ ៦០ រូបទៀត រៀនកម្មដ្ឋាននៅក្នុងព្រៃ ។
រៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសម្លាក់ព្រះថេរៈ ហើយប្រារព្ធព្យាយាមកំណត់មហាកូតរូប (និង)
ឧបាទាយរូប កំណត់វិបស្សនា មានលក្ខណៈរបស់នាមរូបជាបច្ច័យ ឲ្យជាអា-
រម្មណ៍ ។ ត្រានោះ ភិក្ខុទាំងនោះមកកាន់ទីប្រណិបត្តិ ក្នុងពេលល្ងាច ថ្ងាយ
បង្គំហើយអង្គុយ ព្រះថេរៈទើបសួររឿងកម្មដ្ឋានទាំងឡាយ មានការកំណត់
ពិចារណាមហាកូតរូបជាដើម ភិក្ខុទាំងនោះប្រាប់បានទាំងអស់ ។ តែត្រូវសួរ
បញ្ហាក្នុងមគ្គ និងផល មិនអាចប្រាប់បាន ។ ពេលនោះ ព្រះថេរៈទើបគិតថា
ក្នុងសម្លាក់យើង មិនមានការលះបង់ការឲ្យឱ្យវាទដល់ភិក្ខុទាំងនេះ និងភិក្ខុទាំង
នេះ ក៏ប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ។ កិរិយាដែលប្រមាទក៏មិនមានដល់ភិក្ខុទាំងនោះ
សូម្បីត្រឹមតែក្នុងវេលាឆាន់ទឹក ។ កាលបើដូច្នោះ ភិក្ខុទាំងនេះក៏មិនអាចធ្វើ

មគ្គផលឲ្យកើតឡើងបាន ។ យើងមិនដឹងអធ្យាស្រ័យរបស់ភិក្ខុទាំងនេះ ភិក្ខុ
ទាំងនេះ គង់ជាអ្នកដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រង់ណែនាំ យើងនឹងនាំភិក្ខុទាំងនេះទៅ
កាន់សម្មាសម្ពុទ្ធព្រះសាស្ត្រា ព្រះសាស្ត្រាទ្រង់នឹងសម្តែងធម៌ដែលជាប់ទាក់ទងនឹងការ
ប្រព្រឹត្តរបស់ភិក្ខុទាំងនេះ (គ្រាគិតហើយ) ទើបនាំភិក្ខុទាំងនោះមកកាន់សម្មាសម្ពុទ្ធ
របស់ព្រះសាស្ត្រា ។

សូម្បីព្រះសាស្ត្រា ក៏ទ្រង់កាន់យកទឹកដែលព្រះអានន្ទនាំចូលទៅថ្វាយ
ក្នុងពេលល្ងាច ទ្រង់ធ្វើព្រះសរិះឲ្យស្រស់ថ្លាហើយ ប្រថាប់អង្គុយលើសេ-
នាសនៈដ៏ប្រសើរដែលគេក្រាលទុក ក្នុងបរិវេណប្រាសាទរបស់មិគ្គារមាតា ។
សូម្បីភិក្ខុសង្ឃក៏អង្គុយហែហមព្រះអង្គ វេលានោះ ព្រះអាទិត្យកំពុងអស្តង្គត
ព្រះចន្ទកំពុងរះឡើង ព្រះមានព្រះភាគប្រថាប់អង្គុយត្រង់កណ្តាល ។ ព្រះចន្ទ
មិនមានរស្មី ព្រះអាទិត្យមិនមានរស្មី ព្រះពុទ្ធរស្មីជាគូៗ មានវណ្ណៈ ៦ ប្រការ
គ្របសង្កត់ពន្លឺរបស់ព្រះចន្ទ និងព្រះអាទិត្យ មានពន្លឺរុងរឿង ជាក្រុម ជាដុំ
ផ្សាយទៅកាន់ទិសានុទិស ។ រឿងទាំងអស់នោះគប្បីឲ្យពិស្តារ ដោយន័យដូច
ពោលហើយក្នុងខាងក្រោយ ។ នេះឈ្មោះថា ភូមិភាគនៃការពណ៌នាក្នុង
អធិការនេះ កម្លាំង (ការអាច) របស់ព្រះធម្មកថិកប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចពោលឲ្យ

ល្មមសមគួរដល់ប្រមាណបាន រឿងដែលគួរដល់ប្រមាណនោះ គួរពោលក្នុង
ការពណ៌នាព្រះពុទ្ធរស្មីនោះ ។ មិនគួរនិយាយថា ពោលលំបាក ។ កាលបរិ-
ស័ទ្ធប្រជុំគ្នាយ៉ាងនេះហើយ ព្រះថេរៈក្រោកឡើង សូមឲ្យព្រះសាស្តាប្រទាន
ឱកាសដើម្បីព្យាករណ៍បញ្ហា ។

លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រិះរិះថា បើភិក្ខុនេះឈរសួររូបញ្ហា
ពួកភិក្ខុដ៏សេសនឹងក្រោកឡើងដោយគិតគ្នាថា អាចារ្យរបស់ពួកយើងក្រោក
ឡើងហើយ កាលដូច្នោះ នឹងមិនធ្វើសេចក្តីគោរពក្នុងព្រះតថាគត ។ បើភិក្ខុ
ទាំងនោះនឹងអង្គុយទូលសួរ (បញ្ហា) នឹងជាការធ្វើសេចក្តីមិនគោរពក្នុងអាចារ្យ
នឹងមិនអាចធ្វើចិត្តឲ្យតម្កល់មាំ ទទួលធម្មទេសនា ។ តែកាលអាចារ្យអង្គុយ
ភិក្ខុទាំងនោះក៏អង្គុយ បន្ទាប់ពីនោះ នឹងជាអ្នកមានចិត្តតម្កល់មាំ អាចទទួល
ព្រះធម៌ទេសនាបាន ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ដល់ភិក្ខុ
ដែលឈរ ឲ្យអង្គុយចុះ ដូច្នោះឯង ។

[១២១] បទថា **ឥមេ នុ ខោ ភន្ត** សេចក្តីថា ធ្វើដូចសួរដោយសេចក្តី
សង្ស័យ ។ ក៏ព្រះថេរៈកំណត់ពិចារណាការកើតនៃបញ្ចក្ខន្ធហើយ សម្រេច
ព្រះអរហត្ត ជាព្រះមហាទិណាស្រព ។ សេចក្តីសង្ស័យរបស់ព្រះថេរៈនេះ រមែង

មិនមាន ។ ក៏សូម្បីជីវិតហើយ ធ្វើដូចជាមិនជីវិតតាមក៏គួរ ក៏បើធ្វើដូចជាជីវិត កាលនឹងដោះស្រាយដល់គេ រមែងពោលតែខ្លះចំណែកប៉ុណ្ណោះ ដោយសម្គាល់ ថា អ្នកនេះជីវិត ។ តែកាលធ្វើជាមិនជីវិត កាលនឹងពោល រមែងនាំយកហេតុ ការណ៍គ្រប់ផ្នែក មកពោលឲ្យប្រាកដ ។ ក៏បុគ្គលខ្លះ សូម្បីមិនជីវិត ក៏ធ្វើដូច ជាជីវិតតាម ។ ព្រះថេរៈនឹងធ្វើយ៉ាងណាចំពោះពាក្យបែបនេះ ក៏ព្រះថេរៈជីវិត តែម្យ៉ាង គប្បីជ្រាបថា សួរដូចមិនជីវិត ។ បទថា ឆន្ទមូលកា ប្រែថា មាន តណ្ហាជាមូល ។

[១២២] បទថា ឯវំ រូបោ សិយំ សេចក្តីថា បើប្រាថ្នាជាមនុស្សស រមែងប្រាថ្នាថា សូមយើងចូរជាអ្នកមានវណ្ណៈដូចហរិតាល ឬដូចមនោសិលា ឬដូចមាស ។ បើប្រាថ្នាជាមនុស្សខ្មៅ ក៏ប្រាថ្នាថា សូមយើងចូរជាអ្នកមាន វណ្ណៈដូចផ្កាឧប្បលខៀវ ដូចផ្កាអញ្ជ័ន ឬដូចផ្កាកប្បាស ។ បទថា ឯវំ វេទនោ បានដល់ ប្រាថ្នាថា សូមឲ្យយើងចូរជាអ្នកមានវេទនាជាកុសល ឬជាអ្នកមាន វេទនាជាសុខ ។ សូម្បីក្នុងសញ្ញាជាដើម ក៏មានន័យនេះឯង ។ ក៏ព្រោះធម្មតា ថា សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងអតីត រមែងមានមិនបាន និងសូម្បីប្រាថ្នាក៏មិនអាចបាន សូម្បីក្នុងបច្ចុប្បន្នក៏មិនបាន មនុស្សសប្រាថ្នាកាតជាមនុស្សខ្មៅ ហើយនឹងជា

មនុស្សខ្មៅទៅក្នុងបច្ចុប្បន្នក៏មិនបាន មនុស្សខ្មៅនឹងជាមនុស្សស មនុស្សខ្ពស់
នឹងជាមនុស្សទាប ឬមនុស្សទាបនឹងជាមនុស្សខ្ពស់ក៏មិនបាន តែកាលបុគ្គល
ឲ្យទាន សមាទានសីល ហើយប្រាថ្នាថា សូមឲ្យយើងចូរជាក្សត្រិយ៍ ឬចូរជា
ព្រាហ្មណ៍ក្នុងអនាគតកាលចុះ ដូច្នោះ សេចក្តីប្រាថ្នារមែងសម្រេច ដូច្នោះ លោក
កាន់យកតែអនាគតប៉ុណ្ណោះ ។

[១២៣] បទថា ខន្ធធាធិវចនំ បានដល់ សួរថា ការបញ្ញត្តិថា ខន្ធ នៃខន្ធ
ទាំងឡាយ រមែងមាន ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុនណា ។ បទថា មហាកុត-
ហេតុ សេចក្តីថា ហេតុ លោកហៅថា ហេតុ ក្នុងពាក្យជាដើមថា កុសលហេតុ
៣ ប្រការ ។ អវិជ្ជា ឈ្មោះថា សាធារណហេតុ ព្រោះជាហេតុទូទៅដល់បុញ្ញា-
ភិសន្ធិរជាដើម ។ កុសលកម្ម និង អកុសលកម្ម ជាហេតុខ្ពង់ខ្ពស់ ក្នុងការ
ឲ្យផលរបស់ខ្លួន ។ ក្នុងទីនេះ លោកបំណងយក បច្ច័យហេតុ ក្នុងអធិការ
ពោលអំពីបច្ច័យហេតុនោះ មហាកុតរូប គឺ បឋវីធាតុ ជាហេតុ និងជាបច្ច័យ
ដើម្បីសម្តែងការបញ្ញត្តិកុតរូប ៣ ក្រៅពីនេះ និងឧបាទាយរូប ។ គប្បីជ្រាប
ការប្រកបសេចក្តីសូម្បីក្នុងបទដ៏សេសយ៉ាងនេះ ។

[១២៤] បទថា ផស្ស្ស សេចក្តីថា ផស្ស្សៈ ជាហេតុ និងជាបច្ច័យនៃ

ការបញ្ញត្តិខន្ធ ៣ ដោយព្រះបាលីថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គលកាលត្រូវប៉ះខ្ទប់
រមែងសោយ រមែងចាំបាទ រមែងគិត ដូច្នោះ ។

ក្នុងបទថា **វិញ្ញាណក្ខន្ធស្ស** នេះ មានសេចក្តីថា រូប ៣០ គត់ និងខន្ធ
៣ ដែលសម្បយុត្តជាមួយវិញ្ញាណ ដោយកំណត់យ៉ាងខ្ពស់ រមែងកើតដល់
គត្តសេយ្យកសត្វទាំងឡាយ ព្រមនឹងបដិសន្ធិវិញ្ញាណ នាមរូបនោះ ជាហេតុ
និងបច្ច័យនៃការបញ្ញត្តិបដិសន្ធិវិញ្ញាណ ។ **ក្នុងចក្ខុទ្ធារ** ចក្ខុបសាទរូប និង
រូបារម្មណ៍ ចាត់ជារូបខន្ធ ខន្ធ ៣ ដែលសម្បយុត្តនឹងវិញ្ញាណ ចាត់ជានាម ។
នាមរូប ជាហេតុ និងជាបច្ច័យនៃការបញ្ញត្តិចក្ខុវិញ្ញាណ ។ **ក្នុងវិញ្ញាណដ៏សេស**
មានន័យនេះដូចគ្នា ។

[១២៥] បទថា **កថំ បទ កន្ត** សេចក្តីថា ក្នុងទីនេះ (ភិក្ខុ) កាល
សួរវិដ្តុះថា **មាន** ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណា ទើបពោលយ៉ាងនោះ ។
បទថា **សក្កាយទិដ្ឋិ ន ហោតិ** សេចក្តីថា កាលនឹងសួរវិដ្តុះនេះ ទើបពោល
យ៉ាងនោះ ។ ដោយពាក្យថា **នេះជាសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងរូប** នេះ ទ្រង់ត្រាស់
បរិញ្ញាបដិវេធិ ការចាក់ធ្លុះដោយការកំណត់ជើង និងទុក្ខសច្ច ដោយពាក្យនេះថា
នេះជាទោសរបស់រូប ដូច្នោះ **ត្រាស់បហានប្បដិវេធិ** ការចាក់ធ្លុះដោយការលះ

និងសមុទេយសច្ច ដោយពាក្យនេះថា **នេះជាការរលាស់ចេញចាករូប** ដូច្នោះ
ត្រាស់សច្ចិកិរិយបដិវេធ ការចាក់ធ្លុះដោយការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ និងនិរោធ-
សច្ច ។ ធម៌ទាំងឡាយ មានសម្មាទិដ្ឋិជាដើម ក្នុងឋានៈ ៣ ប្រការទាំងនេះ
នេះជាការវិនាសបដិវេធ ការចាក់ធ្លុះដោយការវិនា និងជាមគ្គសច្ច ។ សូម្បីក្នុងបទ
ដ៏សេសទាំងឡាយ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

[១២៨] បទថា **ពហិទ្ធា** គឺ ក្នុងកាយដែលមានវិញ្ញាណរបស់អ្នកដទៃ ។
ក៏ដោយបទថា **សព្វនិមិត្តតេសុ** នេះ ទ្រង់សង្រ្គោះយកសូម្បីវត្ថុដែលមិនជាប់
នឹងឥន្ទ្រិយ ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងពាក្យថា **សវិញ្ញាណោ កាយេ** ដូច្នោះ កាន់យក
ទាំងកាយរបស់ខ្លួន និងរបស់អ្នកដទៃផង ។ និងកាន់យកវត្ថុដែលមិនជាប់ដោយ
ឥន្ទ្រិយ ដោយការកាន់យកនិមិត្តគ្រប់យ៉ាងជាខាងក្រៅ ។

[១២៩] បទថា **អនត្តកតានិ** (ដែលអនត្តាធ្វើ) បានដល់ តាំងនៅក្នុង
អនត្តាធ្វើ ។

បទថា **កតមគ្គានំ ផុសិស្សន្តិ** សេចក្តីថា ធ្លាក់ចុះកាន់ការឃើញថា
ទៀង (សស្សតទិដ្ឋិ) ថា **តាំងនៅក្នុងខ្លួន** ដូចម្តេច ទើបសម្តែងផលដូច្នោះ
ទើបបានពោលយ៉ាងនោះ ។

-១៣៦- បបទសូត្រនី អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

បទថា តណ្ហាធិបតេយ្យន គឺ មានតណ្ហាជាធំ ។ បទថា តត្រ តត្រ
បានដល់ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះៗ ។ បទថា សដ្ឋិមគ្គានំ សេចក្តីថា ភិក្ខុទាំង
នេះ លះបង់កម្មដ្ឋានតាមប្រក្រតីចេញហើយ ពិចារណាកម្មដ្ឋានថ្មីដទៃ មិន
ទម្លាយបល្ល័ង្ក សម្រេចព្រះអរហត្តក្នុងទីអង្គុយនុំឯង ។ បទដ៏សេសក្នុងទីគ្រប់
កន្លែង ឆាយទាំងអស់នោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា មហាបុណ្ណមសូត្រនី ៩

អ ដ្ឋ ក ថា

ចូឡបុណ្ណមសូត្រទី ១០

[១៣០] ចូឡបុណ្ណមសូត្រ មានពាក្យជាដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបាន
ស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងចូឡបុណ្ណមសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

បទថា តុណ្ហិក្ខតំ បានដល់ ជាអ្នកស្ងៀម គឺ ភិក្ខុទាំងឡាយនៅស្ងៀម
ក្នុងទិសដែលទ្រង់ក្រឡេកមើលទៅ ។ បទថា អនុវិលោកេត្វា សេចក្តីថា
ទ្រង់ទតព្រះនេត្រដែលប្រដាប់ដោយប្រសាទទាំង ៥ ហើយទ្រង់ក្រឡេកមើល
ទូទៅក្នុងទិសទាំងឡាយ ទ្រង់ឃើញភាវៈមិនមាន (ការឃើសឃ្នង) ដោយហោច
ទៅ សូម្បីការឃើសឃ្នងដែរ និងការឃើសឃ្នងជើង ។ បទថា អសប្បុរិសោ
បានដល់ អ្នកមានធម៌ដ៏លាមក ។ បទថា នោ ហេតំ កន្តេ សេចក្តីថា
ហេតុដែលអសប្បុរសនោះ រមែងមិនអាចដឹងអសប្បុរសនោះ ដូចមនុស្សខ្វាក់
ក្លែក មិនដឹងមនុស្សខ្វាក់ក្លែក ព្រោះដូច្នោះ ភិក្ខុទាំងនោះ ទើបពោលយ៉ាងនោះ
គប្បីជ្រាបសេចក្តីក្នុងឋានៈទាំង ៣ សូម្បីខាងមុខអំពីនេះ ដោយន័យនេះ នុ៎ះ

ឯង ។

[១៣២] បទថា អសទ្ធម្មសមន្តាគតោ បានដល់ សេពគប់ជាមួយនឹង អសប្បុរស ។ បទថា អសប្បុរិសកត្តី បានដល់ សេពគប់ជាមួយនឹងអស- ប្បុរស ។ បទថា អសប្បុរិសចិន្តី បានដល់ គិតហើយ ដោយការគិតដូច អសប្បុរស ។ បទថា អសប្បុរិសមន្តី បានដល់ ប្រឹក្សាដូចអសប្បុរស ។ បទថា អសប្បុរិសវាចោ បានដល់ និយាយដូចអសប្បុរស ។ បទថា អស- ប្បុរិសកម្មន្តោ បានដល់ ធ្វើការងារដូចអសប្បុរស ។ បទថា អសប្បុរិសទិដ្ឋិ បានដល់ ប្រកបដោយទិដ្ឋិរបស់អសប្បុរស ។ បទថា អសប្បុរិសទានំ បាន ដល់ ទានដែលពួកអសប្បុរសគប្បីឲ្យ ។

[១៣៤] បទថា តស្ស មិត្តា បានដល់ សមណព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ ជាមិត្តរបស់អសប្បុរសនោះ ។

[១៣៥] បទថា អគ្គព្យាពាធាយ ចេតេតិ សេចក្តីថា រមែងគិតដើម្បី ត្រូវការសេចក្តីទុក្ខដល់ខ្លួនយ៉ាងនេះថា យើងនឹងសម្លាប់សត្វ យើងនឹងកាន់យក របស់ដែលគេមិនបានឲ្យ យើងនឹងប្រព្រឹត្តិមិច្ឆាចារ យើងនឹងសមាទានអកុស- លកម្មបថ ១០ ហើយប្រព្រឹត្ត ។

[១៣៦] បទថា បរព្យាពាធាយ មន្តតិ សេចក្តីថា រមែងគិតដើម្បី
ត្រូវការសេចក្តីទុក្ខឲ្យដល់អ្នកដទៃ យ៉ាងនេះថា យើងនឹងបន្តិចវាដោយប្រការ
ដែលអ្នកឯណោះសម្លាប់សត្វឯណោះ លួចយករបស់អ្នកឯណោះ ដែលគេមិន
បានឲ្យ សមាទានអកុសលកម្មបថ ១០ ហើយប្រព្រឹត្ត ។ បទថា ឧកយព្យា-
ពាធាយ សេចក្តីថា រមែងគិតដើម្បីត្រូវការសេចក្តីទុក្ខទាំងពីរចំណែក យ៉ាង
នេះថា យើងនឹងនាំអ្នកឯណោះ និងអ្នកឯណោះទៅសមាទានអកុសលកម្មបថ
១០ ហើយប្រព្រឹត្ត ។

ក្នុងបទថា អត្តព្យាពាធាយបិ មន្តតិ ដូច្នោះជាដើម សេចក្តីថា កាល
ដឹងថា យើងនឹងសមាទានអកុសលកម្មបថ ១០ ហើយប្រព្រឹត្ត ឈ្មោះថា រមែង
ប្រឹក្សាដើម្បីបៀតបៀនខ្លួន កាលប្រឹក្សាថា យើងនឹង (បបួល) អ្នកឯណោះ
សមាទានអកុសលកម្មបថ ប្រព្រឹត្តដូច្នោះ ឈ្មោះថា រមែងប្រឹក្សាដើម្បីបៀត-
បៀនអ្នកដទៃ ។ កាលប្រឹក្សាថា យើងនឹងអ្នកដទៃ សូម្បីទាំងពីរ រួមគ្នាសមា-
ទានអកុសលកម្មបថ ១០ ហើយប្រព្រឹត្ត ដូច្នោះ ឈ្មោះថា រមែងប្រឹក្សាដើម្បី
បៀតបៀនខ្លួន និងអ្នកដទៃទាំងពីរចំណែក ។

[១៤០] បទថា អសក្កច្ចំ ទានំ ទេតិ សេចក្តីថា រមែងមិនធ្វើសេចក្តី

គោរព ទាំងទេយ្យធម៌ទាំងបុគ្គល ។ ឲ្យអាហារដែលចំអិនមិនល្អ មិនធ្វើឲ្យសំបូរ
(គឺធ្វើមិនស្អាត) ឈ្មោះថា មិនធ្វើសេចក្តីគោរពក្នុងទេយ្យធម៌ ។ មិនបោស
សំអាតទីដែលសម្រាប់អង្គុយ ឲ្យអង្គុយមិនជ្រើសរើសកន្លែង មិនបានតម្កល់
ទេយ្យធម៌ឲ្យរៀបរយ ហើយឲ្យទាន ឈ្មោះថា មិនធ្វើសេចក្តីគោរពបុគ្គល ។
បទថា សហគ្គា បានដល់ មិនឲ្យដោយដែរបស់ខ្លួន ប្រើទាសៈ និងកម្មករជា
ដើមឲ្យ ។ បទថា អចិត្តិ កត្វា សេចក្តីថា មិនធ្វើសេចក្តីកោតក្រែង ទាំង
ក្នុងទេយ្យធម៌ទាំងក្នុងបុគ្គល ឲ្យទានដោយន័យដូចពោលខាងដើម ។ បទថា
អប្បវិជ្ជំ សេចក្តីថា ជាអ្នកឲ្យទានដោយការបោះ ដូចញាត់សត្វទន្សន់ចូលក្នុង
ដំបូក ។ បទថា អនាគមនទិដ្ឋិកោ បានដល់ ជាអ្នកមិនប្រាថ្នាផល ហើយឲ្យ ។

[១៤១] បទថា តត្ថ ឧប្បជ្ជតិ សេចក្តីថា ឲ្យទានហើយ រមែងមិនកើត
ក្នុងនរក ។ ក៏ការឃើញខុសយ៉ាងណា ដែលអសប្បុរសនោះកាន់យក ព្រោះ
ភាពជាអ្នកមានលទ្ធិអាក្រក់ រមែងកើតក្នុងនរកដោយការឃើញខុសយ៉ាងនោះ ។
គប្បីជ្រាបធម៌ចំណែកស ដោយបដិបក្ខន័យ (ន័យចំណែកផ្សេងគ្នា) ដូចពោល
ហើយ ។

[១៤២] បទថា ទេវមហគ្គតា បានដល់ ទេវតាជាកាមាវចរទាំង ៦

ជាន់ ។ បទថា មនុស្សមហត្ថតា បានដល់ សម្បត្តិនៃត្រកូលទាំង ៣ (ក្សត្រិយ៍ ព្រាហ្មណ៍ គហបតី) ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងទីគ្រប់កន្លែង ងាយទាំងនោះ ។ ក៏ ព្រះសូត្រនេះ ទ្រង់ត្រាស់ជាប់ដោយវដ្តៈសុទ្ធៗ ដូច្នោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា ចូឡបុណ្ណមសូត្រទី ១០

រូបក្នុងទេវទហវគ្គនេះ មាន ១០ សូត្រ

ទេវហសូត្រទី ១	អានេញ្ញសប្បាយសូត្រទី ៦
បញ្ចត្តយសូត្រទី ២	កណកមោក្កល្វានសូត្រទី ៧
កិណ្ឌិសូត្រទី ៣	គោបកមោក្កល្វានសូត្រទី ៨
សាមកាមសូត្រទី ៤	មហាបុណ្ណមសូត្រទី ៩
សុនកុត្តសូត្រទី ៥	ចូឡបុណ្ណមសូត្រទី ១០

អនុបទវគ្គ

អ ដ្ឋ ក ថា

អនុបទសូត្រទី ១

[១៤៧] អនុបទសូត្រ មានពាក្យជាដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្តាប់
មកហើយយ៉ាងនេះ ។

ក្នុងអនុបទសូត្រនោះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

បទថា ឯតទរោច សេចក្តីថា បានត្រាស់ពាក្យសរសើរគុណរបស់ព្រះ
ធម្មសេនាបតីសារីបុត្រ ដោយន័យថា ជាបណ្ឌិតជាដើមនេះ ។ ត្រាស់ព្រោះ
ហេតុអ្វី ? ។ ព្រោះបណ្តាព្រះថេរៈដ៏សេសទាំងឡាយ ព្រះមហាមោគ្គល្លាន
ប្រាកដដោយគុណថា មានប្ញទ្ធិ , ព្រះមហាកស្សបៈ ប្រាកដគុណថា ធុតវាទៈ
(អ្នកពោលធុតឆ័ង) , ព្រះអនុរុទ្ធត្ថេរ ប្រាកដគុណថា មានទិព្វចក្ខុ , ព្រះឧបា-
លីត្ថេរ ប្រាកដគុណថា ជាវិន័យធរ , ព្រះវេរតត្ថេរ ប្រាកដគុណថា ជាអ្នក
ត្រេកអរក្នុងឈាន , ព្រះអានន្តត្ថេរ ប្រាកដគុណថា ជាពហុសូត្រ , ព្រះថេរៈ
ទាំងឡាយនោះៗ ប្រាកដដោយគុណនោះៗ យ៉ាងនេះ ដូចពណ៌នាមកនេះ ។

ប៉ុន្តែថា គុណរបស់ព្រះសារីបុត្តត្រូវមិនទាន់ប្រាកដ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះ
គុណទាំងឡាយរបស់ព្រះថេរៈអ្នកមានបញ្ញា នរណាមិនអាចដឹង ព្រោះមិនបាន
ពោលទុក ។ ព្រោះហេតុដូចពោលមកនេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ព្រះតម្រិះថា
តថាគតនឹងប្រាប់គុណទាំងឡាយរបស់សារីបុត្ត ទើបទ្រង់រង់ចាំឲ្យបរិស័ទដែល
ជាសកាគៈមកប្រជុំគ្នា ។ ការពោលគុណក្នុងសម្លាញ់នៃបុគ្គលដែលជាវិស-
កាគៈគ្នា រមែងមិនគួរ ។ អ្នកដែលជាវិសកាគៈនឹងគ្នា កាលនរណាៗ ពោល
សរសើរ (អ្នកដទៃ) ក៏នឹងពោលតិះដៀលតែម្យ៉ាង ។ ក៏ក្នុងថ្ងៃនោះ បរិស័ទ
ដែលជាសកាគៈគ្នាជាមួយព្រះថេរៈមកប្រជុំគ្នា ។ លុះទ្រង់ឃើញថា បរិស័ទ
នោះប្រជុំគ្នាហើយ កាលនឹងត្រាស់សរសើរតាមសេចក្តីពិត ទើបទ្រង់ផ្ដើម
ព្រះទេសនានេះ ។

ហេតុឲ្យជាបណ្ឌិត

បណ្ឌាបទទាំងនោះ បទថា **បណ្ឌិតោ** បានដល់ ជាបណ្ឌិតដោយហេតុ
៤ ប្រការទាំងនេះ គឺ ភាពជាអ្នកត្វាតក្នុងធាតុ ភាពជាអ្នកត្វាតក្នុងអាយតនៈ
ភាពជាអ្នកត្វាតក្នុងបដិច្ចសមុប្បាទ (និង) ភាពជាអ្នកត្វាតក្នុងឋានៈ និងអឋានៈ
(ហេតុដែលប្រព្រឹត្តទៅបាន និងប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន) ។

ក្នុងបទថា **មហាបញ្ញា** ជាដើម មានអធិប្បាយថា ជាអ្នកប្រកបដោយ
បញ្ញាច្រើន ។ ក្នុងសេចក្តីនោះ សេចក្តីផ្សេងគ្នានៃបញ្ញាច្រើនជាដើម មានដូច
តទៅនេះ ៖

បញ្ញាច្រើន

បណ្តាបញ្ញាច្រើនជាដើមទាំងនោះ បញ្ញាច្រើនដូចម្តេច? ឈ្មោះថា **បញ្ញា
ច្រើន** ព្រោះកំណត់កាន់យកគុណ គឺ សីលក្ខន្ធច្រើន ។ ឈ្មោះថា **បញ្ញាច្រើន**
ព្រោះកំណត់កាន់យកគុណ គឺ សមាធិខន្ធ គឺ បញ្ញាខន្ធ គឺ វិមុត្តិខន្ធ គឺ វិមុត្តិ-
ញ្ញាណទស្សនខន្ធច្រើន ។ ឈ្មោះថា **មានបញ្ញាច្រើន** ព្រោះកំណត់កាន់យក
ឋានៈ និងអឋានៈច្រើន សមាបត្តិជាគ្រឿងនៅច្រើន អរិយសច្ច សតិប្បដ្ឋាន
សមុប្បធាន ឥទ្ធិបាទ ឥន្ទ្រិយ ពលៈ ពោជ្ឈង្គៈ អរិយមគ្គ សាមញ្ញផល
អភិញ្ញា និងនិព្វានដែលជាបរមត្ថច្រើន ។

បញ្ញាក្រាស់

បញ្ញាក្រាស់ ដូចម្តេច ? ឈ្មោះថា **បញ្ញាក្រាស់** ព្រោះញ្ញាណ (បញ្ញា)
ក្រាស់ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខន្ធផ្សេងៗ ។ ឈ្មោះថា បញ្ញាក្រាស់ ព្រោះញ្ញាណ
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងធាតុផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងអាយតនៈផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងបដិច្ចសមុ-

ប្បាទផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងការបានសុញ្ញតាផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងអត្ត ធម្ម និរុត្តិ
បដិកាណផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងគុណ គឺ សីលក្ខន្ធផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងគុណ គឺ
សមាធិ បញ្ញា វិមុត្តិ និងវិមុត្តិញ្ញាណទស្សនៈផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងឋានៈ និងមិន
មែនឋានៈផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងសមាបត្តិគ្រឿងនៅផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងអរិយសច្ច
ផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងសតិប្បដ្ឋាន សម្មប្បធាន ឥទ្ធិបាទ ឥន្ទ្រិយ ពលៈ ពោជ្ឈន្តៈ
និងក្រាស់ក្នុងអរិយមគ្គផ្សេងៗ ក្រាស់ក្នុងសាមញ្ញផល អភិញ្ញាផ្សេងៗ ក្រាស់
ក្នុងនិព្វានដែលជាបរមត្ថ កន្លងធម៌ដែលទូទៅដល់ជនផ្សេងៗ ។

បញ្ញារហ័ស

បញ្ញារហ័ស ដូចម្តេច? ឈ្មោះថា បញ្ញារហ័ស ព្រោះបុគ្គលខ្លះក្នុងលោក
នេះ ច្រើនដោយសេចក្តីរហ័ស ច្រើនដោយសេចក្តីដឹង ច្រើនដោយសេចក្តី
ត្រេកអរ ច្រើនដោយបាមោជ្ជៈ បំពេញសីលបំពេញឥន្ទ្រិយសំរិវៈ បំពេញកោ-
ជនេមត្តញ្ញតា ជាគរិយានុយោគ សីលក្ខន្ធ សមាធិខន្ធ បញ្ញាខន្ធ វិមុត្តិខន្ធ
វិមុត្តិញ្ញាណទស្សនខន្ធ ។ ឈ្មោះថា មានបញ្ញារហ័ស ព្រោះជាអ្នកច្រើនដោយ
បាមោជ្ជៈ ដឹងច្បាស់ឋានៈ និងមិនមែនឋានៈ ។ ឈ្មោះថា បញ្ញារហ័ស ព្រោះ
ជាអ្នកច្រើនដោយភាពរហ័ស បំពេញសមាបត្តិជាគ្រឿងនៅឲ្យបរិបូណ៌ ជាអ្នក

ច្រើនដោយសេចក្តីរីករាយចាក់ធ្លុះអរិយសច្ច ។ ឈ្មោះថា មានបញ្ញារហ័ស
ព្រោះញ៉ាំងសតិប្បដ្ឋាន សម្មប្បធាន ឥទ្ធិបាទ ឥន្ទ្រិយ ពលៈ ពោជ្ឈង្គៈ អរិ-
យមគ្គឲ្យចម្រើន ។ ជាអ្នកច្រើនដោយភាពរហ័ស ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវសាមញ្ញ-
ផល ។ ឈ្មោះថា មានបញ្ញារហ័ស ព្រោះចាក់ធ្លុះអភិញ្ញាទាំងឡាយ ។ ឈ្មោះ
ថា មានបញ្ញារហ័ស ព្រោះជាអ្នកច្រើនដោយភាពរហ័ស ច្រើនដោយសេចក្តីដឹង
សេចក្តីត្រេកអរ និងបាមោជ្ជៈ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វានដែលជាបរមត្ថ ។

បញ្ញាវាំងវៃ

បញ្ញាវាំងវៃ ដូចម្តេច? ឈ្មោះថា បញ្ញាវាំងវៃ ព្រោះត្រាច់ទៅរហ័ស
ញ៉ាំងរូបណាមួយដែលជាអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន ។ល។ ឬរូបនៅក្នុងទីជិត
ទាំងអស់ ដោយភាពជារបស់មិនទៀង ។ ឈ្មោះថា បញ្ញាវាំងវៃ ព្រោះស្មុះ
ទៅរហ័សដោយភាពជាទុក្ខ ។ ឈ្មោះថា បញ្ញាវាំងវៃ ព្រោះស្មុះទៅកាន់វេទនា
ណាមួយ ។ល។ កាន់វិញ្ញាណណាមួយ ដែលជាអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន
។ល។ ទាំងអស់ដោយភាពជារបស់មិនទៀង ដោយភាពជាទុក្ខ ដោយភាពជា
អនត្តា ។ ឈ្មោះថា បញ្ញាវាំងវៃ ព្រោះស្មុះទៅរហ័សកាន់ចក្ខុ ។ល។ ជរា
មរណៈ ដែលជាអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន ដោយសេចក្តីជារបស់មិនទៀង

ដោយសេចក្តីជាទុក្ខ ដោយសេចក្តីជាអនត្តា ឈ្មោះថា បញ្ញាវាំងវៃ ព្រោះស្តុះ
ទៅរហ័សកាន់និព្វាន ដែលជាទីរលត់រូប ព្រោះពិចារណា ពិចារណាធ្វើឲ្យជាក់
ច្បាស់ ធ្វើឲ្យច្បាស់ថា រូបដែលជាអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន ឈ្មោះថា មិន
ទៀង ព្រោះអត្តថា អស់ទៅ , ឈ្មោះថា ជាទុក្ខ ព្រោះអត្តថា គួរខ្លាច ,
ឈ្មោះថា ជាអនត្តា ព្រោះអត្តថា មិនមានខ្លឹមសារ ។ ឈ្មោះថា បញ្ញាវាំងវៃ
ព្រោះស្តុះទៅរហ័សក្នុងព្រះនិព្វាន ដែលជាទីរលត់ជរាមរណៈ ដោយធ្វើឲ្យជាក់
ច្បាស់ថា វេទនា សញ្ញា សង្ខារ វិញ្ញាណ ចក្ខុ ។ល។ ជរា មរណៈ ដែល
ជាអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន ឈ្មោះថា មិនទៀង ព្រោះអត្តថា អស់ទៅ
។ល។ ឈ្មោះថា បញ្ញាវាំងវៃ ព្រោះស្តុះទៅរហ័សកាន់និព្វាន ដែលជាទីរលត់
ជរាមរណៈ ដោយពិចារណា ពិចារណាធ្វើឲ្យច្បាស់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ថា រូប
ដែលជាអតីត អនាគត និងបច្ចុប្បន្ន ។ល។ វិញ្ញាណ ចក្ខុ ។ល។ ជរាមរណៈ
មិនទៀង ដែលបច្ច័យតាក់តែង អាស្រ័យគ្នាកើតឡើង មានសេចក្តីសាបសូន្យ
ទៅជាធម្មតា មានការអស់ទៅជាធម្មតា មានសេចក្តីប្រាសចាកតម្រេកជាធម្មតា
មានសេចក្តីរលត់ជាធម្មតា ។

បញ្ញាមុត

បញ្ញាមុត ដូចម្តេច? ឈ្មោះថា បញ្ញាមុត ព្រោះកាត់កិលេសបានហើស ។
ឈ្មោះថា បញ្ញាមុត ព្រោះមិនឲ្យកាមវិតក្កៈ ព្យាបាទវិតក្កៈ វិហិន្សវិតក្កៈ ដែល
កើតឡើងហើយ អាស្រ័យនៅ មិនឲ្យអកុសលធម៌ដ៏លាមក ដែលកើតឡើង
ហើយ មិនឲ្យរាគៈ ទោសៈ មោហៈ កោធនៈ ឧបនាហៈ មក្ខៈ បឡាសៈ មច្ឆរិយៈ
មាយា សាថយ្យៈ ថម្មៈ សារម្មៈ មានៈ អតិមានៈ មទៈ បមាទៈ កិលេស
ទាំងពួង ទុច្ចរិតទាំងពួង អភិសន្ធិរទាំងពួង កម្មដែលនាំទៅកាន់ភពទាំងពួង
អាស្រ័យនៅ គឺ លះ បានដល់ បន្ទាបន័ មានន័យសេចក្តីថា ធ្វើឲ្យមានទីបំផុត
ឲ្យដល់សេចក្តីមិនមាន ។ ឈ្មោះថា បញ្ញាមុត ព្រោះអរិយមគ្គ ៤ សាមញ្ញ-
ផល ៤ បដិសម្មិទា ៤ និងអភិញ្ញា ៦ រមែងជាការដែលបុគ្គលនេះ សម្រេច
ហើយ គឺ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ បានដល់ ត្រឹមត្រូវហើយដោយបញ្ញា ក្នុង
អាសនៈតែមួយ ។

បញ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយ

បញ្ញាជាគ្រឿងទម្លាយ ដូចម្តេច? ឈ្មោះថា អ្នកមានបញ្ញាជាគ្រឿង
ទម្លាយ ព្រោះបុគ្គលខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកច្រើនដោយសេចក្តីភ័យព្រឺព្រួច
ច្រើនដោយសេចក្តីតក់ស្លុត ច្រើនទៅដោយសេចក្តីចង្អៀតចង្អល់ ច្រើនទៅដោយ

សេចក្តីមិនត្រេកអរ ច្រើនទៅដោយសេចក្តីមិនត្រេកអរក្រៃលែងក្នុងសង្ខារទាំង
ពួង ឯកមុខមិនត្រេកអរក្នុងសង្ខារទាំងពួង រមែងចោះ គឺ ទម្លាយកងលោកៈ
មិនធ្លាប់ចោះ មិនធ្លាប់ទម្លាយមកពីមុន ។ ឈ្មោះថា អ្នកមានបញ្ញាជាគ្រឿង
ទម្លាយ ព្រោះចោះ គឺ ទម្លាយ កងទោសៈ កងមោហៈ កោធនៈ ឧបនាហៈ
។ល។ កម្មដែលនឹងឲ្យទៅកាន់ភពទាំងអស់ ដែលនៅមិនធ្លាប់ទម្លាយមកពីមុន ។

ឧបមាព្រះអគ្គសាវកសម្រេចធម៌

បទថា អនុបទធម្មវិបស្សនំ សេចក្តីថា ឃើញច្បាស់ដោយវិបស្សនា
ក្នុងធម៌តាមលំដាប់ៗ ដោយអំណាចនៃសមាបត្តិ ឬអន្តិឈាន ។ កាលឃើញ
ច្បាស់យ៉ាងនេះ ទើបសម្រេចព្រះអរហត្ត ដោយ (ក្នុងវេលា) កន្លះខែ ។ ចំណែក
ព្រះមហាមោគ្គល្លាន សម្រេចព្រះអរហត្តដោយ (វេលាកន្លងទៅ) ៧ ថ្ងៃ ។
សូម្បីកាលដូច្នោះ ព្រះសារីបុត្រក៏ជាអ្នកមានបញ្ញាច្រើនជាង ។ ពិតហើយ
ព្រះមហាមោគ្គល្លានត្រូវ កាលពិចារណាធម៌ដែលនឹងត្រូវអន្តោលទៅ ដោយ
សម្មសនញ្ញាណ សម្រាប់ព្រះសាវកទាំងឡាយ ត្រឹមតែជាចំណែកមួយប៉ុណ្ណោះ
ដូចយកចុងឈើច្រត់ចាក់ ព្យាយាមដល់ ៧ ថ្ងៃ ទើបសម្រេចព្រះអរហត្ត ។
(ចំណែក) ព្រះសារីបុត្តត្រូវ ពិចារណាធម៌ដែលនឹងត្រូវអន្តោលទៅ ដោយសម្ម-

សនញ្ញាណ សម្រាប់សាវកទាំងឡាយដ៏យ៉ាងបរិបូរ រៀនទុកតែទីអន្ទាលទៅ
ដោយសម្មសនញ្ញាណសម្រាប់ព្រះពុទ្ធ និងព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ។ លោកពិចារណា
ឃើញយ៉ាងនេះ បានព្យាយាមហើយដល់កន្លះខែ ។ កាលលោកសម្រេចព្រះ
អរហត្តហើយ បានដឹងថា រៀនព្រះពុទ្ធ និងព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយចេញ ព្រះ
សាវកដទៃ ឈ្មោះថា អាចសម្រេចវត្ថុដែលយើងគប្បីសម្រេច ដោយបញ្ញានឹង
មិនមាន ។ ដូចជា បុរសគិតថា នឹងយកដើមឫស្សី កាលឃើញដើមឫស្សី
មានបន្ទាចច្រើន ក៏គិតថា កាលត្រួសត្រាយបន្ទាច នឹងបង្អែបង្អង់ ទើបសឹកដៃ
ចូលទៅតាមចន្លោះ កាត់យកដើមឫស្សីដែលល្មម ចាប់ត្រង់គល់នឹងត្រង់ចុង
កាន់យកបានហើយ ក៏ជៀសទៅ បុរសនោះទៅបានមុន (នរណាៗ) ក៏ពិត តែ
មិនបានដើមឫស្សីដែលចាស់ ឬត្រង់ ។ ចំណែកអ្នកដទៃឃើញឫស្សីនោះដែរ
គិតថា បើនឹងកាន់យកដើមឫស្សីដែលល្មមចាប់ដល់ ក៏នឹងមិនបានឫស្សីដែល
ចាស់ ឬត្រង់ ទើបចងក្បិន ហើយយកកាំបិតធំត្រាយបន្ទាចឫស្សីចេញ ជ្រើស
រើសយកដើមដែលចាស់ ហើយត្រង់ចេញទៅ បុរសនេះទៅដល់ពេលក្រោយ
ក៏ពិត តែក៏បានដើមឫស្សីទាំងចាស់ទាំងត្រង់ យ៉ាងណា គប្បីជ្រាបការប្រៀប
ធៀបនេះ ដូចគ្នានឹងការត្រាច់ទៅដោយសម្មសនញ្ញាណ (ក្នុងនាម បឋមនំ សេចក្តី

ព្យាយាម) របស់ព្រះថេរៈទាំងពីរនេះ ។

ក៏ព្រះធម្មសេនាបតីសារីបុត្តត្ថេរ លុះព្យាយាមដល់កន្លះខែយ៉ាងនេះ កាល
ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងវេទនាបរិក្ខេហសូត្រដល់ទីយន្តបរិព្វាជក ជាក្មួយ
ក្នុងទីជិតទ្វារល្អាងសូករខាតា លោកឈរបក់ផ្លិតថ្វាយព្រះទេសពល បញ្ជូនញាណ
ទៅតាមក្រសែព្រះធម៌ទេសនា ដល់ទីបំផុតនៃសាវ័កបារមីញាណក្នុងថ្ងៃទី ១៥
ចាប់ផ្តើមតាំងពីថ្ងៃបួស ចាក់ធូរញាណ ៦៧ ប្រការ ដល់បញ្ញា ១៦ យ៉ាង
ដោយលំដាប់ ។

បទថា តត្រិទំ ភិក្ខុវេ សារីបុត្តស្ស អនុបទធម្មវិបស្សនាយ សេចក្តីថា
ក្នុងការបានឃើញច្បាស់ធម៌តាមលំដាប់បទ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកថា
សារីបុត្រឃើញច្បាស់ធម៌តាមលំដាប់នោះ ប្រការនេះសម្រាប់ព្រះសារីបុត្រ ។
ពាក្យនេះត្រាស់សំដៅយកចំណែកនៃវិបស្សនានោះៗ ដែលនឹងគប្បីពោលក្នុង
កាលឥឡូវនេះ ។

[១៥៥] បទថា បឋមេ ឈានេ បានដល់ ធម៌ពួកណាក្នុងបឋមជ្ឈាន
គឺ ក្នុងខាងក្នុងសមាបត្តិ ។

បទថា ត្យស្ស ចែកជា តេ អស្ស ប្រែថា ធម៌ទាំងនោះជាដែលសារី-

បុត្រ (កំណត់បានហើយតាមលំដាប់បទ) ។

បទថា **អនុបទវវត្ថុតា ហោន្ណិ** សេចក្តីថា ជាការកំណត់បានហើយ គឺ
កំណត់សម្រេចបានហើយ ដឹងហើយ ដឹងច្បាស់ហើយតាមលំដាប់ គឺ ដោយ
លំដាប់ៗ

សួរថា ព្រះថេរៈដឹងធម៌ទាំងនោះ បានយ៉ាងណា?

ឆ្លើយថា ព្រះថេរៈត្រួតមើលធម៌ទាំងនោះហើយដឹងថា **វិតក្ក** មានការ
លើកចិត្តឡើង ជាលក្ខណៈប្រព្រឹត្តទៅ ។ មួយទៀត ដឹងថា **វិចារ** មានការ
ស្តាប់អង្រែលអារម្មណ៍ជាលក្ខណៈ **បីតិ** មានការជ្រួតជ្រាបទៅជាលក្ខណៈ **សុខ**
មានសេចក្តីសប្បាយជាលក្ខណៈ **ឯកគ្គតាចិត្ត** មានការមិនរើរវាយជាលក្ខណៈ
ផស្ស មានការប៉ះខូចជាលក្ខណៈ **វេទនា** មានការសោយអារម្មណ៍ជាលក្ខណៈ
សញ្ញា មានការចាំបានជាលក្ខណៈ **ចេតនា** មានសេចក្តីផ្តងចិត្តជាលក្ខណៈ
វិញ្ញាណ មានសេចក្តីដឹងច្បាស់ជាលក្ខណៈ **ឆន្ទ** មានសេចក្តីប្រាថ្នានឹងធ្វើជា
លក្ខណៈ **អធិមោក្ខ** មានការបង្កាន់ចិត្តជឿជាលក្ខណៈ **វិរិយ** មានការផ្តង
ចិត្តទុកជាលក្ខណៈ **សតិ** មានការប្រាកដជាលក្ខណៈ **ឧបេក្ខា** មានសេចក្តីជា
កណ្តាលជាលក្ខណៈ **មនសិការ** មានការដាក់ចិត្តបណ្តោយតាមជាលក្ខណៈ ។

ព្រះសារីបុត្រកាលដឹងយ៉ាងនេះ រមែងកំណត់វិតក្កតាមសកាវៈ ព្រោះអត្តថា
លើកចិត្តឡើង ។ល។ រមែងកំណត់មនសិកាដោយសេចក្តីត្រេកអរ តាមសកាវៈ
ដោយហេតុនោះ ទើបបានត្រាស់ថា ធម៌ទាំងនោះរមែងជាការដែលសារីបុត្រនោះ
កំណត់បានហើយដោយលំដាប់បទ ។

បទថា **វិទិតា ឧប្បជ្ជន្តិ** សេចក្តីថា កាលកើតឡើង ក៏ជាការដឹងច្បាស់
គឺ ជាធម៌ប្រាកដច្បាស់កើតឡើង ។

បទថា **វិទិតា ឧបជ្ជហន្តិ** សេចក្តីថា សូម្បីតាំងនៅ ក៏ជាការដឹងច្បាស់
គឺ ជាធម៌ប្រាកដច្បាស់តាំងនៅ ។

បទថា **វិទិតា អព្ពត្តំ គច្ឆន្តិ** សេចក្តីថា សូម្បីរលត់ទៅ ក៏ជាការដឹង
ច្បាស់ គឺ ជាធម៌ប្រាកដច្បាស់រលត់ទៅ ។

ក៏ក្នុងសេចក្តីនេះ ត្រូវបណ្តោយតាមភាពជាអ្នកមានញាណយ៉ាងនោះ
និងភាពជាអ្នកច្រើនដោយញាណ (ចិត្ត) ដូចជា អ្នកណាៗ មិនអាចពាល់ត្រូវ
ចុងម្រាមដៃនោះ ដោយចុងម្រាមដៃនោះឯងបាន យ៉ាងណា ព្រះយោគីក៏មិន
អាចដឹងការកើតឡើង ឬការតាំងនៅ ឬការរលត់ទៅរបស់ចិត្តដួងនោះ ដោយ
ចិត្តដួងនោះឯងបានដូច្នោះដែរ ត្រូវបណ្តោយតាមញាណនោះ ដោយប្រការដូច

ពោលមក ។

ក៏បើចិត្ត ២ ដួងកើតរួមគ្នា អ្នកណាៗ មិនគប្បីអាចដឹងការកើតឡើង
ការតាំងនៅ ឬការរលត់ទៅ របស់ចិត្តដួងមួយដោយចិត្តដួងមួយបាន មួយទៀត
ផស្សៈ វេទនា សញ្ញា ចេតនា ឬចិត្ត ឈ្មោះថា កើតរួមគ្នា ២ ដួង រមែង
មិនមាន រមែងកើតឡើងក្នុងកាលចិត្តមុនរលត់ទៅប៉ុណ្ណោះ ត្រូវបណ្តោយតាម
ការដែលចិត្ត (កើតរួមគ្នា) ច្រើនដួង យ៉ាងនេះ ។

សួរថា បើដូច្នោះ ធម៌ ១៦ ប្រការខាងក្នុងសមាបត្តិ រមែងជារបស់
ជាក់ច្បាស់ប្រាកដដល់ព្រះមហាថេរៈ បានយ៉ាងណា ?

ឆ្លើយថា ព្រះមហាថេរៈកំណត់យកវត្ថុ និងអារម្មណ៍ ។ ព្រោះវត្ថុ និង
អារម្មណ៍ ព្រះថេរៈកំណត់បាន ដោយហេតុនោះ កាលលោកនឹកដល់ការកើត
ឡើងរបស់ធម៌ទាំងនោះ ការកើតរមែងប្រាកដ កាលនឹកដល់ការតាំងនៅ ការ
តាំងនៅរមែងប្រាកដ កាលនឹកដល់ការរលត់ ការរលត់រមែងប្រាកដ ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា **វិទិតា ឧប្បជ្ជន្តិ វិទិតា ឧប្បហន្តិ វិទិតា អព្ពត្តំ
ភច្ឆន្តិ** (ដែលសារីបុត្រដឹងច្បាស់ហើយ ទាំងដែលកើតឡើង តាំងនៅ រលត់ទៅ)
ដោយពាក្យថា **អហុត្វា សមកោន្តិ** នេះ ព្រះថេរៈឃើញការកើតឡើង ។ ដោយ

ពាក្យថា ហុត្វាបដិវេន្តិ នេះ លោកឃើញការសាបសូន្យទៅ ។

បទថា អនុបាយោ បានដល់ មិនចូលដល់ដោយអំណាចរាគៈ ។

បទថា អនុបាយោ បានដល់ មិនចូលដល់ដោយអំណាចបដិមៈ ។

បទថា អនិស្សិទ្ធា បានដល់ តណ្ហានិស្ស័យ និងទិដ្ឋិនិស្ស័យ អាស្រ័យ

នៅមិនបាន ។

បទថា អប្បជិតទ្វា បានដល់ មិនត្រូវឆន្ទរាគៈចងក្រៀក ។

បទថា វិប្បមុត្តា បានដល់ រួចផុតចាកកាមរាគៈ ។

បទថា វិសំយុត្តា បានដល់ ប្រាសចាកយោគៈ ៤ ឬកិលេសទាំងពួង ។

បទថា វិមរិយាទិកតេន គឺ ធ្វើមិនឲ្យមានដែនខេត្ត

បទថា ចេតសា គឺ នៅដោយចិត្តយ៉ាងនោះ ។

ដែនខេត្ត ក្នុងពាក្យថា វិមរិយាទិកតេន នោះមាន ២ យ៉ាង គឺ ដែន
ខេត្ត គឺ កិលេស និងដែនខេត្ត គឺ អារម្មណ៍ ។ បើព្រះថេរៈនោះ ប្រាសព្វធម៌
១៦ ប្រការ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុងសមាបត្តិ កើតកិលេសមានរាគៈជាដើម
ការកើតកិលេសឡើងនោះ គប្បីមានដោយដែនខេត្ត គឺ កិលេស ។ តែក្នុង
បណ្ណាធម៌ទាំង ១៦ នោះ សូម្បីប្រការមួយ ក៏មិនកើតដល់ព្រះថេរៈនោះ ព្រោះ

ហេតុនោះ ដែនខេត្ត គឺ កិលេស រមែងមិនមាន ដែនខេត្ត គឺ អារម្មណ៍ ក៏
មិនមាន ។ បើព្រះថេរៈនោះនឹកដល់ធម៌ ១៦ ប្រការ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាង
ក្នុងសមាបត្តិ ធម៌ខ្លះគប្បីមកតាមគន្លង បើដូច្នោះ ដែនខេត្ត គឺ អារម្មណ៍ ក៏
នឹងគប្បីមានដល់ព្រះថេរៈនោះ កាលព្រះថេរៈនោះនឹកដល់ធម៌ ១៦ ប្រការទាំង
នោះ ឈ្មោះថា ធម៌ដែលមិនមកតាមគន្លង រមែងមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ សូម្បី
ដែនខេត្ត គឺ អារម្មណ៍ ក៏រមែងមិនមាន ។ ដែនខេត្ត ២ ប្រការដទៃទៀត គឺ
ដែនខេត្ត គឺ វិក្ខម្កនៈ (ការគ្របសង្កត់) និងដែនខេត្ត គឺ សមុច្ឆេទ (ការកាត់
ផ្តាច់) ។ ក្នុង ២ យ៉ាងនោះ ដែនខេត្ត គឺ សមុច្ឆេទ នឹងមានខាងមុខ ។ តែ
ក្នុងទីនេះបំណងយកដែនខេត្ត គឺ វិក្ខម្កនៈ ។ ព្រោះព្រះថេរៈនោះ គ្របសង្កត់
សត្រូវបានហើយ ដែនខេត្ត គឺ ការគ្របសង្កត់ ទើបមិនមាន ព្រោះហេតុនោះ
លោកទើបនៅដោយចិត្តដែលធ្វើឲ្យប្រាសចាកដែនខេត្ត ។

បទថា **ឧត្តរិនិស្សរណំ** បានដល់ ជាគ្រឿងរលាស់ចេញដែលក្រៃលែង
ទៅជាងនោះ ។ ក៏ក្នុងព្រះសូត្រទាំងឡាយដទៃៗ លោកពោលព្រះនិព្វានថា ជា
គ្រឿងរលាស់ចេញដ៏ក្រៃលែង ។ តែក្នុងសូត្រនេះ គប្បីជ្រាបថា បំណងយក
គុណវិសេសដ៏កំពូល ។

បទថា **តព្វហុលីការា** បានដល់ ព្រោះធ្វើសេចក្តីដឹងនោះឲ្យច្រើន ។

បទថា **អត្ថិ ត្នេវស្ស ហោតិ** សេចក្តីថា ព្រះថេរៈនោះ រមែងមានសេចក្តីដឹងនោះ មុតមាំក្រៃលែងឡើងទៀតថា ធម៌ជាគ្រឿងរលាស់ចេញដីក្រៃលែងឡើងទៅ នៅមាន ។

សូម្បីវារៈដ៏សេស ក៏គប្បីជ្រាបសេចក្តីដោយន័យនេះ ។

ចំណែកវារៈទី ២ ឈ្មោះថា សេចក្តីថ្លាផ្សំផង ព្រោះអត្ថថា ស្រស់ថ្លា ។ ព្រះសារីបុត្រ រមែងកំណត់ធម៌ទាំងនោះបានដោយសកាវៈ ។

[១៥៨] ក្នុងវារៈទី ៤ បទថា **ឧបេក្ខា** បានដល់ ឧបេក្ខាវេទនានុ៎ះឯង ក្នុងឋានៈដែលជាសុខ (វេទនា) ។ បទថា **បរិសុទ្ធភ្នា ចេតសោ អនាភោគោ** សេចក្តីថា សេចក្តីសុខនេះ លោកពោលថា គ្រោតគ្រោត ព្រោះមានការចងចិត្តទុកថា ឈាននោះ សេចក្តីសុខណានៅមាន ដូច្នោះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគ ទើបត្រាស់ដល់ការមិនចងចិត្ត ព្រោះជាអ្នកមានសតិបរិសុទ្ធិ យ៉ាងនេះ ។ អធិប្បាយថា ព្រោះមិនមានសេចក្តីសុខយ៉ាងគ្រោតគ្រោតនោះ ។

បទថា **សតិបារិសុទ្ធិ** គឺ សតិបរិសុទ្ធិនុ៎ះឯង សូម្បីឧបេក្ខា ក៏ឈ្មោះថា ឧបេក្ខាបរិសុទ្ធិ ។

-១៥៨- បឋមសូត្រនិ អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

បទថា សតោ វុដ្ឋហតិ សេចក្តីថា ជាអ្នកប្រកបដោយសតិ គឺ ដឹងដោយ
ញាណ រមែងចេញ (អំពីឈាន) ។

[១៦៣] បទថា តេ ធម្មេ សមនុបសស្សតិ សេចក្តីថា ព្រោះក្នុងនេវ-
សញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាន ការឃើញច្បាស់នូវធម៌តាមលំដាប់ រមែងមានបាន
ចំពោះព្រះពុទ្ធទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ ចំណែកសាវកទាំងឡាយ រមែងមានមិនបាន
ព្រោះដូច្នោះ កាលទ្រង់នឹងសម្តែងវិបស្សនាកលាបៈ (ការឃើញច្បាស់ជាពួកៗ)
ក្នុងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាននេះ ទើបត្រាស់យ៉ាងនេះ ។

បទថា បញ្ញាយបស្ស ទិស្វា អាសវា បរិក្ខណា ហោន្តិ សេចក្តីថា
ព្រោះឃើញសច្ចៈ ៤ ដោយមគ្គប្បញ្ញា អាសវៈទាំង ៤ រមែងជាការអស់ទៅ ។
ព្រះសារីបុត្តត្ថេរ មានទាំងវារៈសម្រេចព្រះអរហត្ត ទាំងវារៈចូលនិរោធសមា-
បត្តិ ព្រោះនាំយកសមថៈ និងវិបស្សនាមកចម្រើនជាគុក្ខា ។ ក្នុងទីនេះ ព្រះអង្គ
ទ្រង់កាន់យកតែវារៈដែលសម្រេចព្រះអរហត្ត ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ព្រះ
សារីបុត្តត្ថេរចូលនិរោធហើយ ព្រោះភាពជំនាញនៃចិត្ត ។

ក្នុងវារៈទាំងពីរនោះ លោកមានប្រក្រតីចូលនិរោធសមាបត្តិក្នុងកាល
ណា ក្នុងកាលនោះ វារៈនៃនិរោធរមែងមក ផលសមាបត្តិជាការរក្សាទុក ក្នុង

កាលណា ចូលផលសមាបត្តិជាប្រក្រតីក្នុងកាលនោះ វារៈរបស់ផលសមាបត្តិ
ក៏មក និរោធសមាបត្តិជាការដែលរក្សាទុក ។ ចំណែកព្រះថេរៈអ្នកជម្ងឺទ្វិប
ពោលថា សូម្បីព្រះសារីបុត្តត្ថេរ ក៏នាំយកសមថៈ និងវិបស្សនាទាំងគូមក
(បំពេញ) ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់អនាគាមិផលហើយ ទើបចូលនិរោធសមាបត្តិ ចេញ
ចាកនិរោធសមាបត្តិហើយ សម្រេចព្រះអរហត្ត ។

បទថា **តេ ធម្មេ** បានដល់ រូបធម៌ដែលកើតពីសមុជ្ជាន ៣ ដែលប្រព្រឹត្ត
ទៅខាងក្នុងសមាបត្តិ ឬធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមា-
បត្តិខាងដើម ។ ព្រោះសូម្បីធម៌ទាំងនោះ ក៏ជាធម៌ដែលនឹងត្រូវពិចារណាយើញ
ច្បាស់ក្នុងវារៈនេះដូចគ្នា ។ ព្រោះដូច្នោះគប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ពាក្យនេះដើម្បី
សម្តែងថា ព្រះសារីបុត្តត្ថេរ រមែងឃើញច្បាស់ធម៌ទាំងនោះ ។

បទថា **វសិប្បត្តោ** បានដល់ ភាពជាអ្នកស្មាត់ជំនាញ ។

បទថា **បារមិប្បត្តោ** គឺ ជាអ្នកដល់សេចក្តីសម្រេច ។

[១៦៥] ក្នុងបទថា **ឱរសោ** ជាដើម ឈ្មោះថា **ជាឱរស** ព្រោះកើត
ដោយស្តាប់ព្រះសូរសេនី ដែលកើតក្នុងព្រះឧរៈរបស់ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា
កើតពីព្រះឱស្ន ព្រោះកើតដោយបានស្តាប់ព្រះសូរសេនី ដែលកើតពីព្រះឱស្ន ។

មួយទៀត គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា កើតពីធម៌ ព្រោះជាអ្នកកើតដោយ
ធម៌ និងគប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា ធម្មនិម្មិត ព្រោះធម៌និម្មិតឡើង គប្បីជ្រាបថា
ឈ្មោះថា ជាទាយាទផ្លូវធម៌ ព្រោះកាន់យកចំណែក គឺ ធម៌ គប្បីជ្រាបថា មិន
មែនជាទាយាទផ្លូវអាមិស ព្រោះមិនបានកាន់ចំណែក គឺ អាមិស ។ ពាក្យដ៏សេស
ក្នុងបទទាំងពួងនិយាយទាំងអស់នោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា អនុបទសូត្រនិ ១

អង្គកថា

ឆត្វិសោធនសូត្រទី ២

[១៦៦] ឆត្វិសោធនសូត្រ^១ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្ដាប់
មកហើយយ៉ាងនេះ ។

ព្យាករណ៍អរហត្តផល ក្នុងឆត្វិសោធនសូត្រនោះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ
ដូចតទៅនេះ ៖

[១៦៧] ព្រះអរហត្ត រមែងជាព្យាករណ៍ហើយតែម្ដងដោយបទតែមួយ
ខ្លះ ពីរបទខ្លះ ក្នុងបទទាំងឡាយមានជាដើមថា **វិណា ជាតិ** (ជាតិអស់ហើយ)
ដូច្នោះ ។ តែក្នុងសូត្រនេះ លោកនាំយកព្យាករណ៍ព្រះអរហត្តផលមក (ពោល
គ្រប់) ទាំង ៤ បទ ។

ក្នុងបទដែលថា **ទិដ្ឋ ទិដ្ឋវាទិតា** ភាពជាអ្នកមានវាទះថា ឃើញក្នុង
អារម្មណ៍ ឈ្មោះថា ភាពជាអ្នកមានវាទះថា ឃើញក្នុងអារម្មណ៍ដែលឃើញ
ហើយ ។ ដោយចេតនាណា ចេតនានោះ ជាហេតុពោលថា ឃើងឃើញក្នុង

១- បាលីជា ឆត្វិសោធនសូត្រ ។

អារម្មណ៍ដែលឃើញហើយនោះ សូម្បីក្នុងបទដ៏សេសក៏ន័យនេះឯង ។

[១៦៩] បទថា អយមនុធម្មោ គឺ សការៈនេះ ។

បទថា អភិនទ្ធិតព្វំ គឺ កុំគប្បីត្រេកអរតែម្យ៉ាង ។ កាលភិក្ខុនេះបរិ-
និព្វានហើយ គួរធ្វើសក្ការៈ (ក្នុងឋានៈ) ព្រះខ័ណ្ឌស្រព សូម្បីគ្រប់ប្រការ ។

បទថា ឧត្តរី បហោ លោកសម្តែងថា បើលោកទាំងឡាយមិនទាន់
ពេញចិត្តការព្យាករណ៍ (ព្រះអរហត្ត) របស់ភិក្ខុនេះ គួរសួររូបញ្ហានេះ សូម្បី
ឲ្យខ្ពស់ឡើង ។ ក្នុងវារៈទាំង ៣ សូម្បីខាងមុខពីវារៈនេះទៅ ក៏មានន័យនេះ
ដូចគ្នា ។

បទថា អពលំ ប្រែថា ទុព្វល្អ ។

បទថា វិរាគុនំ គឺ មានការប្រាសចាកទៅជាសការៈ ។

បទថា អនស្សាសិកំ បានដល់ រៀរចាកសេចក្តីរីករាយ ។

[១៧០] បទថា ឧបាទាយុបាទានា នេះ ជាឈ្មោះរបស់តណ្ហា និងទិដ្ឋិ ។

ពិតហើយ តណ្ហា និងទិដ្ឋិទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ឧបាយ ព្រោះចូលដល់
ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិទាំង ៣ ឈ្មោះថា ឧបាទាន ព្រោះប្រកាន់មាំ ។
ឈ្មោះថា អភិនិវេសា (ការប្រកាន់មាំ) ព្រោះប្រកាន់មាំរូបនោះ ដោយតណ្ហា

និងទិដ្ឋិទាំងនោះ ។ ហៅថា **អនុស័យ** ព្រោះដេកសម្ងំនៅក្នុងចិត្តនោះ ដោយ
តណ្ហា និងទិដ្ឋិទាំងនោះឯង ។

ក្នុងបទថា **ខយា វិរាគា** ជាដើម សេចក្តីថា ព្រោះការអស់ទៅ ព្រោះ
សេចក្តីប្រាសចាកតម្រេក ។ បទសូម្បីទាំងអស់នេះ ជាវេវចនៈដល់គ្នានិងគ្នា
ទាំងនោះ ។

សេចក្តីសម្គាល់របស់ធាតុ

ធាតុដែលធ្វើឲ្យតាំងនៅ ឈ្មោះថា **បឋវីធាតុ** ។ ធាតុដែលផ្គុំឲ្យជាប់
ឈ្មោះថា **អាប្តាធាតុ** ។ ធាតុដែលធ្វើឲ្យអប់អុនកំដៅ ឈ្មោះថា **តេជោធាតុ** ។
ធាតុដែលធ្វើឲ្យកម្រើកញ័រឈ្មោះថា **វាយោធាតុ** ។ ធាតុដែលពាល់ត្រូវមិនបាន
ឈ្មោះថា **អាកាសធាតុ** ។ ធាតុដែលដឹងច្បាស់ ឈ្មោះថា **វិញ្ញាណធាតុ** ។

បទថា **អនត្តតោ ឧបគច្ឆី** សេចក្តីថា យើងរមែងមិនចូលដល់ ដោយ
ចំណែកនៃអត្តាថា នេះជាអត្តា ។

មួយទៀត រមែងមិនចូលដល់ធាតុទាំងឡាយដ៏សេស ដែលអាស្រ័យ
បឋវីធាតុ និងឧបាទាយរូប ។ សូម្បីអរូបក្ខន្ធទាំងឡាយ ក៏អាស្រ័យបឋវីធាតុ
ដោយបរិយាយមួយដូចគ្នា ព្រោះវត្ថុរូបទាំងឡាយដែលអរូបក្ខន្ធទាំងឡាយនោះ

អាស្រ័យ ក៏អាស្រ័យនៅនឹងបឋវីធាតុ ព្រោះដូច្នោះ កាលពោលថា រមែងមិន
ប្រកាន់ធាតុដីសេសដែលអាស្រ័យបឋវីធាតុ រមែងពោលថា យើង រមែងមិន
ប្រកាន់សូម្បីរូបធម៌ និងអរូបធម៌ដីសេសទាំងឡាយថា ជាអគ្គា ។ ក៏ក្នុងបទ
ដែលថា អាស្រ័យអាកាសធាតុ កូតរូប និងឧបាទាយរូបសូម្បីទាំងអស់ ឈ្មោះ
ថា អាស្រ័យអាកាសធាតុ ដោយជាអវិនិព្វាគរូប ។ អរូបក្ខន្ធទាំងឡាយដែល
មានវត្ថុរូបជាទីអាស្រ័យ ក៏ឈ្មោះថា អាស្រ័យអាកាសធាតុដូចគ្នា ។ បើដូច្នោះ
សូម្បីក្នុងទីនេះ រូប និងអរូប រមែងជាការកាន់យកហើយតែម្យ៉ាង ។ ចំណែក
ក្នុងបទដែលថា អាស្រ័យវិញ្ញាណធាតុ ខន្ធ ៣ ដែលកើតរួមគ្នា និងរូប ដែល
មានចិត្តជាសមុជ្ជាន ជារូបអាស្រ័យវិញ្ញាណធាតុដូចពោលមកនោះ រូប និងអរូប
រមែងជាការកាន់យកហើយតែម្យ៉ាង ។

រូប

[១៧១] ក្នុងបទថា រូបេ ចក្កវិញ្ញាណេ ចក្កវិញ្ញាណេន វិញ្ញាតព្វេសុ
ធម្មេសុ នេះ មានអធិប្បាយថា កាលពោលថា រូបណាមកកាន់គន្លងចក្កទ្វារ
ហើយរលត់ទៅក្នុងអតីត រូបណាដែលមកកាន់គន្លងចក្កទ្វារ ហើយនឹងរលត់ទៅ
ក្នុងអនាគត និងរូបណាមកហើយរលត់ទៅក្នុងបច្ចុប្បន្ន រូបទាំងអស់នោះ ឈ្មោះ

ថា រូប ។ ចំណែករូបណាមិនមកកាន់គន្លងចក្ខុទ្ធារ ហើយរលត់សូម្បីក្នុងអតីត
ដែលនៅមិនទាន់មកនឹងរលត់សូម្បីក្នុងអនាគត និងដែលនៅមិនមកក៏រលត់ហើយ
សូម្បីក្នុងបច្ចុប្បន្ន រូបនោះ សង្រ្គោះចូលក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលគប្បីដឹងច្បាស់
ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ដូច្នោះ ព្រះចូឡាកយត្តោរដ្ឋកជំនាញព្រះត្រៃបិដក បានពោល
ថា ក្នុងឋានៈនេះ លោកចែករូបជា ២ ហើយលោកនឹងធ្វើយ៉ាងណា ក្នុងវារៈ
ពោលអំពីឆន្ទៈដែលនឹងមកដល់ខាងមុខ ប្រការនេះមិនត្រូវ ។ ព្រោះហេតុនោះ
រូបដែលមកកាន់គន្លងចក្ខុទ្ធារហើយក្តី ដែលនៅមិនទាន់មកដល់ក្តី ក្នុងកាលទាំង
៣ ចាត់ជារូបទាំងអស់ ចំណែកខន្ធ ៣ ដែលសម្បយុត្តដោយចក្ខុវិញ្ញាណ គប្បី
ជ្រាបថា ជាធម៌ដែលគប្បីដឹងច្បាស់ដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ។

ក៏ក្នុងទីនេះ មានន័យដូច្នោះថា “ក្នុងធម៌ទាំងឡាយដែលគប្បីដឹងច្បាស់
ព្រមជាមួយនឹងចក្ខុវិញ្ញាណ” ។

បទថា ឆន្ទា បានដល់ សេចក្តីពេញចិត្តដោយតណ្ហា ។

បទថា រាគា បានដល់ ឆន្ទៈនុ៎ះឯង ចាត់ជារកៈដោយអំណាចតម្រេក ។

បទថា នន្ទិ បានដល់ ឆន្ទៈនុ៎ះឯង ចាត់ជានន្ទិ ដោយអំណាចសេចក្តី

ភ្លើតភ្លើនត្រេកអរ ។

-១៦៦- បឋមសូត្រនិង អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិសណ្ឋាសកៈ

បទថា តណ្ហា សេចក្តីថា ឆន្ទៈនុ៎ះឯង ចាត់ជាតណ្ហា ដោយអំណាច
សេចក្តីចង់បាន សូម្បីក្នុងទ្វារទាំងឡាយដ៏សេស ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

ក្នុងបទថា អហង្គិរមមង្គិរមាណនុសយា នេះ អហង្គិរ ជាតួមានៈ
មមង្គិរ ជាតួតណ្ហា ។ ទាំងអហង្គិរ ទាំងមមង្គិរនោះឯង ជាមាណនុស័យ ។

ហេតុផលដែលត្រាស់អាសវក្ខយញ្ញាណ

សួរថា ហេតុដូចម្តេច ព្រះមានព្រះភាគ ទើបមិនត្រាស់ បុព្វនិវាស-
ញ្ញាណ និងទិព្វបក្ខញ្ញាណទុក តែត្រឡប់មកត្រាស់ពាក្យនេះថា អាសវានំ ឧយ-
ញ្ញាណាយ ។

ឆ្លើយថា ព្រោះភិក្ខុទាំងឡាយ មិនទូលសួរធម្មៈដែលជាលោកិយៈ សួរ
តែលោកុត្តរៈប៉ុណ្ណោះ ព្រោះដូច្នោះ កាលនឹងត្រាស់ប្រាប់បញ្ហាដែលទូលសួរ
ប៉ុណ្ណោះ ទើបត្រាស់យ៉ាងនោះ ។ នេះឈ្មោះឯកវិសជិត្តសូត្រនោះ មានឈ្មោះ
(ម្យ៉ាងទៀត) ថា ឆព្វិសោធនសូត្រខ្លះ ។

ឆព្វិសោធនិយធម៌

ក្នុងព្រះសូត្រនេះ (ធម៌) ៦ ទាំងនេះ គឺ វោហារ ៤ ខន្ធ ៥ ធាតុ ៦
អាយតនៈខាងក្នុង និងអាយតនៈខាងក្រៅ ៦ កាយដែលមានវិញ្ញាណរបស់

ខ្លួន ១ កាយដែលមានវិញ្ញាណរបស់អ្នកដទៃ ១ ជាធម៌បរិសុទ្ធិហើយ ព្រោះ
ដូច្នោះ ទើបហៅថា ឆត្វិសោធនិយៈ ។

ចំណែកព្រះបរសម្មាសម្ពុទ្ធវាសីត្ថេរ ពោលពួក (ធម៌) ៦ ពួក ដោយរួមកាយ
ដែលមានវិញ្ញាណរបស់ខ្លួន នឹងរបស់អ្នកដទៃចូលជាពួកតែមួយ និងអាហារ
៤ ។

ក៏ពួក (ធម៌) ៦ ទាំងនេះ គប្បីជម្រះឲ្យត្រឹមត្រូវ ដោយបរិយាយដែល
ពង្រីកសេចក្តីទុកក្នុងព្រះវិន័យយ៉ាងនេះថា លោកសម្រេចអ្វី ? សម្រេចយ៉ាង
ណា ? សម្រេចកាលណា ? សម្រេចទីណា ? លះកិលេសពួកណា ? បានធម៌
ពួកណា ?

ក៏ក្នុងទីនេះ ពាក្យដែលថា លោកសម្រេចអ្វី ? ជាពាក្យសួរដល់ការ
សម្រេច គឺ (សួរថា) លោកសម្រេចអ្វី ក្នុងបណ្តាញាណ និងវិមោក្ខជាដើម
ឬក្នុងបណ្តាមគ្គ មានសោតាបត្តិមគ្គជាដើម ។

ពាក្យថា លោកសម្រេចយ៉ាងណា ? ជាពាក្យសួរដល់ឧបាយ (វិធីធ្វើ
ឲ្យសម្រេច) ។ ព្រោះថា ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអធិប្បាយដូច្នោះថា លោកធ្វើ
អនិច្ចលក្ខណៈឲ្យជាធុរៈ ទើបសម្រេច ឬធ្វើទុក្ខលក្ខណៈ និងអនត្តលក្ខណៈ

យ៉ាងណាមួយឲ្យជាធុរៈ ទើបសម្រេច ម្យ៉ាងទៀត លោកអាស្រ័យដោយអំណាចសមាធិ ឬសម្រេចដោយអំណាចវិបស្សនា ម្យ៉ាងទៀត អាស្រ័យរូប ឬអាស្រ័យអរូប ម្យ៉ាងទៀត អាស្រ័យក្នុងខាងក្នុង ឬអាស្រ័យក្នុងខាងក្រៅ ទើបសម្រេច ។

ពាក្យថា លោកសម្រេចកាលណា ? ជាការសួរដល់វេលា (ដែលបានសម្រេច) ។ មានពាក្យអធិប្បាយថា លោកសម្រេចក្នុងវេលាណា ក្នុងបណ្តាវេលាព្រឹក និងវេលាថ្ងៃត្រង់ជាដើម ។

ពាក្យថា លោកសម្រេចទីណា ? ជាការសួរដល់ទីកាស (ដែលសម្រេច) មានពាក្យអធិប្បាយថា ក្នុងទីកាសណា គឺ ក្នុងទីសម្រាកពេលយប់ ក្នុងទីសម្រាកពេលថ្ងៃ ត្រង់គល់ឈើ ត្រង់មណ្ឌប ឬត្រង់វិហារណា ។

ពាក្យថា លោកលះកិលេសពួកណា ? ជាការសួរដល់កិលេសដែលលះបាន មានពាក្យអធិប្បាយថា លោកលះកិលេសដែលមគ្គណានឹងគប្បីសម្លាប់ ។

ពាក្យថា លោកបានធម៌ពួកណា ? ជាការសួរដល់ធម៌ដែលបានសម្រេច មានពាក្យអធិប្បាយថា បណ្តាធម៌មានបឋមមគ្គជាដើម លោកបានមគ្គពួកណា ។

ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ សូម្បីបើនឹងមានភិក្ខុរូបខ្លះព្យាករណ៍ការសម្រេច

ធម៌ដ៏ក្រៃលែងបំផុតរបស់មនុស្ស ក៏មិនទាន់គួរធ្វើសេចក្តីគោរពលោក ដោយ
ហេតុត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ។

ក៏ក្នុងឋានៈ ៦ ប្រការនេះ គួរនឹងនិយាយដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធិ លោក
សម្រេចអ្វី គឺ ឈានឬ ឬថា វិមោក្ខជាដើមណាមួយ ។ ពិតហើយ ធម៌ណា
ដែលអ្នកណាសម្រេចហើយ ធម៌នោះ រមែងប្រាកដដល់អ្នកនោះ ។ បើនិយាយ
ថា ខ្ញុំសម្រេចធម៌ឈ្មោះនេះ អំពីនោះក៏នឹងត្រូវសួរថា លោកសម្រេចយ៉ាងណា?
អធិប្បាយថា លោកធ្វើយ៉ាងណា ក្នុងបណ្តាសាមញ្ញលក្ខណៈ មានអនិច្ចលក្ខណៈ
ជាដើមឲ្យជាធុរៈ ហើយកាន់យកដោយមាតិកាអ្វី ក្នុងបណ្តាអារម្មណ៍ទាំង ៣៨
ឬក្នុងបណ្តាធម៌ទាំងឡាយ ប្រភេទរូបធម៌ អរូបធម៌ អដ្ឋត្តធម៌ និងពហិទ្ធផធម៌
ជាដើម ហើយទើបសម្រេច ។ ព្រោះអភិទិវេសៈ (ការប្រកាន់) យ៉ាងណា
របស់អ្នកណា អភិទិវេសៈនោះ រមែងប្រាកដដល់អ្នកនោះ ។

បើពោលថា អភិទិវេសៈឈ្មោះនេះ ខ្ញុំសម្រេចយ៉ាងនេះ តអំពីនោះ
ក៏នឹងត្រូវសួរថា លោកសម្រេចកាលណា គឺ សម្រេចក្នុងវេលាព្រឹក ឬវេលា
ថ្ងៃជាដើមក្នុងវេលាណាមួយ ។ ព្រោះវេលាសម្រេចរបស់ខ្លួន រមែងប្រាកដ
ដល់គ្រប់ៗ រូប ។ បើពោលថា សម្រេចក្នុងវេលាឈ្មោះឯណោះ តអំពីនោះ

ក៏ត្រូវសួរថា លោកសម្រេចទីណា គឺ សម្រេចក្នុងទីសម្រាកពេលថ្ងៃ ឬក្នុងទី
សម្រាកពេលយប់ជាដើម ឱកាសណាមួយ ព្រោះវេលាដែលខ្លួនសម្រេច រមែង
ប្រាកដដល់គ្រប់ៗ រូប ។ បើនិយាយថា ខ្ញុំសម្រេចក្នុងឱកាសឈ្មោះឯណោះ
តអំពីនោះ ក៏នឹងត្រូវសួរថា លោកលះកិលេសពួកណា គឺ លោកលះកិលេស
ដែលបឋមមគ្គនឹងគប្បីសម្លាប់ ឬដែលទុតិយមគ្គជាដើមនឹងគប្បីសម្លាប់ ។ ព្រោះ
កិលេសដែលលះដោយមគ្គដែលខ្លួនសម្រេច រមែងប្រាកដដល់គ្រប់ៗ រូប ។

បើនិយាយថា ខ្ញុំលះកិលេសឈ្មោះនេះ តអំពីនោះ ក៏នឹងត្រូវសួរថា
លោកបានធម៌ពួកណា គឺ បានសោតាបត្តិមគ្គ ឬសកទាតាមិមគ្គជាដើមណា
មួយ ។ ព្រោះធម៌ដែលខ្លួនសម្រេច រមែងប្រាកដដល់គ្រប់ៗ រូប ។ បើនិយាយ
ថា ខ្ញុំបានធម៌ឈ្មោះនេះ ។ សូម្បីដោយហេតុត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ក៏មិនគួរជឿពាក្យ
របស់លោក ។

ក៏ភិក្ខុទាំងឡាយជាពហុស្សុត ឆ្លាតក្នុងការរៀនសូត្រ និងការសាកសួរ
រមែងអាចជម្រះឋានៈ ៦ ប្រការទាំងនេះឲ្យបរិសុទ្ធ ។ តែសម្រាប់ភិក្ខុនេះ គួរ
ជម្រះបដិបទាដែលជាគ្រឿងសម្រេចថ្នាក់ដំបូង ។ បើបដិបទាជាគ្រឿងសម្រេច
ថ្នាក់ដំបូងមិនទាន់បរិសុទ្ធ គួរចៀសចេញ (អំពីបដិញ្ញារបស់ខ្លួន) ឈ្មោះថា

លោកុត្តរធម៌ទាំងឡាយ យើងមិនបានដោយបដិបទានេះ ។

តែបើបដិបទាជាគ្រឿងសម្រេចថ្នាក់ដំបូងរបស់លោកបរិសុទ្ធិ ប្រាកដថា ភិក្ខុនេះមិនប្រមាទក្នុងសិក្ខា ៣ ប្រកបសេចក្តីព្យាយាម មិនជាប់ក្នុងបច្ច័យ មានចិត្តស្មើដូចសត្វក្នុងលំហរអាកាស នៅរហូតអស់កាលយូរ ។ ការព្យាករណ៍ របស់ភិក្ខុនោះប្រៀបគ្នាបាន សមគ្នានឹងវត្តបដិបត្តិ គឺ ដូចដែលត្រាស់ទុកថា ទឹកក្នុងទន្លេគង្គា និងទឹកក្នុងទន្លេយមុនា រមែងលាយគ្នាបាន ស្មើដូចគ្នា ឈ្មោះ យ៉ាងណា វត្តបដិបត្តិ ដែលជាគ្រឿងដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានរបស់ព្រះសាវក ទាំងឡាយ គឺ និព្វាន និងបដិបទាដែលព្រះមានព្រះភាគបញ្ញត្តិទុកល្អហើយ ក៏ ដូច្នោះដែរ រមែងប្រៀបគ្នាបាន រមែងត្រូវគ្នាបាន ។

ក៏ម្យ៉ាងទៀតនោះ មិនគួរធ្វើសក្ការៈសូម្បីដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ អធិប្បាយថា ព្រោះហេតុដែលភិក្ខុបខ្លះសូម្បីនៅជាបុប្ផជួន ក៏រមែងមានបដិបទា ជាវត្តបដិបត្តិដូចព្រះខ័ណ្ឌស្រព ដូច្នោះ ភិក្ខុនោះគួរប្រើឧបាយវិធីនោះៗ ធ្វើ ឲ្យតក់ស្លុត ភ័យព្រឺព្រួច ។ ធម្មតាព្រះខ័ណ្ឌស្រព កាលអសនីបាតធ្លាក់ចុះ លើព្រះសីសៈ រមែងមិនមានសេចក្តីខ្លាច សេចក្តីតក់ស្លុត ឬធ្វើឲ្យព្រឺរោម រីឯ បុប្ផជួន រមែងមាន (សេចក្តីខ្លាចជាដើម) ដោយហេតុសូម្បីបន្តិចបន្តួច ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ មានរឿងទាំងនេះជាតួយ៉ាង ៖

រឿងព្រះទ័យកាណកអកយត្ថេរ

បានឮថា ព្រះទ័យកាណកអកយត្ថេរ មិនអាចនឹងពិសោធន៍ភិក្ខុមួយរូប ដែលកាន់បិណ្ឌបាតជាវត្ថុបាន ទើបបានឲ្យសញ្ញាដល់ភិក្ខុកម្លោះទុក ។ ភិក្ខុកម្លោះ រូបនោះ ទើបមុជទឹកនៅត្រង់មាត់ច្រាំងស្ទឹងកល្យាណី ចាប់ជើងភិក្ខុដែលកាន់ បិណ្ឌបាតជាវត្ថុរូបនោះដែលកំពុងនឹងត្រូវទឹក ។ ភិក្ខុដែលកាន់បិណ្ឌបាតជាវត្ថុនោះ សម្គាល់ថា ជាក្រពើ ក៏បញ្ចេញសម្លេងស្រែកឡើង ។ តាំងពីពេលនោះ អ្នក ណាៗ គេក៏ដឹងថា លោកនៅជាបុប្ផជួន ។ តែក្នុងរជ្ជសម័យរបស់ព្រះបាទបណ្ឌិ- មុខតិស្សៈ ព្រះសង្ឃត្ថេរក្នុងមហាវិហារ ជាព្រះខ័ណ្ឌាស្រព តែខូចចក្កនៅក្នុង វិហារនោះឯង ។ ព្រះរាជាគិតថា នឹងពិសោធន៍ព្រះថេរៈ កាលភិក្ខុទាំងឡាយ ចេញទៅភិក្ខុបារ ទើបចូលទៅចាប់ជើងព្រះថេរៈ ធ្វើដូចជាពសរិត ។ ព្រះថេរៈ ស្ងៀមដូចសសរថ្ម សួរថា អ្នកណាក្នុងទីនេះ ។ ព្រះរាជាត្រាស់ថា ខ្ញុំតិស្សៈ លោកម្ចាស់ ។ សូមថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រតិស្សៈ ព្រះអង្គទ្រង់បានក្លិនក្រអូប មិនមែនឬ ។ ឈ្មោះថា សេចក្តីខ្លាច រមែងមិនមានដល់ព្រះខ័ណ្ឌាស្រព ដោយ ប្រការយ៉ាងនេះ ។

ក៏បុគ្គលខ្លះ សូម្បីជាបុប្ផជួនក៏ជាអ្នកក្លាហានមិនកំសាកញី ។ អ្នកនោះ
ត្រូវពិសោធន៍ដោយអារម្មណ៍ដែលគួរស្រឡាញ់ ពិតហើយ សូម្បីព្រះបាទវិសុទ្ធា
កាលនឹងពិសោធន៍ព្រះថេរៈមួយរូប ទើបនិមន្តឲ្យអង្គុយក្នុងព្រះរាជមណ្ឌប ហើយ
ត្រាស់បង្គាប់ឲ្យមនុស្សខាំផ្លែពុទ្រាក្នុងសម្លាកររបស់លោក ។ ព្រះមហាថេរៈក៏
ស្រៀវទឹកមាត់ ។ តអំពីនោះ សេចក្តីដែលព្រះថេរៈជាបុប្ផជួនក៏ប្រាកដច្បាស់
ព្រោះថា ធម្មតាចំណង់ក្នុងរស ព្រះខីណាស្រពលៈបង្គំបានអស់ហើយ ឈ្មោះថា
សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងរសទាំងឡាយសូម្បីជាទិព្វក៏មិនមាន ។ ដូច្នោះ ទើបពិសោធន៍
ដោយឧបាយទាំងនេះ បើសេចក្តីខ្លាច សេចក្តីភ័យតក់ស្លុត ឬចំណង់ក្នុងរស
នៅកើតដល់លោក ក៏គប្បីដឹងបានថា លោកមិនមែនជាព្រះអរហន្ត ។ តែបើ
មិនខ្លាច មិនតក់ស្លុត មិនភ័យព្រឺព្រួច អង្គុយ (ស្ងប់) ដូចរាជសីហ៍ សូម្បីក្នុង
អារម្មណ៍ដែលជាទិព្វ ក៏មិនធ្វើសេចក្តីប្រាថ្នាឲ្យកើតឡើង ភិក្ខុនេះ ជាអ្នកបរិបូរ
ដោយការព្យាករណ៍ រមែងគួរដល់គ្រឿងសក្ការៈ ដែលព្រះរាជា និងមហាមាត្យ
របស់ព្រះរាជាជាដើម បញ្ជូនមកដោយសព្វគ្រប់ ។

អដ្ឋកថា

សប្បុរិសធម្មសូត្រនិទាន ៣

[១៦៦] សប្បុរិសធម្មសូត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបាន
ស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា សប្បុរិសធម្មំ បានដល់ ធម៌របស់សប្បុរិស
ទាំងឡាយ ។

បទថា អសប្បុរិសធម្មំ បានដល់ ធម៌របស់បុគ្គលអាក្រក់ទាំងឡាយ ។

[១៧៧] ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់តាំងមាតិកាទុកយ៉ាងនេះហើយ
កាលទ្រង់សម្ដែងធម៌ដែលគួរលះមុន ទើបត្រាស់ពាក្យមានជាដើមថា កតមោ
ច ភិក្ខុវេ អសប្បុរិសធម្មោ ដូច្នោះ ទុកទៀត ដូចបុរសអ្នកឆ្លាតក្នុងផ្លូវ ប្រាប់
ផ្លូវដែលគួរលះមុនថា ចូរលះផ្លូវខាងឆ្វេង កាន់យកផ្លូវខាងស្តាំ ដូច្នោះ ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា ឧច្ចាកុលា សេចក្ដីថា ចាកត្រកូលក្សត្រិយ៍
ឬត្រកូលព្រាហ្មណ៍ ព្រោះថា ត្រកូលទាំងពីរនេះប៉ុណ្ណោះ ហៅថា ត្រកូលខ្ពស់ ។

បទថា សោ តត្ថ បុរិសោ សេចក្ដីថា ក្នុងភិក្ខុទាំងនោះ ភិក្ខុរូបនោះជា

អ្នកគួរបូជា ។

បទថា **អន្តរំ ករិត្វា** បានដល់ ធ្វើបដិបទាឲ្យតាំងនៅខាងក្នុង ។

[១៨០] ក្នុងបទថា **មហាកុលា** បានដល់ ចេកចាកត្រកូលក្សត្រិយ័
ត្រកូលព្រាហ្មណ៍ ឬត្រកូលវេស្សៈ ។ ព្រោះត្រកូលទាំងបីនេះប៉ុណ្ណោះ ហៅថា
ត្រកូលធំ ។

បទថា **មហាកោតកុលា** គឺ ចេញចាកត្រកូលដែលសម្បូរណ៍ដោយកោត
ទ្រព្យច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់ ។

បទថា **ឧឡារកោតកុលា** គឺ ចេញចាកត្រកូលដែលបរិបូរដោយកោត
ទ្រព្យដ៏ច្រើនលើសលុប ។

ក្នុងបទទាំងពីរនេះ រមែងបានត្រកូលសូម្បីទាំង ៤ ត្រកូល ។ ព្រោះ
អ្នកកើតក្នុងត្រកូលមួយ រមែងជាអ្នកមានកោតទ្រព្យច្រើនខ្លះ មានកោតទ្រព្យ
ឧឡារខ្លះ ព្រោះផលបុណ្យទាំងឡាយ ។

[១៨១] បទថា **យស្សសី** បរិវារ ។

បទថា **អបបាតា** បានដល់ រមែងមិនប្រាកដក្នុងកណ្តាលសង្ឃជាដើម
ដូចកូនសរ ដែលបាញ់ទៅក្នុងវេលាពេលយប់ ។

បទថា អប្បសក្ខា គឺ មានបរិវារតិច ។

[១៨១] បទថា អារញ្ញិកោ គឺ សមាទានធុត្តន្ត នៅក្នុងព្រៃជារត្ត ។
សូម្បីក្នុងធុត្តន្តដ៏សេសទាំងឡាយ ក៏ន័យនេះនុ៎ះឯង ។ ក៏ក្នុងបាលីព្រះសូត្រនេះ
ធុត្តន្តមក ៧ ប៉ុណ្ណោះ តែដោយពិស្តារធុត្តន្តនេះមាន ១៣ ។ ក្នុងបណ្ណាធុត្តន្ត
១៣ នោះ ធុត្តន្តដែលគួរនឹងនិយាយដល់ទាំងអស់នោះ បានពោលទុកហើយ
ក្នុងធុត្តន្តនិទ្ទេសក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គដោយអាការទាំងពួង ។

[១៨២] ក្នុងបទថា អតម្មយតា តណ្ហា ហៅថា តម្មយតា អធិប្បាយថា
ភាពជាអ្នកមិនមានតណ្ហា ។

បទថា អតម្មយតំ ចេវ អន្តរំ ករិត្វា សេចក្តីថា ធ្វើភាពជាអ្នកមិនមាន
តណ្ហានុ៎ះឯងឲ្យជាហេតុ ឬធ្វើទុកក្នុងខាងក្នុង អធិប្បាយថា ឲ្យកើតឡើងក្នុង
ចិត្ត ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុង និរោធនៈ តទៅ ៖

ក៏ព្រោះហេតុដែលព្រះអនាគាមី និងព្រះខ័ណ្ឌស្រពទាំងឡាយ រមែងចូល
(និរោធ) សមាបត្តិនោះបាន ចំណែកបុព្វជនមិនមានសមាបត្តិនោះ ព្រោះដូច្នោះ
វារៈដែលពោលអំពីអសប្បុរស ទើបរៀរទុក (មិននិយាយដល់) ។

[១៧៧] បទថា ន កិច្ចិ មតិ បានដល់ រមែងមិនសម្គាល់បុគ្គលណាៗ

ដោយសេចក្តីសម្គាល់ ៣ ប្រការ ។

បទថា ន កុហិញ្ញិមញ្ញតិ បានដល់ រមែងមិនសម្គាល់ក្នុងឱកាសណាៗ ។

បទថា ន កេនចិ មញ្ញតិ បានដល់ រមែងមិនសម្គាល់បុគ្គលនោះ សូម្បី

ដោយវត្ថុណាៗ ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងទីគ្រប់កន្លែង ងាយទាំងនោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា សប្បវិសធម្មសូត្រ ទី ៣

អដ្ឋកថា

សេចក្តីសង្ខេបសេចក្តីសូត្រនិង ៤

[១៧៧] សេវិតព្យាសេវិតព្យសូត្រ មានពាក្យផ្តើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបាន
ស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

សមាចារ

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា តព្វ អញ្ញមញ្ញំ កាយសមាចារំ សេចក្តីថា
តថាគតពោលការប្រព្រឹត្តផ្លូវកាយដែលគួរសេពមួយយ៉ាង និងដែលមិនគួរសេព
មួយយ៉ាង ។ អធិប្បាយថា តថាគតមិនបានពោលថា កាយសមាចារដែលគួរ
សេពនោះឯង មិនគួរសេពដោយបរិយាយណាៗ ឬកាយសមាចារដែលមិនគួរ
សេពថា គួរសេព ។

សូម្បីក្នុងវច្ឆិសមាចារជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ ព្រះមានព្រះភាគ
គ្រាទ្រង់តាំងមាតិកាទុកដោយបទទាំង ៧ ដោយប្រការយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់
មិនបានចែកទុកដោយពិស្តារ ក៏ទ្រង់បញ្ចប់ទេសនា ។

ព្រោះហេតុអ្វី ?

ព្រោះដើម្បីឲ្យឱកាសដល់ព្រះសារីបុត្តត្រូវ ។ ក្នុងមនោសមាចារ លោក
មិនបានកាន់យកមិច្ឆាទិដ្ឋិ និងសម្មាទិដ្ឋិថា ជាអង្គដែលចែកទុកផ្សេងដទៃ ដោយ
អំណាចនៃការត្រឡប់បានទិដ្ឋិ ។

ក្នុងចិត្តប្បាទ គួរជ្រាបអភិជ្ឈាជាដើមថា មិនដល់កម្មបទ^១ ក៏មិនមែន ។
(គឺដល់កម្មបថ) ។

ក្នុងវារៈដែលពោលអំពីការបានសញ្ញា ត្រាស់បទទាំងឡាយជាដើមថា
អភិជ្ឈាសហគតាយ សញ្ញាយ (មានសញ្ញាដែលទៅរួមនឹងអភិជ្ឈា) ដូច្នោះ ដើម្បី
ទ្រង់សម្តែងកាមសញ្ញាជាដើម ។

ព្រះអនាគាមីនៅមានកវតណ្ណា

បទថា សព្វាបជ្ឈំ ប្រែថា មានទុក្ខ ។ បទថា អបរិនិដ្ឋិតភារាយ
បានដល់ ព្រោះភពទាំងឡាយមិនទាន់អស់ទៅ ។ ក៏ក្នុងទីនេះ ឈ្មោះថា អត្តភាព
ដែលត្រូវទុក្ខបៀតបៀនមាន ៤ ប្រការ ។ ព្រោះបុគ្គលណា សូម្បីជាបុថុជ្ជន
រមែងមិនអាចដើម្បីនឹងលះបង់ភពដោយអត្តភាពនោះបាន ផ្ដើមតាំងពីការបដិ-
សន្ធិរបស់បុគ្គលនោះ អកុសលធម៌ទាំងឡាយរមែងចម្រើន និងកុសលធម៌ទាំង

១- ចករណ៍ខ្លះថា អភិជ្ឈា មិនដល់កម្មបថ

ឡាយរមែងសាបសូន្យទៅ ឈ្មោះថា រមែងញ៉ាំងអត្តភាពដែលមានទុក្ខប៉ុណ្ណោះ
ឲ្យកើត ។ ព្រះសោតាបន្ន ព្រះសកទាគាមី និងព្រះអនាគាមីក៏ដូចគ្នា ។

សួរថា បុប្ផជួនទាំងឡាយជាដើមរួមព្រះសោតាបន្ន និងព្រះសកទាគាមី
សូមលើកទុកចុះ តែព្រះអនាគាមី រមែងញ៉ាំងអត្តភាពដែលមានទុក្ខហៀតហៀន
ឲ្យកើតឡើង បានយ៉ាងណា ។

ឆ្លើយថា ព្រោះសូម្បីព្រះអនាគាមី កើតក្នុងជាន់សុទ្ធាវាស សម្លឹងមើល
ដើមកល្យាណក្នុងវិមានឧទ្យាន (សួនសួតិ) បន្តិទានថា សុខហ្ន៎ សុខហ្ន៎ ។
សេចក្តីលោកក្នុងភព តណ្ហាក្នុងភព ដែលព្រះអនាគាមីមិនទាន់លះបាននូវឡើយ
ព្រោះព្រះអនាគាមីនោះ លះតណ្ហាមិនទាន់បាន ឈ្មោះថា អកុសលធម៌រមែង
ចម្រើន កុសលធម៌សាបសូន្យទៅ រមែងញ៉ាំងអត្តភាពដែលមានទុក្ខនុ៎ះឯង ឲ្យ
កើតឡើង គប្បីជ្រាបថា ជាអ្នកមានភពមិនទាន់អស់នុ៎ះឯង ។

អត្តភាពមិនមានទុក្ខរបស់បុប្ផជួន

បទថា អព្យាបជ្ឈំ គឺ មិនមានទុក្ខ ។ សូម្បីបុគ្គលនេះ ក៏គប្បីជ្រាប
ដោយជន ៤ ពួក ។ អធិប្បាយថា បុគ្គលណាសូម្បីបុប្ផជួន ក៏អាចធ្វើភពឲ្យ
អស់ដោយអត្តភាពនោះ មិនមានបដិសន្ធិតទៅទៀត ផ្អើមតាំងពីបុគ្គលនោះចុះ

កាន់បដិសន្ធិ អកុសលធម៌សាបសូន្យទៅ កុសលធម៌ប៉ុណ្ណោះចម្រើន គេរមែង
ញ៉ាំងអត្តភាពដែលមិនមានទុក្ខនុ៎ះឯងឲ្យកើតឡើង ជាអ្នកឈ្មោះថា មានភពអស់
ហើយតែម្យ៉ាង ។ ព្រះសោតាបន្ត ព្រះសកទាគាមី និងព្រះអនាគាមីក៏ដូចគ្នា ។

សួរថា ព្រះសោតាបន្តជាដើម សម្រាកទុកចុះ (មិនគប្បីពោលដល់)
បុប្ផជន រមែងញ៉ាំងអត្តភាពដែលមិនមានទុក្ខឲ្យកើតឡើងបាន យ៉ាងណា? និង
គេមានការសាបសូន្យចាកអកុសលធម៌ជាដើមបាន យ៉ាងណា?

ឆ្លើយថា សូម្បីបុប្ផជនដែលកើតក្នុងភពចុងក្រោយ ក៏រមែងធ្វើភពឲ្យ
អស់ដោយអត្តភាពនោះបាន អត្តភាពរបស់បុប្ផជនអ្នកកើតក្នុងភពចុងក្រោយនោះ
សូម្បីនឹងសម្លាប់សត្វដល់ ៩៩៩ ជីវិត ដូចអង្គុលិមាល ក៏ឈ្មោះថា មិនមាន
ទុក្ខ ឈ្មោះថា **រមែងធ្វើភពឲ្យអស់ទៅ** ឈ្មោះថា រមែងញ៉ាំងអកុសលនុ៎ះឯង
ឲ្យសាបសូន្យទៅ រមែងញ៉ាំងវិបស្សនានុ៎ះឯងឲ្យកាន់យកបន្ទប់វិបស្សនាបាន ។

រាគៈកើតដល់បុគ្គលខ្លះ

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងបទថា **ចក្ខុវិញ្ញេយ្យំ** ជាដើម ដូចតទៅនេះ ៖

ព្រោះហេតុដែលរាគៈជាដើមក្នុងរូបនុ៎ះឯង រមែងកើតចំពោះបុគ្គលខ្លះ
បុគ្គលខ្លះទើបភ្លើតភ្លើនពេញចិត្ត កាលភ្លើតភ្លើនពេញចិត្ត រមែងដល់សេចក្តី

សាបសូន្យ និងសេចក្តីវិនាស ។ រមែងមិនកើតចំពោះបុគ្គលខ្លះ បុគ្គលខ្លះ
ទើបនឿយណាយ ប្រាសចាកតម្រេក រមែងដល់សេចក្តីរលត់ ព្រោះដូច្នោះ
ទើបមិនត្រាស់ថា តព្វ អញ្ញមញ្ញំ ក្នុងបទទាំងពួង មានន័យនេះនុ៎ះឯង ។

ទុក្ខមិនមានដល់អ្នកមិនមានបដិសន្ធិ

ក្នុងបទថា ឯវំ វិត្តារេន អត្ថំ អាជាទេយ្យំ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

សួរថា បុគ្គលពួកណា រមែងដឹងសេចក្តីនៃភាសិតនេះរបស់ព្រះមាន-
ព្រះភាគ ។

ឆ្លើយថា ជាដំបូង បុគ្គលពួកណាសិក្សាបាលី និងអដ្ឋកថា របស់ព្រះ
សូត្រនេះ តែមិនធ្វើតាមការសិក្សាមកនោះ មិនបដិបត្តិអនុលោមប្បជីបទាតាម
ដែលពោលហើយ បុគ្គលទាំងនោះ ឈ្មោះថា រមែងមិនដឹង ។ ចំណែកបុគ្គល
ពួកណា ជាអ្នកធ្វើតាមការសិក្សាមកនោះ បដិបត្តិអនុលោមប្បជីបទា តាម
ដែលពោលហើយ បុគ្គលទាំងនោះ ឈ្មោះថា ដឹង ។

សួរថា បើដូច្នោះ ការដឹងអត្ថនៃព្រះពុទ្ធវចននោះ នឹងមានប្រយោជន៍
នឹងសេចក្តីសុខរហូតអស់កាលយូរ សម្រាប់ពួកសត្វអ្នកមានបដិសន្ធិ ចូរលើក
ទុកចុះ តែសម្រាប់ពួកសត្វអ្នកមិនមានបដិសន្ធិ (តទៅទៀត) នឹងមានប្រយោជន៍

សុខបានយ៉ាងណា ?

ឆ្លើយថា ពួកបុគ្គលអ្នកមិនបដិសន្ធិ រមែងបរិទិព្វាន ដូចភ្លើងអស់នូវ
គ្រឿងឆេះ កាលវេលាកន្លងទៅ សូម្បីសែនកប្ប ឈ្មោះថា សេចក្តីទុក្ខ រមែង
មិនមានដល់បុគ្គលទាំងនោះទៀត ។ បុគ្គលទាំងនោះប៉ុណ្ណោះ នឹងទទួលបាន
ប្រយោជន៍សុខអស់កាលដ៏យូរដោយចំណែកមួយ ដោយប្រការដូចពោលមក
នេះ ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងទីគ្រប់កន្លែង ងាយទាំងនោះឯង ។

ចប់អង្គការ សេវិតព្យាសេវិតព្យសូត្រទី ៤

អដ្ឋកថា

ពហុធាតុកសុត្រនិ ៥

[២៣៤] ពហុធាតុកសុត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្ដាប់
មកហើយយ៉ាងនេះ ក្នុងព្រះសុត្រនោះ មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

ភ័យ ឧបទ្ទវៈ ឧបសគ្គ

[២៣៥] ក្នុងបទថា ភយានិ ជាដើម មានអធិប្បាយថា សេចក្ដីតក់ស្លុត
នៃចិត្ត ឈ្មោះថា ភ័យ ។ អាការនៃចិត្តដែលមិនមានអារម្មណ៍ជាមួយ ឈ្មោះថា
ឧបទ្ទវៈ (ឧបទ្រព) ។ អាការដែលទាស់ គឺ អាការដែលជំទាស់ក្នុងអារម្មណ៍
នោះៗ ឈ្មោះថា ឧបសគ្គ ។

គប្បីជ្រាបសេចក្ដីផ្សេងរបស់អាការ មានសេចក្ដីខ្លាច (ភ័យ) ជាដើម
ទាំងនោះយ៉ាងនេះ ៖

ពួកចោរដែលអាស្រ័យនៅក្នុងទីដែលមិនស្មើ មានក្នុងជាដើម ឲ្យដំណឹង
ដល់អ្នកជនបទថា ក្នុងថ្ងៃឯណោះ ពួកយើងនឹងចូលទៅប្លន់ស្រុករបស់ពួកអ្នក ។
ចាប់តាំងពីបានស្ដាប់ព្រឹត្តិការណ៍នោះហើយ ពួកអ្នកជនបទ ក៏ដល់នូវសេចក្ដី

ខ្លាច សេចក្តីតក់ស្លុត មានឈ្មោះថា សេចក្តីតក់ស្លុតនៃចិត្ត ។

ពួកអ្នកជនបទនាំគ្នាគិតថា ទីនេះពួកចោរនឹងប្រទូស្តពួកយើង វានឹង
សេចក្តីវិនាសមកដល់ពួកយើង ទើបកាន់យករបស់សំខាន់ៗ ចូលទៅកាន់ព្រៃ
ព្រមទាំងសត្វជើង ២ និងសត្វជើង ៤ ដេកលើផែនដីក្នុងទីនោះៗ ត្រូវរេបោម
មូសជាដើមទាំងអស់ ក៏ចូលទៅចន្លោះគុម្ពឈើ ជាន់ដង្កត់ និងបន្ទា សភាពដែល
អ្នកជនបទទាំងនោះត្រាច់ទៅយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា អាការនៃចិត្តមិនមានអារម្មណ៍
តែមួយ ។

បន្ទាប់ពីនោះ កាលពួកចោរមិនមកតាមថ្ងៃទីនិយាយ ក៏នាំគ្នាគិតថា
ដំណឹងនោះ គង់នឹងជាដំណឹងកុហក ពួកយើង (គួរ) នឹងចូលស្រុក ព្រមទាំង
វត្ត ក៏នាំគ្នាចូលទៅកាន់ស្រុក ។ ពេលនោះ ពួកចោរដឹងថា អ្នកស្រុកត្រឡប់
ចូលស្រុក ទើបលោមព័ទ្ធស្រុក ដុតភ្លើងត្រង់ទ្វារ សម្លាប់ពួកមនុស្ស ប្លន់
យកទ្រព្យសម្បត្តិគ្រប់យ៉ាងទៅ ។ បណ្តាមនុស្សទាំងនោះ ពួកដែលសល់អំពី
ត្រូវសម្លាប់ នាំគ្នាពន្ធត់ភ្លើង ហើយអង្គុយស្រងាកចិត្ត សោកសៅដល់សម្បត្តិ
ដែលវិនាសទៅហើយក្នុងទីនោះៗ ត្រង់ម្លប់ជង្រក និងជញ្ជាំងផ្ទះជាដើម ។
អាការដែលទាស់ដួចពេលនេះ ឈ្មោះថា អាការជំទាស់ ។

ក៏យកើតអំពីជនពាល

បទថា នឡាតារា ប្រែថា ផ្ទះដែលប្រក់ដោយឈើបបុស ។ ផ្ទះនេះ បិទបាំងដោយឈើបបុស តែសម្ភារៈដ៏សេសក្នុងផ្ទះនេះ សុទ្ធតែធ្វើដោយឈើ (សាច់រឹង) សូម្បីក្នុងផ្ទះដែលប្រក់ដោយស្មៅ ក៏ន័យនេះនុ៎ះឯង ។

បទថា ពាលតោ ឧប្បជ្ជន្តិ សេចក្តីថា អាស្រ័យជនពាលប៉ុណ្ណោះ ទើប កើតឡើង ។

ព្រោះជនពាលជាអ្នកមិនច្នាត ប្រាថ្នាសេចក្តីជាព្រះរាជា ភាពជាឧបរាជ ឬតំណែងធំយ៉ាងដទៃ នាំយកអ្នកលេងធំ ដែលជាក្មេងគ្មានឪពុកម្តាយអប់រំ ដូច ជាខ្លួនដែលមានចំនួនបន្តិចបន្តួច ពាលថា ពួកលោកចូរមក យើងនឹងធ្វើពួក លោកឲ្យជាធំ ដូច្នោះ ហើយទៅអាស្រ័យញែកក្នុងដើម ឬន់ស្រុកតាមជ្វាយ ដែន ប្រកាសឲ្យដឹងថា ជាពួកប្រទុសវាយ (ពួកឧទាម) ហើយឬន់និគមខ្លះ ជនបទខ្លះ តាមលំដាប់ ។

ពួកមនុស្សនាំគ្នាចោលស្រុក ត្រូវការដែលរួចផុតភ័យ រមែងចៀសទៅ ។ ភិក្ខុក្តី ភិក្ខុនីក្តី ដែលអាស្រ័យពួកមនុស្សទាំងនោះ ក៏លះបង់ចោលទីនៅរៀង ខ្លួនៗ ទៅ ។ ក្នុងទីដែលច្រើនកាត់ភិក្ខុក្តី សេនាសនៈក្តី រមែងជារបស់រកបាន

ដោយលំបាក ។ ភ័យ រមែងនឹងមានមកដល់បរិស័ទទាំង ៤ ដោយប្រការ
យ៉ាងនេះ ។ សូម្បីក្នុងបព្វជិតទាំងឡាយ ភិក្ខុពាល ២ រូប បន្តិការវិវាទ ផ្ដើម
ប្ដឹងគ្នាឡើង ។ ដូច្នោះ ការឈ្លោះគ្នារមែងកើតឡើង ដូចពួកភិក្ខុដែលក្រុង
កោសម្ពី ភ័យរមែងមានដល់បរិស័ទទាំង ៤ ជាការពិត ភ័យទាំងអស់ដែល
កើតឡើងនោះ គប្បីជ្រាបថា កើតអំពីជនពាល ដោយប្រការដូចពណ៌នាមក
នេះ ។

[២៣៦] បទថា ឯតទៅច សេចក្ដីថា ព្រះអានន្ទគិតថា ព្រះមានព្រះភាគ
ប៉ុណ្ណោះ (អាចត្រាស់) ព្រះធម៌ទេសនាឲ្យដល់ទីបំផុត ធ្វើដូចម្ដេចហ្ន៎ យើងគប្បី
ទូលសួរព្រះទេសពលហើយ ធ្វើទេសនាឲ្យបរិបូរដោយព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណនុ៎ះឯង
ទើបបានក្រាបទូលពាក្យមានជាដើមថា ភិក្ខាវតា នុ ខោ កន្ថ នេះ ។

រូបបរិគ្គហ-អរូបបរិគ្គហ

ក្នុងបណ្ដាធាតុ ១៨ យ៉ាង ការកំណត់ធាតុ ១០ កន្លះ ឈ្មោះថា រូប-
បរិគ្គហៈ (គឺការកំណត់រូប) ការកំណត់ធាតុ ៧ កន្លះ ជាអរូបបរិគ្គហៈ (គឺ
ការកំណត់អរូប) ដូច្នោះ ទើបជាការត្រាស់ការកំណត់ទាំងរូប និងអរូប ។
ធាតុសូម្បីទាំងអស់ជាបញ្ចក្ខន្ធ ដោយអំណាចខន្ធ សូម្បីបញ្ចក្ខន្ធ ក៏ជាទុក្ខសច្ច

តណ្ហាដែលញ៉ាំងបញ្ចក្ខន្ធទាំងនោះឲ្យតាំងឡើង ជាសមុទយសច្ច ការមិនប្រព្រឹត្ត
ទៅនៃទុក្ខសច្ច និងសមុទយសច្ចទាំងពីរ ជានិរោធសច្ច បដិបទជាគ្រឿងឲ្យ
ដល់និរោធ ជាមគ្គសច្ច ដូច្នោះ កម្មដ្ឋានមានសច្ចៈទាំង ៤ ជាអារម្មណ៍
ទើបព្រះអង្គត្រាស់ឲ្យដល់ទីបំផុត ជាការបញ្ជាក់សេចក្តីខាងចុងសម្រាប់ភិក្ខុ
មួយរូប នេះជាសេចក្តីសន្លឹបក្នុងទីនេះ ។ តែដោយពិស្តារ ធាតុទាំងនេះ បាន
ពោលទុកហើយក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ។

[២៣៧] ត្រាស់មគ្គទុកព្រមជាមួយវិបស្សនា ដោយបទថា ជានាតិ
បស្សតិ ។ ត្រាស់បថវិធាតុជាដើម ដើម្បីទ្រង់សម្តែងកាយដែលមានវិញ្ញាណ
ដោយជារបស់សូន្យ មិនមែនសត្វ ។

ព្រោះថា បថវិធាតុជាដើមនោះ នឹងត្រូវឲ្យគ្រប់ចំនួនដោយធាតុ ១៨
យ៉ាងពួកដំបូង កាលនឹងឲ្យគ្រប់ចំនួន ក៏គួរឲ្យគ្រប់ដោយនាំចេញពីវិញ្ញាណ-
ធាតុ ។ វិញ្ញាណធាតុដ៏សេស រមែងមាន ៦ យ៉ាង ដោយអំណាចចក្ខុវិញ្ញាណ
ជាដើម ។ បណ្តាវិញ្ញាណធាតុទាំងនោះ កាលកំណត់យកចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ
ក៏ជាចំណែកដែលទ្រង់កំណត់យកធាតុទាំងពីរដូចគ្នា គឺ ចក្ខុធាតុ ដែលជាទី
អាស្រ័យរបស់ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះ ១ រូបធាតុដែលជាអារម្មណ៍ ១ សូម្បីក្នុង

ធាតុទាំងពួង ក៏ន័យនេះនុ៎ះឯង ។ តែកាលកំណត់មនោវិញ្ញាណធាតុ ធាតុទាំង
ពីរ គឺ មនោធាតុ ព្រោះមកមុនមនោវិញ្ញាណធាតុនោះ ១ ធម្មធាតុ ដោយជា
អារម្មណ៍ ១ ក៏ជាចំណែកដែលទ្រង់កំណត់យកហើយដូចគ្នា ។ ព្រោះហេតុ
នេះ បណ្តាធាតុ ១៨ យ៉ាងទាំងនេះ ធាតុ ១០ កន្លះ ទើបជារូបបរិក្ខហៈ (គឺ
ការកំណត់រូប) ព្រោះហេតុនោះ ធាតុកម្មដ្ឋានសូម្បីនេះ រមែងជាចំណែកដែល
ព្រះអង្គត្រាស់ឲ្យដល់ទីបំផុត ជាការបញ្ជាក់សេចក្តីខាងចុងសម្រាប់ភិក្ខុមួយរូប
ដោយន័យមុនដូចគ្នា ។

អធិប្បាយសុខធាតុ

[២៣៧] គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងបទថា សុខធាតុជាដើមតទៅ ។ ឈ្មោះ
ថា **សុខធាតុ** ព្រោះសុខនោះផង ឈ្មោះថា ជាធាតុផង ព្រោះអត្ថថា មិនមែន
សត្វ និងជារបស់សួន្យ ។ ក្នុងបទទាំងពួង ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។ ក៏ក្នុង
ធាតុ ៦ យ៉ាងនេះ ធាតុ ៤ ដំបូង លោកកាន់យកដោយជារត្តុផ្តុយគ្នា តែធាតុ
២ ខាងចុង លោកកាន់យកដោយស្រដៀងគ្នា ។ ធាតុ គឺ **ឧបេក្ខា** ស្រដៀង
គ្នានឹងធាតុ គឺ អវិជ្ជា សូម្បីព្រោះជាការដែលមិនប្រាកដច្បាស់ ។ មួយទៀត
ក្នុងធាតុ ៦ នេះ កាលទ្រង់កំណត់យកសុខធាតុ និងទុក្ខធាតុ ក៏ជាការដែល

ទ្រង់កំណត់យកវិញ្ញាណធាតុផង កាលទ្រង់កំណត់យកធាតុដ៏សេស ក៏ទ្រង់
កំណត់យកមនោវិញ្ញាណធាតុផង ។ ធាតុ ៦ យ៉ាងសូម្បីទាំងនេះ (គឺសុខ
ទុក្ខ សោមនស្ស ទោមនស្ស ឧបេក្ខា អវិជ្ជា) ក៏គប្បី (ចែកចេញ) ឲ្យគ្រប់
ដោយធាតុ ១៨ យ៉ាងខាងដើមនុ៎ះឯង ។ កាលនឹងធ្វើឲ្យគ្រប់ ត្រូវធ្វើឲ្យគ្រប់
ចំនួន ដោយនាំចេញចាកឧបេក្ខាធាតុដូចពោលមកនេះក្នុងបណ្ណាធាតុ ១៨ យ៉ាង
ទាំងនេះ ធាតុ ១០ កន្លះ ជាការកំណត់រូបឯង ។ សូម្បីកម្មដ្ឋាននេះ រមែង
ជាការត្រាស់ឲ្យដល់ទីបំផុត ជាការបញ្ជាក់សេចក្តីខាងចុងដល់កិក្ខុម្មយរូប ដោយ
ន័យមុននុ៎ះឯង ។

អធិប្បាយកាមធាតុ

[២៤០] គប្បីជ្រាបសេចក្តីនៃកាមធាតុជាដើម ដោយន័យដែលត្រាស់
ទុកក្នុងកាមវិតក្កៈជាដើម ក្នុងទ្វេធាវិតក្កសូត្រ ។ សូម្បីក្នុងព្រះអភិធម្ម កាមធាតុ
ជាដើមទាំងនោះ លោកបានឲ្យពិស្តារទុកហើយ ដោយន័យមានជាដើមថា ធាតុ
ទាំងនោះ **កាមធាតុ** ដូចម្តេច? បានដល់ សេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីត្រិះរិះខ្លាំង
ជាដើម ដែលប្រកបដោយកាម ដូច្នោះ ។ ធាតុទាំង ៦ សូម្បីនេះ (គឺកាម
នេក្ខម្មៈ ព្យាបាទ អព្យាបាទ វិហិន្ស អវិហិន្ស) ក៏គប្បីធ្វើឲ្យគ្រប់ចំនួនដោយ

ធាតុ ១៨ យ៉ាងខាងដើមនុ៎ះឯង ។ កាលនឹងធ្វើឲ្យគ្រប់ចំនួន គួរធ្វើឲ្យគ្រប់
ដោយនាំចេញចាកកាមធាតុ ។ ដូចដែលពោលមកនោះ ធាតុ ១០ កន្លះ ក្នុងធាតុ
១៨ យ៉ាង ទើបជារូបបរិក្ខហធាតុ ។ សូម្បីកម្មដ្ឋាននេះ ក៏ជាការដែលព្រះអង្គ
ត្រាស់ឲ្យដល់ទីបំផុត ជាការបញ្ជាក់សេចក្តីខានចុងសម្រាប់ភិក្ខុមួយរូប ដោយ
ន័យមុននុ៎ះឯង ។ ខន្ធចាត់ជាធាតុ ក្នុងបណ្តាកាមធាតុជាដើម ខន្ធដែលជាកា-
មាវចរ ៥ ឈ្មោះថា កាមធាតុ ខន្ធដែលជារូបាវចរ ៥ ឈ្មោះថា រូបធាតុ
ខន្ធដែលជាអរូបាវចរ ៤ ឈ្មោះថា អរូបធាតុ ។ ក៏សេចក្តីពិស្តាររបស់ធាតុ
ទាំងនេះ មានមកក្នុងព្រះអភិធម្ម ដោយន័យជាដើមថា បណ្តាធាតុទាំងនោះ
កាមធាតុ ដូចជាម្តេច? ខាងក្រោមធ្វើអវិច័នរកឲ្យជាទីបំផុត ។ ធាតុ ៣ សូម្បី
ទាំងនេះ ក៏គួរធ្វើឲ្យគ្រប់ចំនួនដោយនាំចេញអំពីកាមធាតុ ។ ដូចដែលពោល
មកនោះ ធាតុ ១០ កន្លះ ក្នុងបណ្តាធាតុ ១៨ ទាំងនេះ ទើបជារូបបរិក្ខហៈឯង ។
សូម្បីកម្មដ្ឋាននេះ ក៏ព្រះអង្គត្រាស់ឲ្យដល់ទីបំផុត ជាការបញ្ជាក់សេចក្តីខានចុង
សម្រាប់ភិក្ខុមួយរូប ដោយន័យមុននុ៎ះឯង ។

សន្ធិត-អសន្ធិត

[២៤២] បទថា សន្ធិតា ប្រែថា ដែលបច្ច័យទាំងឡាយមកប្រជុំគ្នាធ្វើ ។

ពាក្យនេះ ជាឈ្មោះរបស់ខន្ធ ៥ ។ ដែលបច្ច័យមិនតាក់តែង ឈ្មោះថា **អ-
សន្ធិត** ។ ពាក្យនេះ ជាឈ្មោះរបស់ព្រះនិព្វាន ។ ធាតុទាំងពីរនេះ ក៏គប្បី
ធ្វើឲ្យគ្រប់ចំនួនដោយធាតុ ១៨ ខាងដើមនុ៎ះឯង កាលនឹងធ្វើឲ្យគ្រប់ចំនួន គួរ
ធ្វើឲ្យគ្រប់ដោយនាំចេញអំពីសន្ធិតធាតុ ។ ដូចដែលពោលមកនោះ ធាតុ ១០
កន្លះ ក្នុងបណ្ណាធាតុ ១៨ យ៉ាងទាំងនេះ ទើបជារូបបរិក្កហៈនោះឯង ។ សូម្បី
កម្មដ្ឋាននេះ ក៏ព្រះអង្គត្រាស់ឲ្យដល់ទើបផុត ជាការបញ្ជាក់សេចក្តីខាងចុងសម្រាប់
ភិក្ខុមួយរូប ដោយន័យមុននុ៎ះឯង ។

អាយតនៈខាងក្នុង-ខាងក្រៅ

[២៤៣] បទថា **អជ្ឈត្តិកពហិរានិ** បានដល់ ទាំងខាងក្នុង និងខាងក្រៅ ។
ក៏ក្នុងពាក្យនេះ ចក្ខុជាដើម ចាត់ជាអាយតនៈខាងក្នុង និងរូបជាដើម ចាត់ជា
អាយតនៈខាងក្រៅ ។ សូម្បីក្នុងទីនេះ ក៏ត្រាស់មគ្គ និងវិបស្សនា ដោយបទថា
ជានាតិ បស្សតិ (រមែងដឹង រមែងឃើញ) ដូច្នោះ ។

[២៤៣] បទថា **ឥមស្មី សតិ ឥទំ** ដូច្នោះជាដើម បានពោលទុកយ៉ាង
ពិស្តារហើយក្នុងមហាតណ្ហាសន្ធិសូត្រ ។

[២៤៤] បទថា អដ្ឋានំ បានដល់ បដិសេធហេតុ ។

បទថា អនវកាសោ បានដល់ បដិសេធបច្ច័យ ។

សូម្បីបទទាំងពីរ ក៏ហាមហេតុនុ៎ះឯង ។ សេចក្តីពិត ហេតុលោកហៅ
ថា ឋានៈ និង ឱកាស ព្រោះជាទីតាំងនៃផលរបស់ខ្លួន ព្រោះផលប្រព្រឹត្តទៅ
ជាប់ទាក់ទងនឹងហេតុនោះ ។

បទថា យំ ប្រែថា ហេតុណា បទថា ទិដ្ឋិសម្បទ្ធោ បានដល់ ព្រះសោ-
តាបន្តអរិយសាវកអ្នកបរិច្ចរណ៍ដោយមគ្គទិដ្ឋិ ។

បទថា កិញ្ចិ សន្ធារំ បានដល់ សន្ធារណាមួយ គឺ សន្ធារម្យ៉ាង ក្នុង
បណ្តាសន្ធារដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ ។

បទថា និច្ចតោ ឧបគច្ឆេយ្យ ព្រងើយ គឺ ប្រកាន់ថា ទៀង ។

បទថា នេតំ ឋានំ វិជ្ជតិ បានដល់ ហេតុនោះមិនមាន គឺ ចាត់ចូល
មិនបាន ។

បទថា យំ បុថុជ្ជនោ បានដល់ ដោយហេតុណា បុថុជ្ជន ។

បទថា ឋានមេតំ វិជ្ជតិ បានដល់ ហេតុនោះមាន ។ អធិប្បាយថា
ពិតណាស់ បុគ្គលនោះគប្បីចាប់យកសន្ធារណានីមួយ ក្នុងបណ្តាសន្ធារដែល

ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រិមី ៣ ដោយសភាពជារបស់ទៀង ដោយសស្សតទិដ្ឋិ ។

សូម្បីក្នុងបទថា កិញ្ចិ សន្ធារំ សុខតោ ជាដើម ក៏គប្បីជ្រាបសេចក្តី ដោយន័យនេះថា ក៏សន្ធារទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្រិមីទី ៤ (លោកុត្តរក្រិមី) រមែងមិនជាអារម្មណ៍របស់ទិដ្ឋិ ឬរបស់អកុសលទាំងឡាយ ដូចដុំដែកដែលក្តៅ ដោយអំណាចសេចក្តីក្តៅជាដើម រមែងមិនជាទីជាប់ចិត្តរបស់ពួករុយដូច្នោះ ។

បទថា សុខតោ ឧបគច្ឆេយ្យ នេះ ត្រាស់សំដៅយកសេចក្តីប្រកាន់ថា ជាសុខដោយអំណាចអត្តទិដ្ឋិ (សេចក្តីឃើញថាជាខ្លួន) យ៉ាងនេះថា អត្តាជា សភាវៈដែលមានសុខដោយចំណែកតែមួយ មិនមានរោគ ខាងមុខអំពីស្លាប់ទៅ ដូច្នោះជាដើម ។ ក៏ព្រះអរិយសាវ័កចូលទៅប្រកាន់សន្ធារឯណានីមួយថា ជាសុខ ដោយចិត្តដែលជាទិដ្ឋិវិប្បយុត្ត ប្រៀបដូចដំរីចុះប្រេងត្រូវសេចក្តីក្តៅក្រហាយ គ្របសង្កត់ មានសេចក្តីត្រជាក់នៅសល់តិចតួច ដើម្បីរម្ងាប់សេចក្តីក្តៅ ទើប ត្រឡប់ចូលទៅអាស្រ័យគំនរលាមក និងប្រៀបដូចបោក្ខរព្រាហ្មណ៍ ត្រឡប់ ចូលទៅអាស្រ័យគំនរលាមក ដូច្នោះ ។ ក្នុងវារៈដែលពោលអំពីរឿង មិនត្រាស់ ថា សន្ធារ ត្រាស់ថា ធម៌ណាៗ ដូច្នោះ ដើម្បីនឹងរួមយកបញ្ញត្តិ មានកសិណ ជាដើមចូលទុកផង ។ សូម្បីក្នុងទីនេះ (គឺព្រះសូត្រនេះ) គប្បីជ្រាបអត្ថន័យដែល

ជាប់ដោយសន្ធិវាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៤ សម្រាប់ព្រះអរិយសាវក ។ ដែល
ជាប់ដោយសន្ធិវាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ប៉ុណ្ណោះ សម្រាប់បុប្ផជន ។ ម្យ៉ាង
ទៀត ក្នុងវារៈទាំងពួង ការកំណត់ដោយអំណាចសន្ធិវាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ
៣ ប៉ុណ្ណោះ រមែងគួរដល់ព្រះអរិយសាវក ។ ពិតហើយ បុប្ផជនរមែងប្រកាន់
វត្ថុណាៗ ព្រះអរិយសាវក រមែងលះបង់សេចក្តីប្រកាន់ក្នុងវត្ថុនោះៗ ក៏សូម្បី
បុប្ផជនរមែងប្រកាន់វត្ថុណាៗ ថា ទៀង ជាសុខ ជាអត្តា ព្រះអរិយសាវកកាន់
យកវត្ថុនោះៗ ថា មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាអនត្តា រមែងត្រឡប់ពីសេចក្តីប្រកាន់
នោះ ។

ព្រះអរិយៈអាចមិនដឹងថា ជាអរិយៈក្នុងជាតិតទៅ

ក្នុងពាក្យថា មាតរំ ជាដើម មានអធិប្បាយថា ស្ត្រីអ្នកឲ្យកំណើតនុ៎ះឯង
លោកបំណងយកថា មាតា បុរសអ្នកឲ្យកំណើត លោកបំណងយកថា បិតា ។
នឹងព្រះខ្លីណាស្រពដែលជាមនុស្ស លោកបំណងយកថា ព្រះអរហន្ត ។

សួរថា ក៏ព្រះអរិយសាវក គប្បីផ្តាច់ជីវិតអ្នកដទៃឬ ?

ឆ្លើយថា សូម្បីប្រការនោះក៏មិនមែនឋានៈ ក៏បើអ្នកណាៗ នឹងគប្បីពោល
នឹងព្រះអរិយសាវកអ្នកនៅក្នុងចន្លោះភព (អ្នកនៅវិលវល់ស្លាប់កើត) ទាំងដែល

មិនដឹងថាខ្លួនជាព្រះអរិយសាវ័ក សូម្បីយ៉ាងនេះថា ក៏លោកចូរផ្តាច់ជីវិតស្រមោច
ខ្មៅ ស្រមោចក្រហមនេះហើយ គ្រប់គ្រងរាជ្យ ជាស្តេចចក្រពត្តិក្នុងចក្រវាឡ
ទាំងអស់ ដូច្នោះ លោកនឹងមិនផ្តាច់ជីវិតស្រមោចខ្មៅ ស្រមោចក្រហមនោះ
ឡើយ ។ សូម្បីបើពោលនឹងលោកយ៉ាងនេះថា បើលោកមិនសម្លាប់សត្វនេះ
ខ្ញុំនឹងកាត់សីសៈលោក ។ តែលោកមិនសម្លាប់សត្វនោះឡើយ ។ ពាក្យនេះ
លោកពោលដើម្បីសម្តែងថា ភាពជាបុប្ផជួនមានទោសច្រើន និងដើម្បីសម្តែង
កម្លាំងរបស់ព្រះអរិយសាវ័ក ។

ក៏ក្នុងសេចក្តីនេះ មានអធិប្បាយយ៉ាងនេះថា ភាពជាបុប្ផជួនមានទោស
ច្រើន ដែលនឹងអាចធ្វើអនន្តរិយកម្ម មានការសម្លាប់មាតាជាដើមបាន ចំណែក
ព្រះអរិយសាវ័ក មានកម្លាំងច្រើនត្រង់ដែលមិនធ្វើកម្មទាំងនេះ ។

បទថា **ទុដ្ឋចិត្តា** ប្រែថា មានចិត្តប្រទូសរ៉ាយ ដោយចិត្តគិតនឹងសម្លាប់ ។

បទថា **លោហិតំ ឧប្បាទេយ្យ** សេចក្តីថា គប្បីធ្វើព្រះវរកាយដែលមាន
ជីវិតឲ្យពុរពងព្រះលោហិត សូម្បីត្រឹមមួយក្រែបរុយតូច ។

បទថា **សង្ឃំ ភិន្ទេយ្យ** គឺ គប្បីបំបែកសង្ឃ អ្នកមានសំវាសស្មើគ្នា
តាំងនៅក្នុងសីមាជាមួយគ្នា ដោយហេតុ ៥ ប្រការ ។ ដូចដែលត្រាស់ទុកថា

ម្ចាស់ឧបាលី សង្ឃរមែងបែកគ្នាដោយអាការ ៥ គឺ ដោយកម្ម ១ ដោយឧទ្ទេស
១ ដោយវោហារ ១ ដោយការសូត្រប្រកាស ១ ដោយការឲ្យចាប់ស្នាក់ ១ ។

ក្នុង ៥ យ៉ាងនោះ បទថា កម្មេន បានដល់ កម្ម ៤ យ៉ាងណាមួយ
មានអបលោកនកម្មជាដើម ។

បទថា ឧទ្ទេសេន បានដល់ ឧទ្ទេសណាមួយ ក្នុងបណ្តាបាតិមោក្ក-
ទេស ៥ ។

បទថា វោហារន្តោ សេចក្តីថា ពោល គឺ សម្តែងរឿងដែលធ្វើឲ្យបែក
គ្នា ១៨ ប្រការ មានជាដើមថា សម្តែងវត្ថុដែលមិនមែនធម៌ជាធម៌ តាមហេតុ
ដែលឲ្យកើតរឿងនោះៗ ។

បទថា អនុស្សាវនេន សេចក្តីថា ដោយការបន្លឺវាចាប្រកាសជិតត្រចៀក
ដោយន័យជាដើមថា ពួកលោកមិនដឹងឬថា ខ្ញុំចេញបួសពីត្រកូលខ្ពស់ និងជា
ពហុស្សត ពួកលោកគួរធ្វើសូម្បីការគិតឲ្យកើតឡើងថា ធម្មតាបុគ្គលដូចខ្ញុំ (ឬ)
ក្នុងនឹងឲ្យកាន់សត្វសាសន៍ក្រៅធម៌ក្រៅវិន័យ , អវិច័នរក ត្រជាក់ដូចព្រៃផ្តា
ឧប្បុលខៀវ ចំពោះខ្ញុំឬ? ខ្ញុំមិនខ្លាចអបាយឬ? ។

បទថា សលាកត្តាហេន សេចក្តីថា ដោយការប្រកាសយ៉ាងនោះ គាំទ្រ

គំនិតភិក្ខុទាំងនោះធ្វើមិនឲ្យវិលត្រឡប់មកជាប្រក្រតី ទើបឲ្យចាប់ស្នាកថា ពួក
លោកចូរចាប់ស្នាកនេះ ។

ក៏ក្នុងរឿងនេះ កម្ម ឬឧទ្ទេសប៉ុណ្ណោះជាសំខាន់ ចំណែកការពោល
(បបួល) ការប្រកាស និងការឲ្យចាប់ស្នាក គ្រាន់តែជាវិធីការខាងដើម ។ ព្រោះ
កាលពោលជាប់ដោយការសម្តែងរឿង ១៨ ប្រការ ហើយប្រកាសដើម្បីធ្វើឲ្យ
កើតសេចក្តីពេញចិត្តក្នុងរឿងនោះ ទើបឲ្យចាប់ស្នាក សន្សំនៅជាការ (រាប់ថា)
មិនបែកគ្នា ។ តែកាលណាភិក្ខុ ៤ រូប ឬលើសពី ៥ រូប ចាប់ស្នាកយ៉ាង
នោះហើយ បែកគ្នាធ្វើកម្ម ឬឧទ្ទេស កាលនោះសន្សំរមែងឈ្មោះថា បែកគ្នា ។
ប្រការនេះដែលថា បុគ្គលដល់ព្រមដោយទិដ្ឋិយ៉ាងនេះ គប្បីទម្ងាយសន្សំ ដូច្នោះ
មិនជាឋានៈដែលនឹងមានបាន ។ អនន្តរិយកម្ម ៥ មានការសម្លាប់មាតាជាដើម
រមែងជាការសម្តែងហើយ ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

វិនិច្ឆ័យអនន្តរិយកម្ម ៥

ដើម្បីនឹងអធិប្បាយអនន្តរិយកម្មដែលបុប្ផជនធ្វើ តែព្រះអរិយសាវក
មិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយកម្ម ដោយទូរ

ដោយការតាំងនៅអស់នៃកប្ប ដោយវិបាក

និងដោយសាធារណៈជាដើម

វិនិច្ឆ័យដោយកម្ម

ក្នុង ៥ យ៉ាងនោះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយកម្មមុន ក៏ក្នុងរឿងកម្មនេះ កាលបុគ្គលជាមនុស្សផ្តាច់ជីវិតមាតា ឬបិតា ជាមនុស្សដែលមិនផ្លាស់ភេទ កម្ម ជាអនន្តរិយកម្ម ។ បុគ្គលនោះគិតថា យើងនឹងហាមផលរបស់កម្មនោះ ទើប សាងសង្ខារសម្របសម្រួលប៉ុន្តែមហាចេតិយ ឲ្យពេញចក្រវាឡទាំងអស់ក្តី ថ្វាយ ទានដល់ព្រះសង្ឃដែលគង់ពេញចក្រវាឡទាំងអស់ក្តី ត្រាច់ទៅជាប់តាមដោយ សង្ឃាដ៏របស់ព្រះមានព្រះភាគក្តី កាលបែកកាយ (ទម្ងាយខន្ធ) រមែងចូលដល់ នរកប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកបុគ្គលណាមានកំណើតជាមនុស្ស ផ្តាច់ជីវិតមាតា បិតាដែលជាសត្វតិរច្ឆាន ឬខ្លួនឯងជាសត្វតិរច្ឆាន ផ្តាច់ជីវិតមាតាបិតាដែលជា មនុស្ស ឬជាសត្វតិរច្ឆានដូចគ្នា ផ្តាច់ជីវិតមាតាបិតាដែលជាសត្វតិរច្ឆាន កម្ម របស់បុគ្គលនោះ មិនជាអនន្តរិយកម្ម តែជាកម្មធ្ងន់ តាំងនៅជិតកៀកអនន្ត- រិយកម្ម ។ តែបញ្ហានេះ លោកពោលជាប់ដោយសត្វមានកំណើតជាមនុស្ស ។

ក្នុងបញ្ហានោះ គួរពោល ឯឡកចតុក្ក សង្គ្គាមព្វតុក្ក និង ចោរចតុក្ក

អធិប្បាយថា បុគ្គលសម្លាប់មាតាបិតាដែលជាមនុស្ស នៅក្នុងទីដែលព្រៃនៅ
សូម្បីមានសេចក្តីប្រាថ្នាថា យើងនឹងសម្លាប់ព្រៃ រមែងត្រូវអនន្តរិយកម្ម ។
តែសម្លាប់ព្រៃ ដោយសម្គាល់ថា ជាព្រៃ ឬដោយសម្គាល់ថា ជាមាតាបិតា
រមែងមិនត្រូវអនន្តរិយកម្ម ។ សម្លាប់មាតាបិតា ដោយសេចក្តីសម្គាល់ថា ជា
មាតាបិតា រមែងត្រូវអនន្តរិយកម្មពិត ។ ក្នុង ២ ចតុក្កុះដ៏សេស ក៏មានន័យ
ដូចពោលនេះនុ៎ះឯង ។ គប្បីជ្រាបចតុក្កុះទាំងនេះ សូម្បីក្នុងព្រះអរហន្ត ដូច
ក្នុងមាតាបិតា ។

សម្លាប់ព្រះអរហន្ត ដែលជាមនុស្សប៉ុណ្ណោះ ត្រូវអនន្តរិយកម្ម ដែល
ជាយក្ខ (ទេវតា) មិនត្រូវ (អនន្តរិយកម្ម) តែកម្មជាកម្មធ្ងន់ ដូចអនន្តរិយកម្ម
នោះឯង ។ ក៏សម្រាប់ព្រះអរហន្តដែលជាមនុស្ស កាលប្រហារដោយសស្ត្រា
ឬសូម្បីដាក់ថ្នាំពិស ក្នុងវេលាដែលជាបុថុជ្ជន បើលោកសម្រេចព្រះអរហត្ត
ហើយស្លាប់ដោយការធ្វើយ៉ាងនោះ ជាអរហន្តយាតពិតៗ ចំណែកទានដែល
ថ្វាយក្នុងវេលាលោកជាបុថុជ្ជន កាលលោកឆាន់ហើយសម្រេចជាព្រះអរហត្ត
ទាននោះជាការឲ្យដល់បុថុជ្ជននុ៎ះឯង ។ មិនមានអនន្តរិយកម្ម ដល់អ្នកសម្លាប់
ព្រះអរិយបុគ្គលទាំងឡាយ ដែលក្រៅលើអំពីព្រះអរហន្ត ។ តែកម្មជាកម្មធ្ងន់

ដូចគ្នានឹងអនន្តរិយកម្មន្តុំឯង ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុង លោហិតុប្បាទកម្ម (កម្ម គឺ ធ្វើព្រះលោហិតឲ្យ ពុរពន) តទៅ ឈ្មោះថា ការធ្វើឲ្យស្បែកដាច់ដោយសេចក្តីព្យាយាមរបស់អ្នក ដទៃ ហើយធ្វើឲ្យព្រះលោហិតចេញ មិនមានដល់ព្រះតថាគត ព្រោះព្រះអង្គ មិនមានព្រះវរកាយបែក តែព្រះលោហិតកកនៅក្នុងទីតែមួយខាងក្នុងព្រះសរីរៈ ។ សូម្បីបែកថ្មដែលបែកសាច់ទៅអំពីថ្មដែលព្រះទេវទត្តប្រមៀលចុះទៅ ប៉ះចុង ម្រាមព្រះបាទរបស់ព្រះតថាគត ព្រះបាទមានព្រះលោហិតពុរពននៅខាងក្នុង ដូចជាត្រូវនឹងពូថៅដំ ។ កាលព្រះទេវទត្តធ្វើដូច្នោះ ទើបចាត់ជាអនន្តរិយកម្ម ។ ចំណែកពេទ្យជីវិត យកកាំបិតចៀវស្បែកព្រះបាទ នាំព្រះលោហិតចេញចាកទី នោះ ធ្វើឲ្យព្រះអង្គទ្រង់សប្បាយ កាលធ្វើយ៉ាងនោះ ជាការធ្វើដែលជាបុណ្យ តែម្យ៉ាង សួរថា តមក កាលព្រះតថាគតស្តេចបរិនិព្វានហើយ ជនពួកណា ទម្លាយចេតិយ ទម្លាយដើមពោធិព្រឹក្ស ប្រទូសរ៉ាយព្រះបរមធាតុ កម្មអ្វីនឹង កើតឡើងដល់ជនពួកនោះ ?

ឆ្លើយថា (ការធ្វើដូច្នោះ) ជាកម្មធ្ងន់ ស្មើដោយអនន្តរិយកម្ម តែការ កាត់មែកពោធិព្រឹក្សដែលបៀតបៀនព្រះសច្ចុប្បវេណីបញ្ចុះព្រះធាតុ ឬព្រះបដិមា

គួរធ្វើ សូម្បីបើពួកសត្វដែលទំលើមែកពោធិព្រឹក្សនោះ បន្ទាបដ៏ឧច្ចារៈដាក់
 លើព្រះចេតិយ ក៏គួរកាត់ដូចគ្នា ។ ក៏ចេតិយដែលបញ្ចុះព្រះសរីរធាតុសំខាន់
 ជាង , បរិកោគចេតិយ (ចេតិយដែលបញ្ចុះគ្រឿងប្រើប្រាស់របស់ព្រះពុទ្ធ)
 សូម្បីឫសពោធិព្រឹក្សដែលដុះចាក់ទៅទម្ងាយផ្ទៃដីទីតាំងចេតិយ នឹងកាត់ចោល
 ក៏គួរ ចំណែកមែកពោធិព្រឹក្សមែកណា បៀតបៀនផ្ទះពោធិព្រឹក្ស នឹងកាត់មែក
 ពោធិព្រឹក្សនោះដើម្បីរក្សាផ្ទះ (ពោធិព្រឹក្ស) មិនគួរ ។ ព្រោះថា ផ្ទះធ្វើទុក
 ដើម្បីដើមពោធិព្រឹក្ស មិនមែនដើមពោធិព្រឹក្សមានទុកដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ផ្ទះ
 សូម្បីក្នុងផ្ទះអាសនៈ ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។ ក៏ក្នុងផ្ទះអាសនៈណា ។ គេ
 បញ្ចុះព្រះបរមធាតុទុក ដើម្បីនឹងរក្សាផ្ទះអាសនៈនោះ នឹងកាត់មែកពោធិព្រឹក្ស
 ចេញក៏បាន ។ ដើម្បីការរក្សាដើមពោធិព្រឹក្ស នឹងកាត់មែកដែលទន់ទាបចុះ
 ឬត្រង់សាច់ដែលខូចចេញក៏គួរដូចគ្នា សូម្បីបុណ្យក៏បាន ដូចក្នុងការបដិបត្តិ
 ព្រះសរីរៈរបស់ព្រះមានព្រះកាគ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងការធ្វើសង្ឃរោទ តទៅ

សេចក្តីប្លែកគ្នា និងអនន្តរិយកម្ម រមែងមានដល់ភិក្ខុ កាលសង្ឃនៅ
 ក្នុងសីមា មិនប្រជុំគ្នា ចែកបរិស័ទគ្នា ធ្វើការបបួល ការសូត្រប្រកាស និងការ

ឲ្យចាប់ស្នាក់ ឬសូត្រខទ្ទេស ។ តែកាលភិក្ខុធ្វើកម្មដោយគិតថា គួរ ព្រោះ
សម្គាល់ថា ជាអ្នកព្រមព្រៀងគ្នា ជាសេចក្តីផ្សេងគ្នាប៉ុណ្ណោះ មិនជាអនន្តរិ-
យកម្ម ។ បើបរិស័ទតិចជាង ៧ រូប ក៏ដូចគ្នា (ជាការបែកគ្នា តែមិនជាអនន្តរិ-
រិយកម្ម) ដោយកំណត់យ៉ាងទាបបំផុត ក្នុងភិក្ខុ ៧ រូប ភិក្ខុណាបំបែកសង្ឃ
ត្រូវអនន្តរិយកម្ម រមែងមានដល់ភិក្ខុនោះ ចំណែកពួកអធម្មវាទីអ្នកស្របតាម
រមែងមានទោសច្រើន អ្នកជាធម្មវាទីមិនមានទោស ។

ក្នុងការបំបែកពួករបស់ភិក្ខុទាំង ៧ រូបនោះ (សង្ឃ ៧ រូប) នោះ (ប្រាកដ)
មានសូត្រជាគោលអានដូច្នោះថា ម្នាលឧបាលិ ចំណែកមួយមានភិក្ខុ ៤ រូប
ចំណែកមួយទៀតមានភិក្ខុ ៤ រូប ភិក្ខុទី ៧ សូត្រប្រកាសឲ្យចាប់ស្នាក់ថា នេះ
ធម៌ នេះវិន័យ នេះសត្តសាសន៍ ពួកលោកចូរកាន់យកវត្ថុនេះ ចូរពេញចិត្ត
ក្នុងវត្ថុនេះ ម្នាលឧបាលិ ការប្រេះឆានៃសង្ឃ ការបែកគ្នានៃសង្ឃ រមែងមាន
យ៉ាងនេះឯង ។ ម្នាលឧបាលិ ការប្រេះឆានៃសង្ឃ ការបែកគ្នានៃសង្ឃ រមែង
មានដល់ភិក្ខុចំនួន ៧ រូប ឬច្រើនជាង ៧ រូប បានដូច្នោះ ។

ក៏បណ្តាអនន្តរិយកម្មទាំង ៥ ប្រការនោះ សង្ឃភេទជាវចីកម្ម ដ៏សេស
ជាកាយកម្ម គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយកម្ម ដោយប្រការដូច្នោះឯង ។

វិនិច្ឆ័យដោយទ្វារ

បទថា ទ្វារតោ សេចក្តីថា ក៏កម្មទាំងអស់នុ៎ះឯង រមែងតាំងឡើងផ្លូវ
កាយទ្វារខ្លះ វចីទ្វារខ្លះ ។ ក៏ក្នុងរឿងនេះ កម្ម ៤ ប្រការខាងដើម សូម្បីនឹង
តាំងឡើងតាមផ្លូវវចីទ្វារដោយអាណត្តិកប្រយោគ (ការបង្គាប់) ក៏ឈ្មោះថា ឲ្យ
សម្រេចផលតាមផ្លូវកាយទ្វារបានដូចគ្នា សង្ឃភេទសូម្បីនឹងតាំងឡើងផ្លូវកាយ
ទ្វាររបស់ភិក្ខុអ្នកធ្វើការបំបែកសង្ឃដោយប្រើមេដៃ ក៏ឈ្មោះថា សម្រេចឲ្យកើត
ផលផ្លូវវចីទ្វារបានដូចគ្នា ក្នុងរឿងដែលពោលអំពីសង្ឃភេទនេះ គប្បីជ្រាប
វិនិច្ឆ័យសូម្បីដោយទ្វារ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

វិនិច្ឆ័យដោយតាំងនៅអស់កប្ប

បទថា កប្បដ្ឋិតិយតោ សេចក្តីថា ក៏ក្នុងអធិការនេះ សង្ឃភេទប៉ុណ្ណោះ
តាំងនៅអស់កប្ប ។ ព្រោះថា បុគ្គលធ្វើសង្ឃភេទក្នុងគ្រាកប្បសាបសូន្យ ឬ
ពេលពាក់កណ្តាលអាយុរបស់កប្ប ក្នុងកាលកប្បវិនាសទៅ រមែងផុត (អំពីកម្ម
បាន) សូម្បីស្តេកនេះកប្បត្រូវវិនាស ធ្វើសង្ឃភេទថ្ងៃនេះ ស្តេកនេះក៏ផុត ធ្លាក់
នរកមួយថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ ។ តែហេតុការណ៍យ៉ាងនេះមិនមាន ។ កម្ម ៤ ប្រការ
ដ៏សេសក៏ជាអនន្តរិយកម្ម តែមិនជាកម្មដែលតាំងនៅអស់កប្ប ។ គប្បីជ្រាប

វិនិច្ឆ័យ ដោយការតាំងនៅអស់កប្បក្កន្តរឿងនេះ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

វិនិច្ឆ័យដោយវិបាក

បទថា **បាកតោ** សេចក្តីថា ក៏បុគ្គលណាធ្វើអនន្តរិយកម្មសូម្បីទាំង ៥

ប្រការនេះ សង្ឃភេទតែម្យ៉ាង រមែងឲ្យផលក្នុងខណៈបដិសន្ធិដល់បុគ្គលនោះ ។

កម្មដ៏សេស រមែងរាប់បញ្ចូលក្នុងប្រការមានជាដើមយ៉ាងនេះថា ជាអហោសិកម្ម

តែមិនជាអហោសិវិបាក ក្នុងកាលមិនមានការធ្វើសង្ឃភេទ ការធ្វើព្រះលោហិត

ឲ្យពុរពងឡើង រមែងឲ្យផល ។

ក្នុងកាលមិនមានការធ្វើព្រះលោហិតឲ្យពុរពងឡើង អរហន្តយាត រមែង

ឲ្យផល ។ និងក្នុងកាលមិនមានអរហន្តយាត បើបិតាមានសីល មាតាមិនមាន

សីល បិតុយាតរមែងឲ្យផល ឬបិតាមិនមានសីលតែមាតាមានសីល មាតុយាត

រមែងឲ្យផល ក្នុងខណៈបដិសន្ធិ ។ បើសម្លាប់មាតា និងបិតា ក្នុងកាលលោក

ទាំងពីរជាអ្នកមានសីលដូចគ្នា ឬជាអ្នកមិនមានសីលដូចគ្នា មាតុយាតប៉ុណ្ណោះ

រមែងឲ្យផលក្នុងខណៈបដិសន្ធិ ព្រោះមាតាធ្វើវត្ថុដែលបិតាធ្វើបានដោយលំបាក

និងទាំងមានឧបការៈច្រើនដល់ពួកកូនៗ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យសូម្បីដោយវិបាក

ក្នុងរឿងអនន្តរិយកម្មនេះ ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។

វិនិច្ឆ័យដោយសាធារណៈជាដើម

បទថា សាធារណទីហិ សេចក្តីថា អនន្តរិយកម្ម ៤ ប្រការខាងដើម ជាកម្មទូទៅដល់គ្រហស្ថ និងបព្វជិតសូម្បីទាំងអស់ ។ តែសង្ឃកេទ ជាកម្ម ចំពោះភិក្ខុដែលមានប្រការដូចត្រាស់ទុកដោយព្រះបាលីថា

**ម្នាលឧបាលិ ភិក្ខុនី បំបែកសង្ឃមិនបាន សិក្ខមាថា សាមណេរ
សាមណេរី ឧបាសក ឧបាសិកា (ទាំងនេះ) ក៏បំបែកសង្ឃមិន
បាន ។ ម្នាលឧបាលិ ភិក្ខុទាំងនោះ ដែលជាបកតត្ថៈ មាន
សំវាសស្មើគ្នា នៅក្នុងសីមាតែមួយជាមួយគ្នា ទើបនឹងបំបែក
សង្ឃបាន ដូច្នោះ ។**

សង្ឃកេទ មិនជាកម្មសម្រាប់ជនដទៃ ព្រោះដូច្នោះ ទើបជារឿង មិនទូទៅ (ដល់ជនពួកដទៃ) ដោយអាទិស័ព្ទ (ក្នុងបទថា សាធារណទីហិ) បុគ្គល ទាំងអស់នោះ លោកប្រាថ្នាយកថា ជាអ្នកមានទុក្ខវេទនា សហគតដោយទុក្ខ និងសម្បយុត្តដោយទោសៈ និងមោហៈ ។ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យសូម្បីដោយ (កម្ម ដែល) សាធារណៈជាដើមក្នុងទីនេះ យ៉ាងនេះឯង ។

កែបទ អញ្ញំ សត្តារំ

បទថា **អញ្ញំ សត្តារំ** សេចក្តីថា បុគ្គលដែលដល់ព្រមដោយទិដ្ឋិ គប្បី
ប្រកាន់យ៉ាងនេះថា ព្រះសាស្តារបស់យើងនេះ មិនអាចធ្វើនាទីរបស់ព្រះសាស្តា
បាន និងសូម្បីក្នុងរវាងភព គប្បីកាន់លទ្ធិដទៃយ៉ាងនេះថា អ្នកនេះជាសាស្តា
របស់យើង ដូច្នោះ ប្រការពោលមកនោះ មិនជាឋានៈដែលនឹងមានបាន ។

ខេត្ត ៣

បទថា **ឯកិស្សា លោកធាតុយា** បានដល់ ម៉ឺនលោកធាតុ ។ ក៏ខេត្ត
មាន ៣ គឺ ជាតិខេត្ត អាណាខេត្ត វិស័យខេត្ត ។ ក្នុងខេត្តទាំងបីនោះ ម៉ឺន
លោកធាតុ ឈ្មោះថា **ជាតិខេត្ត** ។ ព្រោះម៉ឺនលោកធាតុនោះ រមែងញ័រ ក្នុង
វេលាព្រះតថាគតស្តេចចុះកាន់ព្រះគភ៌ ស្តេចទ្រង់ចេញព្រះផ្នួស ត្រាស់ដឹង ប្រកាស
ព្រះធម្មចក្រ ទ្រង់ដាក់អាយុសង្ខារ និងស្តេចបរិនិព្វាន ។ ចំណែកសែនកោដិ
ចក្រវាឡ ឈ្មោះថា **អាណាខេត្ត** ។ ព្រោះអាណា (អំណាច) របស់អាជានា-
ជិយបរិត្ត មោរបរិត្ត ធជគ្គបរិត្ត រតនបរិត្ត និងមេត្តាបរិត្តជាដើម រមែងផ្សាយ
ទៅក្នុងសែនកោដិចក្រវាឡនេះ ។ ចំណែក **វិស័យខេត្ត** មិនមានប្រមាណ (គឺ
រាប់មិនបាន) ដែលពិត ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយនឹងឈ្មោះថា មិនមានវិស័យក៏មិន
មែន ព្រោះព្រះបាលីថា ព្រះញាណមានប៉ុណ្ណា វត្ថុដែលគួរដឹង ក៏មានប៉ុណ្ណោះ

វត្ថុដែលគួរដឹងមានប៉ុនណា ព្រះញាណក៏មានប៉ុណ្ណោះ វត្ថុដែលគួរដឹង មាន
ព្រះញាណជាទីបំផុត ព្រះញាណមានវត្ថុដែលគួរដឹងជាទីបំផុត ។

ព្រះពុទ្ធមិនឧប្បត្តិក្នុងចក្រវាឡដទៃ

មិនមានព្រះសូត្រដែលថា ក៏ក្នុងខេត្តទាំង ៣ នេះ រៀរចក្រវាឡនេះ
ហើយ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយរមែងស្តេចឧប្បត្តិក្នុងចក្រវាឡដទៃ ដូច្នោះ មានតែព្រះ
សូត្រថា ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយស្តេចមិនឧប្បត្តិក្នុងចក្រវាឡដទៃ ។ បិដក ៣ គឺ
ព្រះវិន័យបិដក ព្រះសុត្តន្តបិដក ព្រះអភិធម្មបិដក ការសង្គាយនាបិដក ៣ លើក
គឺ ការសង្គាយនារបស់ព្រះមហាកស្សបត្ថេរ ការសង្គាយនារបស់ព្រះយសត្ថេរ
ការសង្គាយនារបស់ព្រះមោគ្គលីបុត្តត្ថេរ ។ ក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈ គឺ ព្រះត្រៃបិដក
ដែលលើកឡើងសង្គាយនា ៣ លើកនេះ មិនមានសូត្រថា ក្រៅពីចក្រវាឡនេះ
ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយទ្រង់កើតឡើងក្នុងចក្រវាឡដទៃបាន មានតែសូត្រថា ទ្រង់មិន
កើតឡើង (ក្នុងចក្រវាឡដទៃ) ។

បទថា **អបុព្វំ អចរិមំ** ប្រែថា មិនមុនមិនក្រោយ ។ អធិប្បាយថា
មិនកើតរួមគ្នា គឺ កើតមុន ឬកើតក្រោយ ។ ក៏ក្នុងពាក្យនោះ មិនគួរយល់ថា
ក្នុងកាលមុនប៉ុណ្ណោះ ដែលទ្រង់កាន់បដិសន្ធិក្នុងគភ៌ព្រះមាតា ដរាបដល់វេលា

ដែលប្រថាប់លើពោធិបល្ល័ង្ក ដោយទ្រង់អធិដ្ឋានថា តថាគតមិនទាន់សម្រេច
ព្រះពោធិញ្ញាណនឹងមិនក្រោកឡើង ។ ព្រោះទ្រង់ធ្វើការកំណត់ខេត្តទុក ដោយ
ការញ្ជាំងម៉ឺនលោកធាតុឲ្យញាប់ញ័រ ព្រោះការកាន់បដិសន្ធិរបស់ព្រះពោធិសត្វ
ន្ទ្រៈឯង ។ ជាការហាមការឧប្បត្តិរបស់ព្រះពុទ្ធអង្គដទៃ ។ មិនគួរយល់ថា ក្នុង
ខាងក្រោយតាំងពីស្តេចបរិនិព្វាន សូម្បីព្រះបរមធាតុមានប្រមាណប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ
ប្រតិស្ថាននៅ ។ ព្រោះកាលព្រះបរមធាតុតាំងនៅ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ រមែង
ឈ្មោះថាតាំងនៅ ។ ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងវេលាដូចពោលនេះ រមែងជាការហាម
ការឧប្បត្តិនៃព្រះពុទ្ធអង្គដទៃយ៉ាងដាច់ខាត ។ តែកាលព្រះបរមធាតុស្តេចបរិ-
និព្វានហើយ មិនហាមការឧប្បត្តិនៃព្រះពុទ្ធអង្គដទៃ ។

អន្តរធាន ៣

ឈ្មោះថា អន្តរធាន ៣ យ៉ាង គឺ បរិយត្តិអន្តរធាន បដិវេធអន្តរធាន
បដិបត្តិអន្តរធាន ។ ក្នុងអន្តរធាន ៣ នោះ បិដក ៣ ឈ្មោះថា **បរិយត្តិ** ។
ការចាក់ធ្លុះសច្ចៈ ឈ្មោះថា **បដិវេធ** ។ បដិបទា ឈ្មោះថា **បដិបត្តិ** ។

ក្នុង ៣ យ៉ាងនោះ បដិវេធ និងបដិបត្តិ មានខ្លះ មិនមានខ្លះ ។ ព្រោះ
ភិក្ខុទាំងឡាយដែលទ្រទ្រង់បដិវេធ រមែងមានច្រើនក្នុងកាលតែមួយ ជាការចង្អុល

បង្ហាញយ៉ាងច្បាស់លាស់ថា ភិក្ខុនេះជាបុគ្គជួន ។ ដែលឈ្មោះថា ភិក្ខុនេះជា
 បុគ្គជួន មិនមែនមានក្នុងកាលតែមួយក្នុងទ្វីបនេះប៉ុណ្ណោះ ។ សូម្បីអ្នកបំពេញ
 ការបដិបត្តិទាំងឡាយ ក្នុងគ្រាខ្លះមានច្រើន ក្នុងគ្រាខ្លះក៏មានតិច ។ ព្រោះហេតុ
 នេះ បដិវេធ និងបដិបត្តិ ទើបឈ្មោះថា មានខ្លះ មិនមានខ្លះ ។ ប៉ុន្តែបរិយត្តិ
 (កាន់យកថា) ជាសំខាន់ក្នុងការតាំងនៅនៃព្រះសាសនា ។ បណ្ឌិតបានសិក្សា
 ព្រះត្រៃបិដកហើយ រមែងបំពេញបដិវេធ និងបដិបត្តិឲ្យបរិបូណ៌ ។ ព្រះបរម
 ពោធិសត្វរបស់ពួកយើង ធ្វើអភិញ្ញា ៥ និងសមាបត្តិ ៧ ឲ្យកើតក្នុងសម្មាគុ
 របស់អាឡារតាបស ហើយសួរដល់បរិកម្មនៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ
 អាឡារតាបស ប្រាប់ថា មិនដឹង ។ បន្ទាប់ពីនោះ ព្រះបរមពោធិសត្វ ទើបស្តេច
 ទៅកាន់សម្មាគុរបស់ឧទកតាបស ប្រៀបផ្ទឹមគុណវិសេសដែលបានសម្រេចហើយ
 (នឹងព្រះអង្គ) បានសួរដល់ការបរិកម្មនៃនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ តាបស
 ក៏ប្រាប់ ។ ក្នុងចន្លោះនៃពាក្យពោលរបស់តាបសនេះឯង ព្រះបរមពោធិសត្វ
 ក៏ធ្វើនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនជ្ឈាននោះឲ្យសម្រេច យ៉ាងណា ភិក្ខុដែលមាន
 បញ្ញាក៏ដូច្នោះដែរ សិក្សាបរិយត្តិហើយ រមែងធ្វើបដិវេធ និងបដិបត្តិសូម្បីទាំងពីរ
 ប្រការឲ្យបរិបូណ៌បាន ។ ព្រោះដូច្នោះ កាលបរិយត្តិតាំងនៅ ឈ្មោះថា ព្រះ-

សាសនា រមែងជាការតាំងនៅ ។

អធិប្បាយបរិយត្តិអន្តរធាន

ក្នុងកាលណា បរិយត្តិនោះអន្តរធានបាត់ទៅ កាលនោះ ព្រះអភិធម្ម
នឹងសាបសូន្យមុន ។ ក្នុងព្រះអភិធម្មនោះ គម្ពីរបដ្ឋាន នឹងអន្តរធានមុនគម្ពីរ
ដទៃ ។ គម្ពីរធម៌សង្គហៈ អន្តរធានទៅខាងក្រោយដោយលំដាប់ ។ កាលព្រះ
អភិធម្មបិដកអន្តរធានបាត់ទៅហើយ សូម្បីបិដកទាំងពីរក៏នៅតាំងមាំ ព្រះសាសនា
រមែងជាការតាំងនៅបាន ។ ក្នុងបិដកទាំងនោះ កាលព្រះសុតន្តបិដកអន្តរធាន
បាត់ទៅ អង្គត្តនិកាយ រមែងអន្តរធានទៅមុន ផ្ដើមពីឯកាទសកនិបាតដរាបដល់
ឯកកនិបាត ។ តពីនោះ សំយុត្តនិកាយ រមែងអន្តរធានទៅ ផ្ដើមពីចក្កបេ-
យ្យាលសូត្រ ដរាបដល់ឱយតរណសូត្រ ។ តពីនោះ មជ្ឈិមនិកាយរមែងអន្ត-
រធានទៅ ផ្ដើមពីឥន្ទ្រិយការវនាសូត្រ ដរាបដល់មូលបរិយាយសូត្រ ។ តពីនោះ
ទីយនិកាយរមែងអន្តរធានទៅ ផ្ដើមតែទសុត្តរសូត្រ ដរាបដល់ព្រហ្មជាលសូត្រ ។
បុច្ឆាគាថា (គឺ គាថាដែលជាពាក្យសួរ) មួយគាថាខ្លះ ពីរគាថាខ្លះ បិតនៅអស់
រយៈពេលយូរ តែមិនអាចទ្រទ្រង់ព្រះសាសនាទុកបានដូច សព្វិយបុច្ឆា និងអា-
ឡវកបុច្ឆា ។ បានឮថា ចន្លោះកាលទាំងឡាយនេះ ដែលមានក្នុងកាលព្រះពុទ្ធ-

កស្សបពុទ្ធ មិនអាចតាំងព្រះសាសនាទុកបាន ។

កាលបិដកទាំងពីរសូម្បីអន្តរធានទៅហើយ តែកាលព្រះវិន័យបិដកតាំង នៅ ព្រះសាសនារមែងតាំងនៅ កាលបរិវារៈ និងខន្ធកៈទាំងឡាយអន្តរធាន ទៅហើយ កាលឧកតោវិភង្គតាំងនៅ ព្រះសាសនាក៏រមែងជាការតាំងនៅ ។ កាលឧកតោវិភង្គអន្តរធានទៅហើយ មាតិកាសូម្បីតាំងនៅ ព្រះសាសនារមែង ជាការតាំងនៅបាន ។ កាលមាតិកាអន្តរធានទៅហើយ បាតិមោក្ខ ការបព្វជ្ជា និងឧបសម្បទ នឹងតាំងនៅ ព្រះសាសនារមែងតាំងនៅ ។ ភេទ (សមណៈ) នៅប្រព្រឹត្តទៅបានរយៈកាលយូរ ។ ក៏វង្សរបស់សមណៈអ្នកគ្រងសំពត់ស មិនអាចតាំងព្រះសាសនាទុកបាន ចាប់ផ្តើមតាំងពីសម័យរបស់ព្រះពុទ្ធកស្សបៈ ។ ព្រះសាសនា រមែងឈ្មោះថា ជាការសាបសូន្យ ផ្តើមតាំងពីអ្នកចុងក្រោយបង្អស់ ដែលចាក់ធ្លុះសច្ចៈ និងអ្នកចុងក្រោយបង្អស់ដែលទម្លាយសីល តាំងអំពីនោះ មិនហាមការឧប្បត្តិនៃព្រះពុទ្ធអង្គដទៃ ។

បរិនិព្វាន ៣

ឈ្មោះថា បរិនិព្វាន ៣ គឺ កិលេសបរិនិព្វាន ខន្ធបរិនិព្វាន ធាតុបរិ- និព្វាន ។ ក្នុងបរិនិព្វាន ៣ យ៉ាងនោះ កិលេសបរិនិព្វានបានមានហើយ លើ

ពោធិបល្ល័ង្ក ខន្ធបរិទិព្វានបានមានហើយក្នុងក្រុងកុសិនារា ធាតុបរិទិព្វាន នឹង
មានក្នុងអនាគត ។

ព្រះធាតុស្តេចមកប្រជុំគ្នា

បានឮថា ក្នុងកាលព្រះ សាសនានឹងសាបសូន្យ ព្រះធាតុទាំងឡាយ
នឹងមកប្រជុំគ្នានៅកោះលង្កានេះ ហើយស្តេចទៅកាន់មហាចេតិយ ចាកមហា-
ចេតិយ ស្តេចទៅកាន់វាយតនចេតិយក្នុងនាគទ្វីប ចាកពីវាយតនចេតិយ
ស្តេចទៅកាន់មហាពោធិបល្ល័ង្ក ។ ព្រះធាតុទាំងឡាយ ចាកពីនាគពិភពក្តី អំពី
ទេវលោកក្តី អំពីព្រហ្មលោកក្តី ស្តេចនឹងទៅកាន់មហាពោធិបល្ល័ង្កប៉ុណ្ណោះ ។
ព្រះធាតុសូម្បីខ្នាតតូចប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃ នឹងមិនវិនាសទៅក្នុងចន្លោះៗ កាល ។ ព្រះ
ធាតុទាំងអស់ (នឹងរួម) នៅត្រង់មហាពោធិបល្ល័ង្ក ជាដុំតែមួយដូចដុំមាស បញ្ចេញ
ព្រះធាតុរាជ្យ (រស្មី ៦ ប្រការ) ព្រះធាតុរាជ្យទាំងឡាយនោះ នឹងផ្សាយទូទៅ
ម៉ឺនលោកធាតុ ។ តពីនោះ ទេវតាទាំងឡាយក្នុងម៉ឺនចក្រវាឡមកប្រជុំគ្នាសម្តែង
សេចក្តីសោកយ៉ាងក្រៃលែង ជាងក្នុងថ្ងៃបរិទិព្វានរបស់ព្រះទេសពលថា ថ្ងៃនេះ
ព្រះសាស្តាស្តេចនឹងបរិទិព្វាន ថ្ងៃនេះព្រះសាសនានឹងសាបសូន្យ នេះជាការឃើញ
គ្រាប់បង្កសរសេរសព្វកយើងក្នុងកាលនេះ ។ រៀរព្រះអនាគាមី និងព្រះទ័ណា-

ស្រេច ពួកដ៏សេសមិនអាចតាំងនៅតាមសភាវៈរបស់ខ្លួនបាន ។ តេជោធាតុនេះ
ឡើងក្នុងធាតុទាំងឡាយ ហើយផ្សាយឡើងទៅដរាបដល់ព្រហ្មលោក ។ កាល
ព្រះធាតុសូម្បីប្រមាណប៉ុនគ្រាប់ស្ពៃនៅមាន ក៏នឹងមានអណ្តាតជាប់នៅ កាល
ព្រះធាតុទាំងឡាយអស់ទៅ អណ្តាតភ្លើងក៏រលត់អស់ទៅ ។ កាលព្រះធាតុទាំង
ឡាយសម្តែងអានុភាពធំយ៉ាងនេះហើយ អន្តរធានបាត់ទៅ ។ ព្រះសាសនាល្មោះ
ថា អន្តរធានទៅ ។ ព្រះសាសនាល្មោះថាជារបស់អស្ចារ្យ ដរាបនៅមិនទាន់
អន្តរធានទៅយ៉ាងនេះ ប្រការដែលព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ស្តេចឧប្បត្តិមិនមុនមិន
ក្រោយគ្នាយ៉ាងនេះ មិនជាឋានៈដែលនឹងមានបាន ។

ហេតុដែលព្រះពុទ្ធមិនឧប្បត្តិព្រមគ្នា

ក៏ព្រោះហេតុអ្វី ទើបមិនឧប្បត្តិព្រមគ្នា ?

ព្រោះមិនគួរអស្ចារ្យ ។

ព្រោះព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ជាអច្ចរិយមនុស្ស ។ ដូចដែលត្រាស់ទុកថា
ភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គលឯក កាលឧប្បត្តិឡើងក្នុងលោក រមែងជាមនុស្សអស្ចារ្យ
ឧប្បត្តិឡើង បុគ្គលឯក គឺ នរណា ? គឺ ព្រះតថាគតអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ។

បើព្រះពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ ៤ ព្រះអង្គ ៨ ព្រះអង្គ ឬ ១៦ ព្រះអង្គ ស្តេច

ឧប្បត្តិឡើងព្រមគ្នា មិនគប្បីជាបុគ្គលគួរអស្ចារ្យ ។ ព្រោះលោកសក្ការៈសូម្បី
របស់ចេតិយ ២ អង្គ ក្នុងវិហារតែមួយគ្នា រមែងមិនជាអស្ចារ្យ ។ សូម្បីភិក្ខុ
ទាំងឡាយ ក៏មិនជាបុគ្គលគួរអស្ចារ្យ ព្រោះមានច្រើន ។ សូម្បីព្រះពុទ្ធទាំង
ឡាយក៏យ៉ាងនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបស្តេចមិនឧប្បត្តិព្រមគ្នា ។

មួយទៀត ដែលស្តេចមិនឧប្បត្តិ (ព្រមគ្នា) ព្រោះព្រះធម៌ទេសនារបស់
ព្រះអង្គមិនមានប្លែកគ្នា ។ ព្រោះថា ព្រះពុទ្ធមួយព្រះអង្គ ទ្រង់សម្តែងធម៌ណា
មានការចែកដោយសតិប្បដ្ឋានជាដើម សូម្បីព្រះពុទ្ធអង្គដទៃស្តេចឧប្បត្តិហើយ
ក៏គប្បីទ្រង់សម្តែងធម៌នោះដូចគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ទើបមិនគួរអស្ចារ្យ ។ តែ
កាលព្រះពុទ្ធមួយព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងធម៌ សូម្បីទេសនាក៏ជារបស់អស្ចារ្យ ។

មួយទៀត ព្រះធម៌ទេសនានឹងជាធម៌អស្ចារ្យ ព្រោះមិនមានការខុសគ្នា ។
ក៏កាលព្រះពុទ្ធស្តេចឧប្បត្តិឡើងច្រើនព្រះអង្គ សាវកនឹងគប្បីវិវាទគ្នាថា ព្រះពុទ្ធ
របស់ពួកយើងគួរជ្រះថ្លា ព្រះពុទ្ធរបស់ពួកយើងព្រះសូរសេនីពីរោះ មានបុណ្យ ។
ដូចពួកសិស្សរបស់អាចារ្យច្រើននាក់ សូម្បីព្រោះហេតុនោះ ស្តេចទើបមិនឧប្បត្តិ
ឡើងយ៉ាងនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ហេតុនេះ ព្រះនាគសេនត្រូវព្រះបាទមហិស្តត្រាស់
សួរ បានពង្រីកសេចក្តីពិស្តារទុកហើយ ។ សមដូចដែលលោកពោលទុកថា ៖

ស្តេចមិលិន្ទត្រាស់សួរថា បពិត្រលោកម្ចាស់នាគសេន ក្នុងរឿងព្រះពុទ្ធ
 ច្រើនព្រះអង្គនោះ សូម្បីព្រះមានព្រះភាគក៏បានត្រាស់ពាក្យនេះទុកថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
 ទាំងឡាយ ប្រការនេះមិនមែនឋានៈ មិនមែនឱកាស គឺ ប្រការដែលព្រះអរ-
 ហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ ស្តេចឧប្បត្តិព្រមគ្នាក្នុងលោកធាតុតែមួយគ្នានោះ
 មិនមែនជាឋានៈដែលនឹងមានបាន បពិត្រលោកម្ចាស់នាគសេនដ៏ចម្រើន មួយ
 ទៀត កាលទ្រង់នឹងសម្តែងធម៌ ព្រះតថាគតសូម្បីគ្រប់ព្រះអង្គ ក៏ទ្រង់សម្តែង
 ពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ ប្រការ កាលនឹងត្រាស់ ក៏ត្រាស់អរិយសច្ច ៤ កាល
 ទ្រង់ឲ្យសិក្សា ក៏ទ្រង់ឲ្យសិក្សាក្នុងសិក្ខា ៣ និងកាលទ្រង់ប្រៀនប្រដៅ ក៏ទ្រង់
 ប្រៀនប្រដៅការបដិបត្តិដើម្បីសេចក្តីមិនប្រមាទ ។ បពិត្រលោកម្ចាស់នាគសេន
 បើថា ព្រះពុទ្ធសូម្បីគ្រប់ព្រះអង្គមានឧទេសតែម្យ៉ាងដូចគ្នា មានកថាតែម្យ៉ាង
 ដូចគ្នា មានសិក្ខាបទតែម្យ៉ាងដូចគ្នា មានអនុសន្និតែម្យ៉ាងដូចគ្នា ព្រោះហេតុអ្វី
 ព្រះតថាគត ២ ព្រះអង្គ ទើបស្តេចមិនឧប្បត្តិក្នុងគ្រាតែមួយជាមួយគ្នា ព្រោះ
 ការឧប្បត្តិរបស់ព្រះពុទ្ធសូម្បីតែមួយព្រះអង្គ លោកនេះក៏នឹងភ្លឺស្វាងទៅហើយ
 បើនឹងមានព្រះពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ លោកនេះក៏នឹងភ្លឺស្វាងដ៏ក្រៃលែងហួសប្រមាណ
 ដោយព្រះរស្មីរបស់ព្រះពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ ។ ព្រះតថាគត ២ ព្រះអង្គ កាលទ្រង់

ប្រទានឱវាទ ក៏ប្រទានឱវាទបានដោយងាយ កាលទ្រង់ប្រៀនប្រដៅ ក៏ទ្រង់
ប្រៀនប្រដៅបានដោយងាយ សូមលោកម្ចាស់ដ៏ចម្រើន ចូរចង្អុលបង្ហាញហេតុ
ក្នុងសេចក្តីនោះ ឲ្យញោចបានស្តាប់ឲ្យបាត់សេចក្តីសង្ស័យផងចុះ ។

ព្រះនាគសេនថ្វាយវិសជ្ជនាថា មហាបពិត្រ ម៉ឺនលោកធាតុនេះ ទទួល
ព្រះពុទ្ធតែមួយព្រះអង្គ ទទួលព្រះគុណរបស់តថាគតតែមួយព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះ បើ
ព្រះពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ នឹងគប្បីឧប្បត្តិឡើង លោកធាតុនេះ នឹងគប្បីទទួលមិន
បាន នឹងគប្បីញាប់ញ័រ រញ្ជួយ បែកខ្ញែក រាត់រាយ ខ្ចាត់ខ្ចាយ នឹងតាំងនៅតាម
ធម្មតាមិនបាន មហាបពិត្រ ដំណើរនោះមានឧបមាដូចជា ទូកតូចដែលផ្ទុកមនុស្ស
បានមួយនាក់ កាលបើមនុស្សម្នាក់ឡើង ទូកនោះគប្បីប្រើការបាន តែបើអ្នក
ទី ២ ចុះមក គេមានរូបរាងដូចគ្នា ឬស្មើគ្នានឹងអ្នកទី ១ ដោយអាយុ វណ្ណៈ
វ័យ មាឌស្គម និងធាតុ ដោយអវ័យវៈតូចធំគ្រប់យ៉ាង ដូចអ្នកទី ១ នោះ អ្នក
នោះគប្បីឡើងទូកនោះ មហាបពិត្រ តើទូកអាចទ្រទ្រង់នូវកម្លាំងនៃមនុស្សនោះ
សូម្បីទាំងពីរនាក់ បានឬទេ ?

ទទួលមិនបានទេលោកម្ចាស់ ទូកនោះនឹងត្រូវឃ្នេងឃ្នោង ក្រឡាប់ផ្តាប់
ចូលដល់ការអណ្តូតទៅមិនបាន នឹងគប្បីលិចចុះទៅក្នុងទឹកមិនខាន ។

មហាបពិត្រ ដំណើរហេតុនុ៎ះ យ៉ាងហ្នឹងឯង ម៉ែនលោកធាតុនេះ មាន
ប្រក្រតីទ្រទ្រង់នូវព្រះពុទ្ធបានតែមួយព្រះអង្គ ទ្រទ្រង់ព្រះគុណរបស់ព្រះតថា-
គតបានតែមួយព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះ ប្រសិនបើព្រះពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ គប្បីឧប្បត្តិឡើង
ម៉ែនលោកធាតុនឹងគប្បីទ្រទ្រង់មិនបាន គប្បីញាប់ញ័រ រញ្ជួយ កក្រើក បែកខ្ញែក
រាត់រាយ ខ្ចាត់ខ្ចាយ ចូលដល់ការតាំងនៅតាមធម្មតាមិនបាន ។ ម្យ៉ាងទៀត
មហាបពិត្រ ដូចជា បុរសបរិភោគអាហារ ដរាបដល់ផ្លែត បុរសនោះបានញ៉ាំង
ផ្លែដែលត្រូវសេចក្តីស្រែកឃ្នានគ្របសង្កត់ឲ្យពេញដល់ក ឈ្មោះថា ផ្លែតស្តាប់
ស្តាប់ហើយ មានដងខ្លួនត្រង់ ឱន ឬបន្ទន់ចុះមិនបាន គេគប្បីបរិភោគអាហារ
មានប្រមាណប៉ុណ្ណោះម្តងទៀត មហាបពិត្រ តើបុរសនោះនឹងគប្បីមានសេចក្តី
សុខឬទេ ?

មិនមានសេចក្តីសុខឡើយ លោកម្ចាស់ បុរសនោះបរិភោគដូច្នោះម្តង
ទៀត មុខជានឹងដល់នូវសេចក្តីស្លាប់មិនខាន ។ មហាបពិត្រ ម៉ែនលោកធាតុ
នេះទ្រទ្រង់ព្រះពុទ្ធតែមួយព្រះអង្គ ។ល។ គប្បីចូលដល់ការតាំងនៅតាមធម្មតា
មិនបាន ។

លោកម្ចាស់នាគសេនដ៏ចម្រើន ដោយការទ្រទ្រង់ធម៌ដ៏ក្រៃលែង ផែនដី

នឹងកម្រើកញាប់ញ័របានយ៉ាងណា ?

សូមថ្វាយព្រះពរ មហាបពិត្រ ក្នុងសេចក្តីនេះ (ឧបមាថា) រទេះ ២ (បន្ទុក) ដែលសុទ្ធតែផ្ទុកពេញដោយរតនៈវត្ថុដូចគ្នាតាមចំណុះ ហើយជនដទៃ ដកយករតនៈវត្ថុទាំងអស់ អំពីរទេះមួយទៅចាក់ដាក់ក្នុងរទេះមួយដែលផ្ទុកដោយ ទម្ងន់ដូចគ្នា មហាបពិត្រ រទេះនោះនឹងគប្បីទ្រទ្រង់រតនៈវត្ថុរបស់រទេះទាំងពីរ បានឬ ?

មិនបានឡើយ លោកម្ចាស់ រទេះនោះមុខតែរញ្ជួយជុំ សូម្បីកាំក៏នឹងបាក់ សូម្បីខ្នងកងក៏នឹងរហូតចេញ សូម្បីភ្នែកក៏នឹងត្រូវបាក់មិនខាន ។

សូមថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រ រទេះបាក់ព្រោះការ (ដែលផ្ទុក) រតនៈវត្ថុ ច្រើនពេកមែនឬទេ ?

ត្រូវហើយលោកម្ចាស់ ។

សូមថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រ (សេចក្តីនេះយ៉ាងណា) ផែនដីក៏ដូច្នោះដែរ ត្រូវកក្រើក ញាប់ញ័រព្រោះការៈ គឺ ការទ្រទ្រង់នូវធម៌ដ៏ក្រៃលែង ។

សូមថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រ ម្យ៉ាងទៀត សូមព្រះអង្គទ្រង់ចូរស្តាប់ហេតុ ការណ៍នេះ ដែលជាទិរម្បិ៍ការសម្តែងព្រះកម្លាំងរបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ (និង) ហេតុ

ការណ៍សូម្បីយ៉ាងដទៃដែលគួរជាប់ចិត្តក្នុងសេចក្តីនោះ ដែលជាហេតុឲ្យព្រះ-
សម្មាសម្ពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ មិនឧប្បត្តិក្នុងគ្រាតែមួយ មហាបពិត្រ បើព្រះសម្មា-
សម្ពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ នឹងគប្បីឧប្បត្តិក្នុងគ្រាតែមួយជាមួយគ្នា សេចក្តីវិវាទគ្នា
នឹងគប្បីកើតដល់បរិស័ទ សារកនឹងបែកជា ២ ពួកថា ព្រះពុទ្ធរបស់ពួកលោក
ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់របស់ពួកយើង ។ សូមព្រះអង្គចូរស្តាប់ហេតុការណ៍ប្រការ
ដំបូងនេះ ដែលជាហេតុមិនឲ្យព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ ឧប្បត្តិឡើងក្នុងគ្រា
តែមួយគ្នា ។

សូមព្រះអង្គស្តាប់ហេតុការណ៍ សូម្បីប្រការដទៃក្រែកលែងទៅជាងនេះ
ដែលជាហេតុមិនឲ្យព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ ឧប្បត្តិឡើងគ្រាតែមួយជាមួយ
គ្នា ។ សូមថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រ បើព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ គប្បី
ឧប្បត្តិឡើងក្នុងគ្រាតែមួយសោត ពាក្យដែលថា ព្រះពុទ្ធជាបុគ្គលកំពូល ក៏នឹង
គប្បីខុសទៅ ពាក្យដែលថា ព្រះពុទ្ធជាអ្នកចម្រើនបំផុត ដែលថា ព្រះពុទ្ធជា
អ្នកវិសេសបំផុត ដែលថា ព្រះពុទ្ធជាអ្នកខ្ពស់បំផុត ដែលថា ព្រះពុទ្ធជាអ្នក
ប្រសើរ ដែលថា ព្រះពុទ្ធមិនមានអ្នកស្មើ ដែលថា ព្រះពុទ្ធរកអ្នកស្មើដូចមិន
បាន ដែលថា ព្រះពុទ្ធជាអ្នកមិនមានអ្នកប្រៀបដើមបាន ។ ដែលថា ព្រះពុទ្ធមិន

មានអ្នកផ្ដើម ដែលថា ព្រះពុទ្ធរកអ្នកប្រៀបធៀបមិនបាន គប្បីជាពាក្យខុសទៅ
សូមថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រ សូមព្រះអង្គចូរទទួលហេតុការណ៍ សូម្បីនេះឯង
ដោយន័យដែលជាហេតុមិនឲ្យព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ២ ព្រះអង្គ ឧប្បត្តិឡើងក្នុងគ្រា
តែមួយ ។ ម្យ៉ាងទៀត សូមថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រ ការដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
តែមួយព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះ ឧប្បត្តិឡើងក្នុងលោក នេះជាសភាវៈប្រក្រតីរបស់ព្រះ
ពុទ្ធទាំងឡាយ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះគុណរបស់ព្រះសព្វញ្ញពុទ្ធទាំងឡាយ
ជាហេតុធំ ។ សូមថ្វាយព្រះពរមហាបពិត្រ វត្ថុដែលជារបស់ធំសូម្បីយ៉ាងដទៃ
រមែងមានត្រឹមតែមួយប៉ុណ្ណោះ ដែនដីធំមានតែមួយប៉ុណ្ណោះ សាគរធំមានតែ
មួយប៉ុណ្ណោះ ស្តេចភ្នំសិនេរុធំប្រសើរបំផុត ក៏មានតែមួយប៉ុណ្ណោះ អាកាសធំ
ទូលាយ ក៏មានតែមួយប៉ុណ្ណោះ ។ ស្តេចសក្កុះជាធំក៏មានតែមួយអង្គប៉ុណ្ណោះ
ព្រហ្មជាធំក៏មានតែមួយអង្គប៉ុណ្ណោះ ព្រះតថាគតអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធជាបុគ្គល
ធំក្រៃលែង ក៏មានតែមួយព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះ លោកទាំងនោះឧប្បត្តិឡើងក្នុងទី
ណា បុគ្គលពួកដទៃ រមែងមិនមានឱកាសក្នុងទីនោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះតថា-
គតអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ តែមួយព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះឧប្បត្តិឡើងក្នុងលោក លោក
ម្ចាស់នាគសេនដ៏ចម្រើន បញ្ញាព្រមទាំងហេតុ (ដែលនាំមក) ប្រៀបធៀប លោក

ពោលបានល្អណាស់ ។

ហេតុដែលស្ដេចចក្រពត្តិមិនឧប្បត្តិព្រមគ្នា

បទថា ឯកិស្សា លោកធាតុយា បានដល់ ក្នុងចក្រវាឡតែមួយ ។
ក៏មុនចក្រវាឡសូម្បីកាន់យកដោយបទនេះ ក្នុងផ្នែកខាងដើមក៏គួរ កំណត់យក
ចក្រវាឡតែមួយប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះថា ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ កាលនឹងឧប្បត្តិឡើង
រមែងឧប្បត្តិឡើងក្នុងចក្រវាឡនេះប៉ុណ្ណោះ ។ កាលហាមស្ថានទីដែលស្ដេចឧប្បត្តិ
រមែងជាការហាមដាច់ខាតថា ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ស្ដេចមិនឧប្បត្តិក្នុងចក្រវាឡ
ដទៃក្រៅអំពីចក្រវាឡនេះ ។

ក្នុងបទថា អបុព្វំ អចរិមំ នេះ មានអត្ថន័យថា មិនមុន (គឺ) មិនមុន
ពីការប្រាកដឡើងនៃចក្រវត្តន៍ មិនក្រោយ (គឺ) មិនក្រោយអំពីចក្រវត្តន៍នោះ
អន្តរធាន ។ ក្នុងប្រការដែលថា មិនមុនមិនក្រោយនោះ ចក្រវត្តន៍រមែងអន្តរ-
ធានទៅដោយចំណែក ២ គឺ ដោយស្ដេចចក្រពត្តិស្ដេចសោយទីវង្គត់ ឬដោយ
ស្ដេចទ្រង់ចេញព្រះផ្នួស ។ ក៏ឯចក្រវត្តន៍នោះ កាលនឹងអន្តរធាន រមែងអន្តរ-
ធានទៅក្នុងថ្ងៃទី ៧ ក្រោយស្ដេចសោយទីវង្គត់ ឬក្រោយស្ដេចទ្រង់ចេញព្រះ
ផ្នួស ។ តពីនោះមិនហាមការប្រាកដឡើងនៃស្ដេចចក្រពត្តិ ។

សួរថា ក៏ព្រោះហេតុអ្វី ស្តេចចក្រពត្តិ ២ ព្រះអង្គទើបទ្រង់មិនឧប្បត្តិ
ឡើងក្នុងចក្រវាឡតែមួយ ។

ឆ្លើយថា ព្រោះនឹងកាត់ការវិវាទ ព្រោះនឹងញ៉ាំងសេចក្តីអស្ចារ្យ និង
ព្រោះចក្ររតន៍ មានអានុភាពច្រើន ។

ក៏កាលស្តេចចក្រពត្តិ ២ អង្គ ឧប្បត្តិឡើង ការវិវាទក៏នឹងគប្បីកើត
ឡើងថា ព្រះរាជារបស់ពួកយើងធំ ព្រះរាជារបស់ពួកយើងក៏ធំ ។ ក្នុងទ្វីបមួយ
មានស្តេចចក្រពត្តិ (ទៀត) ទ្វីបមួយក៏មានស្តេចចក្រពត្តិ ដូច្នោះ នឹងគប្បីមិន
ជារបស់អស្ចារ្យ ។ និងអានុភាពដ៏ធំក្រៃលែងរបស់ចក្ររតន៍ ដែលអាចប្រគល់
ឲ្យដល់ភាពជាធំក្នុងទ្វីបធំទាំង ៤ មានទ្វីបតូចពីរពាន់ជាបរិវារ ក៏នឹងអស់គុណ
តម្លៃ ។ ស្តេចចក្រពត្តិ ២ ព្រះអង្គ ក៏រមែងមិនឧប្បត្តិឡើងក្នុងចក្រវាឡតែមួយ
ក៏ព្រោះនឹងកាត់ការវិវាទគ្នា ព្រោះមិនជាសេចក្តីអស្ចារ្យ និងព្រោះចក្ររតន៍
មានអានុភាពច្រើន ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ស្រ្តីជាព្រះពុទ្ធមិនបាន

ក្នុងពាក្យនេះថា យំ ឥត្តិ អរហំ អស្ស ឥម្មាសម្ពុទ្ធោ (ត្រង់ដែលស្រ្តី
គប្បីជាព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធ ដូច្នោះ ការណ៍នុ៎ះមិនសមហេតុឡើយ) ការៈជា

ព្រះពុទ្ធដែលអាចញ្ចាំងគុណ គឺ សព្វញ្ញឲ្យកើតឡើង ហើយបានលោកុត្តរៈសូម
 លើកទុកសិន សូម្បីត្រឹមតែការតាំងបណិធាន ក៏រមែងមិនសម្រេចដល់ស្រ្តី ។
 បុញ្ញាភិនិហារនឹងសម្រេចបាន ព្រោះរួមហេតុ ៨ ប្រការ គឺ ភាពជាមនុស្ស ១
 ការដល់ព្រមដោយភេទ (ប្រុស) ១ ហេតុ (មនោបណិធាន) ១ ការបានជួប
 ព្រះសាស្តា ១ ការបព្វជ្ជា ១ ការដល់ព្រមដោយគុណ ១ អធិការ (គឺ សក្ការៈ
 ដ៏ធំក្រៃលែង) ១ សេចក្តីពេញចិត្ត (ក្នុងព្រះពោធិញ្ញាណ) ១ ។ ហេតុដែល
 ពោលមកនេះឯង ជាហេតុនៃបណិធានសម្បត្តិ ។ កាលស្រ្តីមិនអាចដើម្បីញ្ចាំង
 សូម្បីបណិធានឲ្យសម្រេចបាន ដោយប្រការដូចពោល ភាពជាព្រះពុទ្ធនឹងមាន
 មកពីណា ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា ការណ៍នុ៎ះមិនមែនជាហេតុ ការណ៍
 នុ៎ះមិនមែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលព្រះអរហន្តសម្មាសម្ពុទ្ធជាស្រ្តី ។ ក៏ការសន្សំ
 បុណ្យឲ្យបរិបូណ៌ដោយអាការទាំងពួង នឹងឲ្យកើតអត្តភាពដែលបរិបូណ៌ដោយ
 អាការទាំងពួងនុ៎ះឯង ព្រោះហេតុនោះ បុរសប៉ុណ្ណោះ ជាព្រះអរហន្តសម្មា-
 សម្ពុទ្ធ ។

ស្រ្តីជាស្តេចចក្រពត្តិមិនបាន

សូម្បីក្នុងបទដើមថា យំ ឥត្តិ រាជា អស្ស ចក្កវត្តិ (ប្រការដែល

ស្តេចចក្រពត្តិជាស្រ្តី) ដូច្នោះ មានអធិប្បាយថា ព្រោះហេតុដែលលក្ខណៈទាំង
ឡាយរបស់ស្រ្តីមិនបរិបូណ៌ ព្រោះមិនមានរបស់កំបាំង ដែលនឹងរក្សាទុកក្នុង
ស្រាមជាដើម ការដល់ព្រមដោយរតនៈ ៧ ប្រការ មិនសម្បូរណ៍ ព្រោះមិន
មានឥត្តិរតន៍ (គឺស្រ្តីកែវ) និងមិនមានអត្តភាពដ៏ធំក្រៃលែងជាងមនុស្សទាំងឡាយ
ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា ការណ៍នុ៎ះមិនមែនមជាហេតុ ការណ៍នុ៎ះមិន
មែនជាបច្ច័យទេ ត្រង់ដែលស្តេចចក្រពត្តិជាស្រ្តី ។ និងព្រោះឋានៈ ៣ ប្រការ
មានភាពជាព្រះឥន្ទជាដើម ជាឋានៈខ្ពស់បំផុត តែភេទស្រ្តីជាភេទថោកទាប ព្រោះ
ហេតុនោះ សូម្បីឋានៈជាស្រ្តីនឹងជាព្រះឥន្ទជាដើម ក៏ជាការរម្ងាប់ទៅ ។

មិនមានភេទស្រី-ប្រុសក្នុងព្រហ្មលោក

សួរថា សូម្បីភេទស្រីមិនមានក្នុងព្រហ្មលោក យ៉ាងណា សូម្បីភេទ
ប្រុសក៏ដូច្នោះ ក្នុងព្រហ្មលោកក៏មិនមាន ព្រោះដូច្នោះ មិនគប្បីនិយាយថា
ប្រការដែលបុរសគប្បីជាព្រះព្រហ្មនោះជាឋានៈដែលនឹងមានបាន មិនមែនឬ ?

ឆ្លើយថា មិនមែនមិនគួរនិយាយ ។ ព្រោះមនុស្សប្រុសក្នុងលោកនេះ
កើតក្នុងព្រហ្មលោកនោះ ។ ព្រោះពាក្យថា ភាវៈជាព្រហ្ម សំដៅយកមហា
ព្រហ្ម ។ ឯស្រ្តីបំពេញឈានក្នុងលោកនេះហើយ ស្លាប់ទៅ រមែងចូលដល់ភាព

ជាសម្មាញ្ញវរបស់ព្រហ្មបុរិសជ្ជា (បរិវាររបស់មហាព្រហ្ម) មិនដល់ជាមហាព្រហ្ម
ចំណែកបុរសមិនគួរពោលថា មិនកើតក្នុងមហាព្រហ្ម ។ និងក្នុងព្រហ្មលោក
នេះ សូម្បីកាលមិនមានភេទទាំងពីរ ព្រហ្មទាំងឡាយក៏មានសណ្ឋានជាបុរស
តែម្យ៉ាង មិនមានសណ្ឋានជាស្រី ព្រោះដូច្នោះ ពាក្យនោះទើបជាការពោលល្អ
ហើយ ។

កាយទុច្ចរិត កាយសុច្ចរិត

ក្នុងបទថា កាយទុច្ចរិតស្ស ជាដើម មានអធិប្បាយថា ពូជស្តៅ និង
ពូជននោងព្រៃជាដើម រមែងមិនឲ្យកើតផលមានរសផ្អែម មានតែឲ្យផលដែល
មានរសមិនផ្អែម មិនគួរពេញចិត្តតែម្យ៉ាង យ៉ាងណា កាយទុច្ចរិតជាដើម ក៏
យ៉ាងនោះ រមែងមិនញ៉ាំងផលល្អឲ្យកើតឡើង រមែងញ៉ាំងផលមិនល្អឲ្យកើត
ឡើងតែម្យ៉ាង ។ ពូជអំពៅ និងពូជស្រូវសាលីជាដើម រមែងមានផល មាន
រសផ្អែមធ្លាញ្ញតែម្យ៉ាងឲ្យកើតឡើង មិនបានញ៉ាំងផលដែលមិនគួរត្រេកអរ ក្តៅ
ផ្សា មិនផ្អែមឲ្យកើតឡើងទេ យ៉ាងណា កាយសុច្ចរិតជាដើម រមែងញ៉ាំងផល
ដែលល្អទាំងនោះឲ្យកើតឡើង មិនបានញ៉ាំងផលដែលមិនគួរត្រេកអរ ក្តៅផ្សា
មិនល្អឲ្យកើតឡើងទេ ។ សមពិតដូចដែលត្រាស់ទុកថា បុគ្គលសាបព្រោះពូជ

បែបណា រមែងបានផលបែបនោះ បុគ្គលធ្វើល្អរមែងបានល្អ និងធ្វើអាក្រក់ ក៏រមែងបានអាក្រក់ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យមានជាដើមថា បុគ្គល ដែលដល់ព្រមដោយកាយទុច្ចរិត ស្លាប់ហើយនឹងចូលដល់សុគតិ គឺ ឋានសួគ៌ នោះ មិនមែនជាឋានៈ មិនមែនជាឱកាស ។

សមន្តី ៥

បទថា សមន្តី ក្នុងបទថា កាយទុច្ចរិតសមន្តី ជាដើម សេចក្តីថា សេចក្តីព្រមព្រៀងមាន ៥ យ៉ាង គឺ

-សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃការប្រមូលមក ១

-សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃចេតនា ១

-សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃកម្ម ១

-សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃវិបាក ១

-សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃការប្រាកដឡើង ១

ក្នុងសេចក្តីព្រមព្រៀង ៥ យ៉ាងនោះ សេចក្តីព្រមព្រៀងក្នុងខណៈប្រមូល កុសលកម្ម និងអកុសលកម្មមក លោកហៅថា សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃការប្រមូល មក ។ សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃចេតនា ក៏ដូចគ្នា ។

ក៏សត្វទាំងអស់ លោកហៅថា អ្នកព្រមព្រៀងដោយកម្ម ព្រោះសំដៅ
យកកម្មដែលសមគួរដល់វិបាកដែលបានសន្សំទុកក្នុងជាតិមុខ ដរាបណានូវមិន
ទាន់សម្រេចព្រះអរហត្ត ។ នេះឈ្មោះថា សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃកម្ម ។

សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃវិបាក គប្បីជ្រាបក្នុងខណៈនៃវិបាកប៉ុណ្ណោះ ដរាប
ណាដែលសត្វទាំងឡាយមិនទាន់សម្រេចព្រះអរហត្ត និមិត្តនៃការកើតឡើងរមែង
ប្រាកដយ៉ាងនេះ គឺ សម្រាប់សត្វទាំងឡាយអ្នកឃ្នាតចាកភពនោះ នរករមែង
ប្រាកដ ដោយអាការប្រាកដមានអណ្តាតភ្លើង និងលោហកុម្ពីជាដើម ផ្ទៃមាតា
រមែងប្រាកដសម្រាប់ពួកសត្វអ្នកនឹងចូលដល់ភាពជា គព្ពសេយ្យកសត្វ ទេវ-
លោក រមែងប្រាកដដោយអាការប្រាកដនៃដើមកល្យត្រឹក្ស និងវិមានជាដើម
សម្រាប់សត្វអ្នកនឹងកើតក្នុងទេវលោក ។ ដូចពោលមកនោះ ឈ្មោះថា សេចក្តី
ព្រមព្រៀងនៃការប្រាកដ ព្រោះសត្វទាំងនោះមិនទាន់ផុតពីការប្រាកដនៃនិមិត្ត
នៃការកើតនេះ ។ សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃការប្រាកដនោះ រមែងផ្លាស់បាន តែ
ការព្រមព្រៀងដ៏សេសផ្លាស់មិនបាន ព្រោះកាលនរកសូម្បីប្រាកដហើយ ទេវ-
លោកក៏រមែងប្រាកដបាន កាលទេវលោកសូម្បីប្រាកដហើយ នរកក៏រមែងប្រាកដ
បាន ។ កាលមនុស្សលោកសូម្បីប្រាកដហើយ កំណើតតិរច្ឆានក៏រមែងប្រាកដ

បាន និងកាលកំណើតតិរច្ឆានសូម្បីប្រាកដហើយ មនុស្សលោកក៏រមែងប្រាកដ
បានដូចគ្នា ។ ក្នុងប្រការដែលពោលនោះ មានរឿងដូចតទៅនេះជាតួយ៉ាង ។

ឧបមាទិមិត្តប្រាកដ

បានឮថា ក្នុងអចេលវិហារ ជិតជើងភ្នំ សោណា មានព្រះធម្មកថិកមួយ
រូប ឈ្មោះព្រះសោភណត្ថោ ញាមប្រសរបស់លោក នាយព្រានសុនខ (អាស្រ័យ
សុនខដេញម្រឹក) ព្រះថេរៈហាមញាម កាលមិនអាចនឹងឲ្យតាំងនៅក្នុងសីល-
សំរវៈបាន ទើបគិតថា មនុស្សចាស់^១ កុំបានវិនាសឡើយ ទើបឲ្យញាមបិតា
បួសទាំងដែលមិនចង់បួស ក្នុងកាលជាអ្នកចាស់ ។ កាលញាមបិតាឈឺស៊ីង
គ្រៃ នរកក៏ប្រាកដឡើង ។ (គឺ) សុនខទាំងឡាយធំៗ មកពីជើងភ្នំសោណា
លោមព័ទ្ធលោក ធ្វើកិរិយាដូចជានឹងខាំ ។

លោកខ្លាចចំពោះមហាក័យ ទើបពោលថា សោណាចូរហាម សោណា
ចូរហាម ។

ព្រះសោណត្ថោសួរថា រឿងអ្វីញាម ?

លោកពោលថា លោកកូនមិនឃើញឬ ហើយទើបប្រាប់រឿងរ៉ាវនោះ ។

១-បាលីជា វរកោ តែកន្លែងខ្លះជា ជាកោ (ប្រែតាមពាក្យក្រោយ) ។

ព្រះសោណត្រូវគិតថា បិតារបស់យើងនឹងកើតក្នុងនរកបានយ៉ាងណា ហ្ន៎ យើងនឹងជួយលោក ហើយទើបឲ្យពួកសាមណេរទៅនាំផ្កាឈើច្រើនប្រភេទ មកឲ្យ តាក់តែងជាកម្រាលផែនដីសម្រាប់បូជា និងអាសនៈសម្រាប់បូជាទីលាន ចេតិយ និងលានពោធិព្រឹក្ស ហើយយកគ្រែសង់ញោមទៅកាន់លានចេតិយ ឲ្យអង្គុយលើគ្រែ ហើយពោលថា ញោមសូមទទួលគ្រឿងបូជានេះ ចាត់ចែងទុក ដើម្បីញោម គ្រឿងបូជានេះចាត់ចែងទុកដើម្បីញោម សូមឲ្យញោមពោលថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគ នេះជាទុក្ខតបណ្ណាការរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដូច្នោះហើយ សូម ថ្វាយបង្គំព្រះមានព្រះភាគ ហើយធ្វើឲ្យចិត្តជ្រះថ្លា ។ មហាថេរៈនោះ ឃើញ គ្រឿងបូជាហើយទើបធ្វើយ៉ាងនោះ ធ្វើចិត្តឲ្យជ្រះថ្លាហើយ ។ ក្លាមនោះ ទៅ- លោកប្រាកដឡើងដល់លោក សួននន្ទវ័ន សួនចិត្តលតាវ័ន សួនមិស្សកវ័ន សួនបារុសកវ័ន វិមានទាំងឡាយ និងពួកនាងទេពអប្សរ ដូចជាប្រតិស្ថានលោម- ព័ទ្ធលោក ។

លោកពោលថា ចៀសចេញសោណៈ ចៀសចេញសោណៈ ។

មានរឿងអ្វី ញោម ។

ស្រីទាំងនេះ គឺ ញោមស្រីរបស់អ្នក កំពុងមក ។

ព្រះថេរៈគិតថា សួគ៌ប្រាកដដល់លោកឪពុកហើយ ។

គប្បីជ្រាបថា សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃការប្រាកដឡើង រមែងផ្លាស់បាន
យ៉ាងនេះ ។

ក្នុងសេចក្តីព្រមព្រៀងទាំងនេះ ក្នុងទីនេះ លោកពោលពាក្យជាដើមថា
សេចក្តីព្រមព្រៀងនៃកាយទុច្ចរិត ដូច្នោះ ដោយអំណាចនៃអាយុហនុសមន្តី ចេត-
នាសមន្តី និងកម្មសមន្តី ។

[២៤៦] បទថា ឯវំ វុត្តេ អាយស្វា អានន្ទោ សេចក្តីថា កាលព្រះ-
មានព្រះភាគត្រាស់សូត្រនេះយ៉ាងនេះហើយ ព្រះថេរៈគិតថា ព្រះមានព្រះភាគ
ទ្រង់ប្រមូលសូត្រទាំងអស់មកតាំងពីដើម ធ្វើឲ្យល្អយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់មិនបាន
តាំងឈ្មោះរបស់ព្រះសូត្រដែលទ្រង់សម្តែងទុក ឈ្មើយចុះ យើងនឹងសូមឲ្យ
ទ្រង់តាំងឈ្មោះរបស់ព្រះសូត្រនេះ ដូច្នោះ ទើបបានក្រាបទូលពាក្យនោះនឹងព្រះ
មានព្រះភាគ ។

ក្នុងបទជាដើមថា តស្មាតិហ ត្ថំ មានការប្រកបន័យដូចតទៅនេះ ៖

ម្នាលអានន្ទ ព្រោះហេតុដែលតថាគតចែកធាតុទុកជាច្រើន ក្នុងធម្ម-
បរិយាយនេះ យ៉ាងនេះថា ម្នាលអានន្ទ ធាតុទាំង ១៨ ប្រការនេះ ម្នាលអានន្ទ

ធាតុទាំង ៦ ប្រការនេះ ដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះឯង អ្នកចូរចាំនូវធម្មបរិយាយ
នេះថា **ពហុធាតុសូត្រ** ក៏បាន ។ ក៏ព្រោះហេតុក្នុងធម្មបរិយាយនេះ តថាគត
ចែកបរិវដ្តៈ (ការវិលជុំវិញ) ៤ ប្រការ ជាប់ដោយធាតុ អាយតនៈ បដិច្ច-
សមុប្បាទ និងឋានាឋានៈ ព្រោះដូច្នោះ អ្នកចូរចាំធម្មបរិយាយនោះថា **ចតុ-**
បរិវដ្តសូត្រ ក៏បាន ។ ព្រោះហេតុដែលមានធាតុជាដើមទាំងនេះ រមែងប្រាកដ
ដល់អ្នកមើលធម្មបរិយាយនេះ ដូចស្រមោលមុខប្រាកដដល់អ្នកឆ្លុះកញ្ចក់ ព្រោះ
ដូច្នោះ អ្នកចូរចាំធម្មបរិយាយនោះថា **ធម្មាទាសសូត្រ** ក៏បាន ។ មួយទៀត
ព្រោះហេតុដែលព្រះយោគីជាន់ឈ្នីសេនា គឺ កិលេស រៀនយកវិបស្សនាតាម
ដែលពោលទុកក្នុងសូត្រនេះ ហើយញាំញីកិលេសទាំងឡាយ កាន់យកជ័យជំនះ
គឺ ព្រះអរហត្តឲ្យដល់ខ្លួនបាន ដូចទាហានទាំងឡាយដែលបង្រ្កាបសេនាជាបច្ចា-
មិត្ត សម្រុកចូលក្នុងកងទ័ពបច្ចាមិត្ត ចូលប្រយុទ្ធយកជ័យជំនះដោយខ្លួនឯង
ដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកចូរចាំធម្មបរិយាយនោះថា ឈ្មោះ **អមតទុនទុកិ-**
សូត្រ ក៏បាន ។ និងព្រោះហេតុដែលទាហានក្នុងសង្គ្រាមកាន់អាវុធ ៥ ប្រការ
កម្ចាត់កងទ័ពបច្ចាមិត្តបានជ័យជំនះ យ៉ាងណា សូម្បីព្រះយោគីទាំងឡាយ ក៏
ដូច្នោះ កាន់អាវុធ គឺ វិបស្សនា ដូចពោលទុកក្នុងសូត្រនេះ កាន់យកជ័យ គឺ

-២៣៣- អង្គកថា អនុបទវគ្គ ពហុធាតុកស្ត្រធី ៥

ព្រះអរហត្តទុកបាន ព្រោះហេតុនោះ អ្នកចូរទ្រង់ចាំធម្មបរិយាយនោះទុកថា

ឈ្មោះ អនុត្តរសន្តិមវិជយសូត្រ ក៏បាន ។

ចប់អង្គកថា ពហុធាតុកស្ត្រធី ៥

អដ្ឋកថា

ឥសិគិលិសូត្រនិ ៦

[២៤៧] ឥសិគិលិសូត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្ដាប់
មកហើយដូច្នោះ ។

ប្រវត្តិក្នុងឥសិគិលិ

គប្បីជ្រាបអធិប្បាយក្នុងឥសិគិលិសូត្រនោះ ដូចតទៅនេះ ៖

[២៤៨] បទថា អញ្ញាវ សមញ្ញា អហោសិ សេចក្ដីថា (មុន) ដែលក្នុង
ឥសិគិលិនឹងបានឈ្មោះថា ឥសិគិលិ (នោះ) មានឈ្មោះម្យ៉ាងទៀតថា វេការៈ ។

បទថា អញ្ញ បញ្ញត្តិ នេះ ជាវេរចនៈរបស់បទដំបូងប៉ុណ្ណោះ ។ សូម្បី
ក្នុងបទដ៏សេស ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

បានឮថា គ្រាមុននោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ចេញចាកនិរោធសមាបត្តិ
ក្នុងវេលាល្ងាច ហើយស្ដេចចេញចាកព្រះគន្ធកុដិ មានពួកភិក្ខុហែហមប្រថាប់
គង់ក្នុងទីដែលមនុស្សទាំងឡាយអង្គុយហើយ ឃើញកូនក្នុងទាំង ៥ ប្រាកដច្បាស់
ហើយត្រាស់ប្រាប់កូនក្នុង ៥ ទាំងនេះដោយលំដាប់ ។ ក្នុងការត្រាស់ប្រាប់នោះ

ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិនមានសេចក្តីត្រូវការដោយរឿងក្នុង ។ តែកាលត្រាស់
ប្រាប់ក្នុងទាំងនោះដោយលំដាប់ៗ ទ្រង់ក៏ត្រាស់ប្រាប់ការៈនៃក្នុងសសិតិលិ ជាក្នុង
(មានឈ្មោះថា) **សសិតិលិ** ផង ។ កាលត្រាស់ប្រាប់រឿងក្នុងសសិតិលិនោះ ក៏
នឹងត្រូវត្រាស់ប្រាប់ឈ្មោះរបស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ៥០០ អង្គ ដែលជាបុត្ររបស់
នាងបទុមវតី និងសេចក្តីប្រាថ្នារបស់នាងបទុមវតី ព្រោះហេតុដូចពោលមក
នេះ ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់លំដាប់របស់ក្នុងនេះ ។

[២៤៩] បទថា **បរិសន្តា ទិស្សន្តិ បរិដ្ឋា ន ទិស្សន្តិ** សេចក្តីថា ព្រះ
បច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយ ត្រាច់បិណ្ឌបាតក្នុងស្ថានទីតាមសប្បាយ ធ្វើភត្តកិច្ចស្រេច
ហើយ ចូលទៅខាងក្នុងដោយធ្វើក្នុងនោះឲ្យជា ២ ចំណែក ដូចបើកទ្វារធំមួយ
គូ ក្នុងបន្ទប់ព្រះចេតិយ សាងទីសម្រាកពេលយប់ និងទីសម្រាកពេលថ្ងៃ ហើយ
នៅក្នុងទីនោះ ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបត្រាស់យ៉ាងនោះ ។

បទថា **ឥមេ ឥសី** បានដល់ ឥសីដែលជាព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងនេះ ។

បានឮថា ក្នុងអតីតកាល កាលព្រះតថាគតមិនទាន់ឧប្បត្តិឡើង កុលធីតា
ម្នាក់ក្នុងស្រុកមួយកន្លែងដោយក្រុងពារាណសី នៅចាំស្រែ បានថ្វាយផ្កាល្អក
មួយទង និងលាជ ៥០០ គ្រាប់ ដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយអង្គ តាំងសេចក្តីប្រាថ្នា

ឲ្យបានបុត្រ ៥០០ នាក់ ។ ក៏ព្រមគ្នានឹងខណៈនោះ ព្រានម្រឹត ៥០០ នាក់
បានថ្វាយសាច់ (អាំង) ដ៏ធ្ងាញ់ ហើយតាំងសេចក្តីប្រាថ្នាថា សូមឲ្យពួកយើង
បានជាបុត្ររបស់នាង ។ នាងស្ថិតនៅរហូតអស់កាលកំណត់អាយុ ហើយទៅ
កើតក្នុងទេវលោក ចុតិអំពីទេវលោក មកកើតក្នុងគ្រូបកផ្កាល្អកក្នុងជាតិស្រះ
(ស្រះដែលកើតឯងដោយធម្មជាតិ) ។ ព្រះតាបសមួយអង្គទៅជួបទារិកានោះ
ក៏យកមកចិញ្ចឹម ។ កាលនាងកំពុងរត់លេងនុ៎ះឯង ផ្កាល្អកទាំងឡាយផុស
ឡើងអំពីផែនដី គ្រប់ៗ ជំហាន ។ ព្រានព្រៃម្នាក់ឃើញ ទើបក្រាបទូលដល់
ព្រះបាទពារាណសី ។ ព្រះរាជាទ្រង់នាំនាងមក តាំងក្នុងតំណែងជាអគ្គមហេសី ។
ព្រះនាងទ្រង់គភ៌ ។ មហាបទុមកុមារនៅក្នុងព្រះគភ៌ព្រះមាតា ចំណែកកុមារ
ក្រៅពីនោះអាស្រ័យមន្ទិលរបស់គភ៌ឧប្បត្តិឡើង ។ កុមារទាំងនោះចម្រើនវ័យ
បានលេងក្នុងស្រះឈូកក្នុងខ្សាច់ អង្គុយលើផ្កាល្អកម្នាក់មួយផ្កា ផ្តើមការអស់
ទៅ នឹងការសាបសូន្យ ធ្វើបច្ចេកពោធិញ្ញាណឲ្យកើតឡើង គាថាព្យាករណ៍
របស់លោកមានដូច្នោះថា

ផ្កាល្អកក្នុងគុម្ពឈូកកើតឡើងក្នុងស្រះ រីកហើយ ត្រូវពួក
កមរជាតិក្រែបហើយ ក៏ចូលដល់សេចក្តីរុះរាយ បុគ្គលដឹង

ច្បាស់ប្រការនេះហើយ គប្បីជាអ្នកត្រាច់ទៅតែម្នាក់ឯង ដូច

កុយរមាស ។

ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយនោះ បាននៅក្នុងក្នុងនោះ តាំងពីកាលនោះ ។

តាំងពីពេលនោះមក ក្នុងនោះ ទើបមានឈ្មោះថា **សិសិគិលិ** ។

ព្រះនាមរបស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ

[២៤០] បទថា **យេ សត្តសារា** សេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ឈ្មោះ របស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ១៣ ព្រះអង្គ គឺ ព្រះអរិដ្ឋៈ ព្រះឧបរិដ្ឋៈ ព្រះតត្តរសិទ្ធ ព្រះយសស្សី ព្រះសុទស្សនៈ ព្រះបិយទស្សី ព្រះគន្ធារៈ ព្រះបិណ្ណាលៈ ព្រះឧបាសកៈ ព្រះនិថៈ ព្រះតថៈ ព្រះសុតវា ព្រះការិតត្តៈ ឥឡូវនេះកាល នឹងត្រាស់ប្រាប់ឈ្មោះរបស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងនោះ និងឈ្មោះរបស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គដទៃ ដោយការចងជាគាថា ទើបត្រាស់ពាក្យជាដើមថា **យេ សត្តសារា** ដូច្នោះ ។

[២៤១] ក្នុងព្រះនាមទាំងនោះ ព្រះនាមថា **សត្តសារា** ប្រែថា ជាខ្លឹម របស់សត្វទាំងឡាយ ព្រះនាមថា **អនិយា** ប្រែថា មិនមានទុក្ខ ។ ព្រះនាមថា **និរាសា** ប្រែថា មិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា ។

-២៣៨- បឋមសូត្រនិ អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

ព្រះនាមថា ទ្វេ ជាលិនោ សេចក្តីថា ព្រះនាមថា ជាលី មាន ២ អង្គ គឺ ចូឡជាលី និង មហាជាលី ។ សូម្បីពាក្យថា សន្តចិត្ត ក៏ជាព្រះនាមរបស់ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយអង្គ ។

បទថា បស្សី ជហិ ឧបធិ ទុក្ខមូលំ នេះ ជាពាក្យសរសើរព្រះបច្ចេក- ពុទ្ធអង្គនោះថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះ ទ្រង់ព្រះនាមថា បស្សី ក៏ព្រោះព្រះអង្គ ទ្រង់លះឧបធិ ដែលជាបួសគល់នៃទុក្ខបានហើយ ។

សូម្បីពាក្យថា អបរាជិត ក៏ជាឈ្មោះរបស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយព្រះអង្គ ដូចគ្នា ។ លោកទាំង ៥ អង្គនេះ គឺ ព្រះសត្វា ព្រះបរវត្តា ព្រះសរកង្កៈ ព្រះលោមហង្សៈ ព្រះឧច្ឆន្តមាយៈ ។ លោកទាំង ៣ អង្គសូម្បីទាំងនេះ គឺ ព្រះអសិតៈ ព្រះអនាសវៈ ព្រះអនោមយៈ ។

បទថា ពន្ធមា សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយព្រះអង្គទ្រង់ព្រះនាមថា ពន្ធមា ហៅថា ព្រះមានច្នៃទ ព្រោះលោកកម្ចាត់មាននេះបានហើយ ។

សូម្បីបទថា តទាធិមុត្ត ក៏ជាព្រះនាមព្រះបច្ចេកពុទ្ធដូចគ្នា ។ លោក ទាំង ៣ អង្គនេះ គឺ ព្រះកេតុម្ពរាគៈ ព្រះមាតង្គៈ ព្រះអរិយៈ ។

បទថា អថចុតោ ចែកបទចេញជា អថ អចុតោ គឺ ព្រះអចុតៈ ។

លោកទាំងពីរនេះ គឺ ព្រះអច្ចុតៈ ព្រះអច្ចុតតាមព្យាមកៈ ។ លោក
ទាំងពីរអង្គនេះ គឺ ព្រះខេមកកិរៈ ព្រះសោរតៈ ។

បទថា សឃ្លោ អនោមនិក្កមោ សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះឈ្មោះ
សឃ្លៈ តែគេហៅថា អនោមនិក្កមៈ ព្រោះមានសេចក្តីព្យាយាមមិនផ្លូវថយ ។

បទថា អានន្ទនេន្ទោ ឧបនេន្ទោ ទ្វាទស សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ១២
អង្គ យ៉ាងនេះ គឺ ព្រះអានន្ទៈ ៤ អង្គ ព្រះនន្ទៈ ៤ អង្គ ព្រះឧបនន្ទៈ ៤ អង្គ ។

បទថា ការទ្វាជោ អន្តិមទេហធារី ជាពាក្យសរសើរថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ
អង្គនោះ ឈ្មោះការទ្វាជៈ អ្នកទ្រទ្រង់ព្រះសិវៈជាគ្រាចុងក្រោយ ។

បទថា តណ្ហាចិទោ បានដល់ នេះជាពាក្យសរសើរព្រះបសិទ្ធិ សូម្បីបទ
ថា វិតរាគោ ក៏ជាពាក្យសរសើរព្រះមង្គលៈ ។

បទថា ឧសកច្ចិទា ជាលិនី ទុក្ខមូលំ សេចក្តីថា ព្រះពុទ្ធអង្គនោះឈ្មោះ
ឧសកៈ បានកាត់នូវសំណាញ់ គឺ តណ្ហាដែលជាឫសគល់នៃទុក្ខបានហើយ ។

បទថា សន្តំ បទំ អជ្ឈគម្មបនីតោ សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធព្រះអង្គ
នោះ ឈ្មោះឧបនិយៈ បានសម្រេចសន្តិបទហើយ ។ សូម្បីបទថា វិតរាគ ក៏
ជាព្រះនាមរបស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយព្រះអង្គ ដូចគ្នា ។

-២៤០- បឋមសូត្រនិ អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

បទថា សុវិមុត្តចិត្តតោ បានដល់ នេះជាពាក្យសរសើរព្រះកណ្ណៈ ។

បទថា ឯតេ ច អញ្ញេ ច សេចក្តីថា ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងឡាយនេះ ទាំងដែលមកក្នុងព្រះបាលី និងមិនបានមកក្នុងព្រះបាលី និងព្រះបច្ចេកពុទ្ធត្រក ដទៃ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំងនេះ មានព្រះនាមតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ។

ក៏បណ្ណាព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ៥០០ ទាំងនេះ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ២ អង្គក្តី ៣ អង្គក្តី ១០ អង្គក្តី ១២ អង្គក្តី មានព្រះនាមតែម្យ៉ាងគ្នា ដូចព្រះបច្ចេកពុទ្ធទាំង ឡាយមានព្រះអានន្ទៈ ជាដើម ។

ដោយប្រការដូចពោលនេះ រមែងជាការសរុបព្រះនាមរបស់ព្រះបច្ចេក- ពុទ្ធទាំងឡាយ ដោយព្រះនាមដែលមកក្នុងព្រះបាលីប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ តអំពីនេះទៅ មិនត្រាស់ចែកជារាយអង្គ ត្រាស់ (រួម) ថា ពួកទាំងនេះ និងពួក ដទៃ ដូច្នោះ ។ ពាក្យនៅសល់ក្នុងទីគ្រប់កន្លែង ឆាយទាំងអស់នោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា សិសិស្តត្រធិ ៦

អង្គកថា

មហាចត្តារីសកស្ត្រទី ៧

[២៥២] មហាចត្តារីសកស្ត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបាន
ស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

បណ្ដាបទទាំងនេះ បទថា អរិយំ ប្រែថា មិនមានទោស ។ ព្រោះថា
វត្ថុដែលមិនមានទោស ហៅថា អរិយៈ ។ បទថា សម្មាសមាធិ បានដល់
សមាធិដែលជាមគ្គ ។

បទថា សឧបនិសំ ប្រែថា មានបច្ច័យ ។

បទថា សប្បវិក្ខារំ ប្រែថា មានបរិវារ ។

[២៥៣] បទថា បរិក្ខតា ប្រែថា ហែហមហើយ ។

[២៥៤] បទថា សម្មាទិដ្ឋិ បុព្វន្តមា ហោតិ សេចក្ដីថា សម្មាទិដ្ឋិ
ដែលជាប្រធានមាន ២ ចំណែក គឺ វិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ ដែលជាបុរោហិត ១
មគ្គសម្មាទិដ្ឋិ ១ ។

វិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ កំណត់ពិចារណាសង្ខារ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ

៣ ដោយអំណាចលក្ខណៈដែលមិនទៀងជាដើម ។ ចំណែកមគ្គសម្មាទិដ្ឋិ ដក
វដ្តៈដែលជាហេតុឲ្យបានកុមិ គឺ ធ្វើឲ្យស្ងប់រម្ងាប់កើតឡើង ក្នុងទីបំផុតនៃការ
ពិចារណា ដូចយកទឹកត្រជាក់ពាន់ឆ្នាំងចាក់ស្រោចលើសីសៈ ដូច្នោះ ។

ឧបមាដូចអ្នកស្រែ កាលនឹងធ្វើស្រែ រមែងកាប់គាស់ដើមឈើក្នុងព្រៃ
មុន ខាងក្រោយទើបដុតភ្លើង ភ្លើងនោះក៏ឆេះដើមឈើដែលកាប់គាស់ទុកនោះ
ឲ្យអស់ទៅមិនមាននៅសល់ យ៉ាងណារិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ ក៏ដូច្នោះដែរ រមែង
ពិចារណាសង្ខារទាំងឡាយ ដោយអំណាចលក្ខណៈ មានសភាពមិនទៀងជា
ដើមមុន មគ្គសម្មាទិដ្ឋិកើតឡើង ដកនូវសង្ខារទាំងឡាយចេញបាន ដោយអំណាច
(ដែលសង្ខារ) ប្រព្រឹត្តទៅមិនបានតទៅទៀត ដើម្បីការពិចារណាដោយរិបស្ស-
នាសម្មាទិដ្ឋិនោះ ។ ក្នុងទីនេះប្រាថ្នាយកទិដ្ឋិទាំងពីរយ៉ាង ។

[២៥៥] បទថា **មិច្ឆាទិដ្ឋិ មិច្ឆាទិដ្ឋិតិ បជានាតិ** បានដល់ ដឹងច្បាស់
មិច្ឆាទិដ្ឋិដោយអារម្មណ៍ ដោយការចាក់ធ្លុះលក្ខណៈថា **អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា** ។
សម្មាទិដ្ឋិ រមែងដឹងច្បាស់សម្មាទិដ្ឋិដោយកិច្ច (គឺ) ដោយសេចក្តីមិនវង្វេង ។

បទថា **សាស្ស ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ** សេចក្តីថា សេចក្តីដឹងយ៉ាងនោះ
របស់លោក រមែងឈ្មោះថា ជាសម្មាទិដ្ឋិ ។

[២៤៦] បទថា ទ្វយំ វទាមិ សេចក្តីថា យេធិពោល (សម្មាទិដ្ឋិ) ទុក
ពីរចំណែក ។

បទថា បុញ្ញកាគិយា ប្រែថា ជាចំណែកនៃបុណ្យ ។

បទថា ឧបធិវេបក្កា ប្រែថា ឲ្យវិបាកជាឧបធិ ។

ក្នុងបទថា បញ្ញន្ត្រិយំ ជាដើម ដែលឈ្មោះថា បញ្ញា ព្រោះចែកចេញ
ហើយៗ ញ៉ាំងទ្វារនៃអមតៈឲ្យប្រាកដ គឺ សម្តែងឲ្យឃើញ ។

ឈ្មោះថា បញ្ញន្ត្រិយ ព្រោះធ្វើភាពជាធំក្នុងអត្តនោះ ឈ្មោះថា បញ្ញា-
ពលៈ ព្រោះមិនញាប់ញ័រដោយអវិជ្ជា ។

ឈ្មោះថា ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តំ ព្រោះសម្រេចអង្គនៃការត្រាស់ដឹង
ហើយរាវរកសច្ចធម៌ទាំង ៤ ។

ឈ្មោះថា សម្មាទិដ្ឋិ ព្រោះឃើញប្រពៃដោយសេចក្តីបរិបូរនៃមគ្គ ។

ឈ្មោះថា អង្គនៃមគ្គ ព្រោះជាអង្គនៃអរិយមគ្គ ។

[២៤៨] បទថា សោ ប្រែថា ភិក្ខុនោះ ។

បទថា បហានាយ ប្រែថា ត្រូវការដើម្បីលះ ។

បទថា ឧបសម្បទាយ ប្រែថា ត្រូវការដើម្បីបានចំពោះ ។

បទថា សម្មាវាយាមោ បានដល់ សេចក្តីព្យាយាមដែលជាកុសល ដែល
ជាហេតុនាំចេញចាកទុក្ខ ។

បទថា សតោ គឺ ជាអ្នកប្រកបដោយសតិ ។

បទថា អនុបរិវត្តន្តិ គឺ តែងហែហមជាបុរេជាត (កើតមុន) និងសហជាត
(កើតរួមគ្នា) ។

ក៏ក្នុងទីនេះ សម្មាវាយាមៈ និងសម្មាសតិ ជាសហជាត (កើតរួមគ្នា)
ហែហមលោកុត្តរសម្មាទិដ្ឋិ ។ ដូចរាជអង្គរក្សកាន់ដាវ និងបរិវារឈរចាំក្នុង
រថតែមួយហែហមព្រះរាជា ដូច្នោះ ។ ចំណែកវិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ ជាបុរេជាត
(កើតមុន) ហែហម ដូចទាហានថ្មើរជើងជាដើម ដើរទៅមុខរថ ដូច្នោះ ។ ផ្ដើម
ពីបព្វៈទីពីរទៅ សូម្បីទាំង ៣ ប្រការ (គឺសម្មាទិដ្ឋិ សម្មាវាយាមៈ សម្មាសតិ)
ក៏គប្បីជ្រាបថា ជាសហជាត ជាបរិវារនៃសម្មាសន្តិប្បៈជាដើម ។

[២៤៩] បទថា មិច្ឆាសន្តិប្បោតិ បជាទាតិ សេចក្តីថា រមែងដឹងច្បាស់
នូវមិច្ឆាសន្តិប្បៈ ដោយអារម្មណ៍ ដោយការចាក់ធ្លុះត្រែលក្ខណ៍ថា អនិច្ចំ ទុក្ខំ
អនត្តា ។ រមែងដឹងច្បាស់សម្មាសន្តិប្បៈ ដោយកិច្ច ដោយសេចក្តីមិនវង្វែង ។
សូម្បីក្នុងសម្មាវាចាជាដើមតពីនេះទៅ ក៏គប្បីជ្រាបការប្រកបសេចក្តីយ៉ាងនេះ

ដូចគ្នា ។ សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងកាមជាដើម ពោលទុកហើយក្នុងទេវធាវិតក្កសូត្រ ។

[២៦៣] បទថា **តក្កោ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា តក្កៈ ដោយអំណាច
សេចក្តីត្រិះរិះ ។ តក្កៈនោះឯង បន្ថែមបទឧបសគ្គ (គឺ វិ) ចូលទៅ ហៅថា
វិតក្កៈ (គឺសេចក្តីត្រិះរិះ) ។ សេចក្តីត្រិះរិះនោះឯង ឈ្មោះថា សង្កប្បៈ ដោយ
អំណាចសេចក្តីត្រិះរិះ ។

ឈ្មោះថា **អប្បនា** ព្រោះតម្កល់មាំក្នុងអារម្មណ៍តែមួយ ។ ក៏ព្រោះបន្ថែម
បទឧបសគ្គ ទើបហៅថា **ព្យប្បនា** បទថា **ចេតសោ អភិនិរោបនា** ប្រែថា
លើកចិត្តឡើង ។ ព្រោះកាលមានវិតក្កៈ រមែងលើកចិត្តឡើងកាន់អារម្មណ៍ ។
តែកាលមិនមានវិតក្ក ចិត្តក៏ឡើងកាន់អារម្មណ៍បានតាមធម្មតារបស់ខ្លួន ដូច
អ្នកដែលជំនាញ មានជាតិត្រកូលខ្ពស់ រមែងចូលព្រះរាជវាំងបាន ដូច្នោះ ។
តែសម្រាប់អ្នកមិនជំនាញ (កាលចូលព្រះរាជវាំង) រមែងត្រូវការអ្នកនាំផ្លូវ ឬ
អ្នកចាំទ្វារ ។ ព្រះរាជា និងមហាអាមាត្ររបស់ព្រះរាជា ដឹង និងស្គាល់អ្នក
ជំនាញមានជាតិដែលសម្បូរណ៍ ព្រោះហេតុនោះ គេទើបចេញចូល (ព្រះរាជវាំង)
បាន ដោយធម្មតារបស់ខ្លួន (យ៉ាងណា) គប្បីជ្រាបសេចក្តីឧបមេយ្យនេះដូច្នោះ ។

ឈ្មោះថា **ចិវរសន្ធិរ** ព្រោះតាក់តែងវាថា ។ ក្នុងរឿងចិវរសន្ធិរនេះ

លោកិយវិតក្កៈ រមែងតាក់តែងវាចា លោកុត្តរវិតក្កៈ មិនតាក់តែង ។ លោកុ-
ត្តរវិតក្កៈ មិនតាក់តែងក៏ពិតមែន ទោះជាយ៉ាងនោះ វិតក្កៈនោះ ក៏រមែងមាន
ឈ្មោះថា ចីវរសន្ធិរដ្ឋចគ្គា ។

បទថា សម្មាសង្កប្បំ អនុបរិធាវន្តិ សេចក្តីថា រមែងហែហមសម្មា-
សង្កប្បៈ ដែលជាលោកុត្តរៈ ។

ក៏ក្នុងប្រការនេះ ធម៌សូម្បី ៣ ប្រការ មាននេក្ខម្មសង្កប្បៈ (ត្រិះរិះ
ក្នុងការចេញចាកកាម) ជាដើម រមែង (មាន) បានក្នុងចិត្តផ្សេងៗ ក្នុងកាល
ជាខាងដើម ។ តែក្នុងខណៈនៃមគ្គ សម្មាសង្កប្បៈអង្គតែមួយប៉ុណ្ណោះ កាត់
ដំណើរនៃសង្កប្បៈទាំង ៣ មានកាមសង្កប្បៈជាដើម ដកនូវ (ឫស) ឡើង ធ្វើ
អង្គមគ្គឲ្យបរិបូណ៌កើតឡើង រមែងបានឈ្មោះ ៣ ជាប់ដោយនេក្ខម្មសម្មា-
សង្កប្បៈជាដើម ។ សូម្បីក្នុងសម្មាវាចាជាដើមខាងមុខ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេរមណី

[២៦៧] សូម្បីក្នុងបទថា មុសាវាទា វេរមណី ដូច្នោះជាដើម ជាវិរតិ
ក៏ត្រូវ ជាចេតនាក៏ត្រូវ ។

[២៦៨] ក្នុងបទថា អារតិ ដូច្នោះជាដើម គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដូច្នោះ ៖

ឈ្មោះថា អារតិ ព្រោះត្រេកអរក្នុងការឃ្លាតឆ្ងាយចាកវចីទុច្ចរិត ។

ឈ្មោះថា វិរតិ ព្រោះរៀរចាកវចីទុច្ចរិតទាំងនោះ ។

ឈ្មោះថា បដិវិរតិ ព្រោះថយត្រឡប់អំពីវចីទុច្ចរិតនោះៗ ហើយរៀរចាកអំពីវចីទុច្ចរិតទាំងនោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត លោកបន្ថែមបទដោយអំណាចឧបសគ្គ ។ បទទាំងអស់នេះ ជាឈ្មោះរបស់ការៈ គឺ ការរៀរចាកនុ៎ះង ។

ឈ្មោះថា វេរមណី ព្រោះញាំញីពៀរវេក បានដល់ ធ្វើពៀរវេកឲ្យវិនាសទៅ ។ សូម្បីបទនេះ ក៏ជាវេរចនៈរបស់ការរៀរចាកដូចគ្នា ។

សូម្បីពាក្យទាំងពីរថា ចេតនា ១ វិរតិ ១ រមែងប្រើបានដូចគ្នា ។

[២៧២] សូម្បី ក្នុងពាក្យថា បាណាតិបាតា វេរមណី ជាដើម ។

អធិប្បាយ កុហនា ជាដើម

[២៧៤] ក្នុងបទថា កុហនា ជាដើម ឈ្មោះថា កុហនា (ជាវាចាបញ្ឆោត)

ព្រោះល្អន់លោមលោកឲ្យកាំងស្មារតីដោយវាចានោះ ដោយរឿងបញ្ឆោតបន្ទំ ៣ ប្រការ ។

ឈ្មោះថា លបនា (វាចាបញ្ឆោត) ព្រោះអ្នកត្រូវការលោកសក្ការៈ បញ្ឆោតដោយវាចានោះ ។

ឈ្មោះថា អ្នកធ្វើនូវនិមិត្ត ព្រោះមាននូវនិមិត្តជាប្រក្រតី ។ ភាវៈរបស់
អ្នកធ្វើបុណ្យនូវនិមិត្តទាំងនោះ ឈ្មោះថា **នេមិត្តកតា** (ភាពជាអ្នកធ្វើនិមិត្ត) ។

ឈ្មោះថា អ្នកធ្វើឧបាយជាគ្រឿងបោកបញ្ឆោត ព្រោះបុគ្គលទាំងនោះ
មានការធ្វើឧបាយជាគ្រឿងបោកបញ្ឆោតជាប្រក្រតី ភាវៈរបស់អ្នកធ្វើឧបាយកោង
ទាំងនោះ ឈ្មោះថា **និប្បសិកតា** (ភាពជាអ្នកធ្វើឧបាយកោង) ឈ្មោះថា ការ
ទាក់លាក់ដោយលាក់ បានដល់ ស្វែងរកលាក់ដោយលាក់ ។ ភាវៈនៃការទាក់
លាក់ដោយលាក់ទាំងនោះ ឈ្មោះថា ការទាក់លាក់ដោយលាក់ ។ សេចក្តីសង្ខេប
ក្នុងទីនេះ មានត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ។

ក៏កិរិយា មានការល្អនៃលោមជាដើមទាំងនេះ ខ្ញុំនាំយកមកទាំងព្រះបាលី
និងអដ្ឋកថា ពោលទុកដោយពិស្តារហើយក្នុងសីលនិទ្ទេសក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គនុ៎ះឯង ។

[២៧៨] ក្នុងបទថា **មិច្ឆាអាជីវស្ស បហានាយ** នេះ មិច្ឆាអាជីវៈដែល
មកក្នុងព្រះបាលីប៉ុណ្ណោះ នៅមិនទាន់ល្មម ។ ក៏ចេតនាដែលជាកម្មបថ ៧ ប្រការ
មានបុណ្យភាពជាដើម ដែលប្រព្រឹត្តទៅព្រោះអាជីវៈជាហេតុ ក៏ជាមិច្ឆាអាជីវៈ
ផងដែរ ។ **វិរតិ** (ការរៀបចាក) ដែលធ្វើការកាត់ដំណើររបស់ចេតនា ៧ ប្រការ
នោះឯង ដកឬសគល់ ធ្វើអន្តិមគ្គឲ្យបរិបូណ៌កើតឡើង ឈ្មោះថា **សម្មាអាជីវៈ** ។

អ្នកមានសម្មាទិដ្ឋិ ក៏មានសម្មាសង្កប្បៈ

[២៧៩] បទថា សម្មាទិដ្ឋិស្ស បានដល់ បុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងសម្មា-
ទិដ្ឋិក្នុងមគ្គ ។

បទថា សម្មាសង្កប្បា បហោតិ សេចក្តីថា សម្មាសង្កប្បៈក្នុងមគ្គ រមែង
មាន សម្មាសង្កប្បៈក្នុងផល ក៏កើតមាន សូម្បីដល់អ្នកមានសម្មាទិដ្ឋិក្នុងផល
គប្បីជ្រាបអត្តន័យក្នុងបទទាំងពួង ដោយប្រការដូចពោលមកដូច្នោះ ។

អ្នកមានសម្មាសមាធិ ក៏មានសម្មាញាណៈ និងសម្មាវិមុត្តិ

ក៏ក្នុងបទថា សម្មាញាណំ សម្មាវិមុត្តិ នេះ មានអធិប្បាយថា សម្មា-
ញាណៈដែលជាគ្រឿងពិចារណាមគ្គ ក៏កើតមានដល់បុគ្គលដែលតាំងក្នុងសម្មា-
សមាធិក្នុងមគ្គ សម្មាញាណៈដែលជាគ្រឿងពិចារណាផល ក៏កើតមានដល់
បុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងសម្មាសមាធិក្នុងផល សម្មាវិមុត្តិក្នុងមគ្គ ក៏កើតមានដល់
បុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងសម្មាញាណដែលជាគ្រឿងពិចារណាមគ្គ សម្មាវិមុត្តិក្នុង
ផល ក៏កើតមានដល់បុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងសម្មាញាណ ដែលជាគ្រឿងពិចា-
រណាផល ។

ក៏ក្នុងអធិការនេះ លោកពោលទុកថា រឿរអង្គនៃផលទាំង ៨ ប្រការ

ចេញ ធ្វើសម្មាញាណៈឲ្យជាគ្រឿងពិចារណា ហើយធ្វើសម្មាវិមុត្តិឲ្យជាផល
ក៏គួរ ។

អ្នកមានសម្មាទិដ្ឋិ ក៏សាបសូន្យនូវមិច្ឆាទិដ្ឋិ

[២៨០] ក្នុងបទថា សម្មាទិដ្ឋិស្ស ភិក្ខុវេ មិច្ឆាទិដ្ឋិ និដ្ឋិណ្ណា ហោតិ
ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គលមានសម្មាទិដ្ឋិ មិច្ឆាទិដ្ឋិតែងសាបសូន្យទៅ ដូច្នោះ
ជាដើម លោកអាចារ្យអ្នកពោលនិកាយដ៏សេសពោលថា ត្រាស់ដល់ផល ។
ចំណែកអាចារ្យអ្នកពោលមជ្ឈិមនិកាយ ពោលអនាគតស្ថានរបស់និដ្ឋវត្ថុ ១០
ប្រការ ថាត្រាស់ដល់មគ្គ បណ្ណាធម៌ទាំងនោះ គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា សម្មា-
ទិដ្ឋិ ព្រោះអត្ថថា ឃើញព្រះនិព្វាន ។ គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា សម្មាញាណ
ព្រោះអត្ថថា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ព្រះនិព្វាន , គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា សម្មាវិមុត្តិ
ព្រោះអត្ថថា បង្កើនចិត្តទៅក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ។

បទថា វិសតិ កុសលបក្ខា សេចក្តីថា ធម៌ជាចំណែកនៃកុសល ២០
ប្រការ យ៉ាងនេះ គឺ ធម៌ ១០ ប្រការ មានសម្មាទិដ្ឋិជាដើម និងធម៌ ១០ ប្រការ
ដែលត្រាស់ទុកដោយន័យជាដើមថា កុសលធម៌ជាអនេកប្រការដែលមានសម្មា-
ទិដ្ឋិជាបច្ច័យ ។

បទថា វិសតិ អកុសលបក្ខា សេចក្តីថា គប្បីជ្រាបធម៌ជាចំណែកនៃ
អកុសល ២០ ប្រការយ៉ាងនេះ គឺ ធម៌ ១០ ប្រការ មានមិច្ឆាទិដ្ឋិជាដើម
ដែលត្រាស់ទុកដោយន័យជាដើមថា មិច្ឆាទិដ្ឋិ រមែងជាគ្រឿងធ្វើឲ្យសាបសូន្យ
ហើយ និងធម៌ ១០ ប្រការ ដែលត្រាស់ទុកដោយន័យជាដើមថា ធម៌ដ៏លាមក
មិនមែនតិច មានមិច្ឆាទិដ្ឋិជាបច្ច័យ ។ បទថា មហាចត្តាវិសកោ សេចក្តីថា
ឈ្មោះថា មហាចត្តាវិសកៈ (ពួកធំ ៤០) ព្រោះប្រកាសធម៌ ៤០ ប្រការ ដែល
ជាចំណែកកុសល និងជាចំណែកអកុសលធំ ប្រការធំ ព្រោះឲ្យវិបាកច្រើន ។

សម្មាទិដ្ឋិ ៥

ក្នុងព្រះសូត្រនេះ ត្រាស់សម្មាទិដ្ឋិ ៥ ប្រការ គឺ វិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ
កម្មស្សកតាសម្មាទិដ្ឋិ មគ្គសម្មាទិដ្ឋិ ផលសម្មាទិដ្ឋិ បច្ចុវេក្ខណសម្មាទិដ្ឋិ ។

បណ្តាសម្មាទិដ្ឋិ ៥ ប្រការនោះ សម្មាទិដ្ឋិដែលត្រាស់ទុក ដោយន័យ
មានជាដើមថា រមែងដឹងមិច្ឆាទិដ្ឋិថាជាមិច្ឆាទិដ្ឋិ ឈ្មោះថា វិបស្សនាសម្មាទិដ្ឋិ ។

ដែលត្រាស់ទុកដោយន័យមានជាដើមថា ទានដែលឲ្យហើយមានផល
ឈ្មោះថា កម្មស្សកតាសម្មាទិដ្ឋិ ។

ចំណែកសម្មាទិដ្ឋិសូម្បី ២ ប្រការ គឺ មគ្គសម្មាទិដ្ឋិ ផលសម្មាទិដ្ឋិ ត្រាស់

ទុកក្នុងពាក្យនេះថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សម្មាសង្កប្បៈ កើតមានដល់បុគ្គល
អ្នកមានសម្មាទិដ្ឋិ ដូច្នោះ ។

មួយទៀត គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់បច្ចវេក្ខណសម្មាទិដ្ឋិ ទុកក្នុងពាក្យនេះ
ថា សម្មាញាណៈ ដូច្នោះ ។

វាទៈ ៣

[២៨១] បទថា សម្មាទិដ្ឋិ ចេ កវំ គរហតិ សេចក្តីថា កាលពោលថា
ឈ្មោះថា មិច្ឆាទិដ្ឋិនេះល្អ កាលពោលថា ឈ្មោះថា សម្មាទិដ្ឋិនេះមិនល្អ ដូច្នោះ
ក្តី រមែងឈ្មោះថា តិះដៀលសម្មាទិដ្ឋិ ។

បទថា ឱក្កលា បានដល់ អ្នកឱក្កលជនបទ ។

បទថា វស្សកញ្ញា បានដល់ ជន ២ ពួក គឺ ពួកវស្សៈ និងពួកកញ្ញា ។

បទថា អហេតុវាទា គឺ អ្នកមានវាទៈជាដើមយ៉ាងនេះថា មិនមានហេតុ
មិនមានបច្ច័យ ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសត្វទាំងឡាយ ។

បទថា អភិរិយវាទា បានដល់ អ្នកមានវាទៈបដិសេធការធ្វើ យ៉ាងនេះ
ថា ការធ្វើ (បាប) ឈ្មោះថាមិនធ្វើបាប ។ បទថា នត្តិកវាទា បានដល់ អ្នក
មានវាទៈជាដើមថា ទានដែលឲ្យហើយ រមែងមិនមានផល ។ ជនដែលមានវាទៈ

ដូចពោលនោះ រមែងជាអ្នកឈានចុះពិតប្រាកដក្នុងទស្សនៈ ៣ ប្រការទាំងនេះ ។

សួរថា ក៏ការកំណត់ពិតប្រាកដនៃទស្សនៈទាំងនេះ បានយ៉ាងណា ?

ឆ្លើយថា ក៏បុគ្គលណាកាន់លទ្ធិបែបនេះ អង្គុយក្នុងទីសម្រាកពេលយប់ និងទីសម្រាកពេលថ្ងៃ ស្វាធារាយ ពិចារណា មិច្ឆាសតិរបស់បុគ្គលនោះរមែង តាំងមាំក្នុងអារម្មណ៍នោះថា ហេតុមិនមាន បច្ច័យមិនមាន ការធ្វើ (បាប) ក៏មិន ឈ្មោះថាធ្វើ ទានដែលឲ្យហើយមិនមានផល កាលកាយបែកធ្លាយ រមែងដាច់ សូន្យ ចិត្តរបស់បុគ្គលនោះ រមែងមានអារម្មណ៍តែមួយ ។ ជវនទាំងឡាយ រមែងស្ទុះទៅ ។ ក្នុងជវនទីមួយ នៅល្មមកែវខ្មែបាន ក្នុងជវនទីពីរជាដើម ក៏នៅ ល្មមកែវខ្មែបានដូចគ្នា ។ តែក្នុងជវនទី ៧ សូម្បីព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ក៏ទ្រង់កែវខ្មែ មិនបាន ជាអ្នកមានប្រក្រតីមិនវិលត្រឡប់ ដូចភិក្ខុឈ្មោះអរិដ្ឋកណ្តកៈ ។

ក្នុងបណ្តាទស្សនៈទាំងនោះ បុគ្គលខ្លះឈានចុះកាន់ទស្សនៈតែមួយ បុគ្គល ខ្លះ ២ ទស្សនៈ បុគ្គលខ្លះ ៣ ទស្សនៈ ទើបជានិយតមិច្ឆាទិដ្ឋិបុគ្គលដោយពិត ដល់ការហាមផ្សំទៅសួគ៌ និងព្រះនិព្វាន ជាអ្នកមិនគួរនឹងទៅកាន់សួគ៌ ក្នុង លំដាប់តពីជាតិនោះ នឹងចាំបាច់ពោលថ្វីដល់ការទៅកាន់ព្រះនិព្វាន សត្វនេះ ឈ្មោះថា ជាបាទនៃវដ្តៈ បាទផែនដី (អ្នកយាមផែនដី) ដោយច្រើនសត្វបែបនេះ

-២៥៤- បបព្វសូទនី អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

រមែងមិនមានការចេញទៅអំពីភព សូម្បីជនពួកវស្សៈ និងកញ្ញៈ ក៏ដូច្នោះ ។

បទថា និន្ទាព្យារោសឧបាសម្ពយា សេចក្តីថា ព្រោះខ្លាចត្រូវគេនិន្ទា
ប្រទូស្ត លើកទោស ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងបទទាំងពួង ងាយទាំងនោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា មហាចត្តារីសកសូត្រទី ៧

អង្គកថា

អាណាបានស្សតិសូត្រទី ៨

[២៨២] អាណាបានស្សតិសូត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបាន
ស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

បណ្ដាបទទាំងនោះ បទថា អញ្ញហិ សេចក្ដីថា ព្រមដោយព្រះសាវក
ទាំងឡាយជាថេរៈដទៃៗ ទៀត ដែលមានឈ្មោះល្បីល្បាញ ។ សូម្បីពួកដទៃ
រៀរលែងតែព្រះថេរៈ ១០ រូប ដែលមានមកក្នុងព្រះបាលី ។ បានឮថា ក្នុង
គ្រានោះ មានភិក្ខុសង្ឃច្រើនរាប់ចំនួនមិនបាន ។

បទថា ឱវទន្តិ អនុសាសន្តិ សេចក្ដីថា សង្គ្រោះដោយការសង្គ្រោះ ២
ប្រការ គឺ សង្គ្រោះដោយអាមិស សង្គ្រោះដោយធម៌ ហើយឲ្យនូវឱវាទ និង
ទូន្មានដោយការឲ្យឱវាទ និងទូន្មានដល់កម្មជ្ជាន ។ ច អក្សរក្នុងបទថា តេ ច
នេះ ត្រឹមតែជាអាគមសន្តិ ។ បទថា ឧឡារំ បុព្វេនាបរំ វិសេសំបជានន្តិ
សេចក្ដីថា រមែងដឹងគុណវិសេស មានកសិណបរិកម្មជាដើម ដែលឧឡារិក
ជាងគុណពិសេសខាងដើម មានសេចក្ដីបរិសុទ្ធិនៃសីលជាដើម ។

[២៨៣] បទថា អារាទ្ធា ប្រែថា ត្រេកអរហើយ ។ បទថា អប្បត្តស្ស
 បត្តិយា គឺ ដើម្បីសម្រេចព្រះអរហត្ត ដែលមិនទាន់បានសម្រេច សូម្បី ២ បទ
 ដ៏សេស ក៏មានន័យដូចពោលនេះដូចគ្នា ។ តិថីដែលមានព្រះចន្ទពេញវង់គ្រប់
 ៤ ខែ ចុងខែ ១២ ឈ្មោះថា កោមុទី ចាតុមាសិនី ។ ពិតហើយ តិថីនោះ
 ឈ្មោះថា កោមុទី ព្រោះមានផ្កាកុមុទិក ។ ហៅថា ចាតុមាសិនី (គ្រប់ ៤ ខែ)
 ព្រោះជាថ្ងៃចុងបង្អស់នៃខែដែលមានក្នុងរដូវភ្លៀង ៤ ខែ ។ បទថា អាគមេ-
 សស្សាមិ សេចក្តីថា តថាគតនឹងរងចាំ អធិប្បាយថា តថាគតបវារណាក្នុង
 ថ្ងៃនេះហើយ នៅមិនទាន់មិនទៅទីណា នឹងនៅក្នុងទីនេះឯងដរាបដល់តិថីនោះ
 (គឺថ្ងៃពេញបូណ៌មីខែ ១២) មកដល់ ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់អនុញ្ញាតបវារណា
 សង្គ្រោះ (សង្គ្រោះដោយបវារណាកម្ម) ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយដោយប្រការដូច្នោះ
 ទើបបានត្រាស់យ៉ាងនោះ ។ ធម្មតាបវារណាសង្គ្រោះ សង្ឃរមែងឲ្យដោយ
 ញាតិទុតិយកម្ម ។

សួរថា បវារណាសង្គ្រោះនេះ សង្ឃនឹងឲ្យដល់អ្នកណា មិនឲ្យដល់អ្នក
 ណា ?

ឆ្លើយថា ខាងដើម មិនឲ្យដល់ពាលបុប្ផជួនអ្នកមិនមែនការកបុគ្គល ភិក្ខុ

ដែលផ្ដើមបំពេញវិបស្សនា និងព្រះអរិយសាវក ក៏មិនឲ្យដូចគ្នា ។ មួយទៀត
 មិនឲ្យដល់ភិក្ខុដែលមានសមថៈ ឬវិបស្សនាទន់ខ្លី ។ ក្នុងគ្រានោះ សូម្បី
 ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ក៏បានពិចារណាវារៈចិត្តរបស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ទ្រង់ជ្រាប
 ថា សមថៈ និងវិបស្សនាទន់ខ្លី ទើបទ្រង់ត្រិះរិះថា កាលតថាគតមិនបវារណា
 ក្នុងថ្ងៃនេះ ភិក្ខុទាំងឡាយចេញវស្សាហើយ នឹងត្រាប់ទៅកាន់ក្រុងសាវត្ថីនេះ
 (ភិក្ខុដទៃក៏ទៅកាន់) ទិសទាំងឡាយតអំពីនោះភិក្ខុទាំងនេះ នឹងមិនអាចធ្វើគុណ
 វិសេសឲ្យកើតឡើងបាន ក្នុងកាលភិក្ខុទាំងឡាយដែលចាស់វស្សា ជាងកាន់
 យក សេនាសនៈអស់ (ទំនៀមដែលទ្រង់អនុញ្ញាតឲ្យភិក្ខុចាស់វស្សាជាងចាប់
 យកសេនាសនៈមុន) បើសូម្បីតថាគតចេញចារិកទៅ ភិក្ខុទាំងនេះក៏នឹងរកទី
 នៅបានលំបាក តែកាលតថាគតមិនបវារណា សូម្បីភិក្ខុទាំងនេះនឹងមិនត្រាប់ទៅ
 កាន់ក្រុងសាវត្ថីនេះ សូម្បីតថាគតក៏នឹងមិនចេញចារិក បើដូច្នោះ ភិក្ខុទាំងនេះ
 ក៏នឹងមិនមានកង្វល់ (រឿង) ទីនៅ ភិក្ខុទាំងឡាយនឹងនៅជាសុខក្នុងស្ថានទីនៅ
 រឿងៗ ខ្លួន អាចនឹងធ្វើសមថៈ និងវិបស្សនាឲ្យចាស់ក្លា ហើយញ៉ាំងគុណវិសេស
 ឲ្យកើតឡើងបាន ។ ទើបព្រះអង្គទ្រង់មិនធ្វើបវារណាក្នុងថ្ងៃនោះ ទ្រង់អនុ-
 ញ្ញាតបវារណាសង្រ្គោះដល់ភិក្ខុទាំងឡាយថា តថាគតនឹងបវារណាក្នុងថ្ងៃ

ពេញបូណិមីខៃ (កត្តិក) ក៏កាលភិក្ខុទាំងឡាយបានបវារណាសង្គ្រោះហើយ អាចារ្យ
និងឧបជ្ឈាយវរបស់ភិក្ខុបណា ជាអ្នកឲ្យនូវនិស្ស័យនាំគ្នាចៀសចេញទៅ សូម្បី
ភិក្ខុបនោះ ក៏នឹងនៅបានដរាបដល់ខែចុងបង្អស់នៃរដូវក្តៅ ។ ដោយសេចក្តី
ប្រាថ្នាថា បើ (នឹងមាន) ភិក្ខុដែលសមគួរឲ្យនិស្ស័យមក យើងនឹងកាន់និស្ស័យ
ក្នុងសម្មាភវរបស់ភិក្ខុនោះ ។ សូម្បីនឹងមានភិក្ខុ ៦០ វស្សាមក ក៏នឹងកាន់យក
សេនាសនៈរបស់លោកមិនបាន ។ ក៏ឯបវារណាសង្គ្រោះនេះ សូម្បីនឹងឲ្យដល់
ភិក្ខុតែមួយរូប ក៏រមែងជាការឲ្យដល់ភិក្ខុគ្រប់រូបតែម្តង បទថា **សាវត្ថី ឱសរន្តិ**
នេះ ត្រាស់ដល់ពួកភិក្ខុអ្នកនៅបានមួយខែតាមការវះរបស់ខ្លួន ក្នុងទីដែលល្មម
បានជ្រាបដំណឹងថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់បំណងបវារណាសង្គ្រោះ ទើបនាំគ្នា
ធ្វើឧបោសថកម្មក្នុងថ្ងៃពេញបូណិមីខៃកត្តិក ។ បទថា **បុព្វនាបរិ** សេចក្តីថា
ភិក្ខុទាំងឡាយធ្វើកម្មក្នុងសមថៈ និងវិបស្សនាដែលនៅខ្សោយកម្លាំង បានធ្វើឲ្យ
សមថៈ និងវិបស្សនាទាំងឡាយមានកម្លាំងឡើងក្នុងទីនេះ នេះឈ្មោះថា គុណ
វិសេសក្នុងខាងដើម ។ តពីនោះមក ភិក្ខុទាំងឡាយមានចិត្តតាំងមាំ ពិចារណា
សង្ខារទាំងឡាយ ពួកខ្លះធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់សោតាបត្តិផល ។ល។ ពួកខ្លះធ្វើឲ្យ
ជាក់ច្បាស់អរហត្តផល ។ នេះឈ្មោះថា គុណវិសេសដ៏ធំទូលាយក្រៃលែង ។

[២៨៤] បទថា អលំ ប្រែថា គួរ ។ បទថា យោជនគណនានិ សេចក្តី
ថា យោជន៍តែមួយក៏ហៅថា យោជន៍ដូចគ្នា សូម្បី ១០ យោជន៍ក៏ហៅថា យោជន៍
ដូចគ្នា ជាងនោះទៅទៀតក៏ហៅថា យោជនគណនានិ (រាប់ជាយោជន៍ៗ) តែ
ក្នុងទីនេះបំណងយករយយោជន៍ខ្លះ ពាន់យោជន៍ខ្លះ ។ ស្បៀងសម្រាប់អ្នកធ្វើ
ដំណើរ លោកហៅថា បូជោស ក្នុងពាក្យថា បូជោសេនាថិ អធិប្បាយថា
សូម្បីការកាន់យកស្បៀងនោះចូលទៅរក ក៏គួរពិត ។ បាបៈថា បូជំសេន ដូច្នោះ
ក៏មាន ។ អធិប្បាយសេចក្តីរបស់បាបៈនោះថា ឈ្មោះថា បូជំស (អ្នកស្តាយ
ស្បៀង) ព្រោះត្រង់ស្មារបស់គេ មានស្បៀងដែលបុគ្គលមានស្បៀងលើស្មារនោះ
អធិប្បាយថា យកសំពាយស្តាយលើស្មា ។

[២៨៥] ឥឡូវនេះ ដើម្បីទ្រង់សម្តែងថា ភិក្ខុទាំងឡាយអ្នកប្រកបដោយ
គុណទាំងឡាយមានសកាតបែបនេះ មាននៅក្នុងទីនេះ ទើបត្រាស់ពាក្យមាន
ជាដើមថា សន្តិ ភិក្ខុវេ ដូច្នោះ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ចតុន្នំ សតិប្ប-
ដ្ឋានំ ដូច្នោះជាដើម ត្រាស់ដើម្បីទ្រង់សម្តែងកម្មដ្ឋានត្រូវអធ្យាស្រ័យដល់ភិក្ខុ
ទាំងឡាយនោះ បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ត្រាស់ពោធិបក្ខិយធម៌ ៣៧ ប្រការ ដែល
ជាលោកិយៈ និងលោកុត្តរៈ ។ ក៏ក្នុងសេចក្តីនោះ ភិក្ខុពួកណាញ៉ាំងមគ្គឲ្យកើត

ក្នុងខណៈនោះ ពោធិបក្ខិយធម៌ទាំងនោះ រមែងជាលោកុត្តរៈចំពោះភិក្ខុទាំងឡាយ
នោះ ជាលោកិយៈចំពោះភិក្ខុទាំងឡាយអ្នកចម្រើនវិបស្សនា ។

[២៨៦] ក្នុងបទថា **អនិច្ចសញ្ញាការវនានុយោគំ** នេះ ត្រាស់វិបស្សនា
ដោយមានសញ្ញាជាប្រធាន ។ ក៏ព្រោះហេតុដែលក្នុងទីនេះភិក្ខុទាំងឡាយ ត្រូវ
អធិស្ឋយច្រើន ដោយអំណាចនៃអាណាបានកម្មដ្ឋានប៉ុណ្ណោះ មាន (ចំនួន)
ច្រើន ព្រោះដូច្នោះ កាលនឹងត្រាស់កម្មដ្ឋានដ៏សេសដោយសន្ធិប ហើយត្រាស់
អាណាបានកម្មដ្ឋានដោយពិស្តារ ទើបត្រាស់ពាក្យថា **អាណាបានស្សតិ ភិក្ខុវេ** ជា
ដើមទៅ ។ ក៏អាណាបានកម្មដ្ឋាននេះ បានពោលទុកយ៉ាងពិស្តារហើយ ក្នុងគម្ពីរ
វិសុទ្ធិមគ្គដោយអាការទាំងពួង ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបសេចក្តីនៃព្រះបាលី និង
ន័យនៃការចម្រើនអាណាបានកម្មដ្ឋាននោះ ដោយន័យដូចពោលហើយក្នុងវិសុទ្ធិ-
មគ្គនោះចុះ ។

បទថា **កាយញ្ញតំ** សេចក្តីថា តថាគតពោលកាយប្រភេទមួយ ក្នុង
បណ្ណាកាយ ៤ មានបរិកាយជាដើម អធិប្បាយថា តថាគតពោលខ្យល់ថា
ជាកាយ ។ ម្យ៉ាងទៀត កោដ្ឋាសៈនៃរូប ២៥ គឺ រូបាយតនៈ ។ល។ កវឡិញ្ញា-
រាហារ ឈ្មោះថា រូបកាយ បណ្ណាកោដ្ឋាសៈនៃរូប ២៥ នោះ អាណាបានៈ (ខ្យល់

ដកដង្ហើមចេញខ្យល់ដកដង្ហើមចូល) ជាកាយមួយប្រភេទ ព្រោះសង្រ្គោះចូល
ក្នុងវេទនាព្រះហេតុនោះ ទើបត្រាស់យ៉ាងនោះ ។

[២៨៧] បទថា **តស្មាតិហ** សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលភិក្ខុវ័មន៍តាម
ឃើញវាយោកាយ ដែលជាកាយម្យ៉ាងក្នុងបណ្តាកាយ ៤ ឬវ័មន៍តាមឃើញ
អាណាបានដែលជាកាយម្យ៉ាងក្នុងកោដ្ឋាសៈនៃរូប ២៩ ដែលជារូបកាយ ព្រោះ
ដូច្នោះ ទើបជាការពិចារណាឃើញកាយក្នុងកាយ ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តីគ្រប់ៗ
បទយ៉ាងនោះ ។

បទថា **វេទនាញតរំ** នេះ ត្រាស់សំដៅយកសុខវេទនា ក្នុងវេទនា ៣ ។
បទថា **សាធុកំ មនសិការំ** បានដល់ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយល្អ ដែលកើតឡើង
ហើយដោយអំណាចនៃការកំណត់ដឹងបីតិជាដើម ។

ក៏ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវសុខវេទនាបានយ៉ាងណា ? ក៏ពាក្យនេះជាប្រធាន
នៃទេសនា ។ ដូចដែលត្រាស់បញ្ជាក់ ដោយឈ្មោះថា សញ្ញា ក្នុងពាក្យនេះថា
អនិច្ចសញ្ញាការំនាទុយោគមនុយុត្តា (ប្រកបសេចក្តីព្យាយាមក្នុងការអប់រំអនិច្ច-
សញ្ញា) ដូច្នោះ យ៉ាងណា សូម្បីក្នុងទីនេះក៏គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់វេទនាដោយ
ឈ្មោះថា **មនសិការ** (ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត) ដូច្នោះ ។ ក្នុងចតុក្កៈនេះ ត្រាស់វេទនា

ទុកក្នុងបទទី ១ ដោយជាប្រធានថា បីតិ ។ ត្រាស់វេទនាដោយរូបរបស់ខ្លួន
ឯងថា សុខ ក្នុងបទទី ២ ។ ក្នុងចិត្តសង្ខារទាំង ២ បទ ត្រាស់វេទនាទុក ដោយ
ឈ្មោះថា ចិត្តសង្ខារ ព្រោះព្រះបាលីថា សញ្ញា និង វេទនា ជាចេតសិក ធម៌
ទាំងនោះកើតជាមួយចិត្ត តាក់តែងចិត្ត (និង) ព្រោះព្រះបាលីថា រឿរវិតក្កៈ និង
វិចារៈចេញ ធម៌ដែលប្រកបព្រមនឹងចិត្តសូម្បីទាំងអស់ សង្រ្គោះចូលក្នុងចិត្ត-
សង្ខារ ។ ទ្រង់រួមយកវេទនានោះទាំងអស់ដោយឈ្មោះថា មនសិការ ហើយ
ត្រាស់ទុកក្នុងទីនេះថា សាធុកំ មនសិការំ ដូច្នោះ ។

សួរថា បើដូច្នោះ ព្រោះហេតុដែលវេទនានេះ មិនជាអារម្មណ៍ ព្រោះ
ដូច្នោះ វេទនាទើបមិនត្រឹមត្រូវ ?

ឆ្លើយថា មិនមែនមិនត្រូវ ព្រោះសូម្បីក្នុងការពណ៌នាសតិប្បដ្ឋាន ក៏
ពោលថា វេទនារមែងសោយ (អារម្មណ៍) ព្រោះធ្វើទីតាំងវេទនា មានសុខជា
ដើមនោះៗ ឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ ក៏ព្រោះកាន់យកការប្រព្រឹត្តទៅរបស់វេទនាដូច
ពោលនោះ ពាក្យដែលថា យើងសោយអារម្មណ៍ រមែងមានត្រឹមតែពាក្យនិយាយ
គ្នា ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងការពណ៌នាខ្លឹមសាររបស់បទថា បីតិបដិសំវេទី ជាដើម
លោកបានពោលឆ្លើយពាក្យសួរនោះទុកហើយ ។

សមពិតដូចពាក្យដែលពោលទុកក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គថា **បីតិ** រមែងជាការ
កំណត់ដឹងហើយដោយអាការ ២ យ៉ាង គឺ ដោយអារម្មណ៍ ១ ដោយការមិន
វង្វែង ១ ។

បីតិ រមែងជាការកំណត់ដឹងហើយ ដោយអារម្មណ៍ដូចម្តេច?

ព្រះយោគីចូលឈាន ២ (គឺ បឋមជ្ឈាន ទុតិយជ្ឈាន) ដែលមានបីតិ
ក្នុងខណៈដែលព្រះយោគីនោះចូលសមាបត្តិ **បីតិ** រមែងជាការដឹងហើយដោយ
អារម្មណ៍ ដោយការបានឈាន ព្រោះបានកំណត់ដឹងអារម្មណ៍ ។

បីតិ រមែងជាការបានកំណត់ដឹង ដោយការមិនវង្វែងដូចម្តេច?

ព្រះយោគីចូលឈាន ២ ឈានដែលមានបីតិ ចេញចាកឈានហើយ
ពិចារណាបីតិដែលសម្បយុត្តដោយឈានដោយការអស់ទៅ ដោយការវិនាស
ទៅ ក្នុងខណៈដែលព្រះយោគីនោះឃើញច្បាស់ **បីតិ** រមែងជាការកំណត់ដឹង
ហើយ ដោយការមិនវង្វែង ព្រោះចាក់ធ្លុះត្រែលក្ខណ៍ ។

សមដូចដែលព្រះសារីបុត្រពោលទុកក្នុងបដិសម្ពិទាមគ្គថា **សតិ** រមែង
ប្រាកដដល់ព្រះយោគីអ្នកដឹងទូទៅដល់ចិត្តដែលមានអារម្មណ៍តែមួយ (តម្កល់មាំ)
មិនរើរវាយ ជាប់ដោយការដកដង្ហើមចូលចេញវែង ។ បីតិនោះ រមែងជាការ

កំណត់ដឹងដោយសតិនោះ ដោយញ្ញាណនោះ ។ សូម្បីបទដ៏សេស ក៏គប្បីជ្រាប
អត្ថន័យដោយន័យនេះឯង ។ ដូចពោលមកនោះ បីតិ សុខ និងចិត្តសង្ខារ
រមែងជាការកំណត់ដឹងដោយអារម្មណ៍ ព្រោះការបានឈាន យ៉ាងណា វេទនា
រមែងជាការកំណត់ដឹងដោយអារម្មណ៍ ព្រោះការបានមនសិការ (ការធ្វើទុកក្នុង
ចិត្ត) ពោលគឺ វេទនាដែលសម្បយុត្តដោយឈាននេះ ក៏ដូច្នោះ ។ ព្រោះដូច្នោះ
ពាក្យនេះថា ក្នុងសម័យនោះ ភិក្ខុមានប្រក្រតីតាមឃើញវេទនាក្នុងវេទនាទាំង
ឡាយ ទើបជាការត្រាស់ល្អហើយ ។

ក្នុងពាក្យនេះដែលថា នាហំ ភិក្ខុវេ មុដ្ឋស្សតិស្ស អសម្បជានស្ស ដូច្នោះ
មានអធិប្បាយដូចតទៅនេះ ៖

ព្រោះហេតុដែលភិក្ខុប្រព្រឹត្តដោយន័យជាដើមថា ឃើងនឹងកំណត់ដឹង
ចិត្ត ហើយដកដង្ហើមចេញចូល ដូច្នោះ ឈ្មោះថា ធ្វើអស្សាសបស្សាសនិមិត្ត
ឲ្យជាអារម្មណ៍ក៏ពិតមែន តែទោះជាយ៉ាងនោះ ភិក្ខុនេះក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកតាម
ឃើញចិត្តក្នុងចិត្ត ដូចគ្នា ព្រោះចិត្តរបស់ភិក្ខុនោះ ចូលទៅតាំងសតិ និងសម្ប-
ជញ្ញៈក្នុងអារម្មណ៍ប្រព្រឹត្តទៅ ។ ព្រោះអាណាបានស្សតិការវនា រមែងមិនមាន
ដល់អ្នកវង្វេងសតិ មិនដឹងខ្លួន ។ ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងសម័យនោះ ភិក្ខុរមែងជា

អ្នកតាមឃើញចិត្តក្នុងចិត្តហើយ ដោយអំណាចជាអ្នកកំណត់ដឹងចិត្តជាដើម
ដោយអារម្មណ៍ ។ ក្នុងពាក្យនេះថា សោ យន្តំ អភិជ្ឈាទោមនស្សានំ បហានំ
តំ បញ្ញាយ ទិស្វា សាធុកំ អជ្ឈបេក្ខិតា ហោតិ (ភិក្ខុនោះឃើញការលះអភិជ្ឈា
និងទោមនស្សនោះដោយបញ្ញា រមែងជាអ្នកប្រឆើយដោយល្អ) ដូច្នោះ ទ្រង់សម្តែង
កាមច្ចន្តនីវរណៈ ដោយអភិជ្ឈា ទ្រង់សម្តែងព្យាបាទនីវរណៈ ដោយទោមនស្ស ។
ក៏ ៤ ពួកនេះ ត្រាស់ដោយអំណាចវិបស្សនាប៉ុណ្ណោះ ។

ធម្មានុបស្សនា មាន ៦ យ៉ាង ដោយអំណាច **នីវរណបព្វៈ** (គឺការបែង
ចែកជាប្រភេទ មានប្រភេទដែលពោលអំពីនីវរណៈ) ជាដើម ។ **នីវរណបព្វៈ**
ជាប្រការដើមរបស់ធម្មានុបស្សនានោះ **នីវរណៈ ២ យ៉ាង**នេះ (គឺ អភិជ្ឈា និង
ទោមនស្ស) ជាប្រការដើមរបស់ធម្មានុបស្សនានោះ ដូច្នោះ ដើម្បីនឹងសម្តែង
ប្រការដើមរបស់ធម្មានុបស្សនា ទើបត្រាស់ថា **អភិជ្ឈាទោមនស្សានំ** ដូច្នោះ ។
បទថា **បហានំ** លោកបំណងយកញ្ញាណជាគ្រឿងធ្វើការលះបង់ យ៉ាងនេះថា
លះនិច្ចសញ្ញា (ការសម្គាល់ថាទៀង) ដោយអនិច្ចានុបស្សនា (ការតាមឃើញ
សេចក្តីមិនទៀង) ។ ដោយបទថា **តំ បញ្ញាយទិស្វា** លោកសម្តែងវិបស្សនា
ដែលជាប់តត្តាយ៉ាងនេះ គឺ (សម្តែង) **បហានញ្ញាណ** នោះ ពោលគឺ អនិច្ចញ្ញាណ ។

វិភាគញ្ញាណ , និរោធឮញ្ញាណ , និងបដិនិស្សគាញាណនោះ ដោយវិបស្សនា-
 បញ្ញាដទៃទៀត សម្តែងបឋានញ្ញាណសូម្បីនោះ ដោយវិបស្សនាបញ្ញាដទៃទៀត
 តទៅ ។ បទថា **អដ្ឋបេក្ខិតា ហោតិ** សេចក្តីថា ឈ្មោះថា រមែងសម្លឹងមើល
 ដោយចំណែកពីរ គឺ សម្លឹងមើលអ្នកបដិបត្តិសមថៈ និងសម្លឹងមើលសេចក្តី
 ប្រាកដរួមគ្នា ។ ក្នុងការសម្លឹងមើលពីរចំណែកនោះ ការសម្លឹងមើល **សហ-**
ជាតធម៌ ក៏មាន ការសម្លឹងមើល **អារម្មណ៍** ក៏មាន ក្នុងទីនេះបំណងយកការ
 សម្លឹងមើល **អារម្មណ៍** ។ បទថា **តស្មាតិហ ភិក្ខុវេ** សេចក្តីថា ព្រោះហេតុ
 ដែលភិក្ខុអ្នកប្រព្រឹត្តដោយន័យជាដើមថា យើងនឹងតាមឃើញសេចក្តីមិនទៀង
 ហើយដកដង្ហើមចេញ រមែងជាអ្នកឃើញធម៌ មាននិរវរណៈជាដើម ហើយមិន
 មែនសម្លឹងមើលតែម្យ៉ាងទេ តែសូម្បីញ្ញាណជាគ្រឿងលះធម៌ទាំងឡាយ ដែល
 ពោលដោយប្រការខាងដើម គឺ អភិជ្ឈា និងទោមនស្ស ក៏រមែងជារបស់ដែល
 ភិក្ខុឃើញដោយបញ្ញាហើយសម្លឹងមើល ។ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា **ភិក្ខុ**
មានប្រក្រតីតាមឃើញធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ ក្នុងសម័យនោះ ។

បទថា **បរិចិន្តិ** បានដល់ រមែងពិចារណា ដោយអនិច្ចលក្ខណៈជាដើម ។
 ពីរបទក្រៅពីនេះ ជាវេវចនៈរបស់បទថា **បរិចិន្តិ** នុ៎ះឯង ។ បទថា **និរាមិសា**
 ប្រែថា អស់កិលេស ។ បទថា **បស្សម្ពុតិ** សេចក្តីថា ព្រោះកិលេសផ្លូវកាយ

និងផ្លូវចិត្តស្ងប់ ស្ងប់កាយ និងចិត្តក៏រមែងស្ងប់ ។ បទថា សមាធិយតិ បាន
ដល់ តាំងទុកដោយប្រពៃ គឺ ចូលដល់ការតាំងស៊ប់ (អប្បនា) ។ បទថា អជ្ឈ-
បេក្ខិតា ហេតិ សេចក្តីថា រមែងជាអ្នកសម្ង័ន្ធមើលដោយការសម្ង័ន្ធមើលសហ-
ជាតធម៌ ។

សតិក្នុងកាយនោះរបស់ភិក្ខុនោះ អ្នកកំណត់កាយដោយអាការ ១៤ យ៉ាង
ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ជាសតិសម្ពោជ្ឈន្ត , ញាណដែលសម្បយុត្តដោយសតិ
ជាធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្ត , សេចក្តីព្យាយាមផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្តដែលសម្បយុត្ត
ដោយធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តនោះឯង ជាវិរិយសម្ពោជ្ឈន្ត , បីតិ បស្សន្តិ និង
ឯកគ្គតាចិត្ត ជាសមាធិសម្ពោជ្ឈន្ត អាការជាកណ្តាលៗ ពោលគឺ សម្ពោជ្ឈន្ត
៦ ប្រការ ដូចពណ៌នាមកនេះ មិនទន់ខ្សោយ និងមិនខ្លាំងក្លាហួសប្រមាណ
ជាឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត ដូចសេចក្តីថា កាលសេះទាំងឡាយរត់ទៅបានស្មើ នាយ
សារថីរមែងមិនមានការបង្ខំសេះឲ្យលឿន ឬមិនមានការបញ្ឈប់ឲ្យយឺត នាយ
សារថីនឹងមានភាពជាកណ្តាលយ៉ាងនោះតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណា អាការជា
កណ្តាលៗ ពោលគឺ សម្ពោជ្ឈន្ត ៦ ប្រការទាំងនេះ មិនទន់ខ្សោយ និងមិន
ខ្លាំងក្លាពេក យ៉ាងនោះឯង រមែងឈ្មោះថា ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត ។

ដោយហេតុមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ លោកពោលដល់អ្វី?

ពោលដល់វិបស្សនា ព្រមដោយលក្ខណៈផ្សេងៗ ក្នុងខណៈចិត្តតែមួយ
 ថា ឈ្មោះថា សម្ពោជ្ឈន្តំ ។ បទដ៏ដើមថា **វិវេកនិស្សិតំ** មានសេចក្តីដូច
 ពោលហើយនុ៎ះឯង ។ ក៏ក្នុងទីនេះ សតិកំណត់ខ្យល់ដកដង្ហើមចូលចេញ ជា
 លោកិយៈ អាណាបានស្សតិដែលជាលោកិយៈ រមែងធ្វើសតិប្បដ្ឋានដែលជាលោ-
 កិយៈឲ្យបរិបូណ៌ លោកិយសតិប្បដ្ឋាន ធ្វើលោកុត្តរពោជ្ឈន្តំឲ្យបរិបូណ៌ លោ-
 កុត្តរពោជ្ឈន្តំ ធ្វើវិជ្ជា វិមុត្តិ ផល និងនិព្វានឲ្យបរិបូណ៌ ។ ដូច្នោះ ទើបជា
 ការដែលលោកពោលដល់លោកិយៈក្នុងអនាគតស្ថានរបស់លោកិយៈ ពោល
 ដល់លោកុត្តរៈក្នុងអនាគតស្ថានរបស់លោកុត្តរៈនោះឯង ។ ចំណែកព្រះថេរៈ
 ពោលថា ក្នុងសូត្រដទៃគឺយ៉ាងនោះ តែក្នុងសូត្រនេះ លោកុត្តរៈនឹងមកខាង
 មុខ (តទៅ) លោកិយអាណាបាន ធ្វើលោកិយសតិប្បដ្ឋានឲ្យបរិបូណ៌ លោកិយ-
 សតិប្បដ្ឋាន ធ្វើលោកិយពោជ្ឈន្តំឲ្យបរិបូណ៌ លោកិយពោជ្ឈន្តំ ធ្វើវិជ្ជា វិមុត្តិ
 ផល និងនិព្វានដែលជាលោកុត្តរៈឲ្យបរិបូណ៌ ។ ព្រោះក្នុងព្រះសូត្រនេះ វិជ្ជា
 ផល និងនិព្វាន លោកបំណងយកបទ ដោយបទថា វិជ្ជា និងវិមុត្តិនេះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា អាណាបានស្សតិសូត្រទី៨

អ ដ្ឋ ក ថា

កាយគតាសតិសូត្រទី ៩

[២៨២] កាយគតាសតិសូត្រ មានពាក្យផ្តើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបាន
ស្តាប់មកហើយយ៉ាងនេះ ។

[២៨៤] បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា គេហសិទ្ធា បានដល់ អាស្រ័យ
កាមគុណ ៥ សេចក្តីត្រិះរិះដែលត្រាច់ទៅ ឈ្មោះថា សវសន្តិប្បា (សេចក្តី
ត្រិះរិះដែលស្ទុះទៅ) ក៏ធម្មជាតិឈ្មោះ សវ ព្រោះស្ទុះទៅ អធិប្បាយថា ត្រាច់
ទៅ ។ បទថា អជ្ឈត្តមេវ សេចក្តីថា ក្នុងអារម្មណ៍ដែលជាខាងក្នុងប៉ុណ្ណោះ ។
បទថា កាយគតាសតិ បានដល់ សតិដែលកំណត់ (ពិចារណា) កាយខ្លះ មាន
កាយជាអារម្មណ៍ខ្លះ ។ កាលពោលថា កំណត់ (ពិចារណា) កាយ រមែងជា
ការពោលដល់សមថៈ កាលពោលថា មានកាយជាអារម្មណ៍ រមែងជាការពោល
ដល់វិបស្សនា រមែងជាការពោលដល់សមថៈ និងវិបស្សនា ដោយបទទាំងពីរ ។
ត្រាស់កាយានុបស្សនា ១៤ យ៉ាង ក្នុងមហាសតិប្បដ្ឋាន មានពាក្យថា បុន
ចបរំ ។ បេ។ ឯវំ ខេ ភិក្ខុវេ កាយគតំ សតិ ការវតិ (ប្រការដទៃនៅមាន

ទៀត ។ល។ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុរមែងចម្រើនតាយគតាសតិ ដោយវិធី
យ៉ាងនេះឯង) ដូច្នេះជាដើម ។

[៣០៧] បទថា អន្តោគតា តស្ស សេចក្តីថា (កុសលធម៌) រមែងជា
ការរួមចុះក្នុងខាងក្នុងសន្តាននៃការវិនាសសក្តិកុំនោះ ។ ក្នុងបទថា វិជ្ជាកាតិយា
នេះ មានអធិប្បាយថា ឈ្មោះថា ចំណែកនៃវិជ្ជា ព្រោះសេព (គឺបាន) វិជ្ជា
ដោយអំណាចសម្បយោគ ដូច្នេះខ្លះ ។ ឈ្មោះថា ចំណែកនៃវិជ្ជា ព្រោះប្រព្រឹត្ត
ទៅក្នុងចំណែកនៃវិជ្ជា គឺ ក្នុងក្រុមវិជ្ជា ដូច្នេះខ្លះ ។ ក្នុងកុសលធម៌ដែលជា
ចំណែកនៃវិជ្ជានោះ វិជ្ជា ៨ គឺ វិបស្សនាញាណ ១ មនោមយិទ្ធិ ១ អភិញ្ញា
៦ ដោយអត្ថវិគ្រោះប្រការដំបូង សូម្បីធម៌ទាំងឡាយដែលសម្បយុត្តដោយវិជ្ជា
៨ ទាំងនេះ ក៏ជាចំណែកនៃវិជ្ជា ។ (វិជ្ជាកាតិយៈ) ។

ដោយអត្ថវិគ្រោះប្រការក្រោយ វិជ្ជាណាមួយ ត្រឹមតែវិជ្ជាតែមួយ ក្នុង
បណ្តាវិជ្ជាទាំង ៨ នោះ ឈ្មោះថា វិជ្ជា វិជ្ជាដ៏សេសទាំងឡាយជាចំណែកនៃ
វិជ្ជា ។ កាលអធិប្បាយយ៉ាងនេះ វិជ្ជាក្តី ធម៌ដែលសម្បយុត្តដោយវិជ្ជាក្តី គប្បី
ជ្រាបថា ជាចំណែកនៃវិជ្ជាទាំងនោះ ។ ក្នុងបទថា ចេតសា ផុដោ នេះ មាន
អធិប្បាយថា ការផ្សាយមាន ២ យ៉ាង គឺ ផ្សាយដោយអាបោកសិណ , ផ្សាយ

ដោយទិព្វចក្ខុ ។ ក្នុងការផ្សាយ ២ យ៉ាងនោះ ការចូលអាបោកសិណ ហើយ
ផ្សាយទៅដោយទឹក ឈ្មោះថា ផ្សាយដោយអាបោកសិណ ។ ស្ទើរតូចៗ ដែល
ហូរកាន់សមុទ្រទាំងអស់ រមែងជាការរួមចូលខាងក្នុងសមុទ្រធំ សូម្បីអាបោ-
កសិណ ក៏ផ្សាយទៅហើយយ៉ាងនេះ ។ ចំណែកការចម្រើនអាណាគតសិណ
ហើយក្រឡេកមើលសមុទ្រទាំងអស់ដោយទិព្វចក្ខុ ឈ្មោះថា ផ្សាយទៅដោយ
ទិព្វចក្ខុក្នុងសមុទ្រធំ ក៏ទិព្វចក្ខុឈ្មោះថា ផ្សាយទៅហើយយ៉ាងនេះ ស្ទើរតូចៗ
ដែលហូរចុះកាន់សមុទ្រទាំងអស់ រមែងជាការរួមនៅខាងក្នុង (មហាសមុទ្រ) ។

[៣០៨] បទថា ឱតារី បានដល់ ចន្លោះ គឺ ប្រហោង ។ បទថា
អារម្មណ៍ បានដល់ ជាបច្ច័យនៃការកើតកិលេស បទថា លកេថ ឱតារី សេចក្តី
ថា គប្បីបានការចូលទៅ អធិប្បាយថា គប្បីលិចចុះទៅដរាបដល់ទីបំផុត ។

[៣១០] បទថា និក្ខេបន៍ បានដល់ កន្លែងដែលរក្សាទឹកទុក ។

[៣១១] ទ្រង់ប្រៀបផ្ទឹមបុគ្គលដែលមិនចម្រើនកាយគតាសតិ ដោយគំនរ
ដីសើមជាគ្រឿងប្រៀបធៀបនេះហើយ ។ ឥឡូវនេះ ដើម្បីទ្រង់នឹងប្រៀបធៀប
បុគ្គលដែលចម្រើនកាយគតាសតិដោយឈើខ្លឹមជាដើម ទើបទ្រង់ត្រាស់ពាក្យថា
សេយ្យថាបិ ដូច្នោះ ជាដើមទៅ ។

-២៧២- បឋមសូត្រនិ អដ្ឋកថា មជ្ឈិមនិកាយ ឧបិបណ្ណាសកៈ

ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា អគ្គឡដលកំ បានដល់ សន្និកទ្វារ ។

[៣១៣] បទថា កាកបេយ្យោ សេចក្តីថា ដែលក្អែកទំត្រង់កណ្តាប់មាត់
ហើយខ្លិនជីកបាន ។

[៣១៤] បទថា អភិញ្ញាសច្ចិករណីយស្ស ប្រែថា គប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់
ដោយបញ្ញាដ៏ក្រៃលែង ។

បទថា សក្ខិព្យតំ បាបុណាតិ បានដល់ ដល់នូវភាពប្រចក្ស បទថា
សតិ សតិអាយតនេ គឺ កាលបើហេតុនៃសតិមានហើយ ។

សួរថា ក៏អ្វីជាហេតុក្នុងទីនេះ

ឆ្លើយថា បញ្ញាដ៏ក្រៃលែងនុ៎ះឯង ជាហេតុ ។

បទថា អាឡិពទ្ធា បានដល់ ការពារខៀន ។

[៣១៥] បទថា យានីកតាយ គឺ ធ្វើឲ្យដូចយានដែលទឹមទុកហើយ ។

[៣១៧] បទថា វត្តកតាយ គឺ ធ្វើការតម្កល់ទុក ។

បទថា អនុដ្ឋិតាយ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅរឿយៗ ។

បទថា បរិចិតាយ គឺ ធ្វើការសន្សំទុក ។

បទថា សុសមារទ្ធាយ បានដល់ ប្រារព្ធស្នើល្អហើយ គឺ រក្សាទុកយ៉ាង

-២៧៣- អដ្ឋកថា អនុបទវគ្គ កាយគតាសតិសូត្រទី ៩

យ៉ាងល្អ ។ ពាក្យដ៏សេសក្នុងបទទាំងពួង ងាយទាំងអស់នោះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា កាយគតាសតិសូត្រទី ៩

អដ្ឋកថា

សង្ខារុបបត្តិសូត្រនិទាន ១០

[៣១៨] សង្ខារុបបត្តិសូត្រ មានពាក្យផ្ដើមថា ឯវម្មេ សុតំ ខ្ញុំបានស្តាប់ មកហើយយ៉ាងនេះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យ ក្នុងសង្ខារុបបត្តិសូត្រនោះដូចតទៅនេះ ៖

សេចក្ដីថា ការកើតឡើងនៃសង្ខារទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថា សង្ខារុបបត្តិ មិនមែនការឧប្បត្តិរបស់សត្វ របស់បុគ្គល ។ ម្យ៉ាងទៀត ឧប្បត្តិភព គឺ ការឧប្បត្តិនៃខន្ធទាំងឡាយ ដោយបញ្ញាកិសង្ខារ ឈ្មោះថា សង្ខារុបបត្តិ ។

[៣១៩] បទថា សទ្ធាយ សមន្មាគតោ សេចក្ដីថា ធម៌ ៥ ប្រការ មាន សទ្ធាជាដើម ជាលោកិយៈ ។ បទថា ទហតិ ប្រែថា តម្កល់ទុក ។ បទថា អធិដ្ឋាតិ បានដល់ ប្រតិស្ដានទុក ។

[៣២០] បទថា សង្ខារក ច វិហារក ច (ប្រែថា សេចក្ដីប្រាថ្នា និងវិហារ- ធម៌) បានដល់ ធម៌ ៥ ប្រការមានសទ្ធាជាដើមនុ៎ះឯង ព្រមដោយសេចក្ដីប្រាថ្នា ។ បទថា តត្រុបបត្តិយា គឺ ដើម្បីត្រូវការកើតក្នុងទីនោះ ។ បទថា មគ្គោ បដិបទា

បានដល់ ធម៌ ៥ ប្រការនុ៎ះឯង ព្រមទាំងសេចក្តីប្រាថ្នា ។ អធិប្បាយថា បុគ្គល
ណាមានធម៌ ៥ ប្រការ តែមិនមានសេចក្តីប្រាថ្នា គតិរបស់បុគ្គលនោះ មិនត
ជាប់គ្នា ។ បុគ្គលណាមានសេចក្តីប្រាថ្នា តែមិនមានធម៌ ៥ ប្រការ គតិសូម្បី
របស់បុគ្គលនោះ ក៏មិនតជាប់គ្នា ។ បុគ្គលពួកណាមានធម៌ ៥ ប្រការ និងសេចក្តី
ប្រាថ្នា ទាំងពីរយ៉ាង គតិរបស់បុគ្គលទាំងនោះតជាប់គ្នា ។ ឧបមាដូចបុគ្គល
បាញ់កូនសរទៅក្នុងអាកាស កំណត់មិនបានថា នឹងចុង ឬត្រង់កណ្តាល ឬគល់
ធ្លាក់ចុះ យ៉ាងណា ការបដិសន្ធិរបស់សត្វទាំងឡាយនោះ ក៏ដូច្នោះ កំណត់ពិត
ប្រាកដមិនបាន ព្រោះដូច្នោះ ធ្វើកុសលកម្មហើយ ធ្វើសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងទីកន្លែង
នោះ រមែងគួរ ។

[៣២២] បទថា អាមណ្ឌំ បានដល់ ផ្នែកន្ទតព្រៃ ។ ផ្នែកន្ទតព្រៃនោះ
រមែងប្រាកដដោយប្រការទាំងពួង ដល់បុរសអ្នកមានភ្នែកល្អ យ៉ាងណា ពាន់នៃ
លោកធាតុព្រមទាំងសត្វអ្នកកើតក្នុងទីនោះ រមែងប្រាកដដល់ព្រហ្មនោះ ដូច្នោះ ។
ក្នុងគ្រប់បទ ក៏មានន័យដូចពោលមកនេះ ។

[៣២៤] បទថា សុរកា ប្រែថា ស្អាត ។ បទថា ជោតិមា គឺ ដល់ព្រម
ដោយអាការ ។ បទថា សុបរិកម្មកតោ បានដល់ មានបរិកម្មដែលធ្វើទុកល្អ

ហើយ ដោយការច្នៃជាដើម ។ បទថា បណ្ឌកម្ពលេ និក្ខិត្តា បានដល់ ដាក់លើ
សំពត់កម្ពលក្រហម ។

[៣២៥] បទថា សតសហស្សោ បានដល់ ព្រហ្មអ្នកផ្សាយរស្មីទៅក្នុង
សែនលោកធាតុ ។ បទថា និក្ខំ បានដល់ គ្រឿងប្រដាប់ដែលធ្វើដោយមាស
និក្ខុៈ ៥ សុវណ្ណៈ មាសទឹកប្រាំ ឈ្មោះថា និក្ខុៈ ក៏គ្រឿងប្រដាប់ដែលធ្វើដោយ
មាសខ្លះនិក្ខុៈ នឹងមិនធន់ចំពោះការវាយ និងការខាត់ពណ៌ តែដែលធ្វើដោយ
មាសច្រើននិក្ខុៈ នឹងធន់ចំពោះការវាយ និងការខាត់ពណ៌ តែមានពណ៌មិនស្អាត
ប្រាកដជាធាតុគ្រាតគ្រាត ។ ដែលធ្វើដោយមាសនិក្ខុៈ នឹងធន់ចំពោះការវាយ
និងការខាត់ពណ៌ ។ បទថា ជម្ព្រានទំ គឺ កើតក្នុងទន្លេជម្ពូ ។ ក៏មែកមួយៗ
របស់ដើមព្រីងធំ (មហាជម្ពូ) ដុះចេញទៅមែកមួយ ៥០ យោជន៍ ។ ខ្សែទន្លេ
ធំៗ ហូរកាត់ផ្ទៃដីទាំងឡាយនោះ ពន្លកមាសកើតឡើងក្នុងទីដែលផ្ទៃជម្ពូ (ព្រីង)
ធ្លាក់ត្រង់មាត់ប្រាំងទាំងពីរនៃទន្លេទាំងនោះ ត្រូវទឹកក្នុងទន្លេនោះ ហូរនាំចូលទៅ
កាន់មហាសមុទ្រដោយលំដាប់ ។ លោកសំដៅដល់មាសដែលកើតដូចពោល
មកនោះ ទើបពោលថា ជម្ពូនទំ (មាសនិក្ខុៈដែលកើតក្នុងទន្លេជម្ពូ) ដូច្នោះ ។

បទថា ទត្តកម្មារបុត្តឧក្កាមុខ សុកុសលសម្បហដ្ឋំ សេចក្តីថា បុត្រជាន់

មាសដែលគ្នាត អ្នកឧស្សាហ៍ ដុតលើចង្រ្កាន ដុសខាត់ឲ្យរលីង ។ បទថា **ឧក្កា-
 មុខ** បានដល់ ក្នុងចង្រ្កាន ។ បទថា **សម្បហដ្ឋំ** គឺ ទាំងសុម (ដេញអាចម៍)
 ទាំងដំ និងខាត់ ។ ក៏ក្នុងវត្ថុបមសូត្រ និងធាតុវិកង្គសូត្រ ត្រាស់ការធ្វើមាស
 ដុំឲ្យបរិសុទ្ធិ តែក្នុងព្រះសូត្រនេះ ត្រាស់ការធ្វើពណ៌មាសឲ្យបរិសុទ្ធិ ។ ក៏ក្នុង
 ពាក្យថា **ផរិត្វា អធិមុច្ឆិត្វា** ដែលត្រាស់ទុកក្នុងគ្រប់វារៈនោះ ការផ្សាយទៅ
 មាន ៥ យ៉ាង គឺ ផ្សាយទៅដោយចិត្ត ១ ផ្សាយទៅដោយកសិណ ១ ផ្សាយ
 ទៅដោយទិព្វចក្ខុ ១ ផ្សាយទៅដោយរស្មី ១ ផ្សាយទៅដោយសរីរៈ ១ ។
 ក្នុងការផ្សាយ ៥ យ៉ាងនោះ ការដឹងចិត្តរបស់សត្វទាំងឡាយក្នុងពាន់លោក-
 ធាតុ ឈ្មោះថា **ផ្សាយទៅដោយចិត្ត** ។ ការផ្សាយកសិណទៅក្នុងពាន់លោក-
 ធាតុ ឈ្មោះថា **ផ្សាយទៅដោយកសិណ** ។ ការផ្សាយពន្លឺទៅហើយ មើលពាន់
 លោកធាតុ ឈ្មោះថា **ផ្សាយទៅដោយទិព្វចក្ខុ** ។ សូម្បីការផ្សាយទៅដោយពន្លឺ
 ក៏គឺ ការផ្សាយទៅដោយទិព្វចក្ខុនោះឯង ។ ការផ្សាយរស្មីនៃសរីរៈទៅក្នុងពាន់
 លោកធាតុ ឈ្មោះថា **ការផ្សាយទៅដោយសរីរៈ** ។ ក្នុងទីគ្រប់កន្លែង ក្នុងពេល
 ការផ្សាយ ៥ ប្រការនេះ មិនឲ្យខុសគ្នា ។

ចំណែកព្រះតិបិដកចូឡាកយត្ថោរ ពោលថា ក្នុងការប្រៀបដោយកែវ-

មណី ការផ្សាយទៅ រមែងប្រាកដដូចផ្សាយដោយកសិណ ក្នុងការប្រៀបដោយ
មាសនិក្ខុៈ ការផ្សាយ រមែងប្រាកដដូចផ្សាយទៅដោយរស្មីនៃសរីរៈ ។ មើល
ដូចលោកនឹងបដិសេធាៗទះរបស់ព្រះតិបិដកចូឡាកយត្តេរថា ឈ្មោះថា អដ្ឋកថា
(ការអធិប្បាយសេចក្តីដែលលោកពោលនោះ) មិនមាន ហើយពោលថា ការ
ផ្សាយរស្មីនៃសរីរៈមិនមានរហូតកាល ក្នុងពោលដោយមិនធ្វើឲ្យការផ្សាយ ៤
ប្រការវិនាស ។ បទថា **អធិមុច្ចតិ** ជាវេវចនៈ (ពាក្យប្រើជំនួសគ្នាបាន) របស់
បទថា **ផរណ** (គឺការផ្សាយ) ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា **ផរតិ** បានដល់ ផ្សាយទៅ ។
បទថា **អធិមុច្ចតិ** បានដល់ ដឹងហើយ ។

[៣២៦] ក្នុងបទថា **អាកា** ជាដើម ទេវតាមួយពួកផ្សេងទៀត ឈ្មោះថា
អាកា ជាដើមមិនមាន (មានតែ) ទេវតា ៣ ពួក មានពួកបរិត្តាកាជាដើម ឈ្មោះ
ថា **អាកា** ។ ទេវតាពួកបរិត្តាសុកាជាដើម និងពួកសុកកិណ្ណាជាដើម ឈ្មោះថា
សុកា ។ ទេវតាពួកវេហច្ឆលាជាដើម ប្រាកដច្បាស់ហើយ ។

បុគ្គលអប់រំធម៌ ៥ ប្រការទាំងនេះ នឹងកើតក្នុងស្នូតជាន់កាមាវចរបាន
(ក៏មិនគប្បីពោល) តែលោកនឹងកើតក្នុងព្រហ្មលោក និងដល់ការអស់អាសវៈ
បានដូចម្តេច?

ធម៌ ៥ ប្រការ (គឺ សទ្ធា សីល សុតៈ ចាគៈ និងបញ្ញា) ទាំងនេះ
ជាសីល ។ បុគ្គលនោះតាំងនៅក្នុងសីលនេះហើយ ធ្វើកសិណបរិកម្ម ធ្វើសមា-
បត្តិទាំងឡាយនោះ ឲ្យកើតឡើងក្នុងកាលនោះ រមែងកើតក្នុងព្រហ្មលោកដែល
មានរូប ។ ធ្វើអរូបឈានទាំងឡាយឲ្យកើតឡើងហើយ រមែងកើតក្នុងព្រហ្ម-
លោកដែលមិនមានរូប ។ ចម្រើនវិបស្សនា ដែលមានសមាបត្តិជាបទដ្ឋានហើយ
ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់អនាគាតិផល រមែងកើតក្នុងជាន់សុទ្ធាវាស ៥ ។ ចម្រើនមគ្គ
ខាងលើទៀត រមែងដល់នូវការអស់អាសវៈនុ៎ះឯង ។

ចប់អដ្ឋកថា សង្ខារបឋតិសូត្រទី ១០

រួមព្រះសូត្រក្នុងវគ្គនេះ គឺ

១.អនុបទសូត្រ	២.ធម៌សោធនសូត្រ
៣.សប្បវិសសូត្រ	៤.សេវិតព្វាសេវិតព្វសូត្រ
៥.ពហុធាតុកសូត្រ	៦.សសិគិលិសូត្រ
៧.មហាចត្តារិសកសូត្រ	៨.អាណាចានស្សតិសូត្រ
៩.កាយគតាសតិសូត្រ	១០.សង្ខារបឋតិសូត្រ

រាយនាមសប្បុរសជន
ចូលរួមកសាងកម្មវិធីអង្គការ

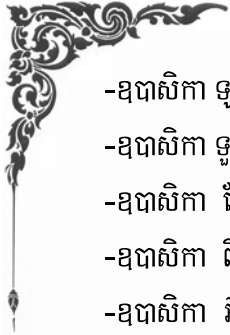
លោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុន សារវង្ស \$ 2.000 US

តាមរយៈភិក្ខុធម្មប្បញ្ញោដ្ឋ សារឿន វត្តពង្រីកមុន្នី
នៅរដ្ឋមាសាឈូសេត សហរដ្ឋអាមេរិក

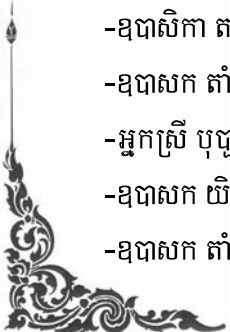
- សមាគមពុទ្ធបរិស័ទវត្តពង្រីកមុន្នី \$ 300 US
- ភិក្ខុវិជ្ជាសម្បន្តោ ឈួម សំបូរ និងឧបសិកាគង់ គី \$ 200 US
- ឧបាសិកា ទឹម សារី និងបុត្រ \$ 105 US
- ឧបាសិកា ជីវ យួម និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ \$ 101 US
- ឧបាសក សោម រតនៈ និងភរិយា " ខេត្តព្រៃវែង " \$ 100 US
- សីលវត្តី នួន សួនី និងបុត្រ នាងរឹង \$ 100 US
- លោក គ្រី សុភី និងភរិយា ផៃ សុណាំង ព្រមទាំងបុត្រ \$ 100 US
- លោក តឹក គ្រី និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ \$ 100 US
- ឧបាសក កែម សាគុណ ឧបាសិកា ជា សុភាព \$ 100 US
- ឧបាសក លន ចំរើន ឧបាសិកា ម៉ុក ថានី \$ 100 US
- ឧបាសក ម៉ៅ ប៊ូយ ឧបាសិកា ម៉ៅ លន់
- ម៉ៅ ម៉ារ៉ា និងសៀង ថៃបញ្ញាវិទ្ធី ព្រមទាំងបុត្រ
- ម៉ៅ ម៉ារ៉ាង ម៉ៅ គឹមអាន ម៉ៅ គឹមសៀង
- ម៉ៅ ប៊ុនសន្តា កួយស្រី ធន់ សន្តានី
- ឧបាសិកា ពិន សាម្បើន និងបុត្រ \$ 50 US
- ឧបាសិកា ពិន សាម៉ុន និងបុត្រ \$ 50 US
- ឧបាសិកា ប៊ុន សារ៉ុម និងបុត្រ \$ 50 US
- ឧបាសិកា គង់ ជី និងបុត្រ \$ 50 US

}

\$ 700 US

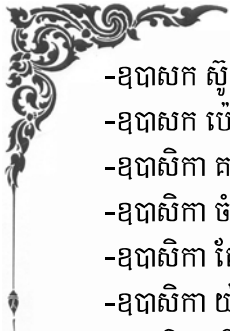

-ឧបាសិកា ឡាច ម៉ាឡៃ និងបុត្ត	\$ 50 US
-ឧបាសិកា ទូត ច័ន្ទវណ្ណី និងបុត្ត	\$ 50 US
-ឧបាសិកា ម៉ែន សារ៉ាត	\$ 50 US
-ឧបាសិកា ពិន សាត	\$ 50 US
-ឧបាសិកា អ៊ុំ សាត	\$ 50 US
-លោក ណៃ សារិន និងឧបាសិកា ជា សូភី	\$ 50 US
-លោក កែវ ណាត និងឧបាសិកា សឹម កៀន	\$ 50 US
-ឧបាសក កុក ឆាយ និងកូនប្រុស ឧបាសក តាំង សុផល និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្ត នៅខេត្តបាត់ដំបង	\$ 50 US
-ឧបាសិកា សៀន សេង និងបុត្ត	\$ 20 US
-ឧបាសក ឡាង ឆរី និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្ត	\$ 20 US
-ឧបាសក ម៉ឺន ប៊ុនហេង និងឧបាសិកា កូរ៉ាញ	\$ 20 US
-ឧបាសក ប៉ៅ ហេង និងឧបាសិកា លន់ ឈុនសី	\$ 20 US
-ឧបាសិកា ពិន សាម៉ុន	\$ 20 US
-ឧបាសក កែវ សារិន ឧបាសិកា សំឯម	\$ 15 US
-ឧបាសិកា ប៊ុន សារ៉ុ	\$ 10 US
-ឧបាសិកា ហាក់ សែហេង	\$ 10 US
-ឧបាសិកា ទេព សុផល	\$ 10 US
-ឧបាសិកា ទេព ណាម	\$ 10 US
-ឧបាសក តឹម កក់ និងភរិយា ពិសិ	\$ 10 US
-ឧបាសិកា ទឹម សារី និងបុត្ត	\$ 10 US
-ឧបាសិកា តាំង ផល្លា ព្រមទាំងស្វាមី និងបុត្ត	\$ 10 US
-ឧបាសក តាំង សុខឡាយ ភរិយា និងបុត្ត	\$ 10 US
-អ្នកស្រី បុប្ផាអ៊ុំ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្ត	\$ 10 US
-ឧបាសក យិន ឈូ និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្ត	\$ 6 US
-ឧបាសក តាំង សុខឡាយ ឧបាសិកា សន សុំណេត និងបុត្ត នៅខេត្តបាត់ដំបង	\$ 5 US

តារាងរយៈកិត្តិយសក្នុងកិច្ចការសំសង្ឃតិ ប្រទេសអូស្ត្រាលី

-ភិក្ខុ ចៅ សៀប " អូស្ត្រាលី "	100 AUS
-ពុទ្ធបរិស័ទច្រើននាក់ " ម៉ែលប៊ែន "	955 AUS
-បុណ្យនៅផ្ទះឧបាសិកា លីម ស៊ូនេង	627 AUS
-បុណ្យនៅផ្ទះឧបាសិកា ស៊ុយ មន្តា ព្រមទាំងកូនចៅ	450 AUS
-បុណ្យនៅផ្ទះឧបាសិកា អ៊ូច សុផលី ព្រមទាំងបុត្រ	400 AUS
-ឧបាសិកា ឡៅ កឹមងួន ឧបាសិកា ដួង លី	200 AUS
-បុណ្យនៅផ្ទះឧបាសិកា តែ យក់ហ៊ុន	200 AUS
-ឧបាសិកា គង់ សារឿម	200 AUS
-លោកជំទាវ " ឯកអគ្គរដ្ឋទូតអាឡឺម៉ង់ "	100 US
-ឧបាសិកា កូរី សារី	100 AUS
-ឧបាសិកា ឈ គិមស៊ុន និងបុត្រ សំ ថានី	100 AUS
-លោក ឥន ចារ៉ាន់ ឧបាសិកា យ៉ុម យ៉ា	100 AUS
-ឧបាសិកា ឌី មុយ ឧបាសិកា តែ ចាន់ណារ៉ា	100 AUS
-ឧបាសិកា ឯម ផាយ៉ុនេង សន់.ម៉ា ឈូអៀវ.អាបូយ	70 AUS
-ឧបាសិកា ឈិត ទ្រី ឧបាសិកា បាន់ ណែហ៊ាង	50 AUS
-ឧបាសិកា សុយឿន ប៊ូ	50 AUS
-ឧបាសិកា ឡុង ហ៊ុន ឧបាសិកា លិម យូអេង និងបុត្រ	50 AUS
-ឧបាសិកា ហេង ប៉េតី ព្រមទាំងកូនចៅ	50 AUS
-ឧបាសិកា ស៊ុម គិមហេង	50 AUS
-ឧបាសិកា យឹម វិឡាត់	50 AUS
-ឧបាសិកា តូ សុវឿន ឧបាសិកា មាន សុវត្តិ និងបុត្រ	50 AUS
-ឧបាសិកា មង្គល ផន ឧបាសិកា គឹម សាភ (មាណ)	50 AUS
-ឧបាសិកា ហេង ងួនអ៊ុម	50 AUS
-ឧបាសិកា ផ្លោក វណ្ណា	40 AUS
-ឧបាសិកា សំ សុមុន្តា ស្វាមី និងបុត្រ	30 AUS
-ឧបាសិកា វ័ត្ត គឹមសាន	30 AUS
-ឧបាសិកា ខូរ ម៉េងលួង ព្រមទាំងស្វាមី និងបុត្រ	30 AUS
-ឧបាសិកា ហៀក ប៉េងហួរ ឧបាសិកា ផ្លោក ម៉ុង	30 AUS
-ឧបាសិកា ទូច សិណា និងស្វាមី	20 AUS

-ឧបាសក ស្វី យឹម ឧបាសិកា ស្វី សៀងតិច	20 AUS
-ឧបាសក ប៉េង គ្រីត្ត ឧបាសិកា គីម សៀងត្ត	20 AUS
-ឧបាសិកា គង់ សម្បត្តិ	20 AUS
-ឧបាសិកា ចំរើន រ៉ាក់ជិត	20 AUS
-ឧបាសិកា តែ យក់ហ៊ុន	20 AUS
-ឧបាសិកា យ៉ា យ៉ុម	20 AUS
-ឧបាសិកា សឹម ស្វីឆេង	20 AUS
-ឧបាសក សន់ ប៊ុនភារី ឧបាសិកា កាំង គីមហាន	20 AUS
-ឧបាសិកា ហេង ងួនអ៊ុម	20 AUS
-ឧបាសិកា យានី	20 AUS
-សេង សៀងឈុន	20 AUS
-ឧបាសក វ៉ាន់ យ៉ាណូរេត ឧបាសិកា វ៉ាន់យ៉ាណូរី	20 AUS
-ឧបាសិកា អ៊ុច សុផល្លី	20 AUS
-ឧបាសិកា ឡាច សារីម	15 AUS
-ថៃស៊ឹម, ថៃខេង, អាមួយ	15 AUS
-ឧបាសិកា កូរ សារី	15 AUS
-ឧបាសិកា ទូច ស៊ុណា	10 AUS
-ឧបាសិកា ទូច ស៊ុផា	10 AUS
-ឧបាសិកា សីសាង	10 AUS
-ឧបាសិកា ទូច ស៊ុផា	10 AUS
-ឧបាសិកា លាង ហុងប៊ុន	10 AUS
-ឧបាសិកា សៀ ចន្ទា និង គ្រួសារ	10 AUS
-ឧបាសិកា កាំង អ៊ុវហ្គិច	10 AUS
-ឧបាសក ក្រូច សាន	10 AUS
-ឧបាសិកា សា ចាន់ថា	10 AUS
-ឧបាសក យឹម វ៉ាន់ ឧបាសិកា អុំ ខេង	10 AUS
-ឧបាសក សុខ ជួន ឧបាសិកា សុខ ធ្លក	10 AUS
-ឧបាសិកា អេង ដឹមសុខ	10 AUS
-ឧបាសក យុត សរ ឧបាសិកា សុខ សច្ចា	10 AUS
-ឧបាសិកា កេសរកូល និង គ្រួសារ	5 AUS
-ឧបាសិកា វ៉ាណូនីសា	5 AUS
-ឧបាសិកា សាន់ ឆាយ, គីម ស្រួន	5 AUS

